

**TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ PERSONELİNE
YÖNELİK ŞEHİT, HARP VE VAZİFE MALULLERİ İLE
YAKINLARINA SAĞLANAN HAKLAR VE BİR
MODEL ÖNERİSİ: ANKARA ÖRNEĞİ**

Doktora Tezi

İsmail IŞIKTAŞ

Eskişehir 2023

**TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ PERSONELİNE YÖNELİK ŞEHİT, HARP VE
VAZİFE MALULLERİ İLE YAKINLARINA SAĞLANAN HAKLAR VE BİR
MODEL ÖNERİSİ: ANKARA ÖRNEĞİ**

İsmail IŞIKTAŞ

DOKTORA TEZİ

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı

Prof.Dr. Deniz KAĞNICIOĞLU

**Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Temmuz 2023**

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

İsmail IŞIKTAŞ'ın "Türk Silahlı Kuvvetleri Personeline Yönelik Şehit, Harp ve Vazife Malulleri ile Yakınlarına Sağlanan Haklar ve Bir Model Önerisi: Ankara Örneği" başlıklı tezi 13 / 07 /2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uyarınca, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim dalında Doktora Yeterlik tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Unvanı Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı)	: Prof. Dr. Deniz KAĞNICIOĞLU	
Üye	: Prof. Dr. Saime ÖNCE	
Üye	: Prof. Dr. A. İlhan ORAL	
Üye	: Dr. Öğr. Üy. Okan Güray BÜLBÜL	
Üye	: Dr. Öğr. Üy. Hilmi ETCİ	

Prof.Dr. Saime ÖNCE
Enstitü Müdürü

ÖZET

TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ PERSONELİNE YÖNELİK ŞEHİT, HARP VE VAZİFE MALULLERİ İLE YAKINLARINA SAĞLANAN HAKLAR VE BİR MODEL ÖNERİSİ: ANKARA ÖRNEĞİ

İsmail IŞIKTAŞ

Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz 2023

Danışman: Prof.Dr. Deniz KAĞNICIOĞLU

Bu çalışmanın konusu şehit yakınları, harp ve vazife malulleri ile yakınlarına sağlanan haklar ve tasarlanan bir model önerisini içermektedir. Bu konularda, alanyazında az sayıda akademik çalışma bulunmaktadır. Çalışmaların kısıtlı sayıda olmasının nedeni kişilerin devlete kayıtsız şartsız bağlı olması, sunulan hizmetlerin kapsamını bilememesi ve sunulan hizmetlerle yetinmesi ve yaşanan mağduriyetler karşısında tepki vermede ketum davranmasıdır. Yapılan çalışmaların kapsamı sağlanan haklara yönelik menunüyet derecelerinin tespiti ile sınırlı tutulmuştur. Hak sahiplerine sağlanan 46 konu başlığından altı tanesi için başvuru şartı aranmamaktadır. Sadece altı grup için “memur/memur, asker...” çalıştığı kurum tarafından düzenlenen belgeler Sosyal Güvenlik Kurumuna ve Ordu Yardımlaşma Kurumuna gönderilerek hak sahiplerinin haklardan yararlanmaları sağlanmıştır. Geri kalan 40 başlıkta yer alan imkân ve muafiyetlerden yararlanabilmek için hak sahiplerinin ilgili kurumlara şahsen başvurmaları gerekmektedir. Sağlanan haklarda başvuru zorunluluğu, yararlanıcıların zamana ve emeğe ihtiyaç duyması, yeterli bilgi birikimine sahip olmaması ve/veya başvuru sırasında her yıl kurumlardan yeniden belge temin etmesi gibi güçlükler mağduriyetlerin yaşanmasına neden olmaktadır.

Bu çalışmada, aynı mesleki birikimleri bulunan katılımcılara yer verilerek Kartopu Örnekleme Yöntemi kullanılmış, dokuz uzman personel tecrübesine dayalı likert tipi ve açık uçlu sorulardan oluşan görüşme soruları kullanılmış, Nitel araştırma yöntemi ile ölçümler yapılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde yedi ülkeye ait şehit, gazi, savaş mağduru ve yakınlarına yönelik hukuki düzenlemelere; ikinci bölümünde Türkiye’de şehit yakını, harp ve vazife malullüğü kavramı, hukuki düzenlemeler ile sağlanan haklara; üçüncü bölümünde ise e-Devlet Kapısı sisteminde gerçekleştirilecek süreç iyileştirme ve geliştirme faaliyetiyle birlikte, haklardan faydalanma sürecinin müracaat esaslı yapıdan, merkezi/vekâlet sistemli bir yapıya dönüşümün sağlanacağı bir model önerisine yer verilmiş, elde edilen veriler ışığında önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Şehit, Gazi, Malul, e-Devlet Kapısı, Vekâlet Sistemi.

ABSTRACT

TURKISH ARMED FORCES PERSONNEL AND THEIR RELATIVES MARTYRS, THE RIGHTS GRANTED TO THE WAR AND DUTY DISABLED AND THEIR RELATIVES AND A MODEL PROPOSAL: THE CASE OF ANKARA

İsmail IŞIKTAŞ

Department of Labor Economics and Industrial Relations
Anadolu University, Institute of Social Sciences, July 2023

Supervisor: Prof.Dr. Deniz KAĞNICIOĞLU

The subject of this study consists of the relatives of martyrs, the disabled of war and duty, and the rights provided to their relatives, and a proposed model. There are few academic studies in the literature on these issues. The reasons for the limited number of these studies may be attributed that the beneficiaries are the unconditional dependence on the state, the their lack of knowledge about the services provided to them, and contentment with the services offered to them, as well as being reticent of reactions in the face of the injustices experienced. The scope of the conducted studies has generally been limited to the determination of the levels of satisfaction regarding the rights provided. Out of the forty six (46) subject headings provided to the beneficiaries, there is no need for application requirements for only six (6) of them. However, for these six-groups, it has been ensured that the beneficiaries benefit from their rights thanks to sending the documents prepared by the institution where the “official/civil servant, soldier...” work to the Social Security Institution (SGK) and the Turkish Armed Forces Assistance and Pension Fund (OYAK). On the other hand, in order to benefit from the opportunities and exemptions under the rest of 40 headings, the beneficiaries must apply to the relevant institutions in person. Obligation to application regarding the utilization of the provided rights results in the loss of the rights with the reasons that beneficiaries need time and labor, not to have sufficient knowledge and/or to repeatedly obtain documents by the relevant institutions every year during the application.

In this study, it has been applied to snowball sampling method including the participants with the same professional background, also utilized interview questions consisting of likert type and open-ended questions based on the experience of nine experts, and carried out measurements with the qualitative research method. In the first part of the study, the rights provided by the legal regulations for the martyrs, veterans, war victims and their relatives belonging to seven countries have been addressed. The second part of the study has focused on the concept of martyrs' relatives, war and duty disability, and the rights provided by legal regulations. In the third part it has been examined that a model proposal which ensure to transform for process of benefiting from rights, from an application-based structure to centralized proxy system with the improvement and development activities to ve carried out in the e-government gateway system, and in the light of all this information mentioned the solution has bern suggested for the issues.

Keywords: Martyr, Veteran, Disabled, e-Government Portal, System of procurement.

ÖNSÖZ

Tez izleme jürisinde ve tez savunması döneminde değerli fikir ve tavsiyeleriyle tezimin şekillenmesinde büyük rol oynayan ve desteklerini esirgemeyen Sayın Prof.Dr. Deniz KAĞNICIOĞLU, Sayın Prof.Dr. Saime ÖNCE, Sayın Prof.Dr.A. İlhan ORAL, Sayın Dr. Öğr.Üy. Okan Güray BÜLBÜL ile Sayın Dr. Öğr.Üy. Hilmi ETCİ'ye ve Anadolu Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü'nün tüm değerli hocalarına teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışmanın ortaya çıkması için şehit yakınları ile harp ve vazife malulleri konusunda yaşanan sıkıntıların verdiği sorumluluk duygusu ile tez konusunu belirlememde ilk ışığı yakan, araştırma sorularının hazırlanması ve değerlendirme sürecinde verdiği desteklerden dolayı meslektaşım Gökhan ÇALIK'a, doktora eğitimi derslerini birlikte aldığım ve sürekli manevi desteğini esirgemeyen Dr. Basri ÖZÇELİK ve Dr. Seher DEMİRKAYA'ya teşekkür ediyorum.

Araştırma sorularının hazırlanması ve değerlendirme sürecinde yardımlarını esirgemeyen meslektaşlarım Alper PELEN ve Şeref ARSLANOĞLU'na, harp malulü gazimiz ve meslektaşım olan aynı zamanda Türkiye Şehit Aileleri ve Gaziler Vakfı Genel Başkanı Üstüner MİDİLİÇ'e, Şehit J.Bnb. Ahmet KARAMAN'ın bizlere emaneti şehit kızı Zühre KARAMAN'a ayırdıkları zaman, gösterdikleri hoşgörü ve yönlendirmeleri nedeniyle ayrıca teşekkür etmek istiyorum.

Beni her zaman destekleyen ve en zor dönemlerde hep yanımda olan sevgili eşim Hatice, kızlarım Cahide, Şule ve Betül Azra'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

.....

(İmza)

İsmail IŞIKTAŞ

** Bu belgenin ciltlenmiş tezin “Abstract”tan sonraki sayfasında ıslak imzanız ile (fotokopi olmayacak) yer alması gerekmektedir.*

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR DİZİNİ	xix
ŞEKİLLER DİZİNİ	xxii
GÖRSELLER DİZİNİ	xxiii
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	xxxv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DÜNYA'DA ŞEHİT, GAZİ VE MALUL KAVRAMI İLE BU KAPSAMDAKİLERE YÖNELİK HUKUKİ DÜZENLEMELER VE SAĞLANAN HAKLAR.....	5
1.1. Seçilmiş NATO Ülkelerinde Şehit, Gazi ve Malul Kavramı ile Bu Kapsamdakilere Yönelik Hukuki Düzenlemeler ve Sağlanan Haklar	7
1.1.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde şehit, gazi ve malul kavramı ile bu kapsamdakilere yönelik hukuki düzenlemeler ve sağlanan haklar.....	7
1.1.1.1. Hukuki düzenlemeler.....	7
1.1.1.2. Sağlanan haklar	11
1.1.1.2.1. Aylık ödemeleri.....	13
1.1.1.2.2. Tazminat ödemeleri.....	13
1.1.1.2.3. Cenaze ve mezarlık hizmetleri.....	14
1.1.1.2.4. Sağlık hizmetleri	15
1.1.1.2.5. İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri.....	15
1.1.1.2.6. Eğitim hizmetleri.....	16
1.1.1.2.7. Emlak yardımları ve kredi hizmetleri.....	16

	<u>Sayfa</u>
1.1.1.2.8. Taşıt yardımları ve kredi hizmetleri.....	17
1.1.1.2.9. Vergi indirimi ve muafiyetleri.....	18
1.1.1.2.10. Hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri.....	18
1.1.1.2.11. Sağlanan diğer haklar.....	20
1.1.2. İngiltere’de şehit, gazi ve malul kavramı ile bu kapsamdakilere yönelik hukuki düzenlemeler ve sağlanan haklar.....	22
1.1.2.1. Hukuki düzenlemeler.....	22
1.1.2.2. Sağlanan haklar.....	24
1.1.2.2.1. Aylık ödemeleri.....	24
1.1.2.2.2. Tazminat ödemeleri.....	25
1.1.2.2.3. Ek ödemeler.....	28
1.1.2.2.4. İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri.....	28
1.1.2.2.5. Eğitim hizmetleri.....	29
1.1.2.2.6. Emlak yardımları ve kredi hizmetleri.....	29
1.1.2.2.7. Hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri	29
1.1.2.2.8. Sağlanan diğer haklar.....	30
1.1.3. Fransa’da şehit, gazi ve malul kavramı ile bu kapsamdakilere yönelik hukuki düzenlemeler ve sağlanan haklar.....	30
1.1.3.1. Hukuki düzenlemeler.....	30
1.1.3.2. Sağlanan haklar	31
1.1.3.2.1. Aylık ödemeleri.....	32
1.1.3.2.2. Ek ödemeler.....	32
1.1.3.2.3. Sağlık hizmetleri.....	32
1.1.3.2.4. İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri.....	33
1.1.3.2.5. Eğitim hizmetleri.....	33
1.1.3.2.6. Sağlanan diğer haklar.....	33
1.2. Seçilmiş Ortadoğu Ülkelerine Ait Şehit, Gazi ve Malul Kavramı ile Bu Kapsamdakilere Yönelik Hukuki Düzenlemeler ve Sağlanan Haklar	34
1.2.1. İsrail’de şehit, gazi ve malul kavramı ile bu kapsamdakilere yönelik hukuki düzenlemeler ve sağlanan haklar.....	34

	<u>Sayfa</u>
1.2.1.1. Hukuki düzenlemeler.....	34
1.2.1.2. Sağlanan haklar.....	38
1.2.1.2.1. Aylık ödemeleri.....	38
1.2.1.2.2. Tazminat ödemeleri.....	39
1.2.1.2.3. Ek ödemeler.....	39
1.2.1.2.4. Cenaze ve mezarlık hizmetleri.....	42
1.2.1.2.5. Sağlık hizmetleri.....	42
1.2.1.2.6. İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri.....	43
1.2.1.2.7. Eğitim hizmetleri.....	44
1.2.1.2.8. Emlak yardımları ve kredi hizmetleri.....	44
1.2.1.2.9. Vergi indirimi ve muafiyetleri.....	44
1.2.1.2.10. Sağlanan diğer haklar.....	44
1.2.2. İran İslam Cumhuriyeti'nde Şehit, Gazi ve Malul Kavramı ile Bu Kapsamdakilere Yönelik Hukuki Düzenlemeler ve Sağlanan Haklar.....	45
1.2.2.1. Hukuki düzenlemeler.....	45
1.2.2.2. Sağlanan haklar.....	47
1.2.2.2.1. Aylık ödemeleri.....	47
1.2.2.2.2. Ek ödemeler.....	48
1.2.2.2.3. Cenaze ve mezarlık hizmetleri.....	48
1.2.2.2.4. Sağlık hizmetleri.....	48
1.2.2.2.5. İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri.....	49
1.2.2.2.6. Eğitim hizmetleri.....	49
1.2.2.2.7. Emlak yardımları ve kredi hizmetleri.....	50
1.2.2.2.8. Taşıt yardımları ve kredi hizmetleri.....	50
1.2.2.2.9. Hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri.....	51
1.2.2.2.10. Sağlanan diğer haklar.....	51
1.3. Anzak Ülkelerine Ait Şehit, Gazi ve Malul Kavramı ile Bu Kapsamdakilere Yönelik Hukuki Düzenlemeler ve Sağlanan Haklar	52

1.3.1. Avusturalya’da şehit, gazi ve malul kavramı ile bu kapsamdakilere yönelik hukuki düzenlemeler ve sağlanan haklar.....	53
1.3.1.1. Hukuki düzenlemeler.....	54
1.3.1.2. Sağlanan haklar.....	57
1.3.1.2.1. Aylık ödemeleri.....	57
1.3.1.2.2. Tazminat ödemeleri.....	57
1.3.1.2.3. Ek ödemeler.....	58
1.3.1.2.4. Cenaze ve mezarlık hizmetleri.....	58
1.3.1.2.5. Sağlık hizmetleri.....	58
1.3.1.2.6. İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri.....	59
1.3.1.2.7. Eğitim hizmetleri.....	60
1.3.1.2.8. Emlak yardımları ve kredi hizmetleri.....	60
1.3.1.2.9. Vergi indirimi ve muafiyetleri.....	61
1.3.1.2.10. Hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri.....	61
1.3.1.2.11. Sağlanan diğer haklar.....	62
1.3.2. Yeni Zelanda’da şehit, gazi ve malul kavramı ile bu kapsamdakilere yönelik hukuki düzenlemeler ve sağlanan haklar.....	63
1.3.2.1. Hukuki düzenlemeler.....	63
1.3.2.2. Sağlanan haklar.....	63
1.3.2.2.1. Aylık ödemeleri.....	64
1.3.2.2.2. Tazminat ödemeleri.....	64
1.3.2.2.3. Ek ödemeler.....	64
1.3.2.2.4. Cenaze ve mezarlık hizmetleri.....	66
1.3.2.2.5. Sağlık hizmetleri.....	67
1.3.2.2.6. İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri	67
1.3.2.2.7. Eğitim hizmetleri.....	68
1.3.2.2.8. Emlak yardımları ve kredi hizmetleri	68

1.3.2.2.9. Taşıt yardımları ve kredi hizmetleri	68
1.3.2.2.10. Vergi indirimi ve muafiyetleri.....	69
1.3.2.2.11. Hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri	69
1.3.2.2.12. Sağlanan diğer haklar.....	69

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE’DE ŞEHİT, HARP VE VAZİFE MALULLERİ İLE BU KAPSAMDAKİLERE YÖNELİK ŞEHİT KAVRAMI, ŞEHİT YAKINLARINA YÖNELİK HUKUKİ DÜZENLEMELER VE SAĞLANAN HAKLAR.....	70

2.1. Türkiye’de Şehit Kavramı ile Şehit Yakınlarına Yönelik Hukuki Düzenlemeler ve Sağlanan Haklar.....	81
2.1.1. Şehit kavramı.....	81
2.1.2. Şehit yakınlarına yönelik hukuki düzenlemeler.....	82
2.1.2.1. Anayasa kapsamında hukuki düzenlemeler	82
2.1.2.2. Kanunlar kapsamında hukuki düzenlemeler.....	83
2.1.2.3. Yönetmelikler kapsamında hukuki düzenlemeler.....	83
2.1.2.4. Diğer hukuki düzenlemeler	83
2.1.2.4.1. Başbakanlık genelgeleri.....	84
2.1.2.4.2. Bakanlar Kurulu Kararları.....	85
2.1.2.4.3. Diğer kurul kararları ile gerçekleştirilen düzenlemeler	85
2.1.2.4.4. Tamamlayıcı emeklilik kapsamındaki düzenlemeler	86
2.1.3. Şehit yakınlarına sağlanan haklar.....	87
2.1.3.1. Aylık ödemeleri.....	87
2.1.3.2. Tazminat ödemeleri.....	88
2.1.3.3. Ek ödemeler.....	88
2.1.3.4. Cenaze ve mezarlık hizmetleri.....	89
2.1.3.5. Sağlık hizmetleri.....	89
2.1.3.6. Eğitim hizmetleri.....	90

	<u>Sayfa</u>
2.1.3.6.1. Özel kreş ve gündüzbakımevlerinden ücretsiz yararlanma	90
2.1.3.6.2. İlköğretim okullarına kayıt ve nakil imkânı	90
2.1.3.6.3. Özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlanma	90
2.1.3.6.4. Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) yurtlarından istifade etme	90
2.1.3.6.5. Karşılıksız burs yardımı	91
2.1.3.6.6. Eğitim-öğretim yardımı	91
2.1.3.6.7. Askeri okullara girişte ilave kontenjan uygulaması	91
2.1.3.6.8. Yükseköğretimde katkı payı alınmaması	91
2.1.3.6.9. Üniversitelerarası geçiş yapılabilmesine imkân sağlanması	91
2.1.3.7. İstihdam ve Rehabilitasyon hizmetleri	92
2.1.3.8. Emlak yardımları ve kredi hizmetleri	93
2.1.3.8.1. İkamet yeri değişikliğinde harcırah ödemesi	93
2.1.3.8.2. Kira ödemesi	93
2.1.3.8.3. Kamu konutlarından ücretsiz yararlanma hakkı	93
2.1.3.8.4. Sıfır faizli konut kredisi kullanma hakkı	93
2.1.3.8.5. TOKİ konutlarından öncelikli yararlanma hakkı	94
2.1.3.9. Vergi indirimi ve muafiyetleri	94
2.1.3.9.1. Emlak vergisi muafiyeti	94
2.1.3.9.2. Gelir vergisi muafiyeti	94
2.1.3.9.3. Gümrük vergisi muafiyeti	95
2.1.3.9.4. Özel tüketim vergisi muafiyeti	95

	<u>Sayfa</u>
2.1.3.9.5. Silah bulundurma veya taşıma ruhsatı harç muafiyeti	95
2.1.3.10. Hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri	95
2.1.3.11. Sağlanan diğer haklar	96
2.1.3.11.1. Şehadet belgesi ve madalya verilmesi ..	96
2.1.3.11.2. Askerlik muafiyeti	96
2.1.3.11.3. Askerlik hizmetinde kardeş ve çocukların ikametini yakın yere dağıtımı	98
2.1.3.11.4. Hususi damgalı pasaport verilmesi	98
2.1.3.11.5. Şahsi tabancalarının varislerine devredilmesi	99
2.1.3.11.6. Elektrik enerjisi ücretlerinde indirim ..	99
2.1.3.11.7. Su abonelik ücretlerinde indirim	99
2.1.3.11.8. Huzurevi hizmeti	100
2.1.3.11.9. Ücretsiz seyahat kartı uygulaması	100
2.1.3.11.10. Devlet tiyatrolarından ücretsiz istifade etme	101
2.1.3.11.11. Müze ve Ören Yerlerinden ücretsiz istifade etme	101
2.1.4. Tamamlayıcı emeklilik kapsamında sağlanan haklar	101
2.1.4.1. OYAK tarafından sağlanan haklar	102
2.1.4.2. TSKDV tarafından sağlanan haklar	106
2.1.4.3. TSK Mehmetçik vakfı tarafından sağlanan haklar ..	108
2.1.4.4. Mehmetçik yaşam sigortası tarafından sağlanan haklar	113
2.1.4.5. KV tarafından sağlanan haklar	113
2.1.4.6. HKYD tarafından sağlanan haklar	118
2.1.4.7. TSK eğitim vakfı tarafından sağlanan haklar	121
2.1.4.8. TSK elele vakfı tarafından sağlanan haklar	123
2.1.4.9. Türkiye şehit yakınları ve gaziler dayanışma vakfı (TŞYGDV)	124

2.2. Türkiye’de Harp ve Vazife Malullüğü Kavramı, Hukuki Düzenlemeler ve Sağlanan Haklar	126
2.2.1. Harp va vazife malullüğü kavramları	127
2.2.2. Harp ve vazife malulü ve yakınlarına yönelik hukuki düzenlemeler	130
2.2.2.1. Anayasa kapsamında hukuki düzenlemeler.....	130
2.2.2.2. Kanunlar kapsamında hukuki düzenlemeler	130
2.2.2.3. Yönetmelikler kapsamında hukuki düzenlemeler.....	131
2.2.2.4. Diğer hukuki düzenlemeler	131
2.2.2.4.1. Başbakanlık genelgeleri.....	132
2.2.2.4.2. Bakanlar Kurulu Kararları.....	133
2.2.2.4.3. EPDK kararları.....	133
2.2.2.4.4. Tamamlayıcı emeklilik kapsamındaki düzenlemeler.....	133
2.2.3. Harp ve vazife malulü ile yakınlarına sağlanan haklar.....	133
2.2.3.1. Aylık ödemeleri.....	133
2.2.3.1.1. Harp malullüğü kapsamında bağlanacak aylık ödemeleri.....	134
2.2.3.1.2. Vazife malullüğü kapsamında bağlanacak aylık ödemeleri.....	136
2.2.3.2. Tazminat ödemeleri.....	137
2.2.3.3. Ek ödemeler.....	138
2.2.3.4. Sağlık hizmetleri.....	138
2.2.3.5. Eğitim hizmetleri.....	139
2.2.3.5.1. Özel kreş ve gündüz bakım evlerinden ücretsiz yararlanma.....	139
2.2.3.5.2. İlköğretim okullarına kayıt ve nakil imkânı.....	140
2.2.3.5.3. Özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlanma.....	140
2.2.3.5.4. KYK yurtlarından istifade etme.....	140
2.2.3.5.5. Karşılıksız burs yardımı.....	140

	<u>Sayfa</u>
2.2.3.5.6. Eğitim-öğretim yardımı.....	140
2.2.3.5.7. Askeri okullara girişte ilave kontenjan uygulaması.....	141
2.2.3.5.8. Yükseköğretimde katkı payı alınmaması.....	141
2.2.3.6. İstihdam ve Rehabilitasyon hizmetleri.....	141
2.2.3.7. Emlak yardımları ve kredi hizmetleri.....	142
2.2.3.7.1. İkamet yeri değişikliğinde harcırah ödemesi.....	142
2.2.3.7.2. Kira ödemesi.....	143
2.2.3.7.3. Kamu konutlarından ücretsiz yararlanma hakkı	143
2.2.3.7.4. Sıfır faizli konut kredisi kullanma hakkı.....	143
2.2.3.7.5. TOKİ konutlarından öncelikli yararlanma hakkı.....	143
2.2.3.8. Vergi indirimi ve muafiyetleri.....	143
2.2.3.8.1. Emlak vergisi muafiyeti.....	144
2.2.3.8.2. Gelir vergisi muafiyeti.....	144
2.2.3.8.3. Gümrük vergisi muafiyeti.....	144
2.2.3.8.4. Özel tüketim vergisi muafiyeti.....	144
2.2.3.8.5. Silah bulundurma veya taşıma ruhsatı harç muafiyeti.....	145
2.2.3.9. Hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri.....	145
2.2.3.10. Sağlanan diğer haklar.....	146
2.2.3.10.1. Madalya verilmesi.....	146
2.2.3.10.2. Askerlik muafiyeti.....	146
2.2.3.10.3. Askerlik hizmetinde kardeş ve çocukların ikametine yakın yere dağıtımı.....	147
2.2.3.10.4. Hususi damgalı pasaport verilmesi.....	147

2.2.3.10.5.	Şahsi tabancaların varislerine devredilmesi.....	147
2.2.3.10.6.	Elektrik enerjisi ücretlerinde indirim...	148
2.2.3.10.7.	Su abonelik ücretlerinde indirim.....	148
2.2.3.10.8.	Huzurevi hizmeti.....	148
2.2.3.10.9.	Ücretsiz seyahat kartı uygulaması.....	149
2.2.3.10.10.	Devlet tiyatrolarından ücretsiz istifade etme.....	149
2.2.3.10.11.	Müze ve ören yerlerinden ücretsiz istifade etme.....	149
2.2.3.10.12.	Spor müsabakalarından ücretsiz istifade etme.....	150
2.3.	Araştırma Kapsamında Bulunan Ülkelerin Hukuki Düzenlemelerinde Yer Alan ve Türkiye'deki Hukuk Düzenlemelerde Yer Verilmeyen Hukuki Düzenlemeler.....	150
2.4.	Tamamlayıcı emeklilik kapsamında sağlanan haklar.....	151
2.4.1.	OYAK tarafından sağlanan haklar.....	151
2.4.2.	TSKDV tarafından sağlanan haklar.....	153
2.4.3.	TSK mehmetçik vakfı tarafından sağlanan haklar.....	155
2.4.4.	Mehmetçik yaşam sigortası tarafından sağlanan haklar.....	158
2.4.5.	KV tarafından sağlanan haklar.....	159
2.4.6.	HKYD tarafından sağlanan haklar.....	160
2.4.7.	TSK eğitim vakfı tarafından sağlanan haklar.....	161
2.4.8.	TSK elele vakfı tarafından sağlanan haklar.....	163
2.5.	Tamamlayıcı emeklilik kapsamında yapılan yardımlar ile fırsat maliyetlerinin karşılaştırması.....	164
2.5.1.	Tamamlayıcı emeklilik kapsamında yapılan ölüm yardımı ve maluliyet yardımı ile fırsat maliyetlerinin değerlendirilmesi...	165
2.5.2.	Tamamlayıcı emeklilik kapsamında yapılan eğitim yardımı ile fırsat maliyetlerinin değerlendirilmesi.....	167

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE İÇİN UYGULANACAK BİR MODEL ÖNERİSİ	169
3.1. Alanyazın İncelenmesi	169
3.2. Problemin Tanımı	175
3.3. Araştırmanın Amacı	176
3.4. Araştırmanın Önemi	176
3.5. Araştırmanın Varsayımları	177
3.6. Araştırmanın Sınırlıkları	178
3.7. Araştırmanın Ön Çalışması	178
3.8. Yöntem	182
3.8.1. Araştırma modeli	182
3.8.2. Araştırmanın evren ve örnekleme	185
3.8.2.1. Araştırmanın evreni	187
3.8.2.2. Araştırmanın örnekleme	190
3.8.3. Çalışma grubu	191
3.8.3.1. Araştırmacı	191
3.8.3.2. Nitel aşama katılımcıları	191
3.8.4. Araştırmada veri toplama aracı ve verilerin toplanması	191
3.8.4.1. Veri toplama aracı	191
3.8.4.2. Verilerin toplanması	192
3.8.5. Araştırmada verilerin analizi ve çözümü	194
3.8.5.1. Güvenirlilik testi	195
3.8.5.2. Kabul edilebilir cevaplama oranı	195
3.8.5.3. Verilerin analizi	195
3.8.5.3.1. Veritabanının tanıtımı	197
3.8.5.3.2. Verilerin nasıl üretildiği	198
3.8.5.3.3. Kodlama sistemi	199
3.8.5.3.4. Verilerin sorgulanması, gösterimi ve ilişkili oldukları alanlar	199
3.8.6. Araştırmanın bulguları ve yorum	202
3.8.6.1. Bilgi seviyeleri	205
3.8.6.2. Görevlendirmeler	202

3.8.6.3. Aile ziyaretlerinin değerlendirilmesi	210
3.8.6.4. Merkezi bir sistemin kurulması ihtiyacının değerlendirilmesi	210
3.8.6.5. Sorun alanları ve nedenleri	214
3.8.6.6. Bilgilendirme araçları	216
3.8.6.8. SWOT Analizi	217
3.9. Model Önerisi	219
3.9.1. Mevcut durumun modellenmesi	219
3.9.2. Teklif edilen model önerisi	220
3.9.3. Türkiye’de bilişim teknolojilerine ilişkin imkânlar ve yararlanma oranları	221
3.9.4. Vekalet sistemi için yapılması gerekenler	228
3.9.4.1. Proje Yönetim Ofisi (PYO) Kurulması	230
3.9.4.2. Fonksiyonel Tasarım (FT) dokümanlarının hazırlanması	232
3.9.4.3. Raporlaşma süreçleri ve ilgili kurumlara raporların gönderilmesi	233
SONUÇ VE TEKLİFLER	238
KAYNAKÇA	244
EKLER	267
EK-1: Şahadet Belgesi	267
EK-2: İnternet Hizmetleri Kullanımına İlişkin Yetki Verme Formu	268
EK-3: Araştırmaya Gönüllü Katılım Formu	269
EK-4: Veri Toplama Aracı	270
EK-5: Nitel Uygulama Katılımcı Bilgi Seviyesi Verileri	274
EK-6: Nitel Uygulama Açık Uçlu Sorulara İlişkin Katılımcı Verileri	275
EK-7: Etik Kurulu Kararı	289
ÖZGEÇMİŞ	291

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.1. Mesleki rehabilitasyon eğitimleri.....	20
Tablo 1.2. Farklı Prim Ödemelerine İlişkin Sigorta kapsamı, ödeme tutarları ile aylık/yıllık prim ödeme tutarı.....	21
Tablo 1.3. İngiltere’de 2008 yılında yapılan ödemeye ilişkin veriler.....	28
Tablo 1.4. 20-24 yaş aralığında olanlar için yardım miktarları.....	40
Tablo 1.5. 25-54 yaş aralığında olanlar için yardım miktarları.....	40
Tablo 1.6. 22-54 yaş aralığında olanlar için yardım (altı ay ve üzeri) miktarı.....	41
Tablo 1.7. 55 yaş üzeri veya emekli olanlar için yardım miktarları.....	41
Tablo 1.8. Savaş veya çatışmalarda hayatını kaybeden asker sayısı.....	53
Tablo 1.9. Ortaöğretim öğrencilerine yapılan eğitim yardımları.....	60
Tablo 1.10. Şikayetler için belirlenen hizmet standartları	61
Tablo 1.11. Bağımsızlık ödeneğine ilişkin maluliyet oranları ve ödeme bilgileri	65
Tablo 1.12. Tek seferlik ödemelere ilişkin gelir seviyesi tablosu.....	66
Tablo 2.1. Maluliyet derecesine göre yapılacak tütün ikramiyesi	88
Tablo 2.2. 2021 yılında OYAK tarafından yapılan sosyal yardımlar	106
Tablo 2.3. Yıllara göre vefat/şehit yardımı ödemeleri.....	108
Tablo 2.4. Yıllara göre maluliyet yardımı ödemeleri.....	108
Tablo 2.5. Yıllara göre OEMS yardımı ödemeleri.....	108
Tablo 2.6. 01.01.1982-31.01.2018 döneminde şehit yakınlarından yardım yapılan kişi sayısı.....	110
Tablo 2.7. 01.01.2018-30.06.2018 dönemi için şehit yakınlarına yapılacak yardım tutarları	111
Tablo 2.8. 01.01.2023-30.06.2023 dönemi için yapılacak yardım planı.....	112
Tablo 2.9. Konut edindirme yardımlarının personel statüsüne göre dağılımı	116
Tablo 2.10. Kartal Vakfı eğitim yardımı	116
Tablo 2.11. Kartal Vakfı kırtasiye yardımı	117
Tablo 2.12. Kartal Vakfı dersane yardımı	117
Tablo 2.13. 2023 yılında Kartal Vakfı tarafından yapılacak yardım tutarları.....	118
Tablo 2.14. HKYD üyelerine yıllara göre yapılan yardımlar.....	120
Tablo 2.15. Yurt ve kapasite bilgileri.....	121
Tablo 2.16. Harp ve vazife malulü erbaş ve erler için taban aylık listesi.....	136

Tablo 2.17.	Türkiye’deki hukuki düzenlemelerde yer verilmeyen haklar.....	150-151
Tablo 2.18.	Tam ve daimî maluliyet yardımı miktarları.....	152
Tablo 2.19.	OYAK maluliyet tablosu.....	153
Tablo 2.20.	2018-2022 yıllarına ait şehit/vefat yardımları.....	154
Tablo 2.21.	2018-2022 yıllarına ait maluliyet yardımları.....	154
Tablo 2.22.	2018-2022 yıllarına yönelik EMS yardımları.....	155
Tablo 2.23.	01.01.2023-31.12.2023 dönemi için belirlenen maluliyet Yardımları	156-157
Tablo 2.24.	01.01.1982-28.02.2023 dönemi yardım yapılan kişi sayısı.....	157
Tablo 2.25.	Mehmetçik yaşam sigortası prim ve teminat tablosu.....	158
Tablo 2.26.	Mehmetçik sigorta poliçesinde belirtilen maluliyet cetveli.....	158
Tablo 2.27.	Kartal Vakfı eğitim yardımı.....	160
Tablo 2.28.	Kartal Vakfı dersane yardımı.....	160
Tablo 2.29.	Yurtların bulunduğu bölgeler ve öğrenci kapasiteleri.....	162
Tablo 2.30.	2022 yılı tazminat ödemeleri karşılaştırmalı tablo.....	165
Tablo 2.31.	2022 yılında yapılan tazminat ödemeleri karşılaştırması (Personel)..	165
Tablo 2.32.	2022 yılında yapılan tazminat ödemeleri karşılaştırması (Er-Erbaş)..	166
Tablo 2.33.	2022-2023 öğrenim dönemi eğitim yardımı karşılaştırmalı tablo	167
Tablo 3.1.	İş paketi ve faaliyetlerin yıllara göre planlanması.....	181
Tablo 3.2.	Araştırma deseni.....	183
Tablo 3.3.	Aile ziyaretini gerçekleştiren personelin demografik özellikleri	184
Tablo 3.4.	İllerdeki vazife malulü sayıları ve illerin ülke geneline oranı.....	186
Tablo 3.5.	Görüşme ölçek maddelerinin dağılımı.....	192
Tablo 3.6.	Katılımcı bilgilerinin sayısallaştırılmasında kullanılan kodlar....	193
Tablo 3.7.	Aile ziyareti gerçekleştiren personelin ziyaret öncesinde bilgi düzeyleri.....	206
Tablo 3.8.	Aile ziyareti gerçekleştiren personelin, şehit yakınları, harp ve vazife malullerinin bilgilendirilme düzeyleri hakkındaki görüşleri.....	207
Tablo 3.9.	Katılımcılar tarafından uzman personel görevlendirilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri.....	208
Tablo 3.10.	Aile ziyareti gerçekleştiren personelin, yapılan görevlendirmeler hakkındaki görüşleri.....	209

Tablo 3.11.	Yapılan aile ziyaretlerinin motivasyon amaçlı olarak gerçekleştirdiklerine yönelik personel görüşleri.....	210
Tablo 3.12.	Aile ziyareti gerçekleştiren personelin, merkezi sistem oluşturulması hakkındaki görüşleri.....	211-213
Tablo 3.13.	Sorun alanları ve nedenleri hakkında katılımcı görüşleri.....	215
Tablo 3.14.	Bilgilendirme araçları hakkında katılımcıların görüşleri.....	216
Tablo 3.15.	Mevcut sisteme yönelik SWOT Analizi.....	217
Tablo 3.16.	Önerilen sisteme yönelik SWOT Analizi.....	218
Tablo 3.17.	Sabit telefon, cep telefonu ve İnternet abone sayısı.....	223
Tablo 3.18.	2021 yılı telefon ve internet abone sayısı.....	223
Tablo 3.19.	Meslek grubuna göre bireylerin internet kullanım oranları.....	224
Tablo 3.20.	Kurum bazında veri bakım sorumlulukları ve yapılacak işlemler	237

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 3.1. Basamak modeli (Araştırmanın Süreç ve Zaman Yönetimi).....	178
Şekil 3.2. Katılımcıların görüşlerine ait temalar.....	183
Şekil 3.3. Şehit yakınları ile harp ve vazife malulleri haklardan yararlanma usullerine ilişkin mevcut uygulamanın modellenmesi.....	219
Şekil 3.4. Teklif edilen Vekalet Sistemi model önerisi modellemesi.....	220
Şekil 3.5. Şehit ve Gazi İşlemleri Yönetim Sistemi (ŞGİYS).....	228
Şekil 3.6. Şehit ve Gazi İşlemleri Yönetim Sistemine (ŞGİYS) üç boyutlu yaklaşım.....	229
Şekil 3.7. Proje Yönetim Ofisi (PYO) teşkilatlanma ve görevlendirme şeması.	230

GÖRSELLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Görsel 2.1. Evlâd-ı Şüheda pullu bir zarf	77
Görsel 2.2. Evlâd-ı Şüheda vergisi uygulanmış tediye ilmühaberi	78
Görsel 2.3. Askerlik hizmeti esnasında şehit olanların işlemleri	97
Görsel 2.4. Askerlik hizmeti esnasında ölenler ile gaip veya malul olanların işlemleri	98
Görsel 2.5. Zorunlu yasal yardımların yapıldığı yıllar ve kişi sayıları	104
Görsel 2.6. Zorunlu yardım ödemelerinin dağılım yüzdeleri	105
Görsel 2.7. Yıllar itibarıyla ölüm yardımı	105
Görsel 2.8. Yıllara göre Öğrencilere Verilen Eğitim Bursları	162
Görsel 3.1. TSK Birlik, karargâh ve kurumlarında uygulamalı doktora tez çalışması için izin talebi	188
Görsel 3.2. Ankara garnizon komutanlığı tarafından görevlendirilen personel bilgisi talebine ilişkin bilgi talebi	189
Görsel 3.3. RQDA Programı açılış ikonu	197
Görsel 3.4. RQDA Programı R console (veritabanı) geçiş ekranı	198
Görsel 3.5. Açılış menüsü	198
Görsel 3.6. Veri dosyalarının oluşturulması	199
Görsel 3.7. Kodların oluşturulması	199
Görsel 3.8. Kodlara göre araştırma verilerinin sorgulanması	200
Görsel 3.9. Kategori konu başlıklarının oluşturulması	200
Görsel 3.10. Kodlara kategori atanması	201
Görsel 3.11. Kodlara göre kategorilerin oluşturulması	201
Görsel 3.12. Veriler arasındaki ilişki düzeyleri	202
Görsel 3.13. 2012-2022 yıllarına ait hanelerde ve bireylerde İnternet kullanım oranları	222
Görsel 3.14. 2013-2022 Yılları arasında meslek gruplarına göre internet kullanım oranı değişim grafiği	225
Görsel 3.15. Yıllara göre kullanıcı sayısı grafiği	226
Görsel 3.16. Son bir yıla ait kullanıcı sayısı grafiği	226
Görsel 3.17. Yaş ve cinsiyete göre kullanıcı sayısı grafiği	227
Görsel 3.18. Yıllara göre e-devlet kapısı sistemine giriş sayısı	228

Görsel 3.19.	Vekalet sistemi (VEKSİS) yetki verme formu.....	233
Görsel 3.20.	Sosyal Çalışmacı-ŞYHVM uyarlama verileri giriş ekranı.....	234
Görsel 3.21.	Sağlanan haklardan yararlanma talebi uyarlama ekranı.....	234
Görsel 3.22.	Hak sahipliği tespit ve sorgulama ekranı.....	235
Görsel 3.23.	Örnek rapor.....	236

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

\$	: Amerikan doları
A\$	: Avustralya doları
£	: İngiliz siterlini
₪	: İsrail şikeli
₺	: Türk lirası
NZD	: Yeni Zelanda doları
ABD	: United Station of America (Amerika Birleşik Devletleri)
AFA	: Armed Forces Act (Silahlı Kuvvetler Kanunu)
AFC	: Armed Forces Covenant (Silahlı Kuvvetler Sözleşmesi)
AFCS	: Armed Forces Compensation Scheme (Silahlı Kuvvetler Telafi Programı)
ANZAC	: Avustralia and New Zeland Army Corps (Avustralya ve Zelanda Kolordusu)
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
ASHB	: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BKK	: Bakanlar Kurulu Kararı
BM	: United Nations (Birleşmiş Milletler)
CNAV	: Caisse Nationale d'Assurance Vieillesse (Ulusal Yaşlılık Sigortası Fonu)
CNMSS	: La Caisse Nationale Militaire De Sécurité Sociale (Ulusal Askeri Sosyal Güvenlik Fonu)
ÇSHB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DIC	: Dependency and Indemnity Compensation (Bağımlılık Yardımı ve Tazminat Ödemesi)
DSBP	: Département Soins et suivi du Blessé et du Pensionné (Bakım, Yaralanma ve Emeklilik Departmanı)
DVA	: United States Department of Veterans Affairs (Birleşik Devletler Gazi İşleri Bakanlığı)
EMS	: Emekli Maaş Sistemi

EPDK	: Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
FT	: Fonksiyonel Tasarım
GIP	: Guaranteed Income Payments (Garantili Gelir Ödemeleri)
GENKUR	: Genelkurmay Başkanlığı
HKYD	: Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Vakfı
İLKSAN	: İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı
İYH	: İletişim Yardım Hattı
KV	: Kartal Vakfı
KYK	: Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu
LSP	: Lump Sum Payments (Götürü Ödemeler)
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MEYAK	: Memur Yardımlaşma Kurumu
MGSB	: Milli Güvenlik Siyaset Belgesi
MİT	: Millî İstihbarat Teşkilâtı
MKA	: Milli Kütüphane Arşivi
MMZC	: Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi
MSB	: Millî Savunma Bakanlığı
MÖ	: Milattan Önce
MVA	: Minister for Veterans Affairs (Avustralya Gazi Bakanlığı)
NATO	: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü)
NCA	: National Cemetery Administration (Ulusal Mezarlık İdaresi)
NII	: National Insurance Institute (Ulusal Sigorta Enstitüsü)
OEMS	: Emekli Maaş Sistemi
NTABHK	: Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun
NZDF	: New Zealand Defence Force (Yeni Zelanda Savunma Kuvvetleri)
OECD	: Organisation for Economic Co-Operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
OEMS	: Emekli Maaş Sistemi
ONACVG	: Office National des Anciens Combattants et Victimes de Guerre (Gaziler ve Savaş Mağdurları Ulusal Ofisi)
OYAK	: Ordu Yardımlaşma Kurumu
ÖTV	: Özel Tüketim Vergisi

ÖTVK	: Özel Tüketim Vergisi Kanunu
PÇK	: Proje Çekirdek Kadrosu
POLSAN	: Polis Bakım ve Yardım Sandığı
PTCFL	: The Property Tax and Compensation Fund Law (Gayrimenkul Vergi ve Tazminat Fonu Kanunu)
PTSD	: Post Traumatic Stress Disorder (Travma Sonrası Stres Bozukluğu)
PYO	: Proje Yönetim Ofisi
SAH	: Specially Adapted Housing Grant (Özel Uyarlanmış Konut Hibesi)
SÇ	: Sosyal Çalışmacı
SGIP	: Survivors' Guaranteed Income Payment (Hayatta Kalma Garantili Gelir Ödemesi)
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SHA	: Special Housing Adaptation Grant (Özel Konut Uyum Hibesi)
SMC	: Special monthly compensation (Aylık Özel Tazminat)
SUT	: Sağlık Uygulama Tebliği
ŞGİYS	: Şehit ve Gazi İşlemleri Yönetim Sistemi
ŞYHVM	: Şehit Yakınları ile Harp ve Vazife Malulleri
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
TES	: Tamamlayıcı Emeklilik Sistemi
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TSKDV	: Türk Silahlı Kuvvetleri Dayanışma Vakfı
TŞYGDV	: Türkiye Şehit Yakınları ve Gaziler Dayanışma Vakfı
UKMD	: UK Ministry of Defence (İngiltere Savunma Bakanlığı)
VA	: Veterans Affairs (Gaziler İdaresi)
VA	: Veterans Benefits Affairs-Gaziler Yardım Bakanlığı
VANZ	: New Zealand Department of Veterans Affairs (Yeni Zelanda Gazi İşleri Bakanlığı)
VEKSİS	: Vekalet Sistemi
VHA	: Veterans Health Affairs (Gaziler Sağlık İdaresi)

VHAPL	: The Victims of Hostile Action (Pensions) Law (Düşman Eylemleri Sonucu Mağdur Olanlara Yönelik Kanun)
VVCS	: Veterans and Veterans Families Counselling Service (Gazi ve Gazi Ailelerine Hukuki Danışmanlık Bürosu)
VWS	: The Veterans Welfare Service (Gazi Yardım Merkezi)
WARMS	: Web Automated Reference Manual System (Web tabanlı bilgilendirme ve istihdam destek hizmeti)
YG	: Yönetim Grubu
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

GİRİŞ

Ülkemizde vatan sevgisi ve savunması ile ilk akla gelen şehitlik ve gazilik kavramlarıdır. Gerek ülke savunmasında gerekse terörle mücadele aşamasında binlerce şehit verilmiş, yüzbinlerce harp ve vazife malulü olarak gazi olmuş insanımız bulunmaktadır. Bu kapsamda dezavantajlı gruplar arasında yer alan şehit yakınları ile gazilerimize başta Anayasa'daki hükümler ile pozitif ayrımcılık hükümleri getirilmiş ve çeşitli kanun, yönetmelik ve diğer mevzuatlar kapsamında çeşitli hak ve muafiyetler sağlanmıştır. Şehit, harp ve vazife malulleri ile bunların yakınlarına yönelik yasal mevzuatlar incelendiğinde ve tüm işlemlerin bireysel başvuru esasına dayanması nedeniyle, hak sahiplerinin müracaat makamlarını bilmemesi veya yeterli bilgiye sahip olmaması gibi nedenlerle uygulamada mağduriyetler yaşadıkları görülmektedir.

Şehit ve gazi işlemlerine yönelik bilgi edinme konusunda taraf olan hak sahipleri ve bu haklara yönelik bilgilendirme yapan kurum temsilcilerinden bilgi edinme konusunda tüm araştırmacılar sorun yaşamakta ve bu konularda genellikle gizliliğe, ketum bir davranış sergilemeye azami özen gösterilmektedir. Bu nedenle, şehit ve gazi işlemlerine yönelik çalışmamız kapsamında ilk kez şehit yakınları ile gazilerimizi ziyarete giden TSK personelinden çalışmamıza katkı vermesi sağlanmış;

- 40 katılımcının görüşleri alınmış,
- Hem katılımcılar ile ilgili bilgilere hem de katılımcıların hak sahipleri için uygulanan sisteme yönelik değerlendirmelere ilişkin verilere ulaşılmış,
- Bu değerlendirmeler ışığında alan yazında ortaya konulmayan verilere ulaşılarak, başvuru esaslı bir yapının sakıncaları ile bu sistemin yerine vekalet/merkezi bir sistemin hak temelli bir yaklaşım ile bir model önerisi ortaya konulması amacıyla bu çalışma yapılmış ve bu kapsamda alan yazında büyük bir boşluğun doldurulacağı değerlendirilmiştir.

Yapılan araştırmada verilerin analizi ve çözümü için aşağıda yer alan yedi adet hipoteze yer verilmiş;

- Hipotez-1: Aile ziyaretlerini gerçekleştiren personelin bilgi seviyesinin iyi seviyede olmadığı ve bu nedenle hak sahiplerinin yeterince bilgilendirilemediği,
- Hipotez-2: Aile ziyaretlerini gerçekleştiren personelin mesleğe devam edip etmemesine göre bilgi seviyeleri arasında anlamlı bir fark olacağı,

- Hipotez-3: Ziyaret gerçekleştirilen ailelerin, sağlanan haklardan faydalanmaları aşamasında yapacakları müracaatlar ile ilgili en büyük sıkıntı kaynağı ailelerin bilgi seviyelerinin yetersiz olması,
- Hipotez-4: Ailelere yapılan ziyaretlerin özellikle sosyal güvenlik ve sosyal yardımlar alanında uzman personel tarafından yapılması gerektiği,
- Hipotez-5: Ziyaret gerçekleştiren personelin büyük çoğunluğu yapılan ziyareti kadro görevi dışında, ilave olarak yapacağı bir görev olarak görüldüğü,
- Hipotez-6: Askeri personel tarafından yapılan aile ziyareti, genellikle motivasyon amaçlı olarak yapıldığı,
- Hipotez-7: Hak sahiplerinin sisteme ulaşmasında merkezi bir sistem oluşturulmasının faydalı olacağı varsayımları kabul edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen veriler ile hipotezler karşılaştırılmış ve bu kapsamında belirlenen iki numaralı hipotez doğrulanmamış, diğer altı adet hipotez ise doğrulanmıştır.

Araştırmanın kapsamı ve ortaya konulan hipotezlerden elde edilen sonuçlar dikkate alındığında, diğer araştırmacı ve akademisyenlerin ortaya koyduğu problem alanları ve yaşanan mağduriyetlerin temel nedenleri sonuçları itibariyle benzer ifadeleri ortaya çıkarması yönüyle literatüre önem taşımaktadır.

Şehit ve gazi işlemlerinde karşılaşılan mağduriyetlerin önlenmesine yönelik kurumlar tarafından yapılan girişimler yetersiz kalmakta ve farklı kurumlarda yürütülen şehit ve gazi işlemleri için farklı uygulamalar ile karşılaşılmaktadır. Bu çalışmanın ortaya çıkış nedenlerini, aşağıda belirtilen başlıklar altında;

- Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bünyesinde gerçekleştirilen iyileştirme çalışmalarına yönelik toplantılarda gündeme gelen, ancak bir türlü sonuçlandırılmayan konular arasında bulunması,
- Şehit ve gazi işlemlerindeki uygulamalarda hukuki düzenlemeler ve sağlanan haklardan faydalanmada kuvvetler arası farklılıkların olması,
- Şehit, harp ve vazife malulleri ile bunların yakınlarını bilgilendirmek ve ihtiyaçlarının tespit edilmesi için yeterli uzman personelin bulunmaması nedeniyle uygun nitelikte personel görevlendirme yapılamaması, ziyaretler için görevlendirilen personelin ise yeterli bilgi seviyesine sahip olmaması,

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı¹ (ASHB) marifetiyle kurumsal bir kültür oluşturularak daha profesyonel bir yaklaşım ile hak sahiplerinin mevcut düzenlemelerden, daha fazla ve etkili bir yöntem ile yararlandırılmasına ihtiyaç duyulması,
- Hak sahibi bireylerin mevcut düzenden daha uygun koşullarda profesyonel yardım alabilmelerinin sağlanması için hali hazırdaaki koşulların iyileştirilmesine olanak sağlayacak, bütünleşmiş bir bilgi sistemi için yeni çalışmalara ihtiyaç duyulması,
- Yaşanan problemlere sebep olarak gösterilen konular arasında, “yasal hakların kullanılmasının müracaat esaslı” olması,
- Her türlü müracaatta devletin resmi kayıtlarında bulunan ve gereksiz yere tekrarlanan bir biçimde evrak ve belge talep edilmesi,
- Resmi makamlar tarafından düzenlenen belgelerin elde edilmesine yönelik ilave bilgi ve işgücüne ihtiyaç duyulması,
- Toplumun aldığı kültür itibariyle vatan uğruna canlarını ortaya koyan ve bunu bir vatan borcu olarak düşünen bireyler için şehit, harp ve vazife malulleri ile dul ve yetimlerine sağlanan hakların kullanımının toplumun bir bölümü tarafından fırsatçılık olarak değerlendirmesi,
- Hak sahiplerinin, toplumun bilinçsiz bireyleri tarafından fırsatçılık olarak algılanması veya mahalle baskısı nedeniyle haklardan yararlanmada isteksiz davranılması,
- Toplumun her kesiminde oluşan olumsuz algı nedeniyle şehit ve gazi işlemlerine yönelik olumsuz tablonun ortadan kaldırılması,
- Alan yazında gerçekleştirilen çalışmalar değerlendirildiğinde şehit, gazi, malul ile dul ve yetimlerine yönelik bilimsel araştırmaların da kısıtlı sayıda olması,
- Devletin mevcut hukuki düzenlemelerinin yanında sosyal politikasının bir gereği olarak, tüm hak sahiplerinin aynı hukuki düzenlemelerden faydalanmasına imkân vermek amacıyla yapılan hizmet, muafiyet, tazminat, maaş ve özel imtiyazları bir lütuf olarak değil, hakkın sahibine teslimiyetine yönelik devletin yerine getirmesi gereken bir borcu olarak değerlendirip, bu kapsamda bir sistem oluşturulması gerekliliği olarak sıralamak mümkündür.

¹ASPB, 10.07.2018 tarihinde 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSHB) ile birleştirilerek yeniden yapılandırma sürecinde adı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) daha sonra Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) olarak değiştirilmiştir.

Bu bağlamda yapılan bu çalışma ile şehit, harp ve vazife malulleri ile yakınlarına yönelik hukuki düzenlemelerden faydalanmalarına yönelik yeni bir model önerisi sunulması amaçlanmaktadır. Böylece e-Devlet Kapısı sisteminde gerçekleştirilecek *süreç iyileştirme ve geliştirme faaliyetiyle* birlikte haklardan faydalanma sürecinin *müracaat esaslı bir yapıdan, merkezi vekalet sistemli bir yapıya dönüşümün* sağlanması hedeflenmektedir. Bu çalışma ile hukuki düzenlemeler ve sağlanan hakların ele alınması konusunda literatürde önemli bir boşluğun doldurulacağı düşünülmektedir. Konunun hassasiyeti ve veriye ulaşmada yaşanan sıkıntılar değerlendirildiğinde, bu araştırmanın önemi bir kat daha artmaktadır.

Bu çalışmanın kapsamı, TSK personeli ve aileleri ile sınırlı tutulmuştur. Diğer kurum ve kuruluşlar tarafından uygulanan harp ve vazife malullüğüne ilişkin hususlara yer verilmemiştir. Bu nedenle, bu çalışma ile elde edilen sonuçlar (bir kısım yasal düzenlemelerden kaynaklanan farklılıklar dışında) diğer kurumlarda görev yaparken şehit, harp ve vazife malulü olanlar ile bu kapsamdakiler için de uygulanabilecek, alan yazında yeni bilimsel çalışmalar yapılmasına cesaret verecek ve literatüre katkı sağlayacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DÜNYADA ŞEHİT, GAZİ VE MALUL KAVRAMI İLE BU KAPSAMDAKİLERE YÖNELİK HUKUKİ DÜZENLEMELER VE SAĞLANAN HAKLAR

Şehit, gazi ve malul kavramlarına dünya üzerinde yer alan farklı ülkelerin tarihi, kültürel farklılıkları ve yaşayan insanların dini inancı veya örf, adet ve törelerinin farklı anlamlar yüklemektedir (Dandeker vd. 2006, s.162-163).

Farklı toplumlarda, farklı yaşam koşullarının gereği olarak her ülkede farklı tanımların yapılması sebebiyle sağlanan haklar da farklılaşmakta, bu nedenle “veteran” olarak ingilizcede yer alan kelimenin ortak bir tanımı yapılamamaktadır (Burdett vd., 2012, s.1-2). Örneğin, “veteran” kelimesi İngiltere gibi bazı ülkelerde kişiye verilen bir sıfat veya isim olmaktan ziyade, hak sahibi niteliğini taşıyan bir gruba verilen isim olarak tanımlanmıştır.

Yerli ve uluslararası literatür incelendiğinde şehit ve gazi kavramlarının bulunduğu yabancı literatürün çok az sayıda ve dini kavramlar olarak çok sınırlı olduğu, Batı’ya özgü olarak ele alınan “martyr” ve “veteran” kelimeleri ile yapılan karşılaştırma sonucunda evreni ve örneklemini Türkiye olarak belirlenen tüm çalışmalar için yetersiz kalacağı görülmüştür².

Türkçe’de kelimelerinin her birinin ayrı yazılış ve anlamları bulunmaktadır. Hem İngilizce’de hem de Fransızca’da kullanılan “martyr” ve “veteran” kelimelerinin evrensel bir anlamı bulunmamaktadır. Bu nedenle, dünyadaki sosyal güvenliğe ilişkin hukuki düzenlemeler incelendiğinde “veteran” kelimesi ile Türkçe karşılığı şehit, gazi ve malul olan kavramlarını da içerecek şekilde düzenlemelerde yer aldığı görülmektedir.

Şehit kavramı sözlük anlamı incelendiğinde dini bir terim olan ve inancı nedeniyle öldürülen kişiler olarak “*dininden vazgeçmek yerine isteyerek ölüme katlanan kişi*”³ ifade edilmiştir. Gazi kavramı, ülke savunmasına yönelik faaliyetler sırasında savaşan kişilere verilen bir unvan “*askeri bir güçte görev yapmış bir kişi, özellikle de bir savaşta savaşmış*

²Durmuş, M., (2020). *Siyasal-Kültürel Türk(iye) İslam’ı ” Toplum Haritasında Üç Kuşak Şhitlik-Gazilik Kök Paradigması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, s.6

³<http://www.dictionary.com/browse/martyred> (Erişim Tarihi: 17.06.2021)

*kişi*⁴” olarak tarif edilmiştir. Malul kavramı ise “fiziksel ya da zihinsel bir engel nedeniyle kişinin normal yaşam sürmesini ya da işini yapmasını engelleyen bir yetersizlik⁵, engellilik hali⁶” olarak tanımlanmıştır. Şehit, gazi ve malul kavramları her ülkede farklı tanımlanması nedeniyle çalışmamızda da ülkeler bazında ayrı tanımlamalara yer verilmiştir. Dünyada şehit ve gazi kavramlarının yanı sıra literatürde malül, hak sahibi, düşmanca eylem maduru, savaş mağduru ve terör mağduru gibi kavramların da bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle, literatürde en fazla yer alan şehit yakınları ve gaziler ile bu kapsamdakilere yönelik düzenlemeler genel olarak;

- Ülkelerin politik, askeri ve ekonomik güçlerine,
- North Atlantic Treaty Organization (NATO), United Nations (BM) gibi uluslararası kuruluşlar tarafından dünya barışına katkı sağlanması kapsamında gerçekleştirilen harekatlara katkı verilmesine,
- Her ülkede farklı dini yapılara mensup vatandaşların bulunmasına,
- Her ülkenin bulunduğu coğrafyaların stratejik farklılıkları dikkate alınarak çalışma kapsamında belirlenen ülkeler üç gruba ayrılmıştır.

Bu ülkeler genel olarak;

- Birinci grupta, Türkçe adı Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü olan (NATO) ve Türkiye’nin de üye olduğu ülkelerinden ABD, İngiltere ve Fransa seçilmiştir. Bu ülkeler NATO bünyesinde dünya üzerinde gerçekleştirilen sayısız barış gücü faaliyetlerine verdikleri destekler ile tarihsel süreç içerisinde yaptıkları savaşlar nedeniyle,
- İkinci grupta, iki Ortadoğu ülkesine yer verilmiştir. Bu ülkelerin farklı inançlara sahip olmasının yanı sıra özellikle İsrail Devleti’nin bağımsızlığını ilan ettiği tarihten günümüze kadar geçirdiği dönem içerisinde devamlı Ortadoğu ülkelerinin tehditleri altında olması, geçmiş ve günümüzde ülke içerisinde her türlü şiddet içeren saldırılara maruz kalması, İran İslam Cumhuriyeti’nin ise Ortadoğu coğrafyasında Irak Savaşı gibi yıllarca süren ve bölgede gerçekleşen birçok savaşta rol alması nedeniyle,
- Üçüncü grupta ise Çanakkale Savaşı’nın ardından ulus devlet hüviyetini kazanan Avusturalya ve Yeni Zelanda’da uygulanan sosyal politika ve hak sahiplerine sağladığı imkanlar nedeniyle seçilmiştir.

⁴<http://www.dictionary.com/browse/veteran> (Erişim Tarihi: 17.06.2021)

⁵<https://en.oxforddictionaries.com/definition/disabled> (Erişim Tarihi: 18.06.2021)

⁶<http://www.dictionary.com/browse/disabled> (Erişim Tarihi: 17.06.2021)

1.1. Seçilmiş NATO Ülkelerinde Şehit, Gazi ve Malul Kavramı ile Bu Kapsamdakilere Yönelik Hukuki Düzenlemeler ve Sağlanan Haklar

Bu bölümde, Türkçe adı Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü olan (NATO) ve Türkiye'nin de üye olduğu ülkelerinden ABD, İngiltere ve Fransa seçilmiştir. Bu ülkeler NATO bünyesinde dünya üzerinde gerçekleştirilen sayısız barış gücü faaliyetlerine verdikleri destekler ile tarihsel süreç içerisinde yaptıkları savaşlar nedeniyle “şehit”, “gazi” ve “malul” kavramları ile bu kapsamdakilere yönelik hukuki düzenlemeler ve sağlanan haklara yer verilmektedir.

1.1.1. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nde Şehit, Gazi ve Malul Kavramı ile Bu Kapsamdakilere Yönelik Hukuki Düzenlemeler ve Sağlanan Haklar

ABD’de “martyr/şehit” kelimesinin anlamı, “*dini veya siyasi inançlarından dolayı çok acı çeken veya öldürülmüş bir kişi*”⁷ olarak tanımlanmakla birlikte, sosyal güvenlik kapsamında genel olarak “martyr/şehit”, “veteran/gazi” ve “disabled/malul” kavramlarının yerine sadece “veteran/gazi” kelimesinin kullanıldığı görülmektedir.

1.1.1.1. Hukuki düzenlemeler

ABD’de hukuki düzenlemeler incelendiğinde, “*aktif olarak her üç (kara, deniz veya hava) kuvvet komutanlığında en az iki yıl hizmet yaptıktan sonra atılmamak şartıyla ordudan ayrılmış veya bir savaşta aktif görev almış veya görev sırasında ağır bir hastalık ya da yaralanma nedeniyle engelli hale gelmiş veya askeri eğitim sırasında meydana gelen ağır yaralanma sonucunda engelli hale gelmiş veya ölmüş kişi*”⁸ veteran olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlama kapsamına ülke savunmasında görev aldığı dönemde hastalık veya yaralanma sebebiyle malul olan veya vefat eden kişiler de girmektedir. Hak sahipleri ise 1940 yılında çıkarılan Ulusal Sigorta Hizmet Kanunu’nda yer almış ve sigortalının eşi, 25 yaşından küçük çocukları, anne ve babası⁹ olarak tanımlanmıştır. Ayrıca yüksek mahkemenin kararı ile sigortalının birlikte yaşadığı kişinin de hak sahipliğinden faydalanacağına yönelik düzenleme yapılmıştır¹⁰.

⁷<http://www.dictionary.com/browse/martyred> (Erişim Tarihi: 17.06.2021)

⁸<https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-91/pdf/STATUTE-91-Pg1433.pdf> (Erişim Tarihi: 17.06.2021)

⁹<https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-74/pdf/STATUTE-74-Pg162-2.pdf> (Erişim Tarihi: 17.06.2021)

¹⁰<https://www.va.gov/opa/marriage/> (Erişim Tarihi: 19.16.2021)

Tarihsel süreç incelendiğinde ABD’de gaziler ile engelli askerlere yönelik yönelik hukuki düzenlemelerin 1630’lu yıllarda başladığı görülmektedir. ABD’deki Plymouth Kolonisi tarafından, ilk olarak 16. yy’da Pequot Kızılderilileri ile savaşan gaziler için yardım sistemi kurulmuş ve bu dönemde engelli askerlerin koloni tarafından desteklenmesi için bir kanun kabul edilmiştir. 1776 yılında engelli askerler için emeklilik hakkı verilmesine ilişkin çalışmalar başlatılmış, yine gaziler için 1800’lü yıllarda doğrudan tıbbi yardımları ve hastanede bakım hizmetlerinin verilmesini içeren düzenlemeler yapılmıştır.

1811’de Federal Hükümet tarafından gaziler için ilk kez ev sahibi olmalarına destek olacak programlar ile gaziler için tıbbi tesisler kurulmasına kararlaştırılmıştır. Ayrıca 19.yy’da Vatandaşların Yardım Programı uygulama alanı genişletilerek, sadece gaziler değil, dullar ve emeklilikler de yardım programı kapsamına almıştır.

Yaklaşık dört yıl süren ve 1861-1865 tarihleri arasında gerçekleşen İç Savaşın sonuna doğru devlet gazi evleri 03.03.1865 tarihinde kurulmuştur. Bu evlerde, evde bakım hizmetleri verilmiş, tüm yaralanmalar (savaş kaynaklı ya da diğer yaralanmalar) ve hastalıklar tedavi edilmiştir. Bu evler aracılığı ile İç Savaşlar, İspanyol-Amerikan Savaşı, Hint Savaşları ve Meksika Sınır Çatışmaları döneminde evde bakım hizmeti engelli gazilere verilmiştir.

ABD Kongresi, 17.07.1862 tarihinde devlet başkanı tarafından ölen askerler için ulusal mezarlık olarak kullanılmak üzere mezarlık alanları satın almasına izin veren kanunu kabul etmiştir. Bu dönemde, Maryland Kasabası Sharpsburg’da 14 adet mezarlık kurulmuştur. İlerleyen süreçte ulusal mezarlık sistemi yavaş yavaş gelişerek, 1873 yılında yaklaşık 300 bin kişilik 73 mezarlık defin için hazır hale getirilmiştir.

ABD, 1917 yılında engelli tazminat ve rehabilitasyon programları ile servis personeli ve gaziler için gerçekleştirilecek sigorta programları olmak üzere Gaziler Yardım Sistemini geliştirmiştir. 1920’li yıllara gelindiğinde üç farklı federal kurum tarafından (Gaziler Bürosu, İçişleri Emekli Maaşı Bürosu ve Engelli Gönüllü Askerler İçin Ulusal Evler) farklı hizmetler sunulmasına başlanmıştır.

Gaziler Yardım Sistemi, 1924 yılında doğrudan hizmet sırasında gerçekleşmeyen engellilik durumlarını da içine alacak şekilde kapsam alanını genişletilmiştir. 21.07.1930 tarihinde Başkan Herbert Hoover’ın imzaladığı, 5398 numaralı Gazi İdaresinin Kurulması Kararnamesiyle birlikte;

- Emeklilik Bürosu,

- Savaş Gemileri Bürosu,
- Engelli Gönüllü Askerlerin Ulusal Evleri personeli, mülkiyetleri ile Gazi İdaresine (Veterans Administration-VA) devredilerek, tek çatı altında toplamıştır.

Hizmetlerin Yeniden Düzenlenmesi Kanunu (The Servicemen's Readjustment Act-GI Bill) 1944 yılında kabul edilmiştir. Bu kanundan sonra yapılan düzenlemeler ile II. Dünya Savaşı ve Kore gazileri de kanun kapsamına almıştır. 2,2 milyon gaziye 1956 yılına kadar bu kanun kapsamında üniversiteye hazırlık ile eğitim bursları sağlanmıştır. ABD’de Ev Kredisi Garanti Programı (halen yürürlükte olan) ile 1966 yılına kadar yaklaşık 10 yılda üretilen konutların beşte biri bu kanun kapsamında finanse edilmiştir. 16.09.1940 tarihinde yapılan düzenleme ile hayatta kalan eşlerin de kapsama dahil edilmesi sağlanmış, savaş sonrasında işsiz kalan tüm gazilere iş buluncaya kadar haftada 20 \$ ve 52 hafta ile sınırlı olacak şekilde işsizlik ödeneği verilmesi sağlanmıştır.

1946 yılında VA bünyesinde sağlık, hemşirelik ve diş hizmeti ile sekreter ofisi kurulmasına ¹¹ ilişkin 293 sayılı Ulusal Sağlık Hizmeti Kanunu kabul edilmiştir. Personelin sağlık hizmeti almasının yanında bu hizmetlerin devamlılığı da çıkarılan bu kanunla sağlanmıştır. Bu hukuki düzenlemeler doğrultusunda yapılan çalışmalar sonucunda VA bünyesinde gazilere hizmet etmek üzere 125 hastane 1948 yılında hizmete açılmıştır. 1946'da VA tarafından kurulan Tıp ve Cerrahi Bölümü’nün adı, tam 46 yıl sonra 1991 yılında Gaziler Sağlık İdaresi (VHA)’ne dönüştürülmüştür.

ABD Gazi Maaşları Kanunu (USA Veterans Pensions Act) 1949 yılında kabul edilmiştir¹². Başkan Dwight D. Eisenhower tarafından 08.10.1954 tarihinde "*Gaziler Günü Bildirisi*" yayınlanmıştır. 82 ulusal mezarlık grubunun yönetimi 1973'te çıkarılan 93-43 sayılı Ulusal Mezarlıklar Kanunu (National Cemeteries Act) ile Gaziler İdaresine verilmiştir. Günümüzdeki adı Gazi İşleri Daire Başkanlığı’dır. Ulusal Mezarlık Sisteminin adı 11.11.1998 tarihinde ABD Başkanı tarafından Ulusal Mezarlık İdaresi (National Cemetery Administration-NCA) olarak değiştirilmiş ve Gaziler Program Geliştirme Kanunu imzalanarak yürürlüğe girmiştir. Devir işleminden sonra ise mezarlık sayısı 103’e yükselmiştir.

20.09.1975 tarihinde 94-97 sayılı Gaziler Günü Tarihinin Değiştirilmesi Kanunu’nun Başkan Gerald Rudolph Ford tarafından imzalanmasıyla birlikte 1975

¹¹https://www.va.gov/HISTORY/VA_History/Overview.asp (Erişim Tarihi: 19.06.2021)

¹²<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6/12-13-14/45/contents> (Erişim Tarihi: 01.01.2022)

yılından itibaren Ulusal Gaziler Günü Törenlerinin 11 Kasım'da yapılması kararlaştırılmıştır¹³.

O tarihten itibaren düzenlenecek Ulusal Gaziler Günü için Arlington Ulusal Mezarlığında tören düzenlenmekte¹⁴ ve yine Ulusal Gaziler Günü için her yıl bu tarihte, ülke genelinde geçit törenleri yapılmaktadır. Başkan G.H. Walker Bush, Gaziler İdaresi'nin adını Gaziler İşleri Dairesi olarak değiştirmiştir. ABD Başkanı Ronald Reagan tarafından 25.11.1988'de kabul edilen 100-527 sayılı kanun ile Gaziler İdaresi'nin birim olarak doğrudan başkana bağlı olarak, kabinede yer alması ve bakanlık düzeyinde kurulması kararlaştırılmıştır¹⁵.

ABD'de yapılan son düzenleme ile gazinin birlikte yaşadığı eşcinsel eşler için de diğer hak sahiplerine sağlanan haklardan faydalanabilmesine imkân sağlanmıştır. Yüksek Mahkeme'de görülen bir dava sonucuna göre, 26.06.2015 tarihinde ABD Anayasası'nda bir eyalette aynı cinsiyette bulunan iki insan arasındaki evliliğe izin vermesi ve aynı cinsiyette biriyle evliliğin tanınmasının gerekliliğine vurgu yapılarak eşcinsel evliliklerin yasal olarak onaylanması¹⁶ gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu karar ile VA, aynı cinsiyette bulunan eşcinsel eşin, evliliklerini tanımış ve bu kapsamda bulunan eş veya birlikte yaşadığı partnerine de aynı hakları¹⁷ vermektedir.

ABD'de gaziler ve bunların yakınlarıyla ilgili çalışmalar Gazi İşleri Bakanlığı (Department of Veterans Affairs-DVA) tarafından gerçekleştirilmekte ve takip edilmektedir. Bakanlık, 1989 yılında kurulmuş ve bütçesi 2012 yılında 132 Milyar \$'a ulaşmıştır¹⁸.

ABD'de 2014 yılında yayınlanan bir raporda, gazilerin bulunduğu 52 farklı bölgedeki veriler toplanmış ve incelenmiş, toplam gazi sayısı 19.349.382 olarak tespit edildiği; 1.584.230'unun kadın gazi sayısı olduğu ve genel toplamın %8,2'sini oluşturduğu; engellilik oranı ortalamasının ise %29,14 olduğu; işsizlik oranının %8,16 olarak tespit edildiği ve gazilerin yıllık ortalama gelir düzeyinin ise 37.000 \$ seviyelerinde bulunduğu yönünde tespitlere yer verilmiştir¹⁹.

¹³<https://www.va.gov/opa/vetsday/vetdayhistory.asp> (Erişim Tarihi: 05.03.2022)

¹⁴<https://www.va.gov/outreach-and-events/events/50848/> (Erişim Tarihi: 17.06.2021)

¹⁵<https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-102/pdf/STATUTE-102-Pg2635.pdf> (Erişim Tarihi: 30.11.2022)

¹⁶<http://www.bbc.com/news/world-us-canada-33290341> (Erişim Tarihi: 02.04.2022)

¹⁷<https://www.va.gov/opa/marriage/> (Erişim Tarihi: 02.04.2022)

¹⁸https://www.va.gov/about_va/vahistory.asp (Erişim Tarihi: 05.03.2022)

¹⁹https://www.va.gov/vetdata/docs/SpecialReports/Veterans_by_State.xlsx (Erişim Tarihi: 22.03.2022)

ABD’de gazilere yönelik hizmetlerin daha etkin olarak gerçekleşmesini sağlamak için 2014-2020 dönemi Stratejik Hedef Planı yayınlanmıştır. Bu plana ihtiyaç duyulmasının nedeni gaziler ve diğer hak sahiplerinin kişisel tercihlerini kullanırken iletişim tercihlerini değiştirdiği, gaziler ile diğer hak sahiplerinin internet ve mobil cihazları daha fazla kullanmayı tercih edeceği öngörüsüne gösterilmiştir. Bu nedenle, değişen mobil yaşam biçimlerinin DVA tarafından dikkate alınarak desteklenmesi için iletişim kaynaklarının her zaman, her ortamda ihtiyaçlara cevap verebilmesine, kişiselleştirilmesine ve teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilmesine ilişkin hedefler ortaya konulmuştur (Shinseki, s.15-37). Gazi İşleri Bakanlığı tarafından yayımlanan bilgilendirmede 2020 yılı bütçesi 220,1 Milyar \$, 2021 yılı 245,4 Milyar \$, 2022 yılı 270,7 Milyar \$ olarak gerçekleşmiş ve 2023 yılı bütçesi 301,4 Milyar \$ olarak öngörülmüştür²⁰.

1.1.1.2.

1.1.1.3. Sağlanan haklar

ABD’de veteran olarak isimlendirilen hak sahiplerine halen yürürlükte bulunan Gazi Maaşları Kanunu ile aylık ödemeleri, tazminat ödemeleri, 93-43 sayılı Ulusal Mezarlıklar Kanunu ile cenaze ve mezarlık hizmetleri, Ulusal Sağlık Hizmeti Kanunu ile sağlık hizmetleri, Hizmetlerin Yeniden Düzenlenmesi Kanunu ile istihdam ve rehabilitasyon hizmetleri, eğitim kapsamında gerçekleştirilen yardımlar, emlak kredi ve hibelerine ilişkin yardımlar düzenlenmiş, ayrıca VA tarafından verilen taşıt yardımları ve kredi hizmetleri, vergi indirimi ve muafiyetleri, hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmeti ve sağlanan diğer haklar başlığı altında ise kimlik ve sürücü belgelerinde gazi ünvanı yazılması, hayat sigortası, otomobil plakalarında veya görünür bölgesinde gazi ünvanına yer verilmesi ve/veya özel plaka verilmesi gibi haklar bulunmaktadır.

1.1.1.3.1. Aylık ödemeleri

Emekli Maaşı belirli yaş veya engellilik gereksinimlerini karşılayan ve gazilerine ihtiyacı karşılamaya yönelik ödenen bir yardımdır²¹. Veteran olarak belirlenen ve belirli şartları taşıyan (asgari %10’luk kalıcı maluliyetinin bulunması, herhangi bir savaşta görev alması, 65 yaşının üzerindeki gaziler için ise askeri hizmetinin 90 günden fazla olması

²⁰<https://www.va.gov/budget/docs/summary/fy2023-va-budget-in-brief.pdf> (19.11.2022)

²¹<https://www.benefits.gov/benefit/284> (Erişim Tarihi: 19.11.2022)

gibi şartlardan en az birinin bulunması yeterli) gazilere aylık maaş bağlanabilmektedir. Bu şartları sağlamayanlar için aylık bağlanmaz. Aylık ödemelerine ilave olarak;

- 18 yaş altında olan bir veya daha fazla çocuğu varsa her çocuk için 356.16 \$,
- Birden fazla 18 yaş altında çocuğu olan gazinin ölümünden sonra eşine iki yıl boyunca ayrıca 306.00 \$ ödeme yapılır.
- Gazinin ölümüne kadar geçen en az 8 tam yıl boyunca (bireysel işsizlik dahil) tamamen çalışamaz durumda sakatlık derecesi varsa ve eşi ile en az 8 yıl boyunca evliyse 305.28 \$,
- Gazinin herhangi bir engeliniz varsa ve düzenli günlük ihtiyaçlarını (yemek, banyo yapmak veya giyinmek gibi) karşılarken yardıma ihtiyacı varsa 356.16 \$,
- Bir engellilik nedeniyle evinden çıkamıyorsa 166.85 \$,

Bir gazinin hayatta kalan eşine yapılan derecelendirmeye bağlı olarak en az aylık 1437.66 \$ aylık bağlanır. Bağlanan aylığa, yukarıdaki maddede belirtilen özel hususların eklenmesiyle birlikte iki çocuklu bir eş için eşinin ölümünden itibaren iki yıl boyunca aylık ücret 1437.66 \$, 18 yaşın altındaki ilk çocuk için 356.16 \$, 18 yaşın altındaki ikinci çocuk için 356.16 \$, 8 yıllık evliliğin karşılığı olarak 305.28 \$, Yardım ve Katılım kapsamında 356.16 \$, gazinin ölümünden sonraki ilk 2 yıl için ödenecek geçiş ödeneği 306.00 \$ olmak üzere toplam aylık 3117.42 \$ aylık bağlanır. İki yıldan sonra ise geçiş ödeneği 306.00 \$ ödenmez ve aylık 2811.42 \$ aylık ödemesi yapılır²². Yapılacak ödemelere ilişkin ayrıntılı bilgiler 38 U.S.C. 1311(a, b, c, d, f) ve 38 CFR 3461(b) başlıkları altında yer almaktadır. Bunların dışında, nitelikli bir okul programında olan 18 ila 23 yaş arasındaki her çocuk için aylık 301.74 \$, eğer 18 yaş üstü çaresiz çocuğu (18 yaşından önce engelli hale gelmiş ve kalıcı olarak kendi işini göremeyen, bakıma muhtaç) için 607.02 \$ ödeme yapılır²³.

Ayrıca gazinin hayatta kalan eşi yoksa ve hayatta kalan 18 yaş altındaki çocuğu varsa tek çocuğu için 607.02 \$, iki çocuğu varsa her çocuk için 436.62 \$, üç çocuğu varsa her çocuk için 379.83 \$, dört çocuğu varsa her çocuk için 339.01 \$, beş çocuğu varsa her

²²<https://www.va.gov/disability/survivor-dic-rates/> (Erişim Tarihi:20.11.2022)

²³Gazilere yapılacak ödemeler ile gazinin ölümünden sonra hayatta kalan eşine yapılacak ödemelere ilişkin 38 U.S.C. 1311 (a, b, c, d, f) ve 38 CFR 3461 (b) düzenlemeler referans olarak belirlenmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Federal Register 21713, April 11, 2013, Vol.78, No.70 <https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2013-04-11/pdf/2013-08531.pdf> (Erişim Tarihi: 20.11.2022) ve Federal Register 14018, April 4, 1978 ile değişiklikleri içeren Federal Register 20727, May 8, 1996 <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CFR-1998-title38-vol1/pdf/CFR-1998-title38-vol1-sec3-461.pdf> (Erişim Tarihi: 20.11.2022)

çocuk için 314.51 \$, altı çocuğu varsa her çocuk için 298.19 \$, yedi çocuğu varsa her çocuk için 286.52 \$, sekiz çocuğu varsa her çocuk için 277.77 \$, dokuz çocuğu varsa her çocuk için 270.97 \$ ödeme yapılmaktadır²⁴. 2014 yılı verilerine göre 52 eyalette yapılan araştırma sonucuna göre gazilerin ortalama yıllık gelir seviyesinin 37.000 \$ seviyesinde bulunduğuna ilişkin tespitlere yer verilmektedir²⁵.

1.1.1.3.2. Tazminat ödemeleri

Askerlik döneminde ortaya çıkan bir hastalık veya meydana gelen bir yaralanma sonrasında DVA tarafından gazilere tazminat ödemesi yapılmaktadır. Bu tazminat vergiden muafır. Askerlik hizmetinin sona erdiği dönemde, herhangi bir engellilik durumu olması halinde dahi, engellilik halinin hizmetle ilişkili olduğu değerlendirilirse yine tazminat ödemesi yapılabilir. Çalışma gücünde meydana gelen kaybın giderilmesine yönelik engellilik dereceleri belirlenerek, mağduriyetlerin giderilmesi amaçlanmaktadır²⁶.

01 Aralık 2021 tarihinden itibaren Şeref Madalyası sahibi gazilere aylık 1,489.73 \$ ödeme yapılırken, ayrıca hizmete bağlı engellilik durumuna göre kullanılan ilaç, protez veya ortopedik cihaz tarafından hasar görmüş kıyafetlerin değiştirilmesi için 891,00 \$ yılda bir kez ödeme yapılacak giyim ödeneğine ait belirlenen değişiklikler yürürlüğe girdikten sonraki ağustos ayında ödenecek şekilde düzenleme yapılmıştır²⁷.

01 Aralık 2021 tarihi itibarı ile tazminat ödemelerine ilişkin oranlar yeniden güncellenmiştir. Bu kapsamda;

- Dependency and Indemnity Compensation-DIC (Bağımlılık Yardımı ve Tazminat Ödemesi): Eğitimler sonucundaki hastalık sonucu yaralanma veya hayatını kaybetme nedeniyle yapılan bağımlılık yardımı ve tazminat ödemesidir. Bu yardım veya ödemelerin yapılabilmesi için olayın aktif görev sırasında gerçekleşmesi veya aktif olmayan görevlerde ise gerçekleştirilen eğitimlerin sonucunda bir hastalığa bağlı olarak gerçekleşmesi gerekir. Ödenecek tazminat belirlenirken, personelin engellilik oranı, varsa

²⁴Gazilere yapılacak ödemeler ile gazinin ölümünden sonra hayatta kalan eşine yapılacak ödemelere ilişkin 38 U.S.C. 1311 (a, b, c, d, f) ve 38 CFR 3461 (b) düzenlemeler referans olarak belirlenmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Federal Register 21713, April 11, 2013, Vol.78, No.70 <https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2013-04-11/pdf/2013-08531.pdf> (Erişim Tarihi: 20.11.2022) ve Federal Register 14018, April 4, 1978 ile değişiklikleri içeren Federal Register 20727, May 8, 1996 <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CFR-1998-title38-vol1/pdf/CFR-1998-title38-vol1-sec3-461.pdf> (Erişim Tarihi: 20.11.2022)

²⁵https://www.va.gov/vetdata/docs/SpecialReports/Veterans_by_State.xlsx (Erişim Tarihi: 22.03.2022)

²⁶<https://www.benefits.va.gov/compensation/> (Erişim Tarihi: 29.01.2022)

²⁷<https://www.va.gov/disability/compensation-rates/special-benefit-allowance-rates/> (Erişim Tarihi: 20.11.2022)

eş ve çocuklarının sosyal durumu, aynı zamanda diğer ebeveynlerinin durumları dikkate alınmakta ve ödeme tutarı belirtilen kriterler dikkate alınarak belirlenmektedir²⁸. Yaşanan mağduriyet sonrasında;

- Yaralanmada gazinin kendine,
- Hayatını kaybedenlerin varsa eşi ve çocuklarına (18 yaş altı veya eğitime devam ediyor olması halinde en fazla 23 yaşına kadar veya çocuğunun evlatlık olması durumunda en fazla bir çocuk için) veya anne ve babasına yapılan tazminat ödemesi yapılır.

- Special monthly compensation-SMC (Aylık Özel Tazminatı): Gazinin, tek başına hayatını idame ettiremeyecek şekilde başkasının yardımı ihtiyacı duyması veya bir eli ve/veya bir bacağının kullanım yeteneğini kaybetmesi gibi özel nedenlerden herhangi birinin mevcut olması halinde tazminata hak kazanır. Bu kapsamda yapılacak ödemeler vergiden muaf olarak;

- Maluliyet halinde gazilere,
- Bakıma muhtaçlık ve özel koşulların bulunması halinde ise eş ve ebeveynlerine yapılan tazminat ödemesi gerçekleştirilmektedir²⁹.

1.1.1.3.3. Cenaze ve mezarlık hizmetleri

Gazinin vefatı halinde, DVA tarafından Amerikan İyileştirme ve Yeniden Yatırım Kanunu kapsamında 2009 yılından itibaren geride kalanlara bir defaya mahsus olmak üzere 250 \$ tutarında cenaze yardımı yapılmaktadır³⁰.

ABD’de NCA aracılığıyla 131 mezarlıkların yönetimi gerçekleştirilmektedir. NCA tarafından yönetilmeyen 16 ulusal mezarlıktan, iki mezarlık Silahlı Kuvvetleri tarafından, 14 mezarlık ise İçişleri Bakanlığı tarafından yönetilmektedir. DVA’nın ulusal mezarlıklarına defnedilen 350’den fazla Şeref Madalyası sahibi olmak üzere 22 milyondan fazla yaşayan hak sahibi gazinin bulunduğu değerlendirilerek, 19.000 dönüm arazi mezarlıklar için ayrılmıştır³¹. NCA’nın mezarlıkların yönetimi kapsamında görevleri arasında 39 eyalet ile Porto Riko’da bulunan toplam 128 mezarlıkta, 3 milyondan fazla mezar temel taşlarının düzenlenmesi, temizlenmesi, batık mezarların

²⁸https://www.benefits.va.gov/COMPENSATION/resources_comp01.asp (Erişim Tarihi: 29.01.2022)

²⁹https://www.benefits.va.gov/COMPENSATION/resources_comp02.asp (Erişim Tarihi: 29.01.2022)

³⁰https://www.va.gov/recovery/Implementing_the_Recovery_Act.asp (Erişim Tarihi: 20.11.2022)

³¹https://www.va.gov/about_va/vahistory.asp (Erişim Tarihi:05.03.2022)

onarılması, ulusal mezarlıklarda tarihi anıt projelerinin yürütülmesi ve anıtların onarımlarının gerçekleştirilmesi bulunmaktadır³².

1.1.1.3.4. Sağlık hizmetleri

Eski muhاریpler için (Vietnam ve Körfez gazileri) ayrı askeri hastaneler bulunmakta³³, ömür boyu hizmet verilmektedir. Bu kapsamdakilere sağlık ve tıbbi bakım hizmeti olarak yatarak veya ayakta tedavinin yanında, ilaçla tedavi hizmeti de verilmektedir. VHA tarafından, sağlık hizmetleri kapsamında yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik protez ve işitme cihazı yardımları³⁴ da yapılmaktadır.

1.1.1.3.5. İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri

VHA tarafından, sosyal korunma politikaları kapsamında gazilere cerrahi ve yaşam kalitesini arttırmak amacıyla cerrahi müdahale gerektiren travmatik beyin hasarlarının giderilmesine yönelik hizmetler sunulmaktadır.

Ayrıca, maluliyet halinde ve savaş sonrasında psikolojik tedaviye ihtiyaç duyulması halinde gaziler için Akıl ve Ruh Sağlığı Tedavi Merkezleri bulunmaktadır. Rehabilitasyon hizmetleri kapsamında Psikolojik Destek, Evde Bakım ve Yaşlı Bakım Hizmeti verilmektedir. Bu kapsamda;

- Psikolojik Destek Hizmeti: Bu kapsamda, travma sonrası stres bozukluğu PTSD, şizofreni, psikotik bozukluk, yabancı madde (sigara, alkol ve uyuşturucu), alzheimer gibi hastalıklar tedavi edilmektedir³⁵. Bu hizmetler kapsamında, intaharı önlemek amacıyla 7/24 ücretsiz hizmet sağlayan “İntiharı Önleme Hattı” kurulmuş³⁶, ayrıca kadın gaziler için özel rehabilitasyon hizmetleri sunulmaktadır³⁷.

- Evde Bakım Hizmeti: Gazi ve malullerin yaşamını sürdürdükleri evinde sağlık ve kişisel temizlik ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik VA tarafından yapılan maddi yardımlar ile bakım hizmetlerini kapsamaktadır³⁸.

³²https://www.va.gov/recovery/Implementing_the_Recovery_Act.asp (Erişim Tarihi: 05.03.2022)

³³<https://www.va.gov/directory/guide/division.asp?dnum=1> (Erişim Tarihi: 19.06.2022)

³⁴http://www.benefits.va.gov/warms/docs/Regs/38CFR/BookI/Part17/s17_149.doc (Erişim Tarihi: 19.06.2022)

³⁵<https://www.ptsd.va.gov/> (Erişim Tarihi: 05.03.2022)

³⁶<https://www.va.gov/opa/pressrel/pressrelease.cfm?id=1352> (Erişim Tarihi: 05.03.2022)

³⁷https://www.va.gov/vhapublications/ViewPublication.asp?pub_ID=2354 (Erişim Tarihi: 30.05.2022)

³⁸<https://www.va.gov/opa/pressrel/pressrelease.cfm?id=2833> (Erişim Tarihi: 30.05.2022)

- Yaşlı Bakım Hizmeti: DVA'nın teşkilat yapısı içerisinde yer almayan ve sadece acil tıbbi yardım amaçlı kullanılan özel bakım merkezlerinde yaşlı gazilere bakım hizmeti sunmaktadır.
- Görme Engellilere Yapılan Yardımlar: Engellilik durumlarına göre gazilere eğitim ve rehberlik hizmetleri kapsamında görüş cihazları ile kullanıcı eğitimi, okuma ve seyahat imkânı sunan elektronik yardım cihazları, rehber köpek tahsis edilmesi ve köpek için eğitim masraflarının karşılanması, konuşan kitap ve kasetlerin ücretsiz verilmesi ve Braille alfabesinin eğitiminin verilmesi görme engelliler için sağlanan hizmetler arasında yer almaktadır³⁹.
- Sürücü Rehabilitasyon Programı: Gaziler ile malul silahlı kuvvetler mensuplarına motorlu taşıtlar için tasarlanmış, engelli bireylerin serbest dolaşım özgürlüğünden yararlanmasını sağlamak amacıyla geliştirilen bir programdır (DVA, 2010, s.1-3). Bu programla birlikte ABD genelinde 45 sürücü eğitim tesisi kurulmuş, kurulan bu tesislerde özel olarak donatılmış araçlarla ve engelli gazilere hizmet verilmektedir.

1.1.1.3.6. Eğitim yardımları

DVA tarafından, Hizmetlerin Yeniden Düzenlenmesi Kanunu kapsamında gaziler ile yakınlarına hem devlet üniversitelerinde hem de özel üniversiteler ile meslek okullarında, akademik ve mesleki eğitim destekleri verilmekte, ayrıca eğitim indirimlerinden faydalanmaları sağlanmaktadır.

Çalış-Oku Programı kapsamında ise gazilerin kırtasiye, ulusal mezarlıklar ile eyalet mezarlıkları ve tıbbi/bakım merkezlerinde çalışmasına imkân verilmektedir⁴⁰.

1.1.1.3.7. Emlak yardımları ve kredi hizmetleri

DVA tarafından, engelli gaziler yararına satın alma, inşa etme veya kalıcı engelliği nedeniyle gazinin sahibi bulunduğu evinde değişiklik yapması amacıyla çeşitli bağış organizasyonları yapılmaktadır. Bu kapsamda, Özel Uyarlanmış Konut Hibesi⁴¹ ve Özel Konut Uyum Hibesi⁴² başlıkları altında iki hibe programı uygulanmaktadır:

³⁹https://www.va.gov/opa/publications/benefits_book/benefits_chap01.asp (Erişim Tarihi: 16.03.2022)

⁴⁰<https://www.vets.gov/education/gi-bill> (Erişim Tarihi: 16.03.2022)

⁴¹<http://www.benefits.va.gov/homeloans/adaptedhousing.asp> (Erişim Tarihi: 19.03.2022)

⁴²<http://www.benefits.va.gov/homeloans/adaptedhousing.asp> (Erişim Tarihi: 19.10.2022)

- Specially Adapted Housing Grant-SAH (Özel Uyarlanmış Konut Hibesi): Bu hibe programı kapsamında, belirli oranda engelliliğe sahip gazilere engelsiz bir ortamda, kendi ihtiyacını karşılaması için yardımcı olmak temel hedef olarak belirlenmiştir. Alınacak SAH hibesi, yeni satın alınan araziye özel olarak uyarlanmış ev inşa edilmesi, önceden sahip olunan arazi üzerine ev inşa edilmesi, mevcut evin tadilatının gerçekleştirilerek uygun hale getirilmesi veya alınacak hibeyi halihazırda uyarlanmış bir evin ödenmemiş borç bakiyesi için kullanılabilir. Bu hibeden;

- Her iki kolun kaybı veya kullanım kaybı,
- Her iki bacağın kaybı veya kullanım kaybı,
- Her iki gözdeki körlük,
- Her iki gözde yalnızca ışık algılaması,
- Bazı ciddi yanıklar ile ciddi solunum yaralanmaları bulunan gaziler yararlanmaktadır⁴³.

- Special Housing Adaptation Grant-SHA (Özel Konut Uyum Hibesi): Bu hibe programı hizmete bağlı olarak belirli oranda engeli bulunan gazinin, engeline uygun bir ev satın alabilmesi, hali hazırda yaşadığı evi yenileyerek uygun bir hale getirebilmesi veya yaşayan bir aile üyesinin ev satın almasına yardımcı olmak amacıyla kullanılabilir. Bu hibeden yararlanma koşulları arasında;

- 20/200 oranında görme keskinliği ya da daha düşük oranda görme keskinliği olan,
- Her iki gözde körlüğü olan,
- Bazı ciddi yanık yaralanması veya bazı ciddi solunum yaralanması bulunanlar,
- Her iki elin kaybı ya da kullanım kaybı olanlar bulunmaktadır.

1.1.1.3.8. Taşıt yardımları ve kredi hizmetleri

Gaziler için belirlenen maluliyet derecesine göre veya kalıcı olarak bazı uzuvlarını yitiren malullere bir defaya mahsus olmak üzere alacağı otomobil satıcısına bedeli doğrudan satıcıya ödenmek üzere 01.10.2021 tarihinden itibaren 21.488,29 \$ tutarında

⁴³http://www.benefits.va.gov/benefits/infographics/special_adaptive_housing.html#sthash.KbbqMpWV.dpbs (Erişim Tarihi: 20.03.2022)

hibe verilmektedir⁴⁴. Gazinin engelliliğinin araba kullanmayı kısıtlaması veya engellemesi halinde özel donanımlı bir araç ihtiyacı olması durumunda ödenecek hibe tutarı 22,355.72 \$ olarak belirlenmiştir⁴⁵. Ayrıca, hibe yardımı kapsamına gazinin sahip olduğu mevcut otomobili için ihtiyaç duyacağı uyarlamalı ekipmanlar, hidrolik direksiyonlar, elektrikli frenler, elektrikli camlar, elektrikli koltuklar veya sürücünün araç içine girip çıkmasını kolaylaştıracak özellikte bulunan adaptif (uyarlanabilir) ekipmanlar gibi donanımlar için bu hibe programından faydalanması mümkündür. Bu kapsamda, birden fazla uyarlanabilir ekipman ihtiyacı olması durumunda her bir ekipman için ayrı ayrı maddi yardım sağlanabilmektedir. Uyarlanabilir ekipman bedeli gazinin kendisine verilebileceği gibi doğrudan satıcıya da ödeme yapılabilmektedir.

1.1.1.3.9. Vergi indirimi ve muafiyetleri

Askeri personel ile bakmakla yükümlü olduğu hak sahiplerine ücretsiz pasaport verilmekle birlikte ayrıca vergi muafiyeti de sağlanmaktadır (DVA, 2015, p.22).

1.1.1.3.10. Hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmeti

Hukuki danışmanlık ve bilgilendirme kapsamında verilen hizmetler aşağıdaki başlıklar altında belirtilmektedir.

- Hukuki Danışmanlık Hizmeti: DVA verdiği hukuki hizmetler dışında, ABD'nin her eyaletinde farklı hizmetler verilebilmektedir. Örneğin, Teksas Eyaletinde sunulan hukuki danışmanlık hizmetleri web sitesi üzerinden (askeri personel, gaziler ve bunların bakmakla yükümlü olduğu aile bireylerine) verilmektedir. Bu danışmanlık hizmetleri kapsamında⁴⁶;

- Ücretsiz hukuki yardım ve yasal konular hakkında bilgilendirme,
- Web sitesinde yer alan hukuki verilere kolay ulaşım imkânı sağlanması,
- Gönüllü avukat, hâkim ve hukuk büroları ile konusu hakkında tecrübeli diğer memurlar tarafından bilgilendirme hizmetlerinin verilmesi,
- Danışmanlık hizmeti veren hukukçuların verdiği hizmet bedeli kadar ödenecek vergilerden mahsuplaştırılmasına imkân sağlanmaktadır.

⁴⁴<http://www.benefits.va.gov/compensation/claims-special-auto-allowance.asp> (Erişim Tarihi: 20.11.2022)

⁴⁵<https://www.va.gov/disability/compensation-rates/special-benefit-allowance-rates/> (Erişim Tarihi: 20.11.2022)

⁴⁶<http://statesidelegal.org/about-us> (Erişim Tarihi: 10.12.2021)

- Online Gazi Destek Hattı: Tahsis edilen 1-800-273-8255 numaralı telefon hattı ile online olarak gazi ve ailelerine ücretsiz 7/24 sohbet hizmetleri verilmektedir.

Telefon irtibatında problem yaşanması durumunda farklı kanallardan bağlantı kurulması amacıyla, 838255 numaradan kısa mesaj ile karşılaşılan kronik ağrı, uykusuzluk, öfke ve depresyon gibi kriz dönemlerinde psikolojik hizmetler verilmekte, ayrıca ihtiyaç duyulması halinde DVA tarafından alanında uzman personel görevlendirmesi yapılmaktadır⁴⁷. DVA tarafından görevlendirilen personel dışında, diğer gaziler de online gazi destek hattında kendi tecrübelerini paylaşarak, hizmetten faydalanmak isteyen kişilere motivasyonlarını artırmak amacıyla destek olmaktadır.

- Web Tabanlı İstihdam Destek ve Bilgilendirme Hizmeti: Bu hizmet kapsamında ihtiyaç duyulan direktifler, yönetmelikler ve el kitapları aracılığıyla uygulamalardan faydalanma yararlanmayı sağlayan bir internet sitesi bulunmakta ve uygulanan yardım politikaları hakkında bilgilendirme yapılmaktadır⁴⁸.

DVA tarafından sağlanan haklardan faydalanan gazilere yeniden iş kurma, sosyal hayatta yer almalarına yönelik kamu kurumları veya kendi evlerinde istihdam alanı oluşturacak teşvik ve işe hazırlanma programları uygulanmaktadır. Çalışma Bakanlığı tarafından gaziler ile aileleri için yayımlanan işsizlik oranı verilere göre Ocak 2017’de %4,1 iken Ekim 2022 döneminde %2,7 olarak gerçekleştiği⁴⁹, işsizlik oranlarının 45 aylık bu dönem sonunda aşağı yönde pozitif bir görünüm sergilediği tespitlerine yer verilmiştir. DVA tarafından, gazi ve eşleri için istihdam sağlamaya yönelik iş arama süreci ve devam eden aşamalarda destek olmak amacıyla mesleki danışmanlık hizmeti verilmesi, işe başvuru için özgeçmiş hazırlamak, gazi ve eşlerinin işverenlere ulaşımını kolaylaştırmak amacıyla Çalışma Bakanlığı ile koordinasyon sağlanmaktadır⁵⁰.

Malul gazilere iş imkânı sağlanmasına ilişkin rehabilitasyon programları uygulanmaktadır. Bu mesleki programlara kayıt yaptırılması halinde her ay gazilere geçim yardımı adı altında ödeme yapılmaktadır. Bu programların süresi iki yıllık bir dönemi kapsamaktadır. Eğitimin süresi, tipi ve katılımcının ailesinde bulunan bağımlı (muhtaç) sayısına göre ayrıca geçim yardımı yapılmaktadır. Geçim yardımı için maksimum aylık 01.10.2022 tarihinden geçerli olmak üzere 3.061,47 \$ olarak belirlenmiş

⁴⁷<https://www.veteranscrisisline.net/> (Erişim Tarihi: 10.12.2021)

⁴⁸<http://www.benefits.va.gov> (Erişim Tarihi: 12.03.2022)

⁴⁹<https://data.bls.gov/pdq/SurveyOutputServlet> (Erişim Tarihi: 20.11.2022)

⁵⁰<https://www.vets.gov/employment/> (Erişim Tarihi: 15.03.2022)

olup, bu kapsamda mesleki rehabilitasyon eğitimleri ile eğitim süreleri ve yardım tutarlarına Tablo 1.1.'de yer verilmektedir.

Tablo 1.1. Mesleki Rehabilitasyon Eğitimleri⁵¹

Eğitimin Tipi	Eğitimin Süresi	Bakmakla Yükümlü Olduğu Bağımlı (Muhtaç) Sayısına Göre Yapılacak Yardım Tutarları (\$)			
		Bağımlı Değil	Tek Bağımlı	İki Bağımlı	Ek Her Bir Bağımlı
Mesleki Rehabilitasyon Rehabilitasyon Potansiyelinin Geliştirilmesi	Tam Zamanlı	723,56	897,51	1.057,65	77,07
	3/4 Zamanlı	543,68	674,11	790,75	59,30
	1/2 Zamanlı	363,77	450,71	529,79	39,55
	1/4 Zamanlı	181,86	225,39	264,90	19,73
Mesleki Rehabilitasyon Rehabilitasyon Potansiyelinin Geliştirilmesi	Tam Zamanlı	723,56	897,51	1.057,65	77,07
	3/4 Zamanlı	543,68	674,11	790,75	59,30
	1/2 Zamanlı	363,77	450,71	529,79	39,55
	1/4 Zamanlı	181,86	225,39	264,90	19,73
Evde eğitim; Bir rehabilitasyon tesisinde veya korunaklı atölyede mesleki kurs; Bağımsız eğitmen.	Tam Zamanlı	723,56	897,51	1.057,65	77,07
Bireysel Çiftçilik, Kooperatifçilik, Görevbaşı veya Çıraklık	Tam Zamanlı	632,61	765,04	881,69	57,33
Tarım Dışı Kooperatif/Kurumsal	Tam Zamanlı	723,56	897,51	1.057,65	77,07
Tarım Dışı Kooperatif/İşbaşı Eğitimi	Tam Zamanlı	632,61	765,04	881,69	57,33

1.1.1.3.11. Sağlanan diğer haklar

Gazilere sağlanan diğer haklar başlığı altında öncelikle hayat sigortası hizmeti, kimlik ve sürücü belgelerinde gazilik ünvanının belirtilmesi, araçların görünen bölümlerine gazi işaretinin veya sembolünün takılmasına izin verilmesi, özel plaka tahsis edilmesi başlıkları bulunmaktadır.

- Hayat Sigortası: Askeri personelin kendi tercihlerine göre aylık olarak 0,65 \$ ile 26,00 \$ arasında yapılacağı prim ödemesi karşılığında, sigorta tarafından 10.000 \$ ile 400.000 \$ değerinde masrafların karşılanması sağlanmaktadır. Prim ödemelerinde farklı seçenekler de bulunmaktadır (Veterans Benefits Affairs [VA], 2006, s.8). Tablo 1.2.'de farklı prim ödemelerine ilişkin sigorta kapsamaları, ödeme tutarları ile aylık/yıllık prim ödeme bilgilerine yer verilmektedir.

⁵¹<https://www.benefits.va.gov/VOCREHAB/VREratesFY23.asp> (Erişim Tarihi: 20.11.2022))

Tablo 1.2. Farklı Prim Ödemelerine İlişkin Sigorta Kapsamı, Ödeme Tutarları ile Aylık/Yıllık Prim Ödeme Tutarı (VA, 2006, s.58)

Çalışma Periyodu	Görevde Bulunanlar İçin		Travmatik Yaralanma Şartları
	Temel Sigorta Kapsamı	Ödenecek Aylık Tutar	
Tam Zamanlı	10.000 \$ 100.000 \$ 200.000 \$ 300.000 \$ 400.000 \$	0,65 \$, 6,50 \$, 13,00 \$, 19,50 \$, 26,00 \$.	Aylık asgari 1,00 \$ ödeme yapılması ve Temel Sigorta kapsamında bulunan sigorta seçeneklerinin herhangi birinden yararlanılması şartı bulunmaktadır.
Yarı Zamanlı	Yarı zamanlı çalışanlar için de ödemeler tam zamanlı çalışanlar için belirlenen aylık tutarlar kadar yapılmaktadır. Sadece, Onur Madalyası Sahibi olanlara özel aylık 100.000 \$ Sigorta kapsamından yararlanmak için yıllık 0,25 \$ ödeme yapılmasına yönelik ayrıcalık tanınmaktadır.		Sigortalının, travmatik yaralanma kapsamından yararlanabilmesi için yıllık asgari 1,00 \$ ödeme yapması gerekmektedir. Bunun dışında, Onur Madalyası Sahipleri ve bir günlük görevlendirilenler için ise herhangi bir ücret ödeme şartı bulunmamaktadır.

- Kimlik ve Sürücü Belgeleri ile Otomobillerde Gazi Ünvanı Bulunması, Özel Plaka Tahsis Edilmesi: Gazilerin yaşadıkları sosyal çevre tarafından onurlandırılması amacıyla ABD'nin bazı eyaletlerinde, veteran olarak belirlenen kişiler için özel kimlik belgeleri verilmektedir. Verilen kimlik belgeleri ile gaziler kendilerine sağlanan çeşitli indirimlerden faylanmaktadır. Kimlik belgesi yerine, bazı eyaletlerde sürücü belgeleri üzerinee veteran ibaresi yazılarak, belgenin gösterilmesi halinde çoğu restoran ve mağazada farklı indirim olanaklarından istifade imkânı verilmektedir. ABD'de bazı otomobillerin arkasında (*cam veya kaportada olacak şekilde*) sürücünün madalyalı gazi olduğunu belirten damga/mühür veya madalyaya benzer bir işaret veya veteran yazısı⁵² bulunmaktadır. Bununla birlikte, bazı eyaletlerde ise gaziler için özel plaka tahsis edilmektedir. Her eyalette gazilerin kullandığı otomobiller için uygulamalarda farklılık olabilmektedir.

1.1.2. İngiltere’de Şehit, Gazi ve Malul Kavramı ile Bu Kapsamdakilere Yönelik Hukuki Düzenlemeler ve Sağlanan Haklar

İngiltere’de “silahlı kuvvetlerde yasal operasyonlarda görev alarak, en az bir gün hizmet eden kişi” (UK Ministry of Defence [UKMD], 2017, s.2) veya “İngiltere’de

⁵²<http://www.gazihaber.com/haber/299/baska-ulkelerin-gazileri.html> (Erişim Tarihi:17.09.2021)

ikamet eden ve daha önce silahlı kuvvetlerde 16 yıl ve üzerinde görev yapmış (emekliler dahil) kişiler” (UKMD, 2016a, s.4) veteran olarak tanımlanmaktadır. İngiltere Savunma Bakanlığı tarafından *“normal servislerde veya gizli servis birimlerinde İngiltere silahlı kuvvetlerine hizmet etmiş kişiler ile onların geride bıraktığı dul eşleri ve bakmakla yükümlü olduğu diğer yakınları”* (UKMD, 2011, s.4) veteran olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle, İngiltere’de Savunma Bakanlığı tarafından yapılan tanımlamalar dikkate alındığında veteran kelimesi sadece bir kişiyi değil, aynı zamanda bakmakla yükümlü olunan kişileri (geride kalan dul ve yetimleri) de kapsayacaktır. 13.10.2016 tarihinde yayınlanan rapora göre 2015 verileri incelendiğinde İngiltere’de yaşayan ve veteran kapsamına giren toplam 2,6 milyon kişinin %89,5’ini erkek veteranlar kalan %10,5’ini ise kadın veteranlar oluşturmaktadır (UKMD, 2016a, s.5). Bu topluluk özel durumlarına göre üç gruba ayrılmaktadır⁵³:

- Birinci grupta emekliler yer almaktadır. Bu kapsamdaki emekliler, askerlik hizmeti sonunda sivil hayata başarılı bir şekilde uyum sağlayan ve kısa süre içerisinde normal yaşamını sürdüren kişilerdir.
- İkinci grupta, askerlik görevi sırasında hastalık veya yaralanma nedeniyle sakat kalan veya hayatını kaybedenlerin yakınlarının oluşturduğu ve düzenli olarak yardım alan gazi ve malul kişilerdir.
- Üçüncü grupta ise, askerlik hizmeti süresi içerisinde yaşadıkları olumsuzluklar nedeniyle sivil hayata uyum sağlayamayan gaziler yer almaktadır.

1.1.2.1. Hukuki düzenlemeler

İngiltere’de yazılı bir anayasa bulunmadığı gibi temel hak ve özgürlükleri içeren bir kanun (Bill of Rights Act) bulunmamaktadır. 20.yy’a gelinceye kadar insan hak ve özgürlüklerine ilişkin düzenlemeler farklı yasal düzenlemeler içerisinde parça parça yazılı hale getirilmiştir. İngiliz hukukunun temel kaynağını mahkeme kararları oluşturmaktadır. 1215 tarihli Magna Carta Libertatum (Büyük Özgürlükler Sözleşmesi) insan hakları ve özgürlükleri alanında temel kanun olarak kabul edilmiştir (Sav, 2009, s.135).

İngiltere’de, devletin öncelikli hizmetlerinden birisi de gazilere yönelik gerçekleştirilen hizmetlerdir. Bu hizmetlerin devamlılığının sağlanması için Savunma Bakanlığı bünyesinde “Gaziler İdaresi” ve AFA kurulmuştur. Savunma Bakanlığının

⁵³www.veterans-uk.info (Erişim Tarihi: 02.01.2022)

gazilere yönelik temel görevleri arasında eski askeri personel ile ilgili hizmetler, gazilerin barınma ihtiyacı, gazi maaşı veya tazminat işlemleri, ihtiyaç sahiplerine danışmanlık ve bilgilendirme hizmetlerinin verilmesi ve diğer kamu kurumları tarafından sunulacak hizmetlerin entegrasyonu ve sekreteryasını gerçekleştirmek gelmektedir. Karşılıklı olarak imzalanan Silahlı Kuvvetler Sözleşmesi⁵⁴ (Armed Forces Covenant-AFC) kapsamında Savunma Bakanlığı tarafından diğer kamu kurum ve kuruluşlar ile yerel yönetimler ve gönüllü kuruluşlar tarafından sağlanacak imkanlara yönelik iş birlikleri gerçekleştirilmektedir. 2011 yılında çıkarılan Silahlı Kuvvetler Kanunu (Armed Forces Act-AFA), 21.01.2014 tarihli Silahlı Kuvvetler Sözleşmesinin temel dayanağını oluşturmaktadır (Murphy, 2017, p.4). Yapılan iş birliği kapsamında gönüllü kuruluşlar ve onlardan sağlanan yardım fonları, İngiltere devletinin veteran kapsamındaki kişilere verdiği önemi göstermektedir.

Gazi Yardım Merkezi, (The Veterans Welfare Service-VWS) gaziler ve diğer hak sahiplerinin yaşam kalitesinin artırılması amacıyla kurulmuştur⁵⁵. VWS tarafından verilen hizmetler gazilerin sivil hayata kesintisiz bir şekilde geçiş yapmayı, yaşlı aile bireylerine yardım etmeyi ve belirli bir refah seviyesine ilişkin gereksinimlerini karşılamak amacıyla bütün hizmetlerden faydalanmak üzere hizmetlere erişimleri kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. VWS’de görevli sosyal yardım uzmanları, evlerde gerçekleştirilen ziyaretlerle, telefonla profesyonel yardım ve rehberlik hizmetleri sunmaktadır. VWS veteran olarak geçen hak sahiplerine yaşam boyu sürekli destek sağlamaktadır. Birleşik Krallığa bağlı bölgelerden dört bölgede olmak üzere;

- Güneydoğu ve Güney Batı İngiltere ile Londra’ya kapsayan Centurion bölgesi,
- Güney İngiltere ve Central Wales ile Midlands ve Doğu İngiltere’yi kapsayan Kidderminster bölgesi,
- Kuzey İngiltere, Yorkshire ve Humber, Kuzey Galler’i kapsayan Norcross bölgesi,
- İskoçya, İngiltere, NI ve ROI’ı içine alan Glasgow bölgesi olmak üzere⁵⁶ ülke genelinde dört farklı bölgede VWS bulunmaktadır.

⁵⁴<https://www.gov.uk/government/policies/armed-forces-covenant> (Erişim Tarihi: 04.04.2022)

⁵⁵www.veterans-uk.info (Erişim Tarihi: 02.01.2022)

⁵⁶<https://www.gov.uk/government/groups/veterans-welfare-service> (Erişim Tarihi: 04.04.2022)

1921 yılında çıkarılan kanun ile eski adı “Savaş Malulleri Komitesi” olan “Gaziler Danışma ve Emeklilik Komiteleri-Veterans Advisory and Pensions Committee (VAPC)” kurulmuştur⁵⁷. Bu kuruluşlar gaziler, savaşta yaralananlar ve bunların bakmakla sorumlu olduğu aile bireylerinin ihtiyaçlarına yönelik, danışma ve destek hizmetleri vermek, gazilerin dilek ve şikâyetlerini ilgili birimlere iletmek ve çözüme ilişkin tavsiyelerde bulunmaktadır. VAPC, üyelerin çoğunluğunun eski askerlerden oluşan görevlilerden oluşmakta ve ülke genelinde 13 adet (VAPC doğu İngiltere, VAPC Londra, VAPC doğu Midlands, VAPC batı Midlands, VAPC Yorkshire ve Humber, VAPC kuzeydoğu İngiltere, VAPC kuzeybatı İngiltere, VAPC güneybatı İngiltere, VAPC güneydoğu İngiltere, VAPC Kuzey İrlanda, VAPC doğu İskoçya, VAPC batı İskoçya ve VAPC Galler) alt teşkilatı bulunmaktadır⁵⁸. Bu örgütler, gazi sendikası gibi çalışmakla birlikte her bölgedeki gazilerin sivil hayata geçmelerine yardımcı olmak, Gazilerden Sorumlu Bakana danışmanlık yapmak gibi görevleri üstlenmekte ve gazilerin temsilciliğini yapmakta, onların haklarına yönelik hükümet tarafından yapılan çalışmalara destek olmakta ve gazilerin çıkarlarını korumaktadır. Bu örgütler devlet kurumlarının sağladığı hizmet ve yardımlar dışında yerel ve ulusal yardım kuruluşları kanalı ile çeşitli sosyal yardımların ve hizmetlerin sağlanması konusunda yardımcı olmaktadır. Bu hizmetler kısaca, evde bakım hizmeti sağlanması, ev temizliğinin yapılması ve alışveriş ihtiyaçlarının giderilmesi başlıklarının yanı sıra engelli ekipman desteğinin sağlanması, gazi ve ailesinin bakımına yönelik yapılan hizmetler başlıkları altında yer almaktadır⁵⁹.

1.1.2.2. Sağlanan haklar

İngiltere’de veteran kapsamında bulunan gaziler ile onların bakmakla yükümlü oldukları hak sahiplerine ilişkin yasal düzenlemeler aşağıdaki başlıklar altında yer almaktadır.

1.1.2.2.1. Aylık ödemeleri

İngiltere’de Garantili Gelir Ödemeleri (Guaranteed Income Payments-GIP) kapsamında veteran olarak adlandırılan gazi ve maluller ile diğer hak sahiplerine çeşitli

⁵⁷<https://www.gov.uk/guidance/pensions-and-compensation-for-veterans> (Erişim Tarihi: 06.04.2022)

⁵⁸<https://www.gov.uk/government/organisations/veterans-advisory-and-pensions-committees-x13/about> (Erişim Tarihi: 06.04.2022)

⁵⁹<https://www.gov.uk/apply-needs-assessment-social-services> (Erişim Tarihi: 06.04.2022)

ödemeler yapılmaktadır. GIP, Silahlı Kuvvetler Telafi Programı (Armed Forces Compensation Scheme-AFCS)'nın ciddi yaralanma ve hastalıklara karşı en fazla maddi olanak sağlayan program olarak bilinmektedir. GIP hesaplamalarında farklı faktörler dikkate alınmaktadır. Bu hesaplamalarda, yararlanıcının yaralanma sonrasında gelecekteki mahrum kaldıkları gelirlerin olumsuz etkileri gözönüne alınarak gelir ödemeleri hesaplanmaktadır. AFCS programı kapsamında bir yaralanma veya hastalık nedeniyle maaş bağlanan kişi, sivil emekli aylığı da alması halinde sivil meslek aylığı değerinin sadece %75'i ödenir. Bunun nedeni sivil emekli maaşının vergiye tabi olmasıdır. AFCS programı kapsamında, gazi ve malul olan personel dışında diğer hak sahiplerine de aylık ödemeler yapılmaktadır. 2012 yılında yapılan değişiklikle subaylar için emekli aylığı ödemeleri ortalama £16,140 iken, diğer personel için belirlenen ortalama emekli aylığı £7,306 olarak belirlenmiştir (Clarke ve Dorn, 2015, s.25). Murphy tarafından yapılan bir araştırma sonucunda Nisan 2016 dönemi verileri dikkate alındığında 425.000 kişinin veteran kapsamında emeklilik aylığından faydalandığı görülmektedir (Murphy, 2017, s.29-30).

1.1.2.2.2. Tazminat ödemeleri

Silahlı Kuvvetlerde görev sırasında yaralanan görevlilere ve eski görev yapan personeline, hangi dönemde ve nerede görev yaptığına bağlı olarak farklı şekilde yapılan hesaplamalar sonucunda Savunma Bakanlığı tarafından tazminat ödemeleri yapılmaktadır. AFCS, 06.12.2005 tarihinden sonra Silahlı kuvvetler mensupları için yaralanma, hastalanma veya ölümü sonrasında hak sahiplerine verilecek tazminatları kapsamaktadır. 2012 yılı verilerine göre 35.000 silahlı kuvvetler personeli ve 365.000 bunların bakmakla yükümlü olmaları nedeniyle emekli maaşı alan kişiler ile 170.000 gazi aylığı alanlar dahil edildiğinde toplam 570.000 kişi için tazminat ödemesi gerçekleştirilmiştir⁶⁰. AFCS kapsamında yapılan ödemeler ölüm yardımı, götürü ödemeler ve personelin yurtdışı görevinde bulundukları sırada herhangi bir şiddet sonrasında yaşadığı mağduriyetler neticesi şiddet mağduru olarak yapılan tazminat ödemeleri⁶¹ yapılmaktadır.

⁶⁰<https://www.gov.uk/guidance/pensions-and-compensation-for-veterans> (Erişim Tarihi: 06.04.2022)

⁶¹<https://www.gov.uk/government/publications/armed-forces-compensation/armed-forces-compensation-what-you-need-to-know> (Erişim Tarihi: 04.04.2022)

- Ölüm Yardımı: Gazinin ölümünden sonra varsa eşine ve çocuklarına (18 yaşından küçük çocukları ve tam zamanlı eğitimi gören 23 yaş ve altında bulunan çocukları ile evlat edinilen çocuklarına), ayrıca zihinsel veya fiziksel engeli olan ve herhangi bir geliri olmayan bağımlısına bir defaya mahsus olmak şartıyla £37.500'e kadar Hayatta Kalma Garantili Gelir Ödemesi (Survivors' Guaranteed Income Payment-SGIP) kapsamında ölüm yardımı yapılır. Ölümün, hizmet sırasında veya sonrasında görevden kaynaklanan bir hastalığa bağlı olması veya daha önce gerçekleşmiş bir yaralanmaya bağlı olarak ilerlemiş olması ve ölüme sebebiyet vermesi halinde, 1 ile 9'a kadar belirlenen tarife düzeyine göre hesaplama yapılarak ödeme tutarı belirlenir.

- Götürü Ödemeler (Lump Sum Payments-LSP): Ağır yaralanma ve hastalıklar nedeniyle götürü ödemeler yapılmaktadır. Bu ödemeler vergiden muaftır. Savunma Bakanlığının web sitesinde 13.09.2017 tarihinde yayımlanan ödeme tutarı £1.200 ile £570.000 arasında değişiklik gösterebildiğine ilişkin bilgiye yer verilmektedir⁶². Aynı olayın iki veya daha fazla meydana gelmesi durumunda her yaralanma için £570.000'e kadar ayrı hesaplanacak şekilde tazminat ödenebilmesi yapılması mümkündür.

- Yurtdışı Görevli Bulundukları Sırada Şiddet Mağduru Olanlara Tazminat Ödenmesi: Yurt dışında görevlendirilen personel ile bunların bakmakla yükümlü olduğu aile bireylerinin, yurtdışında görevli bulundukları dönemde şiddet suçlarından dolayı yaralanması halinde yararlanacağı bir tazminat programıdır. Program kapsamında yaralanmaların en düşük seviyesine (birinci seviye) £1.000, en yüksek seviyesine (yirmi beşinci seviye) ise £250.000 tazminat ödemeleri yapılmaktadır. Bu kapsamda, 25 farklı seviyeden uygulanan tarifeler bulunmaktadır. 2017 yılında gerçekleştirilen ödemeler incelendiğinde;

- £1.500 küçük yüz yaralanmaları,
- £2.000 çene kemiği kırılmaları,
- £27.000 şiddetli yüz yanıkları ve £82.000 önemli beyin hasarları için tazminat ödemelerinin gerçekleştirildiği görülmektedir (UKMD, 2016b, s.2).
- 2016 yılında hükümet tarafından bir çalışma grubu oluşturulmuş ve yaklaşık bir yıllık bir çalışma sonucunda Şubat 2017'de rapor yayınlanmıştır. Çalışma grubu tarafından belirlenen hususlar hükümete (Holland, 2017, s.2-3);

⁶²<https://www.gov.uk/government/publications/armed-forces-compensation/armed-forces-compensation-what-you-need-to-know> (Erişim Tarihi: 04.04.2022)

- Yapılan ödeme tutarlarında Tüketici Fiyatları Endeksi dikkate alınmasını ve ödeme tutarlarının otomatik olarak artırılmasına,
- En yüksek tarife seviyesinin £570.000'den yükseltilerek £650.000'e olarak tespit edilmesine,
- Zihinsel rahatsızlıklar için azami tarife tutarının arttırılmasına,
- Soğuk yaralanmalarına ilişkin daha ileri seviyede çalışmaların yapılarak sonuçlandırılmasına,
- Bağımlı olarak yaşayan kişiler için ek ödeme yapılmasına yönelik tavsiye kararları almıştır.

Savunma Bakanlığı tarafından 30.06.2022 tarihinde yayımlanan yıllık bültende, Silahlı Kuvvetler Tazminat Planı (AFCS) kapsamında Birleşik Krallık Silahlı Kuvvetlerinde hizmet nedeniyle meydana gelen yaralanma/hastalık ve ölümler sonrasında hak sahipleri tarafından yapılan taleplere ve yapılan tazminat ödemelerine ilişkin özet istatistiklere yer verilmiş, 06.04.2005-31.03.2022 tarihleri arasında AFCS kapsamında £714 Milyon Toplu Ödeme, £316 Milyon Garantili Gelir Ödemesi (GIP) ve £107 Milyon Hayatta Kalanların Garantili Gelir Ödemesi (SGIP) olmak üzere 110.189 hak sahibine toplam £1,138 Milyar tazminat ödemesi gerçekleştirilmiştir⁶³. Ödeme yapılan hak sahiplerinin %91'inin erkek, %9'unun kadın olduğu, %12'si 40 yaş üstü iken %88'i 40 yaş altı kişilerden oluştuğu, ayrıca %12'si hava kuvvetleri, %15'i deniz kuvvetleri ve %73'ü ise kara kuvvetleri personeli ve ailelerinden oluştuğu görülmektedir.

Bireylerin ilk yaralanma veya hastalık teşhis tarihinden itibaren bir talepte bulunması için yedi yıla kadar süreleri vardır. Sonradan ortaya çıkan meslek hastalıkları gibi bazı istisnalar vardır. Hak sahipleri meslek hastalığını belirten sağlık raporunun alındığı tarihten itibaren, aile fertleri ise hizmet sonrası ölüm nedeniyle üç yıl içinde tazminat talebinde bulunabilmektedir. Ayrıca, 20.02.2020 tarihinde yapılan değişiklikle, 9 Mayıs 2011 tarihi veya sonrasında meydana gelen yaralanmalar için silahlı kuvvetleri personeli için belirlenen ve 8'inci tarife kadar yaralanmadan bir veya birden fazlası için

⁶³Ministry of Defence, UK Armed Compensation Scheme Annual Statistics 6 April 2005 to 31 March 2022 (Published: 30 June 2022) pp.1-31. (Louisa Brooke-Holland, The Armed Forces Compensation Scheme 2022, Research Briefing, House of Commons Library, 22 March 2022. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7923/CBP-7923.pdf> (Erişim Tarihi: 25.11.2022))

kişinin iyileşmesi beklenmeden erken ödeme tazminatı olarak £61.800 ödeme yapılabilir, yapılacak ödeme için altı ay içinde başvuru yapılması gerekmektedir⁶⁴.

1.1.2.2.3. *Ek ödemeler*

AFCS kapsamında gerçekleştirilen ödemelere yönelik olarak iki yıllık periyotlar halinde yayımlanan istatistiklere göre 06.04.2005-30.09.2016 tarihlerini kapsayan dönemde, GIP kapsamında hastalık ve yaralanma sebebiyle 2.139 kişinin kendisine, ayrıca 297'si eş ve ebeveynler ile 321'i çocuk olmak üzere toplam 618 kişiye hizmetle bağlantılı gerçekleşen ölüm nedeniyle toplu ödemeler yapılmıştır (UKMD, 2016c, s.14).

AFCS'de, 15 farklı seviyede tarife bulunmaktadır. Her tarife seviyesine karşılık belirlenen ödeme tutarları bulunmaktadır. Yaralanmanın çeşidine ve bulunduğu bölgeye göre (patlama sonucunda kulak zarının delinmesi, açık kırık, bağırsak tıkanıklığı, cinsel organ yaralanması, böbrek kaybı, fiziksel şekil bozukluğu vb.) her biri için ayrı bir ödeme yapılabileceği gibi kafa, boyun, el ve ayak kemikleri ile duyu ve akıl sağlığı kapsamında etkilenen vücudun diğer bölgelerine göre de hesaplamalar yapılmaktadır.

İngiltere'de, 2008 yılında gerçekleştirilen ödemelere ait tespit edilen veriler Tablo 1.3.'de gösterilmektedir.

Tablo 1.3. İngiltere'de 2008 Yılında Yapılan Ödemeye İlişkin Veriler⁶⁵

Yaralanmanın Nedeni	Tarifelerin Seviyesi	Tarife Tutarı (£)	%	Ödenecek Tutar (£)
Diz altından bir bacak kaybı	6	140,000	100	140,000
Kalıcı sinir hasarı	9	40,000	100	40,000
Kulak zarının delinmesi	13	6,000	100	6,000

1.1.2.2.4. *İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri*

İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri kapsamında gerçekleştirilen ödemeler istihdam ve destek ödeneği ile psikolojik destek hizmetleri başlıkları altında yer almaktadır.

⁶⁴<https://www.gov.uk/guidance/armed-forces-compensation-scheme-afcs#can-i-claim-an-afcs-fast-payment> (Erişim Tarihi: 25.11.2022)

⁶⁵<https://www.gov.uk/government/publications/armed-forces-compensation/armed-forces-compensation-what-you-need-to-know> (Erişim Tarihi: 04.04.2022)

- İstihdam ve Destek Ödeneği: Engellilik durumu ve sağlık durumu nedeniyle çalışamayan veteran kapsamındaki kişiler için işe geri dönüş yapabilmelerine yönelik mali destek ve yardımlar yapılmaktadır.

- Psikolojik Destek Hizmetleri: Gazilere yönelik travmatik stres bozukluğu (PTSD) ve öfke yönetimi ile alkol tedavisi gibi psikolojik rahatsızlıklara ilişkin Skype veya telefon ile destek hizmetleri verilmektedir⁶⁶.

1.1.2.2.5. Eğitim hizmetleri

Görev sırasında hayatını kaybedenlerin geride kalan çocuklarına, lisans eğitimi veya lisansüstü eğitimleri boyunca masraflarına destek olmak amacıyla burs verilmektedir⁶⁷.

1.1.2.2.6. Emlak yardımları ve kredi hizmetleri

İngilterede yaşayan ve veteran kapsamında bulunan kişilerin gelir seviyesi dikkate alınarak, kiranın tamamı veya belirli bir kısmı için yerel yönetimler tarafından kira desteği sağlanmaktadır. Isıtma ve sıcak su kapsamında enerji giderleri ile gıda harcamaları konut yardımının kapsamı dışında tutulmuştur⁶⁸.

1.1.2.2.7. Hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri

Mağduriyet yaşayan kişinin yasal servis sağlayıcılar tarafından sunulan hizmetler ile hasar yönetim şirketleri tarafından verilen hizmetlerle ilgili bir problem yaşaması veya yanlış bir durum olduğu kanaatinin oluşması durumu varsa, mağduriyetin giderilmesine yönelik ilgili birimlere 08081914218 numaralı telefonla ulaşma imkânı bulunmaktadır.

Sağlanan hizmetler ve yapılan başvurulara yönelik İletişim Yardım Hattı (İYH)'dan her türlü bilgi alınabilmektedir. İYH'dan sonuç alınamaması halinde sekiz hafta içinde⁶⁹ Yasal Ombudsman'a şikâyet edebilmesine imkân sağlanmaktadır⁷⁰.

⁶⁶<http://www.nhs.uk/NHSEngland/Militaryhealthcare/veterans-families-reservists/Pages/veterans-mental-health.aspx> (Erişim Tarihi: 08.04.2022)

⁶⁷<https://www.gov.uk/government/publications/armed-forces-compensation/armed-forces-compensation-what-you-need-to-know> (Erişim Tarihi: 04.04.2022)

⁶⁸<https://www.gov.uk/government/news/top-graduates-to-get-up-to-30k-to-train-to-teach-core-subjects> (Erişim Tarihi: 05.04.2022)

⁶⁹<https://www.gov.uk/complain-about-claims-company> (Erişim Tarihi: 06.04.2022)

⁷⁰<http://www.legalombudsman.org.uk/> (Erişim Tarihi: 06.04.2022)

1.1.2.2.8. Sağlanan diğer haklar

İngiltere’de yukarıda belirtilen hakların dışında gazi rozeti verilmekte, ayrıca yerel yönetimler tarafından bir defaya mahsus hibe yapılmaktadır. Mavi kart uygulaması ile gazilerin otoparklardan ücretsiz olarak yararlanmasına imkân sağlanmaktadır⁷¹.

- Silahlı Kuvvetler Gazi Rozeti Verilmesi: Silahlı kuvvetler bünyesinde görev yapan tüm personele talep etmeleri halinde Gazi Rozeti verilir.
- Hibe Verilmesi: Engellilerin evdeki ihtiyaçlarını başkalarının yardımı olmadan giderebilmesine ve faaliyetlerini gerçekleştirmesine yönelik evde adaptasyon kapsamında yerel yönetimler tarafından bir defaya mahsus olmak üzere £30.000’e kadar hibe verilmektedir.
- Mavi Kart (Blue Badge) Ücretsiz Otopark Uygulaması: Özellikle yaralanmaya bağlı olarak yürüme zorluğu yaşayan gaziler için mavi kart uygulaması ile yerel yönetimler tarafından ücretsiz otopark hizmeti verilmektedir.

1.1.3. Fransa’da Şehit, Gazi ve Malul Kavramı ile Bu Kapsamdakilere Yönelik Hukuki Düzenlemeler ve Sağlanan Haklar

Fransa’da martıyr (şehit) kavramı “*doğru bildiği bir gerçeği ifade etmesi nedeniyle işkence ile öldürülen kişi*”⁷² olarak tanımlanmaktadır. Veteran ise gazi kavramı ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Veteran’ın sözlük anlamı “*uzun deneyimlere sahip eski asker*”⁷³, “*emektar, eski ordu mensubu, deneyimli savaş gazisi*”⁷⁴, “*yıllar boyunca tecrübe ve deneyim kazanmış uzman, kıdemli, emektar ve profesyonel danışman*”⁷⁵ olarak geçmektedir. Ayrıca, veteran kavramı James tarafından “*20 yıl süreyle kesintisiz olarak görev yaptıktan sonra emekli olan asker*” (James, 1810, s.711) olarak tanımlanmıştır.

1.1.3.1. Hukuki düzenlemeler

Fransa’nın 1791 Anayasası ile daha sonraki anayasalarında belirtilen ve değişmez hükümler arasında yer alan “*İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi*” ne her anayasanın

⁷¹<https://www.gov.uk/government/publications/armed-forces-compensation/armed-forces-compensation-what-you-need-to-know> (Erişim Tarihi: 04.04.2022)

⁷²<http://www.le-dictionnaire.com/definition.php?mot=veteran> (Erişim Tarihi: 28.11.2022)

⁷³<https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/v%C3%A9ran/81743> (Erişim Tarihi: 28.11.2022)

⁷⁴<http://dictionnaire.sensagent.leparisien.fr/v%C3%A9ran/fr-fr/> (Erişim Tarihi: 28.11.2022)

⁷⁵<http://www.le-dictionnaire.com/definition.php?mot=veteran> (Erişim Tarihi: 28.11.2022)

başında yer verilmesi, ülkenin kişi haklarına önem verdiğini ve bu hakların anayasa tarafından güvence altına alındığını göstermektedir. Fransızlar için öncelikle sosyal haklar alanında, terk edilen kimsesiz çocukların yetiştirilmesi, yoksul ve muhtaç durumda bulunanların durumlarının iyileştirilmesi, yoksulların iş imkanına kavuşmasına yönelik tedbirlerin alınması ve sosyal yardımların gerçekleştirilmesine ilişkin hükümler bulunmaktadır. Özellikle korunması gereken gruplara için sosyal politikalar alanında yapılan düzenlemelerden biri olan ve 1793 Anayasası'nın "*Hakların Güvencesi*" başlıklı son bölümünde, sosyal yardımlardan yararlanma her vatandaşı için güvence altına alınmış ve bu kapsamda genel bir kamusal yardım kuruluşunun teşkilatlanması ve örgütlenmesine ilişkin hükümlere yer verilmiştir (Gürçan, 2011, s.191-192). Fransa'da gazi ve savaş mağdurları için kurulan ilk ofis Çalışma Bakanlığına bağlı olarak 1916 yılında faaliyete geçmiştir. Daha sonraki yıllarda, 1917 yılında yetim çocukların eğitimlerinin karşılanması amacıyla ikinci ofis faaliyete geçmiş, savaş gazileri ve yaralanma sonucu malul olan askerlerin ihtiyaçlarına yönelik sigorta ve sosyal güvenlik alanları ile maddi imkanların artırılmasına yönelik kredi ve işsizlik konularında hizmet vermek amacıyla 1926 yılında üçüncü ofis kurulmuştur. 1933 ve 1934 yıllarında yapılan düzenlemelerle bahse konu üç ofis birleştirilmiş⁷⁶, İkinci Dünya Savaşı sonunda ise Gaziler ve Savaş Mağdurları Ulusal Ofisi (L'Office National des Anciens Combattants et Victimes de Guerre-ONACVG) adını almış⁷⁷ ve Savunma Bakanlığı altında 105 yerel hizmetler sağlayıcı birim ile 3 milyondan fazla kişiye maddi ve manevi destek sağlamaktadır⁷⁸. ONACVG haricinde Ulusal Askeri Sosyal Güvenlik Fonu (La Caisse Nationale Militaire De Sécurité Sociale-CNMSS) kurulmuştur⁷⁹. Kurulan bu fonun merkezi Fransa'nın Toulon kentinde bulunmakta, askeri personel ve aileleri yararına hizmetler sunmaktadır.

1.1.3.2. Sağlanan haklar

Fransa'da veteran olarak tanımlanan kişilere aylık ödeme, ek ödemeler, sağlık hizmetleri ve rehabilitasyon hizmetleri ile eğitim hizmetlerinin yanı sıra ulaşım araçlarından ve kamu kurumlarının sunduğu hizmetlerden öncelikli yararlanma hakkı,

⁷⁶<https://francearchives.fr/findingaid/cf23ceded501339f019bf8f85930f87a42d4f816> (Erişim Tarihi: 29.11.2022)

⁷⁷<http://www.onac-vg.fr/fr/> (Erişim Tarihi: 29.11.2022)

⁷⁸<https://www.onac-vg.fr/sites/default/files/2018-10/1.%20DE%CC%81PLIANT%20CONJOINT%20SURVIVANT-BD%20MAJ.pdf> (Erişim Tarihi: 29.11.2022)

⁷⁹<http://www.cnmss.fr> (Erişim Tarihi: 10.04.2022)

mağaza ve tiyatrolarda indirimli fiyat tarifesinden faydalanma imkânı ve hayat sigortası gibi hizmetler sunulmaktadır.

1.1.3.2.1. Aylık ödemeleri

Fransa’da gaziler için maaş ödemesi yapılmaktadır. Gaziler emeklilik durumunda göre hem emekli maaşını hem de çalışmasından dolayı aldığı diğer maaşı birlikte alabilmektedir. Ayrıca gaziler, savaşta meydana gelen yaralanma nedeniyle sağlanan diğer imkânlardan da faydalanabilmektedir⁸⁰. Eski muharip gaziler, hizmet ettikleri dönemde meydana gelen yaralanma veya hastalık nedeniyle kişinin ölümüne, yaralanma ya da hastalığın neden olduğu kabul edilerek dul kalan eşine gazinin son emekli aylığı tutarında maaş bağlanmaktadır.

1.1.3.2.2. Ek ödemeler

Gazinin ölümünden sonra bağlanan aylığa ek olarak, gazinin dul ve yetimlerine belirli şartların sağlanması halinde “*Aile Harçlığı*” da verilmektedir. Bağımlılar ve tedavisi mümkün olmayan geride kalan çocuklar için aile harçlığı ömür boyu ödenmektedir.

1.1.3.2.3. Sağlık Hizmetleri

Gazilerde kamu ve özel hastanelerden ücretsiz faydalanma hakkı, yapay organ/protez hizmeti, takma diş, ücretsiz ilaç hizmeti verilmektedir (Barrandon, 2014, s.1-14). Savunma Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Bakım, Yaralanma ve Emeklilik Departmanı (Département Soins et suivi du Blessé et du Pensionné-DSBP) tarafından tüm cerrahi ve paramedikal⁸¹ destekler ile farmasötik (eczacılık) hizmetleri ve ortopedik cihazlar ücretsiz olarak verilmektedir. CNMSS tarafından Birinci Dünya Savaşı sonrasında ulusal dayanışmayı güçlendirmek amacıyla gaziler ve 1990 yılı sonrasında yaşanan terör eylemlerinden olumsuz olarak etkilenlere ücretsiz tıbbi bakım hizmeti verilmektedir⁸². Gaziler ve askeri personel dışında, Fransız sömürgelerinden Fas, Cezayir,

⁸⁰<http://www.gazihaber.com/haber/299/baska-ulkelerin-gazileri.html> (Erişim Tarihi:17.09.2021)

⁸¹Paramedikal: Tıbbi çalışmayı destekleyen, ancak tam donanımlı bir doktor (hemşirelik, radyografi, acil ilk yardım, hasta bakıcı, sağlık memuru, fizyoterapi ve diyetetik gibi) müdahalesini gerektirmeyen, yardımcı sağlık hizmeti olarak ifade edilmektedir.

⁸²<http://www.cnmss.fr/remboursement/remboursement-des-patients/les-soins-medicaux-gratuits-article-1115/que-sont-les-soins-medicaux-gratuits-smg-613.html> (Erişim Tarihi: 10.04.2022)

Tunus gibi ülke vatandaşı olup, Fransa ordusunda görev yapmış kişiler dahil olmak üzere, eski savaş mağdurları ile emeklilerine ücretsiz sağlık hizmeti verilmektedir.

1.1.3.2.4. *İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri*

Gazinin evi ve aracı için ihtiyaç duyacağı alanlarda teknik yardım, gelir kaybının telafi edilmesine yönelik ödemeler ve kaplıca hizmetinin yanında ayrıca danışma merkezleri aracılığıyla farklı hizmetler sunulmaktadır (Barrandon, 2014, s.13-19).

1.1.3.2.5. *Eğitim hizmetleri*

Üniversite ve harp okullarına muharip gazi çocuklarının başvurması halinde, kontenjan dolsa dahi kayıt hakkı verilmektedir.

1.1.3.2.6. *Sağlanan diğer haklar*

Engelli ve savaş gazilerine, emekli kartı ve hayat sigortası başlıkları altında sağlanan diğer haklar bulunmaktadır.

- Emekli Kartı: Savaş gazisi ve emeklileri için bazı hizmetlerden ücretsiz yararlanma veya fiyat indirimini yapılması, hizmet alımında öncelik tanınması gibi avantajların sunulduğu “*emekli ve savaş gazisi kartı*” dört çeşittir. Verilen bu kartlar engellilik oranları dikkate alınarak⁸³;

- Mavi Kart: Gazilerin maluliyet derecesi %25-%45 arasında olanlara verilen mavi kart,
- Kırmızı Kart: Maluliyet derecesinin %50-%59 arasında olan gazilere verilen kırmızı kart,
- Çift Mavi Kart: Bağımlı olarak başkalarının yardımına ihtiyaç duyan gazilere verilen çift mavi kart,
- Çift Kırmızı Kart: Gazinin savaş sırasında meydana gelen yaralanma nedeniyle %60 ve daha yüksek oranda maluliyet derecesine sahip olması halinde gazilere çift kırmızı kart verilmektedir.

Bu haktan yararlanabilmek için asgari maluliyet oranı Başbakanlık Hukuki ve İdari Bilgi Merkezi Müdürlüğü tarafından %25 olarak belirlenmiştir. Bu kartlardan, gazi olarak sakatlanan, savaş sonrası emekli olan ve sivil savaş kurbanları yararlanabilmektedir.

⁸³<https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1677> (Erişim Tarihi: 17.09.2021)

Kartların geçerlilik süresi 10 yıldır. Bu sürenin sonunda kartın yenilenmesi gerekmektedir. Kartın geçerlilik süresi içinde bu uygulamadan yararlanan kişilere genel olarak;

- Tren biletlerinde maluliyet derecelerine göre indirimler veya engellilik durumuna göre ücretsiz bilet hakkı,

- Bazı iç hatlarda sunulan uçuşlardan ücretsiz yararlanma hakkı,

- Kamu kurumları, mağazalar ve tiyatrolardan öncelikli yararlanma hakkı

ve bu kişiler için özel olarak ayrılmış koltuklardan yararlanma hakkı sağlanmaktadır. Örneğin; maluliyet oranı %80 ve üzeri olanlar, görme engelliler veya bir başkasının desteğine ihtiyacı olduğu sahip olduğu kart ile belirlenen gazilere, yanında bulunan refakatçi için ücretsiz tren bileti hakkı verilmektedir. Buna benzer diğer maluliyet oranlarına göre her kart için farklı indirim ve haklar sağlanmıştır.

- Hayat Sigortası: Eski muharip askerler, Fransız vatandaşlarının yararına olan diğer hayat sigortası kapsamındaki sosyal kanunlardan yararlanabilmektedir. Böylelikle, sosyal güvenlik yoluyla eski muhariplerin hayat sigortasından faydalanmasına imkân sağlandığı gibi geride kalan aile bireylerinin de ölüm sigortasından toplu bir ödeme alma imkanları bulunmaktadır.

1.2. Seçilmiş Ortadoğu Ülkelerine Ait Şehit, Gazi ve Malul Kavramı ile Bu Kapsamdakilere Yönelik Hukuki Düzenlemeler ve Sağlanan Haklar

Bu bölümde, farklı inanç gruplarına sahip olan İsrail Devleti ile İran İslam Cumhuriyeti'ne yer verilmektedir. Ortadoğu bölgesinde yer alan bu iki ülkenin tarihsel süreçte uzun süreli ve yıllarca süren savaşlara taraf olması, halen devam eden çatışmaların sürmesi ve terör örgütleri tarafından yapılan saldırılar sonucunda çeşitli can ve mal kayıplarının yaşanması nedeniyle iki ülkenin şehit, gazi ve malul kavramlarına ve bu kapsamdaki hak sahiplerine yönelik gerçekleştirilen hukuki düzenlemeler ile sağlanan haklara yer verilmektedir.

1.2.1. İsrail'de Şehit, Gazi ve Malul Kavramı ile Bu Kapsamdakilere Yönelik Hukuki Düzenlemeler ve Sağlanan Haklar

Ortadoğu ülkelerinden İsrail Devleti nüfusunun yaklaşık %75'ini Musevi, %21'ini Müslüman ve %4'ünü ise diğer inanç gruplarına sahip insanlar oluşturmaktadır. Dinler tarihi incelendiğinde, şehit kavramının İsrail toplumunda ilk olarak ortaya çıkışının

Grek-Selevkos Kralı IV. Antiyok dönemiyle (MÖ 164-167) ilişkilendirildiği, Talmud öğretisinde şehit karşılığında tanrının isminin kutsanması anlamına gelen “*kidduş ha-šem*” kavramına yer verilmiş ve daha sonra kapsamlı hale getirilip doğrudan şehitlikle ilişkilendirilmiştir (Halil, 2018, s.148-149). Grek-Selevkos döneminin özelliği daha önce görülmemiş şehit kavramı onurlu ölüm (Atar, 2010, s.431)” olarak tanımlanmaktadır. Günümüz İsrail Devleti’nde “*şehit*” kavramı kullanılmamaktadır. Bu kavram yerine, sosyal güvenlik mevzuatlarında savaşlarda ve terör olayları nedeniyle hayatını kaybedenler ile yakınlarına yönelik “*Düşmanca Eylem Mağdurları*” ifadesine yer verilmektedir. İsrail Ulusal Sigorta Enstitüsü tarafından;

- Düşman devletler tarafından kullanılan silahlar veya terör saldırıları nedeniyle yaralanan veya ölen kişiler,
- İsrail vatandaşı olan ve yurt dışında yaşadığı dönemde gerçekleştirilen şiddet ve terör faaliyetleri sonucunda sırf Yahudi halkından olması nedeniyle saldırı sonucunda yaralanan veya ölenler,
- Herhangi bir şiddet eyleminde etnik veya milliyet kökeninden dolayı maruz kaldıkları şiddet eylemi nedeniyle yaralanan veya ölen kişiler (National Insurance Institute of Israel [NII], 2012, s.1) düşmanca eylem mağduru olarak tanımlanmaktadır.

1.2.1.1. Hukuki düzenlemeler

14.05.1948 tarihinde BM paylaşım planı doğrultusunda İsrail Devleti kurulmuştur. Aynı tarihte İsrail Devleti bağımsızlığını ilan edilmiştir. Ortadoğu ülkeleri içerisinde yer alan İsrail Devletinde, düşmanca eylemler sonucunda yaralananlar, hayatını kaybedenler ve bunların ailelerine yönelik düzenlemelerin 1951 yılından itibaren başladığı ve tarihsel süreç içerisinde birçok hukuki düzenlemelerin gerçekleştirildiği görülmektedir.

1951 yılında çıkarılan ve bazı mağdurlara yapılan destekler için kullanılan Maddi Zarar Tazminatı Kanunu ile çeşitli tazminatlar verilmiştir. 1953 yılında yürürlüğe giren Ulusal Sigorta Kanunu kapsamında⁸⁴, savaş veya terör eylemleri sonucunda yaralananlara veya ölenlerin ailelerine yapılan yardım ve ödemeler, Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı bünyesinde özerk bir kurum olan Ulusal Sigorta Enstitüsü (National Insurance Institute-NII) tarafından gerçekleştirilmektedir (İsrail İstanbul Başkonsolosluğu, s.161). NII ülke

⁸⁴<https://www.btl.gov.il/English/Homepage/About/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi:01.12.2022)

genelinde 23 bölgede 54 şube/servis istasyonu aracılığı ile hizmetlerini devam ettirmektedir⁸⁵.

Sınır saldırıların artması sonucunda, sadece sınır bölgelerini kapsayan ve 1956 yılında kabul edilen Sınır Mağdurları Kanunu (Border Victims Law) ile belirlenen bu bölgelerde istihdam edilenlere veya bölgelerde ikamet edenlere tazminat ödemesi yapılmasına yönelik bazı haklar verilmiştir.

1961 yılında Gayrimenkul Vergi ve Tazminat Fonu Kanunu (The Property Tax and Compensation Fund Law-PTCFL) çıkarılmış, bu kanun dışında ayrıca savaş veya terör saldırıları nedeniyle özel ve ticari nitelikteki zararların tazmin edilmesine yönelik farklı kanunlar çıkarılmıştır.

05.06.1967 tarihinde başlayan altı gün savaşları sonrasında, saldırılar artarak şehir merkezlerine kadar ulaşmıştır. Tüm bu yaşananlar sonucunda İsrail’de ikamet edenler ile turistler ile başka ülkelere giden İsrail vatandaşlarını da kapsayan Düşman Eylemleri Sonucu Mağdur Olanlara Yönelik Kanun (The Victims of Hostile Action Law-VHAPL) 1970 yılında kabul edilmiştir. Bu Kanun’un müzakerelerinin gerçekleştirildiği dönemde yapılan önerinin kabul edilmesiyle birlikte mağdur kişilerin, asker veya sivil olmasına gözetilmeksizin aynı haklar verilmesi yönünde değişiklik yapılmıştır.

İsrail Devleti yaşadığı terörizm ve savaş tecrübesi ile terörizmin neden olduğu zararların giderilmesine yönelik sosyal güvenlik alanında iki kanun (Sommer, 2003, s.335-351) çıkarmış ve bu mağduriyetlerin giderilmesi amaçlanmıştır:

- VHAPL Kanunu, 1970 yılında ve düşman eylemleri sonucunda mağdur olanlar ile Şubat 1949’dan önceki geçmiş dönemi kapsayan savaş ve terör saldırıları nedeniyle ölen veya yaralananlar ile ailelerine sağlanan bakım ve maaş hizmetlerini yürütmek amacıyla çıkarılmıştır (NII, 2012, s.1).

- 1961 yılında savaş ve terör saldırıları sonucu mağduriyetlerin giderilmesi için çıkarılan bir diğer Kanun da PTCFL’dir. Savaş veya terör faaliyetleri sonucunda zarar gören özel ve ticari nitelikteki zararların karşılaması amacıyla tazminat fonu kurulması bu Kanun ile kararlaştırılmıştır.

Bu iki kanun dışında değişik hakları düzenleyen ve diğer kanunlara eklenmiş farklı içeriklere sahip maddeler bulunmaktadır. Tüm hak sahipleri VHAPL kanununun sağladığı avantajlardan yararlanabilirken, isterlerse aynı zamanda diğer kanunlar

⁸⁵<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/stations/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi: 02.12.2022)

tarafından kendilerine sunulan tazminat ve haklardan da yararlanabilir. Bu kapsamda yapılacak tercih tamamen hak sahibine bırakılmıştır. VHAPL, saldırılarda gazi veya şehit olanların ailelerini de kapsamaktadır. Çıkarılan kanunlar ile terörist saldırıları nedeniyle gerçekleşen yaralananlara ve kurbanların aile fertlerine tazminat ödenmesi, terör faaliyeti nedeniyle mülk zararlarının karşılanmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Ancak terörizmin işyerlerinin uğradığı gelir kaybına neden olması durumunda oluşan zararlar bu kanun kapsamına girmemektedir (Organisation for Economic Co-Operation and Development [OECD], 2005a, s.280). Gazilere tıbbi bakım, aylık maaş ödemesi, maluliyet tazminatı ile ihtiyaç halinde ek yardımlar yapılmakta ve rehabilitasyon hizmetleri verilmektedir. Şehit ailelerine yönelik aylık maaş ödemesi, mezarlık ve defin giderleri ile gerekli görüldüğü takdirde ek para yardımı yapılmaktadır. 1954 yılından itibaren yapılan tüm tazminat ödemeleri İsrail Devleti sosyal güvenlik sistemi içerisinde NII tarafından Milli Sigorta Kanunu kapsamında yürütülmektedir. Yapılacak tazminat ödemelerine ilişkin karar verilmesi, tazminatın miktarı ve ödeme mekanizmasının belirleme konusunda yetki Mülk Vergisi Kanunu'nun 36. maddesi ile Maliye Bakanına verilmiştir (OECD, 2005b, s.1). 1970 yılında çıkarılan VHAPL Kanun ile savaş veya terör saldırısı sonucunda yaralanan siviller arasında fark kaldırılmış, savaş veya terör saldırısı nedeniyle yaralananlar "*düşmana maruz kalmış yaralanma*" olarak tanımlanmıştır. Terörist faaliyetler nedeniyle gerçekleşen saldırılarda yaralan sivillere, savaş mağdurlarına ya da mağdur olan ailelere yapılan yardımlar, yaralı askerlere ve eylemde öldürülen askerlerin ailelerine verilen yardımlarla eşitlenerek, sağlanan haklardan faydalanma sadece düşman saldırıları ile sınırlı olmaktan çıkarılmıştır. Bu kanun ile aynı zamanda terörist saldırganlığına karşı savunma önlemlerinin uygulanması sırasında gerçekleştirilen dost ateşi sonucunda yaralanmalar ve ölümler de bu kanun kapsamına dahil edilmiştir. Savaş veya terör saldırıları sonucu bir mülkün değer kaybına uğraması halinde fon aracılığıyla hak sahibine tazminat ödenmektedir. Ayrıca, meydana gelen hasarın karşılanmasına yönelik İsrail'de ikamet eden her vatandaşın tazminat hakkı bulunmaktadır (OECD, 2005a, s.281-284). Aksi ispatlanmadıkça herhangi bir saldırı sonucu gerçekleşen yaralanmanın sebebi İsrail Devleti tarafından düşman saldırısı olarak kabul edilmektedir. Genel olarak kanunların kapsamı, ülkede yaşayan İsrail vatandaşları olarak belirlenmiştir. Ancak, daha sonraki dönemlerde İsrail vatandaşlarının dünya üzerinde bulunan diğer ülkelerde farklı terör veya ırkçı saldırılara maruz kalmaları gibi gerekçelerle VHAPL'nin hem ülke içerisinde hem de ülkenin dışında İsrail

vatandaşlarının mağduriyetlerini giderecek şekilde kapsam genişletilerek kabul edilmiştir (Wade ve Maljević, 2009, s.233-234).

İsrail Devleti çoğu sosyal refah programlarında bazı kesintilere gitmiş olsa da savaş ve terör saldırısında mağduriyet yaşayanların sosyal haklarını genişletmiştir. Yurt dışındaki uğradığı saldırıda yaralanan ve bulunduğu ülkenin kanunlarına göre tazminat almaya hak kazananlar için ayrıca İsrail devleti tarafından tazminat hakkı verilmemektedir. Terör eylemleri sırasında İsrail'deki olağan dışı durum nedeniyle, çatışma bölgesinde bulunan ve kaza kurşunu ile yaralanan veya ölen sivillerin olması durumunda tazminat ödenmektedir. İsrail'deki operasyonların sürelerinin uzun olması, askerlerle birlikte ayrıca sivillerin de yaşanan bu durumlardan etkilenmesi tazminat ödenmesine gerekçe olarak kabul edilmektedir (Sommer, 2003, s.338).

1.2.1.2. Sağlanan haklar

Savaş ve terör saldırıları nedeniyle yaralananlara ve hayatını kaybedenlerin ailelerine⁸⁶ aylık maaş, tazminat ve ek ödemeler ile cenaze defin ve mezarlık hizmetleri, sağlık hizmetleri, istihdam ve rehabilitasyon hizmetleri, eğitim hizmetleri, emlak ve kredi hizmetleri, vergi indirimi ve muafiyetine yönelik haklar ile birlikte, ayrıca giyecek yardımı, ısıtma ve soğutma hizmetlerine ilişkin ödemeler ile iletişimin sağlanmasına yönelik telefon faturası bedelinin ödemesine ilişkin haklar bulunmaktadır.

1.2.1.2.1. Aylık ödemeleri

Savaş ve terör saldırılarında ölenlerin geride kalanlarına maaş bağlanmaktadır. Bağlanan aylıklar yönetim kademesindeki memur maaşları dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Maaş artışlarının belirlenmesinde ise istihdam sözleşmeleri veya yaşam giderlerindeki artışlar dikkate alınarak güncellenme yapılmaktadır. Gazi ve maluller için geçici veya sürekli sakatlılık durumuna göre tıbbi komite tarafından tespit edilen sakatlık oranına göre %20 ve daha fazla maluliyet oranının belirlenmesi halinde aylık ödemesine karar verilmektedir. Çok ciddi maluliyetlerde maaş ödemesi %40 oranında artırılmak suretiyle yapılır. Belirlenen aylık maaş tutarları genel olarak orta seviyede bir kamu işçisinin aldığı maaşının yaklaşık iki katı tutarına denk gelmektedir.

⁸⁶<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi: 03.12.2022)

Ocak 2016 verilerine göre maluliyet oranı %100 olarak belirlenen bir gazi için 4.466 ₺ (İsrail şekeli), 01.12.2022 tarihindeki döviz kuru esas alındığında yaklaşık 24.295,04 ₺ (Türk lirası) aylık maaş⁸⁷ ödemesi yapıldığı (Caisse Nationale d'Assurance Vieillesse [CNAV], 2016, s.11) görülmektedir.

1.2.1.2.2. Tazminat ödemeleri

Geçici veya sürekli sakatlık maluliyet oranı %10 ile %19 arasında bulunması gerekmektedir. Ayrıca, tıbbi komite tarafından tespit edilen sakatlık oranlarına göre süreklilik gösteren maluliyetin söz konusu olması halinde bir defaya mahsus tazminat ödeme yapılmaktadır (CNAV, 2016, s.11). Maluliyet yardımları kişilerin gelirinin olup olmadığına ve kaynağına bakılmaksızın yapılmaktadır. Yaralanmaya bağlı olmayan vefatlar nedeniyle varislere ölüm tarihinden itibaren üç yıl süre ile sınırlı olmak kaydıyla ödemeler devam etmektedir.

1.2.1.2.3. Ek ödemeler

Aşağıda belirtilen ek ödemeler kapsamında evlenme yardımı, çocuğundan yoksun kalan ebeveynlere aylık ödemesi, aylık destek ödemesi, muhtaçlık yardımı ve yıllık iyileştirme ödemesi şeklinde haklar verilmektedir.

- Evlenme Yardımı: Dul kalan eşin evlenmesi durumunda bağlanan aylık iptal edilerek, yerine (eş 65 yaşından önce evlenip, boşanması halinde aynı haklardan tekrar yararlanabilmektedir) olarak evlenme yardımı kapsamında toplu ödeme yapılmaktadır.
- Çocuğundan Yoksun Ebeveynlere Aylık Ödemesi: Çocuğundan yoksun kalan ebeveynlere aylık ödemesi yapılmaktadır. Yapılan ödemeler belirlenirken, ebeveynlerin belli bir gelirinin olması durumları da dikkate alınarak hesaplamalar yapılarak aylık bağlanmaktadır.
- Aylık Destek Ödemesi: Dul eş ve yetimlere aylık ödemeleri dışında, aylık destek ödemesi kapsamında çocuklar için 21 yaşına kadar çeşitli ödemeler yapılmaktadır. Ulusal Sigorta Fonu Yönetmelikleri ile belirlenen yaş, medeni durum, çocuk sayısı, koruyucu çocuk sahibi veya vasi olup olmaması gibi şartlar dikkate alınarak, her aile için farklı tutarlarda gerçekleştirilmektedir (CNAV, 2016, s.22). Aylık Destek Ödemesi 01 Ocak 2022 tarihinden itibaren yaş ve aile yapısının bekar, evli veya çocuk sayısına göre

⁸⁷01.12.2022 tarihi itibarıyla Döviz Kuru 1,00 ₺ = 5,44 ₺ olarak esas alınarak hesaplama yapılmıştır.

ödenecek azami ödeme tutarı belirlenir. Aşağıda yer alan tablolarda yaş gruplarına göre yapılan yardımlara yer verilmiştir⁸⁸.

Tablo 1.4. 20-24 Yaş Aralığında Olanlar İçin Yardım Miktarları (₺)

Medeni Durumu / Aile Yapısı	İstihdam Servisine Bildirimde Bulunanlara	İstihdam Servisine Bildirimde Bulunmaktan Muaf Olan Kişilere	Kısmi Yardım Almaya Hak Kazananlara (Tek Gelir Olmak Şartıyla)
Bekar	1,442	1,803	3,104
Evli	1,983	2,479	4,280
Evli + 1 Çocuk	2,705	2,705	4,746
Evli + 2 ve daha fazla Çocuk	3,020	3,020	5,571
Tek Ebeveyn + 1 Çocuk	3,020	3,020	7,422
Tek Ebeveyn + 2 veya daha fazla Çocuk	3,516	3,516	8,249

25-54 yaş aralığında bulunan ve yardım almaya hak kazananlara yapılacak ödeme tutarları Tablo 1.4.'te 25-54 Yaş Aralığında Olanlar İçin Yardım Miktarları göstermektedir. 25-54 yaş aralığında bulunan ve 6 Aya kadar yardım almaya hak kazananlara yapılacak ödeme tutarları Tablo 1.5.'de 25-54 Yaş Aralığında Olanlar İçin Yardım Miktarları göstermektedir.

Tablo 1.5. 25-54 Yaş Aralığında Olanlar İçin Yardım Miktarları (₺)

Medeni Durumu / Aile Yapısı	Yardım Tutarı	Kısmi Yardım Almaya Hak Kazananlara (Tek Gelir Olmak Şartıyla)
Bekar	1,803	3,104
Evli	2,479	4,280
Evli + 1 Çocuk	2,705	4,746
Evli + 2 ve daha fazla Çocuk	3,020	5,571
Tek Ebeveyn + 1 Çocuk	3,020	7,422
Tek Ebeveyn + 2 veya daha fazla Çocuk	3,516	8,249

⁸⁸ <https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Income%20Support%20Benefit/Pages/Rates%20of%20Income%20Support%20Benefit.aspx> (Erişim Tarihi: 04.12.2022)

25-54 yaş aralığında bulunan ve kesintisiz 6 ay veya daha uzun süre ile yardım almaya hak kazananlara yapılacak ödeme tutarları ise Tablo 1.6.'da 25-54 Yaş Aralığında Olanlardan Kesintisiz Yardım Alanlar İçin Yardım Miktarları göstermektedir.

Tablo 1.6. 25-54 Yaş Aralığında Olanlar İçin Yardım (Altı ay ve Üzeri) Miktarı (₺)

Medeni Durumu / Aile Yapısı	Yardım Tutarı	Kısmi Yardım Almaya Hak Kazananlara (Tek Gelir Olmak Şartıyla)
Bekar	2,028	3,532
Evli	2,705	4,746
Evli + 1 Çocuk	3,020	5,213
Evli + 2 ve daha fazla Çocuk	3,516	6,365
Tek Ebeveyn + 1 Çocuk	3,020	7,422
Tek Ebeveyn + 2 veya daha fazla Çocuk	3,516	8,249

55 yaş veya emekli olanlardan yardım almaya hak kazananlara yapılacak ödeme tutarları ise Tablo 1.7.'de 25-54 Yaş Aralığında Olanlardan Kesintisiz Yardım Alanlar İçin Yardım Miktarları göstermektedir.

Tablo 1.7. 55 Yaş Üzeri veya Emekli Olanlar İçin Yardım Miktarları (₺)

Medeni Durumu / Aile Yapısı	Yardım Tutarı	Kısmi Yardım Almaya Hak Kazananlara (Tek Gelir Olmak Şartıyla)
Bekar	2,254	4,009
Evli	3,381	5,750
Evli + 1 Çocuk	3,922	6,383
Evli + 2 ve daha fazla Çocuk	4,462	7,161
Tek Ebeveyn + 1 Çocuk	3,686	8,972
Tek Ebeveyn + 2 veya daha fazla Çocuk	4,588	10,475

01.01.1960-31.12.1964 tarihleri arasında doğan kadınlar için 62 yaşına girdiklerinde yukarıdaki tabloda yer alan ödemelere 717 ₺ ek ödeme yapılmaktadır.

- Muhtaçlık Yardımı: Engellilik veya yaşlılık nedeniyle yapılan yardımlar ile ev ve kişisel temizlik hizmetleri, yemek yeme, bedensel hareketlerin yapılmasına destek

yardımları gibi hizmetler muhtaçlık yardımı kapsamında değerlendirilmekte ve bu faaliyetlere ilişkin yapılan ödemeleri kapsamaktadır.

- Yıllık İyileştirme Hibeleri: Ölenin anne ve babası ile dul kalan eşine yıllık sekiz günlük bir ödemenin gerçekleştirileceği, iyileşme yardımları yapılmaktadır. Yardımların tutarı İsrail'deki devlet memurlarına yapılan ödemeye göre hesaplanmaktadır (Sommer, 2003, s.350).

1.2.1.2.4. Cenaze ve mezarlık hizmetleri

NII, İsrail içinde ölenler ile İsrail dışında ölen vatandaşlarının defin giderini ve diğer masraflarını karşılamaktadır⁸⁹.

Defin giderleri için belirlenen üst tavan tutarı dikkate alınarak, harcamaların bedeli harcamayı yapan aile bireylerine veya organizatöre yapılmaktadır. Defin giderlerine cenazenin taşıma giderleri, ölüm ilanı ve mezar masrafları ile cenaze merasim giderleri ve yıllık anma töreni için gerçekleştirilen giderler dahil edilmiştir.

Cenaze törenin gerçekleştirilmesi için törene katılacak aile bireylerinin (gazinin eşi, anne ve babası, kardeşleri ve çocuklarını kapsayacak şekilde) yolluk giderleri, en fazla altı gecelik (dört yıldızlı bir otelde) konaklama masrafları ve dönüş masrafları NII tarafından karşılanmaktadır. Ayrıca, ölenin yanından dul eş ile ebeveynlere mezarlık yeri alması için ayrıca ödenek verilmektedir.

1.2.1.2.5. Sağlık hizmetleri

Hastane ve klinik masrafları kapsamında tıbbî bakıma bağlı seyahat masrafları ile tıbbi cihaz, protez ve ilaç giderleri de devlet tarafından karşılanmaktadır. Hareket kısıtlılığına bağlı olarak tekerlekli sandalye yardımı yapılmaktadır. Tekerlekli sandalyeye bağımlı olan, felçli olan ve görme engelliler için özel aletler ile ekipman ihtiyacına yönelik yardımlar yapılmaktadır. Araç alımı konusunda finansal destekler verilmektedir.

Ayrıca, İsrail'de meydana gelen bir saldırıda yabancı uyruklu kişilerin yaralanması halinde yapılan tüm tıbbi masrafları İsrail hükümetinden talep etme hakkı bulunmaktadır⁹⁰.

⁸⁹https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Burial_expenses/Pages/default.aspx (Erişim Tarihi: 03.12.2022)

⁹⁰<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi:21.07.2022)

1.2.1.2.6. *İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri*

İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri kapsamında işsizlik yardımı, tedavi süresince işgörmezlik maaşı ödemesi, meslekî rehabilitasyon hizmetleri ve huzurevlerinden faydalanma hakları bulunmaktadır.

- İşsizlik Yardımı: Gazilerin işsiz kaldıkları süre boyunca ve yeni iş imkânı sağlanıncaya kadar işsizlik yardımı ödemesi yapılmaktadır. İşsizlik yardımı, İstihdam Servisine müracaat ederek iş arayan ve çalışmak için kayıtlı olan kişilere yapılmaktadır⁹¹.

- Tedavi Süresince İşgörmezlik Maaşı Ödemesi: İsrail’de saldırılar sonucunda yaralananlardan, çalışamaz durumda olanlar için tıbbi bakım hizmeti alırken yaşamını devam ettirecek oranda mağdur yaralıya maaş bağlanmaktadır. Bağlanacak maaş tutarı, mağdurun geliri, medeni durumu ve yaş faktörü gözetilerek İsrail’deki ortalama maaşın en çok beş katı olarak belirlenebilmektedir. Tedavi süresi ve yaralının çalışmadığı süre boyunca ödemeler devam etmektedir⁹².

- Meslekî Rehabilitasyon Hizmetleri: Herhangi bir mesleği bulunmayan veya terör saldırısında meydana gelen yaralanma nedeniyle mesleğini değiştirmek zorunda kalan mağdurlar için meslek edindirme kapsamından yararlanma hakkı verilmektedir. Bu haktan faydalanmak için en az %20 maluliyet oranının tespit edilmesi durumunda kişinin kendisi veya ölümü halinde dul kalan eşi ve yetimlerinin bu hizmetten faydalanmasına imkân sağlanmaktadır⁹³. Hak sahiplerine, mesleki eğitim ve yüksek öğrenim desteğinin yanında, ayrıca bağımsız iş kurma destekleri mesleki rehabilitasyon hizmeti kapsamında verilmektedir (CNAV, 2016, s.19).

- Mesleki rehabilitasyon hizmeti eğitimlerinin ücretlerinin tamamı devlet tarafından karşılanmaktadır. Mağdurun işsiz olması halinde aylık ödemesi yapılmaktadır.

- Bağımsız iş desteği kapsamında kendi işini kurmak isteyen mağdurlara, maluliyet derecesine bağlı olarak kredi imkanları sunulmakta, işyerinde kullanılmak üzere ihtiyaç duyduğu ekipman alımları için hibe ödemesinden faydalanma hakkı verilmektedir.

⁹¹<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Income%20Support%20Benefit/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi: 21.07.2022)

⁹²<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Work%20Injury%20Insurance/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi: 21.07.2022)

⁹³<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Publications/AnnualSurvey/2012/Documents/Victims%20of%20Hostile.pdf> (Erişim Tarihi: 02.05.2022)

- Huzurevlerinden Faydalanma: Hayatta kalan dul eşin huzurevlerinden faydalanmak istemeleri halinde, kesilecek aylık maaşı karşılığında bu hizmetten yararlanmasına imkân sağlanmaktadır. Bu kapsamda 2015 verileri incelendiğinde, İsrail’de destekli yaşam merkezlerinden faydalananların %99,3’ünü 65 yaş ve üzeri yaş grubuna giren kişilerin oluşturduğu görülmektedir⁹⁴.

1.2.1.2.7. Eğitim hizmetleri

NII tarafından her çocuk için ailenin gelir durumuna bakılmaksızın 18 yaşına kadar aylık eğitim giderleri kapsamında ödeme yapılır⁹⁵. Savaş veya terör saldırıları nedeniyle hayatını kaybedenlerin çocuklarına Bar-Mitzvah Bursu kapsamında, kız çocuklarına 12 yaşına kadar, erkek çocuklarına 13 yaşına kadar ödeme yapılmaktadır⁹⁶.

1.2.1.2.8. Emlak yardımları ve kredi hizmetleri

Ev satın alınmasında veya mevcut evin kullanıma uygun hale gettirilmesine yönelik ihtiyaç duyulan mali imkanların sağlanmasına yönelik kredi ve hibe ödemeleri, kişinin ekonomik durumu, ailede yaşayan kişi sayısı ve diğer kriterler dikkate alınarak yapılmaktadır⁹⁷.

1.2.1.2.9. Vergi indirimi ve muafiyeti

Belediye hizmetleri için ödenecek vergilerde %66’ya kadar uygulanacak vergi muafiyeti bulunmaktadır (CNAV, 2016, s.23). Yıllık iyileştirme hibeleri için stopaj vergisi muafiyeti sağlanmaktadır.

1.2.1.2.10. Sağlanan diğer haklar

Giyecek yardımları, ısıtma ve soğutma hizmetlerine ilişkin ödemeler ve telefon fatura ödemeleri gibi farklı hizmetler sunulmaktadır⁹⁸. Isıtma desteği kapsamında

⁹⁴https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Publications/AnnualSurvey/2015/Documents/skira_English_2015.pdf (Erişim Tarihi: 27.06.2022)

⁹⁵<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Children/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi: 30.05.2022)

⁹⁶<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Benefits%20for%20Victims%20of%20Hostilities/Families/Benefitandgrants/Pages/Barmitzvah.aspx> (Erişim Tarihi: 30.05.2022)

⁹⁷<https://www.loc.gov/law/help/veterans-benefits-noncitizens/israel.php> (Erişim Tarihi: 27.06.2022)

⁹⁸<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi: 21.07.2022)

2017-2018 kış döneminden itibaren ölüm yardımı alanlar ile ek gelir desteği alanlara sabit tutarı olarak 553 ₺ ödeme yapılmaktadır⁹⁹.

1.2.2. İran İslam Cumhuriyeti’nde Şehit, Gazi ve Malul Kavramı ile Bu Kapsamdakilere Yönelik Hukuki Düzenlemeler ve Sağlanan Haklar

İran İslam Cumhuriyeti’nin seçilmesinin nedenleri arasında diğer ülkelerin dışında farklı bir yönetim anlayışına sahip olmasının yanında dini kurallar ile yönetilen bir devlet sistemi olması, şehit ve gazi kavramlarına yönelik Türkiye ile aynı inanç ve manevi algı ile benzer dinamiklere sahip olması, tarihte çok eski medeniyetlere dayalı bir ülke olması, şehit aileleri ve gazileri için uyguladığı sosyal politikalar gelmektedir.

İran İslam Cumhuriyeti’nde çalışmamız kapsamında yer alan şehit, gazi ve malul kavramları ülkemizdeki tanımlamalar ile aynı şekilde kullanıldığı görülmektedir. Ülkenin dini kurallara dayalı yönetim tarzı nedeniyle, Farsça’da şehit’in sözlük anlamı “... insanlığın hizmetinde öldürülen kişi veya düşmana karşı savaşta öldürülen kişiler¹⁰⁰”, olarak geçmekle birlikte şehit “... diğer müslümanları savunurken öldürülenler¹⁰¹” de şehit olarak kabul edilmektedir.

Farsça’da gazi kavramı “canbaz” olarak geçmekte¹⁰² ve “Savaşta hayatını ortaya koyan ve hayatını tehlikeye atan, cesur ve korkusuz kişi, eski asker¹⁰³” olarak tanımlanmaktadır. Malul kavramı ise, Arapça’da malul kelimesinden gelmekte ve İran’da maluliyet olarak geçmekte “engelli, sakat, yetersizlik hali, zayıflık ve güçsüzlük hali¹⁰⁴” olarak tanımlanmaktadır.

1.2.2.1. Hukuki düzenlemeler

İran’da şehit ve gaziler, savaş tutsakları ve esirleri ile yakınlarına yönelik hukuki düzenlemelerden;

- 1973 tarihli Uygulama Kanunu ile şehit yakınları ve gazilere yapılacak tazminat ödemeleri ile bağlanacak aylıklara ve sağlık hizmetlerine yönelik düzenlemeleri,

⁹⁹<https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Publications/AnnualSurvey/2018/Documents/old%20age.pdf> (Erişim Tarihi: 13.12.2022)

¹⁰⁰<https://dictionary.abadis.ir/fatofa/شهيد/> (Erişim Tarihi: 07.05.2022)

¹⁰¹http://www.asredeylam.ir/?module=news&news_id=21412 (Erişim Tarihi: 07.05.2022)

¹⁰²<https://tr.glosbe.com/tr/fa/gazi> (Erişim Tarihi: 07.05.2022)

¹⁰³<http://dictionary.abadis.ir/> (Erişim Tarihi: 07.05.2022)

¹⁰⁴<http://dictionary.abadis.ir/> (Erişim Tarihi: 07.05.2022)

- 1975 tarihli Gazi ve Şehit Yakınları İçin Konut Satın Alımı veya İnşaatı Hakkında Yönetmelik ile evi bulunmayan şehit yakınları ve gazilerin konut ihtiyacının giderilmesine yönelik hususları,

- 1979 tarihli İslam Devrimi Şehitler Vakfı Kanunu ile şehit aileleri ve gazilerin sorunlarına çözüm aramak, insan onuruna yakışır bir biçimde yaşamlarının sürdürülmesini sağlamak amacıyla genel koordinatör olarak görev yapacak vakfın teşkilat yapısı ve mütevelli heyetinin görevlendirilme esasları,

- İstihdam Kredisi Programı İşverenleri İstihdam ve İstihdam Fonu Yönetmeliği ile istihdam ve rehabilitasyon hizmetlerine yönelik işlemleri düzenlemektedir.

1979 yılında çıkarılan İslam Devrimi Şehitler Vakfı Kanunu ile şehit aileleri ve gazilerin sorunlarına çözüm aramak ve mağduriyetlerini gidermek, insan onuruna yakışacak şekilde yaşamlarını sürdürmelerini temin etmek amacıyla İslam Devrimi Şehitler Vakfı kurulmuştur. Tüzel kişiliği bulunan vakıf amacı, *“topluma şehitlik kültürünü tanıtmak ve bu kültürü korumak, şehitleri hatıralarını ve isimleri yaşatmak, geride bıraktıkları ailelerin onurlu ve saygın bir şekilde hayatlarını sürdürmesine yönelik maddi ve manevi destek sağlamak”* olarak belirlenmiştir. 1998 yılında gerçekleştirilen kanun değişikliği sonucunda vakfın adı Şehit ve Gazi İşleri Vakfı olarak değiştirilmiştir. Vakfın yönetim organları mütevelli heyeti üyeleri, dini liderin temsilcisi ve vakfın başkanından teşkil edilmektedir. Mütevelli heyetinde Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen ve şehit ailelerini temsil eden bir kişi de bulunmaktadır¹⁰⁵.

Sağlanan hakların ve gerçekleştirilen hizmetlerin koordinasyonu kapsamında Bünyade Müncanbeze ve Bünyade Şehide İnkılab-ı İslami Vakıfları olarak iki vakıf kurulmuştur. Bu vakıfların genel amacı *“şehit aileleri, gaziler ve ailelerinin hayat kalitesini artırmak, bu kapsamda yeni politikalar geliştirmek, şehit aileleri ile hayatta kalan gazi ve ailelerinin toplum içinde sosyal hayata uyum sağlamalarına yönelik maddi ve manevi sıkıntılarını gidermek”* olarak belirlenmiştir.

¹⁰⁵<http://isaar.ir/vsdgp9eki5arjar!9pre5.4r.html> (Erişim Tarihi: 29.07.2022)

1.2.2.2. Sağlanan haklar

Bünyade Müncanbaze ve Bünyade Şehide İnkılab-ı İslami Vakıfları aracılığıyla şehit yakınları, gaziler ve aileleri için sağlanan haklar kapsamında aylık ve ek ödemeler, cenaze yardımı ve mezarlık hizmetleri, sağlık ve rehabilitasyon hizmetleri, eğitim hizmetleri, emlak yardımları ve emlak hizmetlerine yönelik sağlanan kredi ve destekler, taşıt alımına yönelik yapılan yardımlar ve sağlanan kredi hizmetleri, hukuki danışmanlık ve bilgilendirmelerin sağlanmasına yönelik hizmetlere bu bölümde yer verilmektedir.

1.2.2.2.1. Aylık ödemeleri

Şehit yakınları ile gazi ve malullere aylık maaş bağlanmaktadır. Gaziler ile malullere bağlanan aylık maaş ve ödemelerin miktarları belirlenirken, maluliyet oranı daha yüksek olan gazilere diğer gazilere oranla daha fazla imkanlar sağlanmaktadır.

Bağlanacak aylıklar için şehidin hizmet süresinin 30 yılın üzerinde olması durumunda hak sahiplerine, emekli ikramiyesi kapsamında almakta olduğu aylığın hizmet yılı ile çarpımı sonucu elde edilen tutar kadar ödeme yapılmaktadır. Ancak, şehidin hizmet süresi 17 yıl üzeri ve 30 yılın altında olması halinde hak sahiplerine en yüksek devlet memuru aylığı dikkate alınarak 30 yıllık hizmet süresine esas emekli ikramiyesi ödenerek bu kapsamda aylık bağlanmaktadır. Ayrıca, İran-İrak Savaşında görev yapanlar ile gönüllü askerlere (Sipah-ı Pastak) de hizmet yılına bakılmaksızın 30 yıl üzerinden sağlanan ödemeler ve aynı haklar verilmektedir.

Kalıcı maluliyete sahip gaziler, düşük gelire sahip gaziler ve “Besici” sınıfındaki maluliyet derecesi %50 ve üzerinde olanlardan meslekte en az bir günlük askeri hizmeti bulunanlar ile en az 10 yıl askerlik görevinde bulunan emsallerinden az olmayacak şekilde gazi maaşları “Bünyade Müncanbaze” tarafından ödenmektedir. Kimyasal silahlara maruz kalan ve omurilik özürü bulunan gaziler %100 maluliyet derecesi kapsamında hizmet bağlantılı özür grubu olarak değerlendirilmektedir. İran’da hizmet bağlantılı maluliyete sahip gaziler maluliyet oranlarına göre dört gruba ayrılmaktadır. 1’inci Grup Gaziler %70 ve üzeri maluliyet oranına, 2’nci Grup Gaziler %50-60 arası maluliyet oranına, 3’üncü Grup Gaziler %30-40 arası maluliyet oranına, 4’üncü Grup Gaziler ise %10-20 arası maluliyet oranına sahip olan gaziler ile daha önce savaş esiri durumuna düşmüş gaziler, engelli olduğu halde çalışabilme yeteneğine haiz olan gaziler ve görev esnasında maluliyet yaşayan ve engelli hale gelen gaziler olarak belirlenmiştir.

Gazinin kendisi ve ailesi ile şehidin dul ve yetimlerine yapılan maaş ödemelerinde, görevdeki emsalleri gibi rütbe yükseltilmesine devam edilmekte ve aylık artış oranlarındaki güncellemeler de bu şekilde yapılmaktadır. Çalışacak durumda bulunan ve gerekli şartları taşıkları takdirde gazilerin kendilerine “İkinci Emeklilik (Yaşlılık) Aylığı” bağlanmaktadır.

1.2.2.2.2. Ek ödemeler

Gazilerin, bakmakla mükellef olduğu aile bireylerine (bakıma muhtaç veya yatalak), eşlerine ve erkek çocuklarına 18 yaşına kadar, erkek çocuğunun öğrenimi devam ediyorsa öğrenimi bitene kadar, kız çocuklarına ise evleninceye kadar, 18 yaşından önce sahip olduğu kalıcı engelliliği varsa ve kendi ihtiyaçlarını gideremeyecek derecede rahatsızlığa sahip olan tüm çocukları ile bunlara bakan kişilere sürekli ek ödemeler kapsamında ödemeler yapılmaktadır. Bakıma ihtiyacı olan gazinin yakınlarına veya bakıma muhtaç kişinin yanında kaldığı kişilere aylık bakım ücreti ödemesi yapılmaktadır.

1.2.2.2.3. Cenaze ve mezarlık hizmetleri

Şehitliklere için mezarlıkların hazırlanması ve bakımlarına yönelik masraflar devlet tarafından karşılanmaktadır.

1.2.2.2.4. Sağlık hizmetleri

Şehit yakınları Bünyade Şehide İnkılab-ı İslami Vakfı tarafından açan sağlık kuruluşları ile tedavi merkezlerinde, gaziler ile yakınları (eş, çocuk, anne, baba ve kardeşler) ise Bünyade Müncanbaze Vakfına bağlı hastane ve sağlık merkezlerinden yatılı tedavi hizmetleri almaktadır. Şehit ve gazi yakınları ile gaziler için iki vakfa bağlı hastane ve sağlık merkezleri haricinde ayrıca özel sağlık kuruluşları tarafından yatarak veya ayakta tedavi hizmetinin verilmesinin yanı sıra ücretsiz olarak tıbbi cihaz desteği, protez desteği ve ücretsiz cihaz desteği de verilmektedir. Bu kapsamda destek alınabilmesi ve ücretsiz hizmetlerden faydalanabilmesi için hak sahiplerinin özel sağlık kuruluşlarına sevk işlemi yaptırması gerekmektedir.

- Özel Sağlık Kuruluşları Hizmeti: Bünyade Müncanbaze ile Bünyade Şehide İnkılab-ı İslami Vakfına bağlı sağlık kuruluşlarının kararı ile yurt dışında tedavisi devam etmesi gerekenler, İran-Irak Savaşı'nda malulliyet derecesi %70 ve üzeri grubuna giren

gaziler ile bunların dul ve yetimlerine yapılan tedavi giderleri (eksilen organları, rehabilite edilmeleri ve psikolojik destek giderleri) ve hastane masrafları ilgili Vakıflar tarafından karşılanmaktadır.

- Yatarak veya Ayakta Tedavi Hizmeti: Askeri hizmetle ilgili olmayan nedenlerle hastalığa yakalanan, İran-Irak Savaşına katılan veya gönüllü olarak bu savaşta esir düşen askerler ile şehit yakınlarına Bünyade Müncanbaze Vakfına bağlı hastanelerde yatarak veya ayakta tedavi hizmetleri tamamen ücretsiz olarak verilmektedir.

- Tıbbi Cihaz ve Protez Desteği: Tıbbi bakım hizmeti alan gazilere ücretsiz protez uygulanması, ortopedik ayakkabı, gözlük, tekerlekli sandalye, işitme cihazı, yürüme ve hareket destekleri yardımı yapılmaktadır.

- Ücretsiz Cihaz Desteği: Bakıma muhtaç veya yatağa bağımlı gazilere her türlü cihaz ücretsiz olarak sağlamaktadır.

1.2.2.2.5. *İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri*

Rehabilitasyon hizmetleri kapsamında malul personele verilen hizmetler başlığı altında istihdam sağlanması, kamuda memur statüsünde çalışma hakkı verilmesi ve kendi işini kurmaya yönelik düşük faizli kredi imkânlarının sağlanması gibi haklar verilmektedir.

- İstihdam Hakkı: Malul personelin çalışacak durumda olanlarına istihdam hakkı sadece kendisi için verilir. Maluliyetinin çalışmaya elvermemesi halinde durumunu sağlık raporu ile belgelendirmeleri durumunda eşi, anne veya babası, kardeşleri veya çocuklarından birine istihdam hakkı verilebilmektedir.

- Devlet Memuru Statüsünde Çalışma Hakkı: Gaziler ile şehit ve gazi yakını durumundaki eşi, çocuğu, anne ve babası ile kardeşleri için devlet memuru olarak istihdam hakkı verilmektedir.

- İş Kurmaya Yönelik Kredi İmkânı: Gazinin kendisi, gazi ve şehidin dul ve yetimleri ile anne, baba ve kardeşlerine iş kurma hizmetleri kapsamında devlet tarafından düşük faizli kredi imkânı sunmaktadır.

1.2.2.2.6. *Eğitim hizmetleri*

İran’da eğitim hizmetleri ücretsiz verilmektedir. Şehit ve gazi çocuklarının ilköğretim ve ortaöğretim döneminde eğitim almaları için “Şahid” isminde okullar bulunmaktadır. Bu okullara sınavla giriş yapılmakta, öğrencinin bütün ihtiyaçları

Bünyade Müncanbaze Vakfı tarafından karşılanmaktadır. Bu okulların eğitim seviyeleri diğer özel ve devlet okullarına göre daha üst seviyelerde eğitim verecek şekilde donatılmıştır. Bu okullar dışında tüm hak sahiplerinin diğer özel ve devlet okullardan da faydalanma imkânı bulunmaktadır.

Üniversite eğitimi için de herhangi bir ücret, katkı payı veya harç gibi ödemeler bulunmamaktadır. Lisans ve lisansüstü öğrenim görmek isteyen gazinin kendisine, yakınlarına veya şehit yakınlarına gerçekleştirilen üniversite giriş sınavında “*ek puan*” avantajı ve belirli bir miktarda özel kontenjan tanınmaktadır. Altı aydan fazla süre ile görevde bulunmuş personele veya yakınlarına üniversiteye giriş sınavında %20 ek puan verilmektedir.

1.2.2.2.7. Emlak yardımları ve kredi hizmetleri

Şehit ve gazi yakınları ile gazilere özel donatılmış ev yardımı, konut yardımı ile kredi imkanları sunulmaktadır.

- Özel Donatılmış Ev Yardımı: Şehit ve gazi yakınları ile gazilere için özel donanımlı evlerin (Bünyade Müncanbaze ve Bünyade Şehide İnkılab-ı İslami Kurumu tarafından özel olarak yaptırılmış sitelerdeki) satışı esnasında, piyasa şartlarına göre %50 oranında indirim uygulanmaktadır.

- Konut Yardımı ile Kredi Verilmesi: Arazi tahsis edilmesi ve konut edinme amacıyla çıkarılan Gaziler ve Şehit Ailelerine Konut Sağlanması Hakkında Yönetmeliği kapsamında farklı uygulamalara yer verilmiştir. 1978-1982 yılları arasında beş yıllık süreyi kapsayan dönemde, gaziler ile şehit ailelerine 9.000'den fazla konut ücretsiz verilmiştir¹⁰⁶. Şehit yakınları ile %25 ve üzeri maluliyeti olan gazi ve yakınlarına kendi alacakları ev için kredi veya diğer kredi sağlayıcılarından sınırsız miktarda ve düşük faizli kredi garantisi verilmektedir. Gazilerin kendi ikamet ettiği ama kendi sahibi bulunmadığı konut için ise kira yardımı kapsamında maddi yardım imkânı bulunmamaktadır.

1.2.2.2.8. Taşıt yardımları ve kredi hizmetleri

Gaziler ile malul durumda bulunanların askerlik hizmetleri sırasında herhangi bir sebepten dolayı kalıcı olarak bir veya iki kolunu ya da bacağı kaybedenlere, bir veya

¹⁰⁶<http://isaar.ir/doc/news/fa/218040/> (Erişim Tarihi: 24.09.2022)

iki dizini ya da kalçasını kaybedenlere, belli bir dereceye kadar görme engeli bulunanlara özel donatılmış otomobil yardımı kapsamında %50 indirim uygulanmaktadır.

1.2.2.2.9. Hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri

Şehit ve gazi aileleri ile gazilerine yapılan yardımlara yönelik bilgilendirme ve duyurular Hükümet Bilgi Merkezi tarafından yapılmaktadır¹⁰⁷.

1.2.2.2.10. Sağlanan diğer haklar

İran İslam Cumhuriyetinde sağlanan diğer haklar kapsamında madalya verilmesi, barınma hizmeti, kişisel temizlik hizmeti, askerlik hizmetinden muafiyet sağlanması, hava araçlarından ücretsiz ulaşım hizmetinden faydalanma ve sosyal bir etkinlik olarak düzenlenen kutsal savunma haftası faaliyetleri bulunmaktadır.

- Madalya Verilmesi: Şehit ve Gazi İşleri Vakfı tarafından İran-Irak Savaşına katılanlara, savaşta yaralanma sonucunda malul olanlara ya da esir düşen personele “Malul Gazi Madalyası” verilmektedir.

- Hava Ulaşım Araçlarından Ücretsiz Yararlanma: İran’da hava ulaşım hizmetleri çok düşük bir bedel karşılığında gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle, genel tarifeler için bir indirim veya ücretsiz taşıma söz konusu değildir. Sadece şehit ve gazi yakınları ile gazilere, görevleri nedeniyle malul duruma düşerek aylık bağlananlara, bunların dul ve yetimlerine İran Hava Yolları tarafından yılda bir kez ücretsiz seyahat etme hakkı verilmektedir.

- Barınma Hizmeti: Hayatını idame ettirecek hareketleri yapmaktan yoksun olanlara ve kimsesizlere, ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik Bünyade Şehide İnkılab-ı İslami Vakfının yönetiminde bulunan rehabilitasyon ve bakım merkezleri ile özel hastanelerde barınma hizmetleri ücretsiz olarak verilmektedir.

- Kişisel Temizlik Hizmeti: Bünyade Müncanbaze Vakfı tarafından, sağlık ve kişisel temizlik hizmetleri kapsamında malul ve gazilere ikamet ettikleri evlerinde ücretsiz hizmet verilmektedir.

- Askerlik Hizmetinden Muafiyet Sağlanması: Askerlik hizmetini yerine getirdiği sırada şehit olan veya akıbeti meçhul kalanlar ile maluliyet aylığı bağlananların çocukları, istekli olmadıkça silah altına alınmamakta ve Savunma ve Silahlı Kuvvetler

¹⁰⁷<http://www.dolat.ir/> (Erişim Tarihi: 30.07.2022)

Destek Bakanlığı tarafından askerlik hizmetinden muaf tutulmaktadır. Bu haktan silahlı kuvvetlerdeki tüm personel aileler ile gönüllü askerlik hizmeti yapanlar yararlanabilmektedir.

- Kutsal Savunma Haftası: Şehit ve gazi yakınları ile gazilerin hatıralarını yüceltmek, onlara saygı göstermek, cesurca yaptıkları yiğitliklerini takdir etmek için 20-30 Eylül tarihleri arasında bulunan hafta “*Kutsal Savunma Haftası*” olarak her yıl anılmaktadır. Kutsal Savunma Haftası boyunca yerel yönetimler tarafından şehit ve gazi yakınları ile gazilere karşı şükran ve minnet duygularının ortaya konulmasına yönelik şiir, film ve sinema günleri ile tiyatro gösterileri düzenlenmektedir.

1.3. Anzak Ülkelerine ait Şehit, Gazi ve Malul Kavramı ile Bu Kapsamdakilere Yönelik Hukuki Düzenlemeler ve Sağlanan Haklar

İngiliz milletler topluluğu üye ülkelerinden Avustralya ve Yeni Zelanda, federal parlamenter demokrasiyle yönetilmekte olup, sosyal güvenlik hukuki yapısına İngiltere’ye çok benzemektedir. Anzak ülkelerinden olan Avustralya ve Yeni Zelanda tarihsel süreç içerisinde Çanakkale Savaşı ve İkinci Dünya Savaşı ile daha sonraki yıllarda Kore Savaşı’na çok sayıda asker göndermiş, her savaşta binlerce askeri savaş meydanlarında kaybederek, yine binlercesi ülkelere dönerek gazi olarak hayatlarını sürdürmüştür. Özellikle uluslararası barışa katkı sağlamak için veya ülke savunmasında yer almak amacıyla savaşına gönderilen askerlerin ve onların bakmakla sorumlu oldukları bireylerin ihtiyaçlarına yönelik gerçekleştirilen hukuki düzenlemeler ve sağlanan haklar bu bölümde incelenmiştir.

İngiltere’de yapılan tanımlama gibi Anzak ülkelerinde de “*veteran*” kavramı sadece gazi anlamına gelmemekte, savaşlarda veya çatışmalarda hayatını kaybeden askerler ile güvenlik görevlileri ve bakmakla yükümlü oldukları diğer kişileri kapsamaktadır. Avustralya ve Yeni Zelanda Gazi İşleri Bakanlıkları tarafından sağlanan hizmetlerden veteran tanımlaması kapsamına giren kişiler gazinin kendisi, eşi, çocukları veya fiilen bir ilişki içinde bulunduğu ve birlikte yaşadığı (aynı cinsiyet ilişkileri dahil) kişi veya bağımlısı¹⁰⁸ olarak belirlenmiştir.

¹⁰⁸Bağımlısı: Sigortalının vefatı veya maluliyeti sonrasında hak sahipleri dışında mali olarak destek verdiği diğer kişilerdir. Bu kişilere özellikle Anzak ülkelerindeki sosyal güvenlik kanunlarında yer verildiği görülmektedir. Detaylı bilgi için bkz. <https://veteransaffairs.mil.nz/a-z/dependants-pension/> (Erişim Tarihi: 31.05.2022)

1.3.1. Avustralya’da şehit, gazi ve malul kavramı ile bu kapsamdakilere yönelik hukuki düzenlemeler ve sağlanan haklar

Avustralya ve yerlilerinden Aborijin ve Torres Strait Islander’ların katıldığı savaşlar ve uluslararası faaliyetleri kapsamındaki uluslararası barışa destek faaliyetlerde hayatını kaybeden askerler ve geriye dönen binlerce gazi bulunmaktadır. Birinci Dünya savaşı döneminde İngiltere’ye destek olmak amacıyla oluşturulan Avustralya ve Zelanda Kolordusu (Avustralia and New Zeland Amry Corps) İngilizce kısaltması ANZAC olarak bilinen askeri birlik gönderilmiştir. Anzak ordusu Çanakkale Savaşında 26.094 Avustralya askeri olmak üzere 33.665 askerini kaybetmiştir.

Tablo 1.8. Savaş veya Çatışmalarda Hayatını Kaybeden Asker Sayısı

Savaş/Çatışma	Tarih	Hayatını Kaybeden Asker Sayısı
Sudan	1885	9
Güney Afrika	11 Ekim 1899 – 31 Mayıs 1902	589
Çin	6 Ağustos 1900 – 25 Nisan 1901	6
Birinci Dünya Savaşı	04 Ağustos 1914 – 31 Mart 1921	61.520
İkinci Dünya Savaşı	03 Eylül 1939 – 30 Haziran 1947	39.653
Malayan Tehlikesi	16 Haziran 1948 – 31 Temmuz 1960	39
Kore Savaşı	27 Haziran 1950 – 27 Temmuz 1953	340
Endonezya Çatışması	24 Aralık 1962 – 11 Ağustos 1966	16
Malay Yarımadası	19 Şubat 1964 – 11 Ağustos 1966	2
Vietnam Savaşı	03 Ağustos 1962 – 29 Nisan 1975	521
Tayland	25 Haziran 1965 – 31 Ağustos 1968	2
Somali	20 Ekim 1992 – 30 Kasım 1994	1
Doğu Timur	16 Eylül 1999 – 18 Ağustos 2003	2
Afganistan	11 Ekim 2001	32
Irak	16 Temmuz 2003	2
TOPLAM		102.734

Avustralya’nın tarihsel süreç içerisinde yer aldığı savaşlar ve hayatını kaybeden asker sayısı 100.000 kişinin üzerinde gerçekleşmiş ve detayları Tablo 1.8.’te sunulmuştur¹⁰⁹. Avustralya ordusunda iki çeşit hizmet türü bulunmaktadır. Bu hizmet türleri, nitelikli hizmet ve operasyonel hizmet olarak ayrılmaktadır. Bu kapsamda bulunan ordu mensupları genel olarak “*çatışmalarda yer alan kişiler, hizmet eden asker, emekli askerler ile güvenlik görevlileri*¹¹⁰” olan kişiler veteran ünvanı almakta ve Avustralya Gazi Bakanlığı (Minister for Veterans Affairs-MVA) tarafından sağlanan haklardan, emekli olan asker ve güvenlik görevlileri de faydalanabilmektedir. Hatta Avustralya’nın dahil olduğu çatışmalarda görev alan bazı İngilizler, Commonwealth olarak geçen

¹⁰⁹<http://www.awm.gov.au> (Erişim Tarihi:17.09.2021)

¹¹⁰<https://www.legislation.gov.au/Details/C2018C00154> (Erişim Tarihi: 31.05.2022)

milletler topluluğu üyesi askerler ile müttefik ülke askerleri de MVA'dan emekli aylığı almaya hak kazanmaktadır¹¹¹. Savaşlarda ve çatışmalarda ölenlerin eşleri veya fiilen birlikte yaşadığı ve bir ilişki içinde bulunan (aynı cinsiyet ilişkileri dahil) kişiler ile bunların çocukları hak sahibi olarak tazminatlardan ve haftalık ödemelerden faydalanmaktadır. Bağlanan maaşlar ve diğer haklarda her hizmet türüne göre farklılık gösterebilmektedir.

Gazi İşleri Bakanlığı (Department Veteran Affairs of New Zealand-VANZ) tarafından Yeni Zelanda hizmetinde bir operasyon sonrası kaybolan askerlere de gazi statüsü verilmekte, geride bıraktıkları veteran kapsamındaki kişilere Gazi Destek Kanunu'na göre çeşitli haklar sağlanmaktadır. Kaybolan askerlerin daha sonraki dönemlerde hayatta olduğunun tespit edilmesi durumunda, tespit edildiği tarihten itibaren emekli maaşı ile diğer yardımlar iptal edilmektedir.

1.3.1.1. Hukuki düzenlemeler

1918 yılından itibaren Avustralya'da bir takım hukuki düzenlemeler gerçekleştirilmiş, bu kapsamda günümüze kadar kabul edilen kanunlar ile yasal mevzuatlara aşağıda belirtilen başlıklar altında¹¹²;

- 1918 tarihli Savunma Hizmetleri Kanunu (Defence Service Homes Act): Bu kanun kapsamında hak sahiplerinin kimler olduğunu, verilecek araç ve ev kredileri ile hibe ödemelerini, hasta ve yaralıların bakım hizmetleri ile rehabilitasyon hizmetlerini, emekli köylerinde ikamet etme haklarını içeren düzenlemelerin bulunduğu,
- 1930 tarihli İngiliz Milletler Topluluğu Çalışanları Tazminat Kanunu (Commonwealth Employees' Compensation Act): Bu kanun, 31.08.1971 tarihine kadar yürürlükte kalarak İngiliz Milletler Topluluğu üye ülkelerinde tazminatlara ilişkin usul ve esasların uygulanmasının düzenlendiği,
- 1957 tarihli Papua Yeni Gine Kanunu (Papua New Guinea Act): Avustralya vatandaşı olmayıp, İngiliz milletler topluluğu üyesi olarak Silahlı kuvvetlerde görev yapanlara ödenecek ölüm tazminatı, emekli aylığı veya işgörmezlik ödeneği düzenlemelerine ilişkin hususları içerdiği,

¹¹¹<http://www.dva.gov.au/benefits-and-payments/eligibility> (Erişim Tarihi: 07.08.2022)

¹¹²<http://clik.dva.gov.au/legislation-library> (Erişim Tarihi: 03.01.2022)

- 1971 tarihli Tazminat Kanunu (Compensation Act): Hizmete bağı hastalık ve yaralanma nedeniyle tazminat ödemelerine ilişkin esasları düzenlediği,
- 1980 tarihli Avustralya Savaş Anıtı Kanunu (Australian War Memorial Act): Bu kanunda, anma törenlerinin düzenlenmesi ve anıtların yönetilmesine ilişkin düzenlemelerin yer aldığı,
- 1986 tarihli Gazi Yetki Kanunu (Veterans Entitlements Act): Katıldığı savaş veya operasyonlarda yaptıkları görevler nedeniyle Veteran olarak tanımlanan kişiler ile hak sahiplerinin kimler olduklarına yönelik düzenlemelerin bulunduğu,
- 1988 tarihli Güvenlik, Rehabilitasyon ve Tazminat Talepleri Kanunu (Safety, Rehabilitation and Compensation Claims Act): Bu kanun, idari hizmetler hariç olmak üzere mesleki olarak fiziksel ya da zihinsel olarak hastalık ve yaralanmaları kapsadığı, hastalık veya yaralanmaların tedavisi, sunulan rehabilitasyon hizmetlerinden faydalanması, tazminat ödemesi, ikamet yeri dışında sağlık hizmeti almak amacıyla yapılan destek ödemesi, ev ve bakıcı hizmetleri kapsamında ödeme yapılması, işgörmezlik ödemesi, sağlanan tıbbi cihazlar ve bunların bakım ve onarım işlemleri, barınma hizmeti, meslek edindirme ve geliştirmeye yönelik hayata kazandırma projeleri hizmetlerinin verilmesine ilişkin düzenlemelerin bulunduğu,
- 1994 tarihli Askeri Tazminat Kanunu (Military Compensation Act): Bu kanun kapsamında yardım almaya hak kazanan kişinin, aynı zamanda diğer kanunlar ile sağlanan emekli maaşı, ödenek veya başka bir haklardan da faydalanabildiği, ayrıca bu kanunla hizmet sırasında meydana gelen yaralanma veya hastalığa yakalanma nedeniyle yapılacak tazminat ödemeleri, ölen gazinin hak sahiplerine verilecek tazminat ve diğer yardımları, emekli maaşı ödemesi, tedavi hizmetleri, cenaze yardımı ve ek ödemelerinin düzenlendiği,
- 1995 tarihli Anzak Günü Kanunu (Anzac Day Act): Her yıl 25 Nisan'da Ulusal Anma Günü olarak anma törenlerinin yapılması kararına yönelik düzenlemelerin olduğu,
- 2004 tarihli Gazi Unvanı Kanunu (Veterans' Entitlements Act): Gelir Desteği Ödemesi yapılması, yapılan ödemelerin gelir vergisinden muaf tutulmasına ilişkin hususları düzenlediği,
- 2004 tarihli Askeri Rehabilitasyon ve Tazminat Kanunu (Military Rehabilitation and Compensation Act): Bu kanun ile hak sahiplerine hizmetle ilgili ölüm

ve yaralanma ile ilgili tazminat ve geçici iş göremezlik ödemeleri, hastalık ve rehabilitasyon hizmetlerine yönelik sağlanacak hakların belirlendiği,

- 2006 tarihli İngiliz Nükleer Testleri Kanunu'nda Avustralya Katılımcıları (Australian Participants in British Nuclear Tests Act): Nükleer testlerin yapıldığı dönemlerde alanda bulunan ve nükleer serpinti nedeniyle kirlenmiş olan araç, makine veya ekipmanın taşınması, temizlenmesi, bakımı veya geri dönüşümü aşamalarından herhangi birinde görev yapanlar ile bu alanda faaliyetlerin yürütülmesi için destek faaliyetleri (inşaat, onarım vb.) gerçekleştiren kişiler için müracaat, değerlendirme ve tedavi süreçlerini içeren esaslara yer verildiği,

- 2008 tarihli Ulusal Askeri Anma Törenleri Kanunu (Military Memorials of National Significance Act): Bu kanun ile askeri anıtların düzenlenmesi ile anma törenlerine ilişkin hususların düzenlendiği, anıtların halka açık olduğu ve anıtlara girişlerin ücretsiz olacağının belirtildiğine ilişkin düzenlemeler bulunmaktadır.

Avustralya'da savaştan dönen askerlerin yeniden topluma kazandırılmasına yönelik 1917 yılında Vatana Dönüş Bakanlığı (Ministry of Repatriation) kurulmuştur. Bakanlığın adı 5 Ekim 1976 tarihinde değiştirilerek Gazi İşleri Bakanlığı (Minister for Veterans Affairs-MVA) adını almıştır. MVA yaklaşık 400.000 gazi ve emekli askerler ve onların eş ve çocukları ile diğer veteran kapsamında bulunan kişilerin maddi ve manevi bakımlarının sağlanması amacıyla faaliyetler yürütmektedir. MVA, Avustralya'nın katıldığı savaşlarda görev alan silahlı kuvvetleri mensuplarına, federal emniyet güçlere ve onların ailelerine hizmet vermektedir.

MVA ülke genelinde 26 adet bölgesel çalışma ofisi ve 2.500'ün üzerinde çalışan personelle hizmet vermektedir. Bu ofislerin sorumluluğunda danışmanlık ve avukatlık hizmetleri de verilmektedir. MVA'da, Genel Sekretere bağlı bir general yer almakta ve Yüksek Temsilci olarak görev yapmaktadır. Yürütülen faaliyetler aşağıda yer alan Destek Birimi, Hizmet Birimi, İdari Birim, İcra Birimi ve Genel Sağlık Danışmanlığı tarafından yürütülmektedir.

Avustralya'da, MVA dışında ilk sivil toplum kuruluşu 1982 yılında kurulan Vietnam gazileri tarafından açtığı sekiz ofis ile ülke genelinde hizmet veren, Gazi ve Gazi Ailelerine Hukuki Danışmanlık Bürosu (Veterans and Veterans Families Counselling Service-VVCS)'dur. Daha sonraki yıllarda yaşanan savaşlar nedeniyle barışı koruma

operasyonlarına katılan askerlere ücretsiz hizmet vermesi nedeniyle Savunma Bakanlığı ile VVCS arasında bir anlaşma imzalanmış ve resmi bir nitelik kazanmıştır¹¹³.

1.3.1.2. Sağlanan haklar

Avustralya’da MVA tarafından sağlanan haklara¹¹⁴ (aylık ödemeleri, tazminat ödemeleri, ek ödemeler, sağlık hizmetleri, cenaze ve mezarlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, rehabilitasyon hizmetleri, emlak yardımları ve kredi hizmetleri, vergi muafiyeti ve özellikle kişisel ihtiyaçların giderilmesine yönelik banyo, tuvalet, beslenme, kıyafet giydirilmesi, evin bakım ve temizliği vb. hizmetler) bu bölümde yer verilmektedir.

1.3.1.2.1. Aylık ödemeleri

Avustralya’da tüm gaziler ve savaş sonucu hayatını kaybedenlerin aileleri ile veteran kapsamında yer alanlara MVA tarafından belirlenen kriterlere göre maaş bağlanmaktadır¹¹⁵.

Savaşta ölen askerlerin eşine veya gazinin hayatta kalanın eşine \$1044.30, bakmakla yükümlü olduğu bir çocuk için \$109.60, iki çocuk için \$219.00 ödeme yapılır. Ayrıca Rekreasyon¹¹⁶ amaçlı ulaşım masraflarına yardımcı olmak için gazilerin maluliyet derecesine göre aylık \$50.50 ile \$101.70 arasında rekreasyon ödemesi yapılır. Tamamen bağımlı hale gelen gazilere ise \$2,088.60 (haftalık \$522.15) ödeme yapılmaktadır.

1.3.1.2.2. Tazminat ödemeleri

MVA gazilerin ve savaş sonucu hayatını kaybedenlerin yakınlarına, Avustralya Devleti Askeri Rehabilitasyon ve Tazminat Kanunu gereği tazminat ödemekle yükümlüdür. Bu kapsamda, 20 Eylül 2022 ile 31 Aralık 2022 tarihleri arasını kapsayan dönem için bir defaya mahsus olmak üzere hayatını kaybedenlerin ailesine \$96.745,46; kalıcı sakatlık durumu bulunan gaziler için en fazla \$161.242,43 olacak şekilde tazminat

¹¹³<http://www.vvcs.gov.au/AboutVVCS/history-of-vvcs.htm> (Erişim Tarihi: 06.08.2022)

¹¹⁴<https://www.dva.gov.au/benefits-and-payments/income-support> (Erişim Tarihi: 07.08.2022)

¹¹⁵<https://www.dva.gov.au/financial-support/payment-rates/rates-disability-compensation-payment-and-war-widowers-pension#disability-compensation-payment-rates> (Erişim Tarihi: 17.12.2022)

¹¹⁶Rekreasyon; fiziksel, sosyal ve zihinsel sağlığı iyileştirerek yaşam kalitesini nasıl artırmanız gerektiğini keşfetmeye yardımcı olan çalışmaların bütünüdür.

ödemesi yapılmakta, diğer gazi ve malullere ise iş göremezlik oranı dikkate alınarak engelli tazminat tutarları belirlenmektedir¹¹⁷.

1.3.1.2.3. Ek ödemeler

Avustralya’da, gazilere ve savaş sonucu hayatını kaybedenlerin ailelerine emekli aylığına ilave olarak aylık kira yardımı, yetim eklentisi, giyinme ücreti, telefon ve internet erişimine yönelik maddi yardım, çocukların yaşlarına göre yıllık olarak belirlenen tutarda ek öğrenim yardımı ile araç bakım ve idame yardımı kapsamında ek ödemeler yapılmaktadır.

1.3.1.2.4. Cenaze ve mezarlık hizmetleri

Gazinin hayatını kaybetmesi durumunda cenaze, gömme ve mezar masrafları için bakanlık tarafından \$13,045.02’ye kadar maddi destek sağlanmaktadır¹¹⁸.

1.3.1.2.5. Sağlık hizmetleri

Sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde kullanılan sağlık kartı uygulaması, tedavi hizmetlerinin sağlanmasına yönelik ücretsiz ulaşım hakkı ve ilaç masraflarının ödenmesine ilişkin haklar verilmektedir.

- Sağlık Kartı Uygulaması: Sağlık kartı uygulaması ile gazinin sağlık hizmetlerinden üç çeşit sağlık kartından biri ile yararlanması sağlanmaktadır. Tedavi ücretlerinin karşılanmasına yönelik olarak¹¹⁹;

- Bütün tıbbi hizmetlerin (diş ve göz hizmetleri dahil) ücretsiz olarak karşılanmasını sağlayan Altın Kart (Gold Card),
- Hizmetleri sırasında yakalandıkları hastalıklar nedeniyle tedavilerinin ücretsiz yapılmasını sağlayan Beyaz Kart (White Card),
- Birinci Dünya Savaşı gazileri, 70 yaş üzeri gaziler ve on yılın üzerinde Avustralya’da yaşayan diğer gaziler için sadece ücretsiz ilaç desteği sağlanması amacıyla Turuncu Kart (Orange Card) kullanılmaktadır.

¹¹⁷<https://www.dva.gov.au/factsheet-mrc04-compensation-payment-rates> (Erişim Tarihi: 17.12.2022)

¹¹⁸<https://www.dva.gov.au/financial-support/payment-rates/compensation-payment-rates-mrca#special-rate-disability-pension> (Erişim Tarihi: 17.12.2022)

¹¹⁹<https://www.dva.gov.au/providers/dva-health-cards> (Erişim Tarihi: 31.05.2022)

- Tedavi Hizmetlerinin Sağlanmasına Yönelik Ücretsiz Ulaşım Hakkı: Hak sahiplerinin sağlık sorunlarının giderilmesi amacıyla ulaşımın vasıtalarından (toplu taşıma vasıtaları, özel araçlar, ambulans ve uçak hizmetleri) yararlanmaları sağlanmaktadır. Tedavi amacıyla¹²⁰;

- Toplu taşıma araçlarının tamamından ücretsiz ulaşım sağlanmakta, tedavinin yapılacağı sağlık merkezi uzaklığının 50 km'yi aşması halinde yolculuk için yapılan tüm masraflar gaziye geri ödenmekte,

- Beyaz sağlık kartı veya altın sağlık kartı bulunan gazilere için bakanlığın ulaştırma birimleri ile irtibat kurmaları halinde tedavi amacıyla ücretsiz uçak hizmeti sağlanmakta, bu hizmetlere ilaveten ücretsiz ambulans hizmeti verilmekte,

- Tüm bu hizmetlerin sağlanması sırasında gazinin yanında bulunan refakatçi için de barınma ve ulaşım ücretleri bakanlık tarafından karşılanmaktadır.

- İlaç Masraflarının Ödenmesi: 2010 yılında yapılan düzenlemeyle gazilere sakatlık durumlarına göre belirli sayı ve belirlenen limitler dahilinde reçete karşılığı olacak şekilde ücretsiz ilaç hizmeti sağlanmaktadır. Belirlenen limitlerin aşılması halinde, reçete bedelinin kalan kısmı öncelikle gazi tarafından ödenerek sonrasında bakanlık tarafından gaziye ödenmesi sağlanmaktadır¹²¹.

1.3.1.2.6. İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri

Gaziler için rehabilitasyon hizmetleri kapsamında yeniden hayata dönüş projeleri kapsamında hastalık, sakatlık ve yaralanma sonrası psikolojik destek ve danışmanlık hizmeti ile meslek edindirme ve geliştirmeye yönelik hizmetler ücretsiz olarak sağlanmaktadır¹²².

Vietnam Savaşı sonrası gazilere yönelik kısa süreli barınma hizmeti verilmiş, ayrıca 55 yaşından büyük ve bağımlı olarak tek başına yaşayamayacak durumda olan emeklilere sosyal hizmet imkânları sağlanmaktadır. Bununla birlikte emekli askerler için farklı bağışların yapılması durumunda bu kişilere hayatının sonuna kadar barınma imkânı sağlanacak veya emekli köylerinde barınma hizmeti verilebilmektedir.

¹²⁰<https://www.dva.gov.au/factsheet-dp13-asbestos-screening-program> (Erişim Tarihi: 31.05.2022)

¹²¹<https://www.dva.gov.au/providers/pharmacists#pharmnhealthtreatcards> (Erişim Tarihi: 31.05.2022)

¹²²<https://www.dva.gov.au/health-and-wellbeing/rehabilitation> (Erişim Tarihi: 31.05.2022)

1.3.1.2.7. Eğitim hizmetleri

20 Eylül 2022 ile 31 Aralık 2022 tarihleri arasında eğitim yardımı kapsamında ilköğretim öğrencilerine yıllık \$290,20 ödeme yapılmakta, ortaöğretim dönemi öğrencilerine ise yapılacak ödeme miktarlarının belirlenmesinde öğrencinin yaşı, evinde veya uzakta yaşaması ya da evsiz olması gibi durumlar dikkate alınarak hesaplanmakta, ödemeler iki haftalık dönemler halinde gerçekleştirilmektedir. Yapılan ödemelere ilişkin veriler Tablo 1.9.'da yer almaktadır.

Tablo 1.9. Ortaöğretim Öğrencilerine Yapılan Eğitim Yardımları¹²³

Öğrencinin Yaşı	Evinde Yaşayan	Evinden Uzak Yerde Yaşayan	Evsizler
16 Yaş Altındakiler	\$55.00	\$373.20	\$444.50
16-17 Yaşındakiler	\$243.40	\$444.50	\$444.50
18 Yaş ve üzeri	\$292.70	\$444.50	\$444.50

- Yüksek öğrenim öğrencilerine eğitime başlama ödeneği olarak \$2,264.00 tutarında yıllık ödemeler, altı aylık dönemler halinde olacak şekilde ve her bir dönemde \$1,132.00 tutarında yapılmaktadır. Öğrencinin evinden uzakta eğitim alması halinde veya herhangi bir gerekçeyle evini değiştirmesi/taşıması durumunda öğrenciye eğitim-öğretimdeki;

- İlk yılı için \$4,788.00,
- İkinci ve üçüncü yılındaki her yıl için \$2,189.00,
- Dördüncü ve sonraki yıllar için ise \$1,094.00 eğitim yardımları

kapsamında burs verilmektedir.

- 16 yaş ve üstü ortaöğretim ve yükseköğretim öğrencilerine yapılan diğer ödemelere ilave olarak yılda iki kez \$130.00 eğitim destek ikramiyesi verilir.

1.3.1.2.8. Emlak yardımları ve kredi hizmetleri

Avustralya MVA'nın ev kredisi kapsamında bir banka ile yaptığı protokol kapsamında 25.000 A\$ tutarında kredi hizmetinden gazilerin faydalanmasına katkıda

¹²³<https://www.dva.gov.au/factsheet-is30-pension-rates-limits-and-allowances-summary> (Erişim Tarihi: 07.08.2022)

bulunmaktadır¹²⁴. Ev kredisi hizmeti haricinde düşük emekli aylığı alan veya diğer gelirleri nedeniyle emekli aylığı alamayan gaziler için bakanlık tarafından sağlanan borç para verme hizmeti bulunmaktadır.

1.3.1.2.9. Vergi indirimi ve muafiyeti

Savaşta ölenlerin dul kalan eş için ödenen emekli aylıkları ile yetim aylıkları her türlü vergiden muaf tutulmaktadır¹²⁵.

1.3.1.2.10. Hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri

Avustralya’da hukuki danışmanlık kapsamında \$2,853.58 tutarında maddi destek verilmektedir¹²⁶. Bilgilendirme hizmetleri için 1800555254 numaralı telefon tahsis edilmiş, şikâyet ve bilgilendirme başvuruları şahsen yapılabileceği gibi tahsis edilen telefon aracılığıyla da yapılabilmekte, ayrıca elektronik posta yoluyla talep edilen konular hakkında geri dönüşler sağlanmaktadır. GeneralEnquiries@dva.gov.au elektronik posta (e-mail) adresine yapılan başvurular için kişisel bilgiler bildirilmeden¹²⁷ danışmanlık ve bilgilendirme hizmeti alınabilmektedir. Yapılan şikayetler ve çözüm süreleri için belirlenen hizmet standartlarına Tablo 1.10’da yer verilmektedir.

Tablo 1.10. Şikayetler İçin Belirlenen Hizmet Standartları¹²⁸

Şikâyet kanalı	Şikayetlerin Ne Kadar Sürede Çözümleneceği	
	İlgili Makamlara Ulaştırılması	Şikâyet/Sorunun Çözümü
Telefon	İki iş günü	28 gün
E-posta	İki iş günü	28 gün
Şahsen	İki iş günü	28 gün
Posta	Beş iş günü	28 gün

¹²⁴<https://www.dva.gov.au/factsheet-hac01-defence-service-home-loans> (Erişim Tarihi: 31.05.2022)

¹²⁵<https://www.dva.gov.au/factsheet-dp60-war-widower-s-pension-and-orphan-s-pension> (Erişim Tarihi: 07.08.2022)

¹²⁶<https://www.dva.gov.au/financial-support/payment-rates/compensation-payment-rates-mrca#special-rate-disability-pension> (Erişim Tarihi: 17.12.2022)

¹²⁷<https://www.dva.gov.au/contact> (Erişim Tarihi:26.02.2022)

¹²⁸<https://www.dva.gov.au/contact/feedback> (Erişim Tarihi:26.02.2022)

1.3.1.2.11. Sağlanan diğer haklar

MVA tarafından, bakıma muhtaç gazilere 01.10.2022 tarihli güncellemeye göre evde bakım ve ev hizmetleri kapsamında¹²⁹;

- Kişisel bakım faaliyetleri olarak banyo ve tuvalet ihtiyaçlarında yardımcı olunması, beslenmesi, kıyafetlerinin giydirilmesi, temizlenmesi ve taşınması, evin temizliği ve bakımı gibi hizmetlerin sağlanması için gazinin durumuna göre haftalık \$512,17 veya \$532.11'a kadar nakit ödemeler yapılması,
- Gazi evlerinde yapısal değişiklik yapması da dahil destek verilmektedir.

1.3.2. Yeni Zelanda'da şehit, gazi ve malul kavramı ile bu kapsamdakilere yönelik hukuki düzenlemeler ve sağlanan haklar

Birinci Dünya savaşı döneminde İngiltere'ye destek olmak amacıyla oluşturulan Avustralya ve Zelanda Kolordusu (Avustralia and New Zeland Amry Corps) İngilizce kısaltması ANZAC olarak bilinen askeri birlik gönderilmiştir. Anzak ordusu Çanakkale Savaşında 7.572'si Yeni Zelanda askeri olmak üzere 33.665 askerini kaybetmiştir.

Yeni Zelanda'da şehit kavramına yer verilmemektedir. Yapılan hukuki düzenlemelerde, savaş ve çatışmalara katılanlar, savaş veya çatışmalarda hayatını kaybedenler, emekliler, savaş esiri olanlar ve maluller veteran olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, savaş veya çatışmalarda ölenlerin eşi veya birlikte yaşadığı fiilen ilişki içinde bulunduğu (aynı cinsiyet ilişkileri dahil) kişiler ile çocukları hak sahibi olarak veteran kapsamında değerlendirilmektedir.

Savaş malulleri ve gazi emeklilerine, Sosyal Kalkınma Bakanlığı teşkilatında yer alan Savaş Emeklilik Servisi (War Pension Services) ile 2014 yılında çıkarılan Gaziler Destek Kanunu (Veterans Support Act) gereği VANZ tarafından hizmet verilmektedir¹³⁰. Savaş Emeklilik Sekreterliği'nin belirlediği politikalar ve kurallar çerçevesinde, savaş malulleri ile gazi emeklilerine çeşitli ödemeler yapılmaktadır.

¹²⁹<https://www.dva.gov.au/health-and-treatment/care-home-or-aged-care/services-support-you-home/household-services> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)

¹³⁰<http://www.nzdf.mil.nz/about-us/veterans/default.htm> (Erişim Tarihi: 05.11.2022)

1.3.2.1. Hukuki düzenlemeler

1954 yılından itibaren Yeni Zelanda’da bir takım hukuki düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

Bu kapsamda günümüze kadar kabul edilen kanunlar ile yasal mevzuatlara ilişkin bilgiler aşağıda belirtilen başlıklar altında yer almaktadır.

- 1954 yılında çıkarılan Emekli Maaşı Kanunu kapsamında yapılan düzenlemeler,
- 1964 yılında çıkarılan Sosyal Güvenlik Kanunu ile Aile Yardımı Kanunu (Family Benefits Act) kapsamındaki arazi ve konut edinilmesine yönelik düzenlemeler ile aynı yıl çıkarılan Mezar ve Katkı Kanunu (Burial and Cremation Act) ile VANZ gazileri, eşleri veya partnerlerinin temel taşlarının temin edilmesi veya masraflarını karşılanmasına ilişkin düzenlemeler,
- 1998 yılında çıkarılan Kara Taşıma Kanunu’nun (Land Transport Act) kapsamında hareket kabiliyeti kazandıran araç yardımlarına ilişkin düzenlemeler,
- 2001 yılında kabul edilen Kaza Tazminat Kanunu hükümlerinden faydalanan hak sahiplerine, ayrıca bağımsızlık tazminatı ödemesi yapılmasına yönelik düzenlemeler,
- 2014 yılında çıkarılan Gaziler Destek Kanunu kapsamında sağlanan haklara yönelik düzenlemeler ile bu haklarının geliştirilmesi ve işletilmesini teşvik etmek amacıyla Bakanlığa bağlı Gazi Kurullarının oluşturulmasına¹³¹ yönelik düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

1.3.2.2. Sağlanan haklar

Gazi İşleri Bakanlığı ile Sosyal Kalkınma Bakanlığı tarafından sağlanan haklar ve verilen hizmetler incelenmiş ve Gaziler Destek Kanunu sağlanan hizmetler aylık ödemeleri, tazminat ödemeleri, ek ödemeler, sağlık hizmetleri, cenaze ve mezarlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, taşıt yardımları ve kredi hizmetleri, emlak yardımları ve kredi hizmetleri, vergi indirim ve muafiyetleri ile hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmetlerinin yanında diğer haklar bulunmaktadır (VA, 2022, s.1-19).

¹³¹<http://www.legislation.govt.nz/act/public/2014/0056/60.0/DLM5537774.html> (Erişim Tarihi: 16.12.2022)

1.3.2.2.1. Aylık ödemeleri

Gazilere, gazinin yaşadığı zaman o tarihte alacağı haftalık aylığı, iş göremezlikten sonraki ilk yıl için gazinin beş haftalık alacağının %100'ü, yani bir aylık alacağının %125'idir. İş göremezliğin ilk yılından sonraki yıllar için ise beş haftalık ücretin %85'i oranında aylığa oranla haftalık olarak ödeme yapılır¹³².

Gazi İşleri Kanunu'nun 98. maddesi uyarınca gazinin eş ya da partneri için %60, çocuklarına %20, geride kalan eşin de ölümü halinde çocuklarına %80 ve diğer bağımlılar için de %20 oranında ölüm yardımı kapsamında haftalık tazminat ödemesi kapsamında düzenli ödemeler yapılmaktadır¹³³. Bu kapsamda yapılacak ödemeler toplamı, vefat eden gazinin hayattayken alacağı tutardan fazla olamaz. Bu nedenle gerektiğinde, her alıcıya ödenen tutar orantılı olarak azaltılabilmektedir.

01.04.2022 tarihi itibarıyla gazilerin ölümünden sonra eşine/partnerine haftalık NZD\$182.63 ve çocuklarına haftalık NZD\$195,55 \$ ödeme tutarları belirlenmiş ve bu tespit edilen ödemeler hak sahiplerine ülke içerisinde yaşamına devam edenler için iki haftada bir, yurt dışında hayatına devam edenler için ise dört haftalık (aylık) periyotlar halinde yapılmaktadır¹³⁴. Deniz aşırı ülkeden emekli maaşı alanların, Gazi İşleri Kanunu'nun 191. maddesi gereği herhangi bir refah programından faydalanamayacağına yönelik hükümler bulunmaktadır.

1.3.2.2.2. Tazminat ödemeleri

01.07.2022 itibarıyla hayatta kalan eş veya partnere (birden fazla eş veya partner varsa, hibe aralarında bölünecektir) NZD\$29,289.87 her çocuk veya bakmakla yükümlü olunan kişi için ise NZD\$11,715.96 bir defaya mahsus ölüm tazminatı ödemesi yapılır¹³⁵.

1.3.2.2.3. Ek ödemeler

Yeni Zelanda'da ek ödeme kapsamında bağımsızlık yardımı ve bir defaya mahsus toplu ödeme yapılmasına yönelik haklar verilmektedir.

¹³²<https://www.veteransaffairs.mil.nz/assets/Policy/Surviving-Spouse-or-Partner-Pension-policy.pdf> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)

¹³³<https://veteransaffairs.mil.nz/a-z/weekly-compensation-for-families/> (Erişim Tarihi: 28.12.2022)

¹³⁴<https://www.veteransaffairs.mil.nz/a-z/surviving-spouse-or-partner-pension/> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)

¹³⁵<https://www.veteransaffairs.mil.nz/for-clients/payments/payment-rates/survivors-grant-payment-rate/> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)

- Bağımsızlık Yardımı: 01.04.1974 ile 31.03.2002 tarihlerini içeren dönem içerisinde meydana gelen ve sürekli iş kaybına sebep olan yaralanmalar veya hastalıklara bağlı olarak bağımsızlık yardımı ödemesi yapılmaktadır. Bağımsızlık yardımı periyodik dönemler halinde gerçekleştirilebileceği gibi toplu olarak da ödenebilmektedir. Ancak, 56 sayılı Gaziler Destek Kanunu, 96. Maddesi kapsamında bağımsızlık yardımının toplu ödenmesi halinde periyodik olarak yapılan beş yıllık ödeme toplamını geçmeyecek şekilde ödemeler gerçekleştirilmektedir.

31 Mart 1974'ten sonra Vietnam dışında nitelikli operasyonel hizmetle ilgili olarak, kalıcı bozulmaya neden olan ve en az %5'lik maluliyet oranına neden maluliyet hali sonucunda 01.07.2022 tarihinden itibaren güncellenen Bağımsızlık Yardımı adı altında haftalık ödemeler yapılmaktadır. Tablo 1.11.'de Bağımsızlık Ödeneğine İlişkin Maluliyet Oranları ve Ödeme Bilgilerine yer verilmektedir.

Tablo 1.11. Bağımsızlık Ödeneğine İlişkin Maluliyet Oranları ve Ödeme Bilgileri¹³⁶

Maluliyet Oranı	Haftalık Ödeme Tutarı (NZD\$)	Maluliyet Oranı	Haftalık Ödeme Tutarı (NZD\$)
5-7%	12.39	58-61%	198.06
8-12%	24.77	62-66%	210.44
13-17%	37.15	67%	222.82
18-22%	49.51	68-74%	235.18
23-25%	61.89	75%	247.57
26-30%	74.27	76%	259.95
31-32%	86.65	77%	272.32
33-37%	99.02	78%	284.69
38-41%	111.42	79%	297.08
42-47%	123.79	80%	309.46
48-49%	136.16	81%	334.21
50%	148.53	82%	358.97
51%	160.92	83%	383.72
52-54%	173.29	84%	408.48
55-57%	185.67	85-100%	435.72

- Bir Defaya Mahsus Toplu Ödeme Yapılması: Toplu ödeme hizmetinden faydalanmak için kişinin gelir seviyesi dışında mal varlığının toplam değeri (bir evi ve arabası hariç bankadaki para, karavan veya birden fazla evi için hesaplanır) de dikkate alınmaktadır. Bu durumda;

¹³⁶<https://www.veteransaffairs.mil.nz/for-clients/payments/payment-rates/independence-allowance-payment-rates/> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)

- Tek başına hayatını sürdüren hak sahiplerinin mal varlığı toplam değerinin \$1,193.21 geçmemesi,
- Evli veya birlikte yaşayanlar veya ebeveynleriyle birlikte yaşayanların mal varlığı toplam değerinin ise \$1,988.20 geçmemesi gerekir.

Bireyin sağlanan ödemeden faydalanabilmesi için 01.04.2022 tarihinden sonrası için belirlenen gelir seviyesi oranlarına göre Tablo 1.12'de yer alan Tek Seferlik Ödemelere İlişkin Gelir Seviyesi Tablosu esas alınarak belirlenen gelirin üzerinde bir gelir seviyesine sahip olmaması gerekmektedir.

Tablo 1.12. Tek Seferlik Ödemelere İlişkin Gelir Seviyesi Tablosu¹³⁷

Bireyin Sosyal Durumu	Gelir Sınırı	
	Haftalık (\$)	Yıllık (\$)
Tek başına, 16-17 yaş	737.86	25.579,84
Tek başına, 18 yaş üstü	848.00	29.398,72
Evli, sivil birlik veya fiilen çift (çocuklu veya çocuksuz)	1.231.72	42.700,32
Tek ebeveyn, 1 çocuk	1.029.02	35.674,08
Tek ebeveyn, 2+ çocuk	1.084.13	37.584,56

1.3.2.2.4. Cenaze ve mezarlık hizmetleri

Eski Anıt ve mezarlık bakımlarının yapılması, yenilenmesi veya yeniden düzenlenmesi, gaziler için ayrılmış yerlere defin işlemlerinin takip ve koordine edilmektedir. Hizmete bağlı olarak emekli veya gazinin hastanede ölümü halinde bulunduğu yerdeki cenaze defin işlemleri veya yakılması halinde cenaze yakma masrafları, cenazenin nakil ücretine ilişkin masraflar karşılanmakta veya cenaze merasiminin başka bir bölgede yapılması durumunda ise sadece cenaze nakil maliyetleri devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu kapsamda, 01.04.2022 tarihinde yapılan düzenlemeyle NZD\$ 2,787.64 cenaze yardımı yapılmakta, ayrıca cenazenin aynı bölgede bulunan mezarlığa defnedilmesi için NZD\$ 741.71, farklı lokasyona defnedilmesi durumunda ise NZD\$ 1,483.43 ilave ödeme yapılmaktadır¹³⁸. Hizmete bağlı olmayan ölümlerde ise tüm cenaze masraflarının karşılanması yerine belirlenen tutarda kısmi ödeme yapılmaktadır.

¹³⁷ <https://www.workandincome.govt.nz/products/payment-for-one-off-costs/> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)

¹³⁸ <https://www.veteransaffairs.mil.nz/for-clients/payments/payment-rates/funeral-expenses-payment-rates/> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)

Gazilerin, eş veya partnerlerinin gömülmesine yönelik mezar taşları temin edilmesine veya masrafların karşılanmasına veya cenazenin yakılması ile ilgili olarak yakılan ceset kalıntılarının yerleştirildiği haznelere (plakalar) yönelik hizmetler de verilmektedir.

Savaş veya herhangi bir operasyona katılan gazi eşinin bir hizmet mezarlığına gömülebilmesine imkân sağlanmıştır. Ancak bazı yerel makamlar tarafından hizmet mezarlığından yararlanmak için gazinin daha önce ölmesi halinde, gazi eşinin de aynı mezarlığa gömülebileceği yönünde karar alınmıştır¹³⁹. Hizmet mezarlıklarının yönetim sorumluluğu gazi mağdurları tarafından değil, mezarlık makamları tarafından yürütülmektedir. Ayrıca, her yıl anma törenleri düzenlenmektedir.

1.3.2.2.5. Sağlık hizmetleri

Vietnam savaşı sonrasında sağlanan sağlık hizmetleri kapsamında;

- Damak ve çene hasarlarının giderilmesine yönelik Vietnam çocukları ve ailelerin tedavi işlemleri ücretsiz olarak gerçekleştirilmekte,
- Tedavilerle ilgili ulaşım masraflarının ödenmesi kapsamında tedavi sürecinde ihtiyaç duyulan seyahatin otobüs, tren, feribot ve özel araç ile yapılması halinde yapılan giderler karşılanırken, uçak bileti ücretinin ödenmesi için seyahate başlanmadan izin alınması gerekmektedir. Ayrıca, yolculukla ilgili taksi ücreti, bir gece konaklama bedeli ve otopark ücretleri (belgelenmesi şartıyla) devlet tarafından karşılanmaktadır¹⁴⁰.
- İşitme problemi olanlar için işitme cihazının özelliğine göre 900\$ ile 2.000 \$ arasında yardım yapılabilir. Ayrıca, batarya bedeli için ödenek verilmektedir¹⁴¹.
- Engelliler için alet ve cihaz desteği olarak engellilerin kullanacağı tüm cihazların bedeli devlet tarafından karşılanmaktadır¹⁴².

1.3.2.2.6. İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri

Çalışabilir durumda olan savaş malulleri için istihdam alanları açılmakta, sürekli iş kayıplarına yönelik ödemeler ile eş veya partner için mesleki rehabilitasyon hizmetleri

¹³⁹<http://veteransaffairs.mil.nz/honouring-veterans/cemeteries/> (Erişim Tarihi: 05.11.2022)

¹⁴⁰<https://www.veteransaffairs.mil.nz/a-z/travel-for-treatment-and-rehabilitation/> (Erişim Tarihi: 05.11.2022)

¹⁴¹<https://www.veteransaffairs.mil.nz/a-z/hearing-aids-and-appliances/> (Erişim Tarihi: 05.11.2022)

¹⁴²<https://www.veteransaffairs.mil.nz/a-z/social-rehabilitation/other-aids-and-appliances/> (Erişim Tarihi: 05.11.2022)

verilmektedir. Operasyonel hizmetten kaynaklanan gerçekleşen yaralanma veya hastalık nedeniyle kalıcı bir bozulma meydana gelmiş ise bu durumda iş kaybına yönelik ödemeler yapılmaktadır¹⁴³. Herhangi bir operasyon nedeniyle yaralanma veya hastalığın sonucunda çalışamayacak şekilde malul olanların veya mesleki rehabilitasyon hizmetine hiçbir şekilde devam edemeyenlerin veya ölen gazinin, eş veya partneri için mesleki rehabilitasyon hizmetinden faydalanma hakkı bulunmaktadır¹⁴⁴.

1.3.2.2.7. Eğitim hizmetleri

Okul öncesinde ve sonrası için eğitim yardımları, iş eğitimleri ve iş danışmanlığı kapsamında ödemeler yapılmaktadır¹⁴⁵.

1.3.2.2.8. Emlak yardımları ve kredi hizmetleri

1964 tarihinde Yeni Zelanda’da çıkarılan Aile Yardımı Kanunu (Family Benefits Act) kapsamında;

- Kısmi ödemeli veya tamamen geri ödemeli arazi ve konut edinilmesine ilişkin yardımlar ve düzenlemeler kapsamında arazi tahsisi,
- Yeni konut alımlarında veya önceden alınan bir arazi üzerinde konut inşasına destek olunması,
- Varolan konutta değişiklik yapılmasına, alan eklenmesine veya restore edilmesine yönelik destek hizmetleri sağlanmaktadır.

1.3.2.2.9. Taşıt yardımları ve kredi hizmetleri

Fiziksel veya nörolojik bir bozukluk nedeniyle hareket kısıtı bulunan kişiler tarafından kullanılmak üzere tasarlanan ve 1500 W’ı aşmayacak şekilde maksimum güç çıkışına sahip motor silindir kapasitesi bulunan veya pistonlu motor haricinde başka güç kaynağı olmayan, saatte en fazla 50 kilometre hızı aşmayan, iki veya üç tekerlekli araçlar için diğer sağlık yeterlilikleri ve hareket kabiliyetleri dikkate alınarak NZD\$3.089,93 ile NZD\$19.127,40 arasında tutarlarında hibe verilmektedir¹⁴⁶.

¹⁴³<https://www.workandincome.govt.nz/products/a-z-benefits/index.html> (Erişim Tarihi:05.11.2022)

¹⁴⁴<http://veteransaffairs.mil.nz/assets/Veterans-Affairs-site-assets/Policy/Vocational-Services-and-Assistance-for-Spouse-or-Partner.pdf> (Erişim Tarihi: 28.12.2022)

¹⁴⁵<https://www.workandincome.govt.nz/products/a-z-benefits/index.html> (Erişim Tarihi: 05.11.2022)

¹⁴⁶<https://www.veteransaffairs.mil.nz/for-clients/payments/payment-rates/other-payments-payment-rates/> (Erişim Tarihi: 21.06.2022)

1.3.2.2.10. Vergi indirimi ve muafiyetleri

Gazilere, eşleri ile partnerleri ile bakmakla yükümlü oldukları hak sahiplerine yapılan aylık ve tazminat ödemelerinin tamamı vergiden muaf tutulmuştur.

1.3.2.2.11. Hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri

VANZ'na gelerek veya Savunma Sağlık Merkezi'nin 0800 693 348 telefon numaralı çağrı merkezi (call center) aracılığı ile savaş malulleri ve gazi emeklilerinin hizmetlerden faydalanması amacıyla danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri sağlanmaktadır.

1.3.2.2.12. Sağlanan diğer haklar

Yeni Zelanda'da sağlanan diğer haklar kapsamında;

- Silahlı kuvvetler personeli ve polislere hem Başbakan hem de Gazi İşleri Bakanı tarafından birlikte imzalanan teşekkür belgesi ve hizmet madalyası verilir¹⁴⁷.
- Sosyal Kalkınma Bakanlığı resmî web sitesinde Maori dilinde “Te Manatū Whakahiato Ora” olarak geçen ve Türkçe karşılığı “Hayat Kurtaran Bilgiler” olan başlık altında belirtilen konut, engelli ve çocuk yardımları, istihdam, eğitim, bakıcı desteği ve yardımı, işe başlangıç destekleri, 65 yaş üzeri ödemeler, serbest meslek başlangıç ödeneği gibi haklar da bulunmaktadır¹⁴⁸.

¹⁴⁷<https://www.veteransaffairs.mil.nz/a-z/certificate-of-appreciation-and-veterans-pin/> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)

¹⁴⁸<https://www.workandincome.govt.nz/products/a-z-benefits/index.html> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE’DE ŞEHİT, HARP VE VAZİFE MALULLERİ İLE BU KAPSAMDAKİLERE YÖNELİK HUKUKİ DÜZENLEMELER VE SAĞLANAN HAKLAR

Türkiye’nin sosyal, ekonomik, askeri ve politik tarihi dikkate alındığında şehit ve gazi kavramı daha çok inanç, örf ve adetlerde yer aldığı, sosyal güvenlik kapsamında ise harp ve vazife malulleri kavramlarına yer verildiği görmekle birlikte bu kapsamda uygulanan politikalar ile tarihsel süreçleri incelemeden önce sosyal politikanın tarihi ve tanımlarına bakmak gerekmektedir.

Sosyal politika, 19.yüzyılda Sanayi Devrimiyle ortaya çıkmış ve toplumda bozulan dengesizlik ve yoksulluğa karşı sürdürülebilir bir toplumsal yaşamı oluşturmayı amaçlamıştır. Toplumsal düzenin daha adil, yaşanabilir ve sürdürülebilir hale dönüştürülebilmesine yönelik çabalar sosyal politikayı oluşturmaktadır (Tokol ve Alper, 2015, s.1). Toplumsal düzenin devam ettirilebilmesinde sosyal politika önemli bir rol oynamaktadır (Mullard ve Spicker, 1998, s.99). Sosyal politikanın uygulanmasındaki önemli hususların başında toplumun refahı ve sosyal barışın elde edilmesine ilişkin adalet ve dengesizliğin giderilmesi gelmektedir. Sosyal politika, emek piyasasındaki haksızlıkların ve eksikliklerin giderilmesine yönelik önlemler alınması amacıyla çıkmış olsa da zaman içerisinde toplumun tüm sosyal sorunları içine alacak şekilde bireylerin sosyal gelişmesini sağlamaya, yaşam standardını oluşturmaya ve artırmaya yönelik “*insan hakkı*”, devlete vatandaşlık bağı yönüyle “*vatandaşlık hakkı*”na dönüşmüştür. Bu nedenle, toplumda çıkarları çatışan, çalışan ve işvereni uzlaştırmaktan ziyade vatandaşlık hakkı olarak toplumsal düzende huzursuzluk yaratan konulara yönelik politikalar üretilmesine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

Literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde farklı sosyal politika tanımlamaları bulunmaktadır. Ancak, tanımlamalar incelendiğinde genel olarak toplumsal adalet ve eşitsizliklerin giderilmesi üzerinde durulduğu görülmektedir. Bu kapsamda yapılan tanımlamalar dikkate alındığında;

- Kocaoğlu tarafından sosyal politika “*bir milletin kendisi ve fertleri için refaha giden yolu araştırarak, gerçek refah ve mutluluk seviyesine ulaştıracak düşünce ve uygulamalar paketi*” olarak tanımlanmış (Kocaoğlu, 1967, s.34),

- Güven tarafından yapılan tanımlamaya göre “*yoksulluk tehlikesiyle karşı karşıya bulunan halk gruplarının korunması için sosyal güvenlik ve barışın sağlanmasıyla, halkın ve devletin varlığını koruma ve gelişmesini sağlama amacına yönelik önlemler*” sosyal politika olarak ifade edilmiş (Güven, 1995, s.12),
- Talas tarafından sosyal politika “*ekonomik bakımdan bağımlı ve güçsüz insanların korunması için devlet tarafından oluşturulan bir dizi önlemin güvence altına alınması veya toplumun refahı ve sosyal barışın sağlanması amacıyla ekonomik oluşumların sınıflar arasında oluşturduğu, dengesizlik ve adaletsizlikleri gidermeye yönelik önlemler*” olarak tanımlanmış (Talas, 1997, s.1-5),
- Altan tarafından yapılan tanımda sosyal politika, “*gerek iş ve gerekse toplumsal yaşam içinde bireylerin karşılaştıkları ya da karşılaşılabilecekleri tüm olumsuzluklara karşı korunup, bakılıp, gözetilmelerini öngören kamusal politikalar*” olarak belirtilmiş (Altan, 2007, s.9),
- Sunal tarafından yapılan çalışmada ise sosyal politika “*toplumsal eşitsizlikleri azaltmayı ve sosyal adaleti sağlamayı hedefleyen fikirler, uygulamalar ve düşünceler bütünü*” olarak da tanımlanmıştır (Sunal, 2011, s.285-288).

Sosyal politikanın sosyal eşitlik ve sosyal adalet sağlayıcı bir işlev ve nitelik kazanması, bu politikanın sosyo-ekonomik haklar gibi hukuki bir temele oturması ve vatandaşlık anlayışına sosyal bir boyut eklemesi ile ilgili olmuştur (Koray, 2005, s.28). Vatandaşlık bağı ile devlete bağlanan her vatandaşın milli güvenlik ve ülke savunması için hayatını feda etmesi veya malul olacak seviyede organlarından mahrum kalması sonrasında kendisine veya bakmakla yükümlü oldukları yakınlarına sağlanacak haklarda sosyal adalet duygusu ve eşitlik ilkeleri dikkate alınarak korunması, sosyal politikanın en önemli özelliklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal güvenlik hakkı, çalışanlara yaşlılık, hastalık, malullük gibi haklar sağlamakla birlikte hak sahiplerine de yaşlılık, hastalık ve ölüm gibi sosyal riskler karşısında asgari ölçüde bir yaşam düzeyi sağlamayı amaçlamaktadır.

Toplumda refah seviyesinin yükseltilmesi ve toplum huzurunun sağlanmasına katkıda bulunmak, sosyal politikanın önemli amaçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu amaca ulaşabilmek için disiplinler arası bir yaklaşımın uygulanması gerekmektedir. Bu nedenle sosyal politika sosyal çalışma, sosyoloji, tarih, ekonomi, siyaset

bilimi, psikoloji, felsefe ve hukuk gibi birden fazla sosyal bilim disiplinlerinden yararlanır¹⁴⁹.

Sosyal politikanın gelişimi, ülkelerin demokrasi yapısı ve insan haklarına yönelik gelişmişlikleri ile doğrudan ilişkili olduğundan, her ülkede uygulanan sosyal politikalar toplumların gelişmişlik düzeylerini gösterdiğinden, kapsam ve içerik açısından farklılıklar bulunmaktadır (Haan, 2007, s.2). Batı toplumunda sosyal dışlanmaya ve ayrımcılığa karşı yapılan çalışmalar ile dezavantajlı gruplara ilişkin uygulanacak sosyal politikalara ağırlık verilmiştir. Sosyal politika tüm bu gelişmelerle birlikte, evrensel bir sosyal korumayı ve eşitliği sağlamaya yönelik amaçları da ortaya koymaktadır. Sosyal politikaların kapsadığı kişi ve konulara yönelik hedeflere ulaşmak için sosyal planlama, hukuki düzenlemeler, bu amaçla kurulmuş kurum ve kuruluşlar, sosyal güvenlik sistemleri, örgütlenmeler (sendika, sivil toplum kuruluşları vb.) gibi araçlara ihtiyacı vardır ve bu araçlar devletin bizzat kendisi ve/veya denetimi altında hayata geçirilmektedir (Yorgun, 2013, s.359). Bu nedenle, hak sahiplerinin haklardan eşit olarak faydalanmasını sağlamak amacıyla sosyal eşitliğin sağlanması bir zorunluluktur. Sosyal eşitlik, toplumun her ferdinin kaynaklara ve fırsatlara eşit erişimini garanti altına alınması olarak tanımlanmaktadır¹⁵⁰. Sosyal eşitliğin sağlanamaması halinde ekonomik refah ve çevresel bütünlüğün sağlanması mümkün olmamakta, toplum sağlığı ve mutluluğu tehlikeye girmekte, faydalara eşit şekilde erişimin sağlanamaması halinde ise insanlar arasında çatışmalara yol açmasına neden olabilmektedir.

Türkiye'deki özel olarak korunması gereken şehit yakınları, harp ve vazife malulleri ile yakınlarına yönelik farklı dönemlerde gerçekleştirilen sosyal politika uygulamaları ile hukuki düzenlemelerinin yapıldığı görülmektedir. Uygulanan bu politikaları, şehit yakınları ve gazilere yönelik cumhuriyet döneminden önce ve sonra uygulanan sosyal politikalar başlıkları altında değerlendirmek mümkündür. Bunlardan;

a- Cumhuriyet Öncesi Dönemde Şehit Yakınları ve Gazilere Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar: Cumhuriyet öncesi dönemi genel bir değerlendirmeye tabi tutuğumuzda, batı toplumlarına göre Osmanlı İmparatorluğu'nda, sanayileşme ve demokratikleşme alanlarında yeteri kadar gelişme sağlanamadığı için sosyal politikanın

¹⁴⁹<http://www.spicker.uk/social-policy/socpol.htm#Social%20Policy%20and%20Administratio> (Erişim Tarihi:23.08.2021)

¹⁵⁰Önce, S., Onay, A. ve Yesilçelebi, G., (2015). Corporate Sustainability Reporting and Situation In Turkey. Journal of Economics, Finance&Accounting-JEFA (2015), Vol.2 (2). ISSN: 2148-6697. s.233.

gelişmesi açısından gerekli şartlar oluşmamış (Talas, 1992, s.38) ve yeterli hukuki düzenlemeler gerçekleştirilememiştir. Ancak, 19. yy Sanayi Devriminden çok daha önceki dönemlerde sosyal risklere karşı gerçekleştirilen uygulamaların kökenlerinin Osmanlı hatta Selçuklu dönemindeki Ahilik¹⁵¹ sistemine kadar uzandığı görülmektedir (Kurum, 2015, s.13).

Uygulanan sosyal politikalar kapsamında yer alan dezavantajlı gruplardan şehit yakınları ve maluller ile bunların bakmakla yükümlü olduğu kişilere yönelik 1453 yıllarına dayanan birtakım uygulamalara da rastlanmaktadır.

Fatih Sultan Mehmet tarafından İstanbul'un fethinden sonra 01.06.1453'te hazırlanan ve ilk Cuma Hutbesinde okunan vasiyetnamesinde yer alan "*Ayrıca külliyyemde bina ve inşa eylediğim imarethanede şehit ve şühedânın harimleri ve Medine-i İstanbul fukarası yemek yiyeler. Ancak yemek yemeye veya almaya bizâtihi kendûleri gelmeyûp yemekleri güneşin loş bir karanlığında ve kimse görmeden kapalı kaplar içerisinde evlerine götürüle*" ifadeleri ile şehit yakınları ile yetimlerine gösterilen hassasiyet ve uygulanan örnek sosyal dayanışmayı göstermesi bakımından önemli bir fetva ve vasiyet olarak tarihte yerini almıştır (Yiğittir ve Bal, 2013, s.246; Çiftçi, 2011, s.638; Özdemir, 2003, s.9-10). Yapılan yardımların özellikle güneşin loş karanlığında yapılması sonucunda muhtaç durumda bulunan ailelerin mahcubiyet yaşaması engellenmiş, görevliler tarafından yemeklerin evlere götürülerek gerçekleştirilmesi ile ihtiyaç sahibinin yardım yapan kim olursa olsun minnet duyması önlenmiş ve sosyal yardımlaşma için güzel bir örnek sergilenmiştir.

III. Selim döneminin son yıllarında, 1789-1807 dönemini kapsayan süreç içerisinde askeri alanda yapılan düzenlemeler kapsamında savaşta şehit olanların ailelerine, şehidin bulunduğu rütbenin bir üst rütbesinden maaş bağlanması teklif edilmiştir. Bu durum Osmanlı Devleti'nin gerileme döneminde bulunmasına rağmen askerine ve ailesine verdiği değeri göstermesi bakımından, sosyal devlet ilkesine ne denli uygun hareket ettiğinin açık bir işaretidir. Ülkesi ve vatani uğruna hayatını feda etmek için canlarını ortaya koyan askerler için sosyal politikalar kapsamında yapılmış önemli bir uygulamalardan biri olarak yer almaktadır. Devletin şehit olan askerlerin geride bıraktığı emanetlerini gözetmesi hem

¹⁵¹Ahilik, Yüksel tarafından toplumun huzur, refah ve bütünlüğünü sağlamak için ticari, ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi faaliyetlerde bulunan, sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı esas alan bir kurum olarak tanımlanmıştır (Yüksel, 2016, s.491). Detaylı bilgi için bkz. (Yüksel, 2016; Soykut, 1971; Bayraktar, 2007).

silah arkadaşlarının hem de şehit aileleri nezdinde itibar kazanmasını hedeflemesi sonucunda çeşitli kanun teklifleri verilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde şehit olan asker ailelerinin durumlarının iyileştirilmesi amacıyla düzenleme yapma ihtiyacı duyulmuş, bu kapsamda şehit olan subayların dul ve yetimlerin maddi durumlarını iyileştirme yolunda Enver Paşa önderliğinde, “*vatanı uğruna cansiperane hizmet ederken, terfisi geldiği halde terfi etmeden önce şehit olan askerlerin dul ve yetimlerine bir üst rütbeden maaş tahsisini*” öngören bir kanun teklifi hazırlamıştır (Seyyar, 2015, s.88-89).

1843 yılında çıkarılan bir başka kanunla, her aileden bir kişinin askere alınması ve tek çocuklu ailelerden asker alınmamasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır (Akşin, 1988, s.126).

1864 yılında Hassa Ordusu içerisinde oluşturulan “Sanayi Alayı İdadiye (Hazırlık) Bölükleri” için bir nizamname yayımlanmıştır. Bu nizamname ile Birinci Hassa Ordusuna Mensup Sanayi Alayının Birinci ve İkinci Taburlarının Sekizinci Bölükleri, İdadiye Bölükleri olarak kabul edilmiş, bu bölüklere askeri zabıt çocuklarından ve yetimlerden askerî mekteplere başvurdukları hâlde giremeyenler kabul edilmiştir (Ünal, 2006, s.119).

02.10.1865 tarihinde ilan edilen “*Askerî Ümera ve Zabıt Emeklilerinden Vefat Edenlerin Maaşları Hakkında Beyanname*” ile şehit olanların, yetim erkek çocukları için 20 yaşına kadar, kız çocuklarına ise evleninceye kadar ve çocuklardan iş yapmaya engel hastalığı olanlarına sürekli maaş verilmesi ile eğer çocukları yoksa eşi ve validelerine maaş bağlanmasına yönelik düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir (Ünal, 2006, s.164; Özger, 2011, s.109).

1866 yılında “*Askeri Tekaüt Sandığı*” emeklilik, maluliyet, savaşta görev alanlara fiili hizmet zammı yapılması ve öğrenim süresinin hizmet süresine dahil edilmesi gibi yardımları yerine getirmek amacıyla kurulmuştur (Özger, 2011, s.121). 1911 yılında Askeri Tekaüt Sandığının ismi “*Askeri İkras Sandığı*” olarak değiştirilmiştir.

1869 yılında İdadiye Bölüğüne mensup asker çocuklarından 22 yetim çocuğun eğitiminin karşılanmasına yönelik iradeye yer verilmektedir (Ünal, 2008, s.99-100).

1870 yılında askeri personelin maddi sıkıntı çekmesi nedeniyle, borçlarını ödemeye yönelik yardımlaşma amaçlı borç alabilecekleri “*İdâne Sandığı*” kurulmuştur.

1871 yılından itibaren ihtiyaç sahiplerine verilmek amacıyla başta İstanbul olmak üzere daha sonra taşradaki memurların maaşlarından %5 oranında kesinti yapılmaya başlanmış, sonraki dönemlerde yapılan kesintilere asker, askerî doktor ve eczacıların

maaşları da dahil edilmiştir. Yapılan kesintiler sonucunda toplanan kaynaklar Asker Yetimleri Sandığı'na aktarılmış, maaşlardan kesinti yapılması Abdülaziz devrinin sonuna kadar da devam etmiştir. Bu sandıktan yararlanan yetimlerden erkek çocukların altı ayda bir periyodik olarak hayatta olduklarına, kız çocuklarının ise evlenmediklerine ilişkin ilmühaber göndermelerine yönelik düzenleme yapılmıştır (Ünal, 2008, s.131-133).

1890 yılında Ertuğrul Faciası yaşandığında Padişah'ın emriyle “Askerî İane Komisyonu” adlı bir yardım komisyonu kurulmuştur. (Şahin, 1998, s.18).

Özellikle 1897 Yunan Savaşı ile basın hayatında yeni bir gündem oluşturularak şehit aileleri ve savaş sebebi ile yaralanan bakıma muhtaç gazilerin durumları ön plana çıkarılarak, halk içerisinde yardım kampanyaları düzenlenmesi teşvik edilmiştir (İslam Dünyası, 1915, s.231-232). Bu dönemde özellikle gazete ve dergilerde köşe sahibi yazarlar, köşelerinden devamlı surette halkı bu cemiyetlere destek olmaları, kimsesiz çocukların ihtiyaçlarının giderilmesi ve bu çocuklara sahip çıkmanın faydalarını anlatır mahiyette yazılar yazarak halkı teşvik etmişlerdir (Milli Kütüphane Arşivi [MKA], 1331 Hicri, s.1).

Servet-i Fünun gazetesi sekizinci yılında mevcut yazar kadrosuna bazı ilaveler yaparak şehit çocuklarına, malul ve gazilere yardım sağlayabilmek amacıyla özel sayı çıkarmayı kararlaştırmıştır (Demiryürek, 2007, s.123-141).

Trablusgarp, Balkan ve Birinci Dünya Savaşı gibi savaşlar sonrasında ailesini kaybeden çok sayıda çocuk tüm bu yaşananlardan olumsuz olarak etkilenmiş, bu şehit çocuklarının eğitimi, iâşe ve ibâtesi¹⁵² belirli bir süre sonra büyük bir sorun hâlini almıştır. Bu nedenle Osmanlı Devleti'nin eski topraklarından, başkent olan İstanbul'a göçler başlamış ve yetim kalan muhacir¹⁵³ çocukların himayesi yeni bir sorun olarak devlet kademesinin zihinlerini meşgul etmiştir. Halkın, kimsesiz çocukları evinde barındırmaya çalışması da sorunu çözmeye yetmemiş, bu nedenle çocukların himayesi için Darüleytamlar¹⁵⁴ kurulması yönünde çalışmalar başlatılmıştır (Aytekin, 2006, s.51).

¹⁵²iâşe ve ibâte: Beslenme ve barınma ihtiyaçlarına yönelik giderlerin tamamı olarak tanımlanmaktadır.

¹⁵³Muhacir: TDK tarafından “göçmen” olarak tanımlanmaktadır. Öncelikle Yunanistan'da başlayan ve tüm daha sonra tüm balkanları içine alan Balkan Savaşları sonrasında sadece Türkler değil, Müslüman kimliği ile balkanlarda zulme uğraması nedeniyle Boşnak, Arnavut ve Pomaklar da bu coğrafyadan göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu nedenle, İstanbul'a göç eden bu insanlar da muhacir olarak isimlendirilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. <https://www.atlasdergisi.com/kesfet/kultur/balkan-gocu-1912-2012-yuz-yillik-surgun.html> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)

¹⁵⁴Darüleytam: Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde yetimlere mahsus birçok kurumun genel adı olarak da kullanılmıştır. Darüleytamlar 13 Kasım 1914'de Maarif Nazırı Şükrü Bey'in teklifi ve Enver Paşa'nın katkısıyla kurulan İttihad ve Terakki döneminden savaş dönemi ve Milli Mücadele dönemine kadar varlığını sürdüren kurumlara verilen bir isimdir. Detaylı bilgi için bkz. (Okur, 1996, s.19; Şafak, 2013, s.261-283)

05.07.1899 tarihinde Maarif Nezareti tarafından Darüleytam Talimatnamesi yayınlanmış, ancak kurulması planlanan Darüleytamların faaliyete geçmesi uzun zaman almıştır. Hak sahiplerinin hayatlarını sürdürebilmek ve iâşelerini temin edebilmeleri için bağlanacak maaşlar kanunla belirlenmiştir. Örneğin 1909 düzenlemesine göre 1 ve 2. derecelerden malûl olup da hizmeti on sene olan bir binbaşı 1.680-1.840 kuruş, bir yüzbaşı 882-966, bir üsteğmen 672-836, bir teğmen 588-644 ve yedek subay 387-424 kuruş, bir er ise 150-300 kuruş tekaüt (emekli) maaşına bağlanmıştır¹⁵⁵.

19.09.1915 tarihinde şehit çocukları ile kimsesiz ailelerin çocuklarının askerî idadîlere¹⁵⁶ yatılı olarak alınmasına ilişkin nizamname yayımlanmıştır. Darüleytamlar dışında yetim ve kimsesiz çocukların diğer himaye edildiği kurumlardan biri de harp okulları olmuştur (Aytekin, 2006, s.67-68). 1914-1915 yıllarına gelindiğinde şehit çocuklarını Darüleytamlar dışında, dönemin Harp Okulları olarak bilinen Askerî İdadiler bu çocukları koruma altına almıştır¹⁵⁷.

Meclis-i Umumi’de kanun ve düzenlemeler kapsamında;

- 30.01.1914 tarihli Meclis-i Mebusan’ın oturumunda Gönüllü olarak orduya katılanların ailelerine maaş tahsis edilmesine (Türkmen, 2014, s.287),
- 10.02.1914 tarihli oturumda kara kuvvetleri ve deniz kuvvetlerinde silah altında bulunan askerlerinin her türlü borçlarının ertelenmesine (Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi [MMZC], 1914, s.318-319),
- Savaş meydanında şehit olan muvazzaf ve gönüllü kara, deniz kuvvetleri ve jandarma mensubu askerlerin ailelerine ikramiye verilmesine (MMZC, 1914, s.415),
- Devlet tarafından şehit çocuklarının eğitimleri ile ilgilenmek üzere bilim ve sanayi kurumlarının kurulmasına ilişkin kanunların kabul edildiğine yönelik düzenlemeler yapılmıştır (MMZC, 1914, s.433-435).

Darüleytamlar için gelir sağlamak amacıyla 04.06.1915 tarihinde yayımlanan Takvim-i Vekâyî Gazetesi¹⁵⁸ ile şehit çocuklarının eğitimleri için kurulacak kurumlara sağlanacak gelirler haberler yapılmış, çıkarılacak “*Evladı Şüheda Vergisi*” ile içki, sigara,

¹⁵⁵ ÇELİK, A., (2020), *Birinci Büyük Millet Meclisi Döneminde Şehit Yakınlarına Yönelik Yardım Politikaları*. Belgi Dergisi. Pamukkale Üniversitesi. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi. Araştırma Makalesi. DOI:10.33431/belgi.746984. Sayı 20 (Yaz 2020/II), s.2246.

¹⁵⁶Askerî İdadi: Osmanlı döneminde askeri liselerine verilen genel bir isimdir.

¹⁵⁷TBMM Kütüphanesi Açık Erişim Sistemi, 1336 Hicri, s.743

¹⁵⁸Takvim-i Vakai Gazetesi: Padişah II. Mahmud’un emriyle tamamı Türkçe olarak çıkartılan ilk gazetedir ve 01.11.1831’de yayın hayatına başlamıştır. Detaylı bilgi için bkz. (Nalcıoğlu, B.U. (2013). Osmanlı’da muhalif basın oluşumu, (Birinci baskı). İstanbul: Yeditepe Yayınları, s.47.)

tütün, posta ve telgraf ücretlerine ek vergiler konularak, kurulması düşünülen fen ve sanayi eğitimi verecek kuruluşlara gelir sağlanması planlanmıştır (MKA, 1915, s.8).

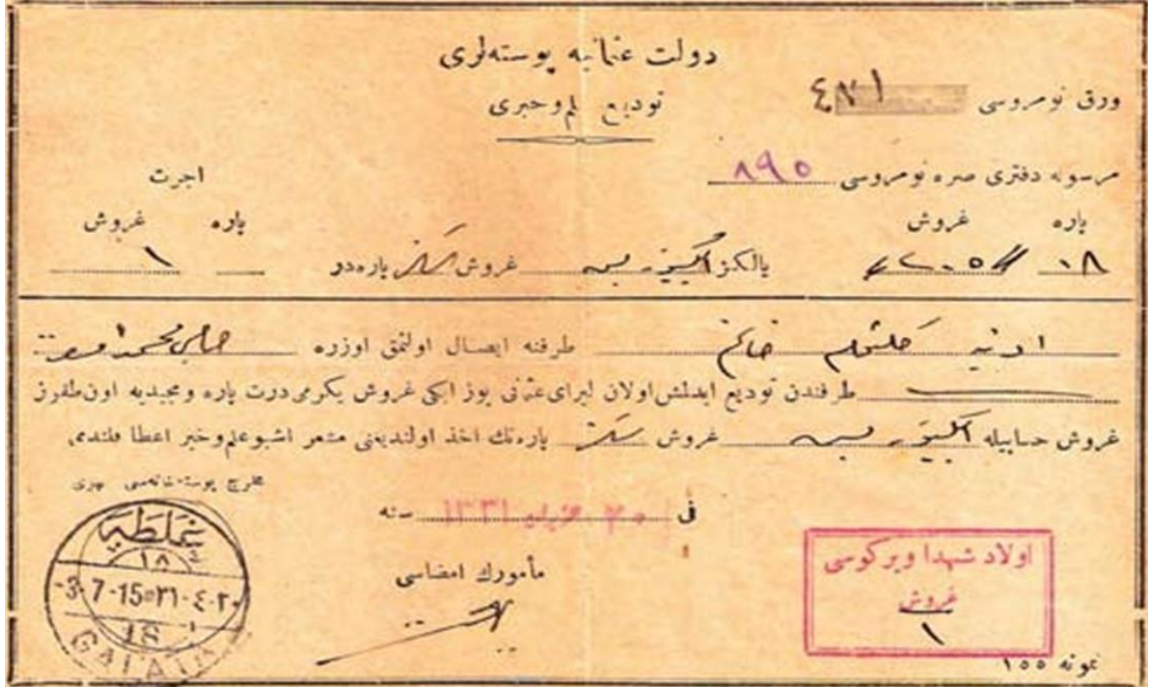
Evlad-ı Şüheda Vergisi kapsamında, pul üzerine yerleştirilen yıldızın, bir yanlışlık sonucunda altı köşeli olarak basılması sonucunda bu seri “*Altı Yıldızlı Evlad-ı Şüheda Pulu*” adını almıştır. Posta, Telgraf ve Telefon Nezareti tarafından hilalin içinde Evlad-ı Şüheda Vergisi anlamını taşıyan altı köşeli yıldızla pullar haricinde (PTT, 2009, s.35), ayrıca daha önceki tarihlerde basılan eski pullara da 1331 tarihinin (Miladi 1915) bir sürşarj¹⁵⁹ uygulatarak tedavüle çıkarılmıştır (Pulhan, 1978, s.46-47). Görsel 2.1.’de döneme ilişkin üzerinde dört adet altı köşeli yıldız bulunan Evlad-ı Şüheda pullu bir zarf bulunmaktadır.

Görsel 2.1. Evlad-ı Şüheda Pullu Bir Zarf (Toplumsal Tarih Dergisi, Eylül 2013, Sayı:237)

Şehit ailelerine yardımı gösteren döneme ilişkin Görsel 2.2.’de ilmuhaberinin sağ alt köşesinde kırmızı kaşe ile vurulan Bir kuruş değerindeki “Evlad-ı Şüheda Vergisi” ifadesi ile şehit aileleri için vergi alındığı belirtilmektedir.

¹⁵⁹Sürşarj: Fransızcadan dilimize yerleşmiş bir kelimedir. Bir sayının, kelimenin yerine geçmek için üzerine başka bir sayı veya kelime basma işi olarak tanımlanmaktadır. <http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 20.03.2022)

Görsel 2.2. Evlad-ı Şüheda Vergisi Uygulanmış Tediye İlmühaberi
(Turgut, Osmanlı Posta Düzeninin Ana Hatları)

Şüheda vergisine en büyük katkı yine savaş meydanlarından ailelerine mektup yazan askerler tarafından sağlanmıştır. Bu durumu Acarer, “savaş dönemlerindeki mektupların çoğunu cephelede ölümden fırsat bulabilen genç adamlar yazmıştır (Acarer, 13 Eylül 2015, Birgün İnternet Gazetesi)” şeklinde özetlemektedir.

Evlad-ı Şüheda Vergisi ile toplanan paraların miktarı ve akibetinin ne olduğu konusunda net bir bilgi bulunmamakla beraber, Osmanlı PTT Nezareti’nin bu kanun hükmünde kararnamenin gereğini yerine getirdiği ve bu iş için önemli bir gelir elde ettiği görülmektedir. Kanun’un geçerli olduğu döneme ait tüm mektuplarda neredeyse Evlad-ı Şüheda pulları kullanılmıştır (PTT, 2009, s.36). Evlad-ı Şüheda Vergisi, 2 Şubat 1919 tarihinde çıkarılan “Dahili Posta ve Telgraf Ücretlerinin Tezyidi Hakkında Kararname” ile kaldırılmıştır (Takvim-i Vekayi, 6 Şubat 1335).

1875-1923 dönemine ilişkin şehit ve gazi yakınlarına ilişkin yapılan sosyal politikalar kapsamında (Ünlü, 2003, s.215-232);

- Şehit ailelerine harcırah ve maaş tahsisi,
- İkramiye ve nakdî mükâfat verilmesi,
- Borçların affı,
- Evsiz şehit yakınlarına konut verilmesi,
- Piyango tertibi,

- Yardım komisyonları oluşturulması,
- Şehit yakınları ile gazilere takdir belgesi ve madalya verilmesi,
- Taziye de bulunulması,
- Yatılı askeri liselerine kayıt hakkı verilmesi,
- İlmî ve sınaî müesseseler oluşturulması,
- Şehit Çocuklarını Himaye İdaresi kurmaya yönelik girişimlerin bir kısmı kanunlaşmış, bir kısım teklifler ise sonuçsuz kalmıştır.

Şehitlerin geride kalan eş ve çocuklarına maaş bağlanması, ikramiye verilmesi, borçlarının silinmesi, belli bir süre vergilerden muaf tutulmaları ve evi bulunmayan şehit yakınlarına konut verilmesi gibi girişimler ailelerin maddi refahlarını sağlamaya yöneliktir. Bunun yanı sıra, şehit düşenlerin yakınlarına takdir belgesi veya madalya verilerek, önemli devlet yöneticileri tarafından şehit ailelerine taziye ziyaretlerinde bulunulması manevi destek kapsamında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, şehit çocuklarının eğitimi ve himayesi konusunda çeşitli çalışmalara yer verilmiş, bu çocukların yatılı okullara kaydedilmesi veya darüleytamlara yerleştirilmesi sûretiyle devlet korumasına alınmıştır (Ünlü, 2003, s.232). 25.07.1917 tarihli bir çizelgede koruma altına alınan toplam öğrenci sayısı 21.090 (Okur, 1996, s.57-59) olarak belirtilmektedir.

Şehit çocukları ile dul ve muhtaçlar ile ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) de iyileştirme çalışmaları yapmıştır. 24.05.1920 ve 12.07.1920 tarihli oturumlarda vatan uğruna savaşırken şehit olan ümera (sancak beyi), zabitan (subay) ve bunların ailelerine Müdafaa-i Milliye tahsisâtından bir defaya mahsus münasip miktarda nakdî mükâfat verilmesi teklif edilmiş ve bu teklif kabul görmüştür (Ünlü, 2003, s.215-232). 1922 yılından sonra korunmaya muhtaç çocuklara için kurulan Himaye-i Etfal Cemiyeti'ne TBMM desteği artırılmıştır. Çocukların zorunlu ihtiyaçları olan yiyecek, giyecek, ilaç ve tedavi hizmetleri ile sağlık muayeneleri, ders çalışmaları için ihtiyaç duydukları araç ve gereçlerinin karşılanmasına yönelik yardımlar yapılmıştır.

b. Cumhuriyet Dönemi Sonrası Dönemde Şehit Yakınları ve Gazilere Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar: “*Himaye-i Etfal Cemiyeti*”nin adı 1935 yılında “*Çocuk Esirgeme Kurumu*” olarak değiştirilmiştir. 1937 yılında çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararı ile kurum statüsünden çıkarılarak, kamu yararına çalışan dernek statü değişikliğine gidildi.

2005/12 sayılı Genelge¹⁶⁰ ile şehit ve gazi haklarının takibi ve koordinasyonu amacıyla Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı görevlendirilmiştir. Bu genelge ile;

- Harp ve vazife malûlleri, gaziler ve şehitlerimizin dul ve yetimleri ile bunların kurdukları sivil toplum örgütlerinin, karşılaştıkları sorunları iletebilmeleri için muhatap olmak ve iletilen bu sorunların çözüme kavuşturulması amacıyla kamu kurum ve kuruluşları nezdinde girişimlerde bulunmak,

- Bu amaçla koordinasyon sağlamak ve gerektiğinde yeni teklifler hazırlayarak ilgili mercilere sunmak üzere T.C. İçişleri Bakanlığına bağlı İller İdaresi Genel Müdürlüğü görevlendirilmiştir.

- Ülke savunmasında görev alan personelin şehit ve gazi işlemlerine yönelik sorumluluk 08.06.2011 tarihine kadar İl Özel İdareleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarında iken; 633 sayılı KHK ile ASHB'na devredilmiştir. Cumhurbaşkanlığı 1 Nolu Kararnamesi ile bakanlık Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birleştirilerek adı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) olarak değiştirilmiş¹⁶¹, daha sonra yapılan bir başka değişiklikle bakanlığın adı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (ASHB) olarak tekrar değiştirilmiştir. Bakanlık bünyesinde bulunan Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanlığı;

- Bakanlık bünyesinde, diğer bakanlıklara bağlı kurum ve kuruluşlar tarafından şehit yakınları ve gazilerin haklarına ilişkin hizmet sunan faaliyetleri de düzenleyerek ve koordine etmek,

- Şehitlerin hatıralarının yaşatılması, şehit yakınları ile gazilerin her türlü mağduriyet ve mahrumiyetten korunması amacıyla,

- Ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek,
- Şehit yakınları ile gazilere yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek,

- Bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak için kurulmuştur¹⁶².

TSK mensuplarının diğer devlet memurları gibi yararlanmakta oldukları 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu ile sağlanan olanakları yeterli bulmaması nedeniyle, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) yardımlarını tamamlayıcı bir şekilde ve üyelerin kendi mali

¹⁶⁰R.G., T. 20.05.2005, S.25820.

¹⁶¹R.G., T. 10.07.2022, S. 30474.

¹⁶²<http://sehiyakinlari.aile.gov.tr/hakkimizda/tarihce> (Erişim Tarihi: 29.02.2021)

olanaklarıyla yaptıkları dayanışma sonucunda, gelecek endişesinden kurtularak maddi ve manevi huzura kavuşmalarını sağlamak amacıyla Ordu Yardımlaşma Kurumu Kanunu 1961 yılında yürürlüğe girmiştir. Dünyada birçok örnekleri olan tamamlayıcı mesleki emeklilik fonlarının ülkemizdeki başarılı örneği olan ve 1961 yılında kurulan Ordu Yardımlaşma Kurumu'nun (OYAK) temelleri 12.04.1911 tarihli Askeri İkraz Sandığı Nizamnamesi'ne kadar uzanmaktadır¹⁶³.

2.1. Türkiye’de Şehit Kavramı ile Şehit Yakınlarına Yönelik Hukuki Düzenlemeler ve Sağlanan Haklar

Bu bölümde şehit kavramı ve şehit yakınlarına yönelik hukuki düzenlemeler ile sağlanan haklar incelenecektir.

2.1.1. Şehit kavramı

Şehit kavramı dinler tarihinde kullanılan bir kelime olarak günümüze kadar gelmiş, ayrıca Türk toplumunda önemli manevi bir yeri olan olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de şehit kavramı;

- Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından yapılan tanımlamada “*kutsal bir ülkü veya inanç uğrunda ölen kimse, ülkesi için katıldığı savaş veya saldırılara karşı hayatını feda eden kişi veya ilkeleri uğruna çok değerli olan hayatını feda eden kişi*¹⁶⁴” olarak yer verilmekte,
- Literatürde Pakalın ve Ünlü tarafından yapılan tanımlamalarda “*muharebede veya asiler ya da yol kesenler ile çarpışma esnasında ölenlere* (Pakalın, 1993, s.318; Ünlü, 2003, s.216)” şehit denilmekte,
- Türkmen tarafından ise şehit, “*bir askerin ulaşabileceği en yüksek rütbe* (Türkmen, 2009, s.34)” olarak tanımlanmakta,
- Ayrıca, sosyal güvenlik kanunları çerçevesinde şehit tanımının yapılmadığı, harp veya vazife malulü olarak hayatını kaybedenlerden belirli şartları taşıyanlar için sağlanan haklar ve şehitlik yönetmeliği kapsamına girenler günlük dilde şehit olarak tanımlanmaktadır¹⁶⁵.

¹⁶³<http://www.oyak.com.tr/TR/kurumsal/tarihce.html> (Erişim Tarihi: 18.01.2022)

¹⁶⁴<http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 29.07.2022)

¹⁶⁵Harp ve vazife malulü olarak belirlenen hukuki düzenlemeler içerisinde yer alan 5510 sayılı Kanun’un 25 ve 47. maddeleri, 2453 sayılı Kanun’un 1. maddesi, 2629 sayılı Kanun’un 1 ve 2. maddeleri, 3497 sayılı

2.1.2. Şehit yakınlarına yönelik hukuki düzenlemeler

Şehit yakınlarına yönelik ülkemizde bulunan hukuki düzenlemeler sırasıyla Anayasa, Kanun, Yönetmelik ve diğer hukuki düzenlemeler başlığı altında yer alan Başbakanlık Genelgesi, Bakanlıklar tarafından yapılan düzenlemeler kapsamındaki yönergeler, Kurul Kararları ve tamamlayıcı emeklilik kapsamındaki düzenlemelerden oluşmaktadır. Bu düzenlemeler ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

2.1.2.1. Anayasa kapsamında hukuki düzenlemeler

1982 tarihli Anayasa’da bulunan bazı maddeler ile sosyal ve ekonomik hakların karşılanması yönünde çeşitli sınırlandırmalara yer verilmiştir. Anayasa’nın 65.maddesi ile *devletin sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasayla belirlenen görevini yerine getirirken ekonomik istikrarın korunması adına mali kaynakların yeterliliği ölçüsü* ifadesi geçen maddesine yer verilmek suretiyle mali imkânların sınırlı ve yetersiz olması gerekçe gösterilerek sosyal politikalarda kronikleşen sorunların çözümü için etkin ve kapsamlı çözümler üretilenmemektedir. Sosyal tarafların, sosyal politika üretimindeki katkıları bu nedenle daha da azalmakta, geleceğe ilişkin kaygıların giderilememesine yol açmaktadır. Küreselleşmenin etkisiyle ülkemizde yeterli sosyal politika üretilenmemiş, 2000’li yıllardan sonra özellikle Avrupa Birliği uyum yasaları gözetilerek yapılan düzenlemeler doğrultusunda korunmaya muhtaç kadın, çocuk ve yaşlılar ile şehit yakınları ve gaziler için Anayasa’da çeşitli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Anayasa’nın 10.maddesinde yer alan *çocuklar, yaşlılar, engelliler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz* ifadesine yer verilerek koruma altına alınan dezavantajlı grupların üretilen sosyal politikalardan faydalanmalarına yönelik düzenlemeler bulunmaktadır. Anayasa’nın 61.maddesinde yer alan “*devlet harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malül ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesini sağlar*” şeklinde geçen ifadesi ile sosyal güvenlik uygulamaları bakımından özel olarak şehit yakınları ile gazilerin korunmasına ilişkin verildiği görülmektedir.

Kanun’un 1 ve 3. maddesi, 3713 sayılı Kanun’un 1. maddesi kapsamında meydana gelen yaralanma ve vefat durumlarının görev yaptığı kurumlar tarafından değerlendirilmesi sonucunda, vefatın fiili ateş altında meydana gelip gelmemesine, olayın hareket bölgesinde olup olmasına veya hareketi doğrudan destekleyip desteklememesine göre yapılacak değerlendirmeler ile yayımlanan yargı kararları dikkate alınarak harp ve vazife malullüğü kararı verilmektedir. Detaylı bilgi için bkz. (Bostancı, 2005, Yargı Kararları Işığında Vazife Malullüğü Kavramı, Kamu-İş, C.8., s.1/2005)

2.1.2.2. Kanunlar kapsamında hukuki düzenlemeler

Anayasa ile belirlenen ilkeler doğrultusunda korunacak hedef kitleye uygulanacak pozitif ayrımcılık ilkesi kapsamında sosyal güvenlik bakımından aşağıda belirtilen kanunlarda ile çok sayıda düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler;

- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu,
- 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu,
- 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun (NTABHK),
- 2453 sayılı Yurt Dışında Görevli Personele Nakdi Tazminat Verilmesi ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun,
- 2629 sayılı Uçuş, Paraşüt, Denizaltı, Dalgıç ve Kurbağa Adam Hizmetleri Tazminat Kanunu,
- 3497 sayılı Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Kanun,
- 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu olarak yer almaktadır.

2.1.2.3. Yönetmelikler kapsamında hukuki düzenlemeler

Bakanlıklar tarafından ilgili kanuna dayandırılarak çıkarılan Yönetmelikler kapsamında hukuki düzenlemeler incelendiğinde, bu yönetmelikler;

- Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği,
- Terörle Mücadele Kanunu Kapsamında Kamu Kurum ve Kuruluşlarında İstihdam Edilecekler Hakkında Yönetmelik,
- Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik başlıkları altında bulunmaktadır.

2.1.2.4. Diğer hukuki düzenlemeler

Çalışma kapsamında yukarıdaki maddelerde yer almayan düzenlemelerden diğer hukuki düzenlemeler olarak Başbakanlık Genelgeleri, Bakanlar Kurulu Kararı (BKK), Enerji Piyasası Denetleme Kurumu (EPDK) Kararları, Yükseköğrenim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Kararı gibi diğer kurul kararları ile gerçekleştirilen düzenlemeler ve tamamlayıcı emeklilik kapsamındaki düzenlemelere yer verilmektedir.

Ayrıca, ASHB tarafından 2013-2017 strateji planı hazırlanmış ve “*Ülkenin ihtiyaçlarına yönelik yeni sosyal politikalar geliştirmek ve model oluşturmak*” temel amaç olarak belirlenmiştir (ASHB, 2012, s.93). Bu amaca göre;

- Aile bütünlüğünün korunması ve güçlendirilmesi,
- Buna bağlı olarak gelir dağılımının iyileştirilmesi,
- Yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan birey ve grupların ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının artırılarak yaşam kalitelerinin yükseltilmesi ve toplumla bütünleşmelerinin sağlanması hedeflenmiştir. Toplumda sosyal ve ekonomik eşitsizliği gidermek amacıyla şehit yakınlarının memnuniyet oranlarının artırılması yönünde politika ve modeller geliştirilmesi ihtiyacına dikkat çekilmiştir.

Bu strateji planına (ASHB, 2012, s.93-98) göre ülkenin ihtiyaçlarına yönelik yeni sosyal politikalar geliştirmek ve model oluşturarak sosyal dokudaki aşınmalara karşı aile yapısı değerlerinin korunması ve güçlendirilmesi temel alınarak, çocuklara, yaşlılara, engellilere, kadınlara, şehit yakınlarına ve gazilere, sosyal yardım ve korunmaya ihtiyacı olanlara yönelik;

- İnceleme ve araştırma yapma,
- Görüş oluşturma,
- Mevzuat düzenleme,
- Standart belirleme,
- Planlama,
- Model oluşturma,
- Koordinasyon ve iş birliği hizmetlerinin yerine getirilmesi ile bu amaca ulaşılması hedeflenmiş,

- Kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakını ve gazilerin haklarının korunmasına, fırsat ve imkanlardan eşit şekilde yararlanmasına ilişkin toplumsal bilinci oluşturulmasına, şehit yakını ve gazilerin haklarının korunmasına, fırsat ve imkanlardan eşit şekilde yararlanmasına ilişkin toplumsal bilinç yükseltilmesi amaçlanmıştır.

2.1.2.4.1. Başbakanlık Genelgeleri

2005/12 sayılı Başbakanlık genelgesi kapsamında;

- Kadro tahsisinde önceliğin eğitim seviyesi düşük ilköğretim okulu ve lise mezunu kişilere verilmesi,

- Şehit yakınlarının istihdam edilebilmesine yönelik, çoğunluğu ilkokul mezunu olan şehit yakınları için özellikle "Yardımcı Hizmetler Sınıfı" kadrolarına atama yapılabilmesi için "ilkokul" mezunlarının atanmasının kolaylaştırılması,
- Daha sonraki önceliğin ise kurumsal özellik taşıyan kadrolara yapılması halinde (Öğretmen, İmam-hatip vs.) üniversite ve yüksekokul mezunlarına verilmesi gerektiği¹⁶⁶ bildirilmektedir.

2018/4 sayılı Başbakanlık genelgesi ile şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının en uygun çalışma koşullarının sağlanması amacıyla “*öğrenim durumları sebebiyle hizmetli kadrolarına atanmış şehit yakınlarının büro hizmetlerinde görevlendirilmesi*”¹⁶⁷” hususuna azami özen gösterilmesi gerektiği bildirilmektedir.

2.1.2.4.2. Bakanlar Kurulu Kararları (BKK)

2018/12007 sayılı BKK ile şehit eşi ve çocuklarının üniversite kayıtları sırasında hiçbir isim altında (öğrenim ücreti, harç vb.) ücret alınmaması, öğrenci katkı payı tutarlarının da alınmayarak Devlet tarafından karşılanacağı¹⁶⁸ kararlaştırılmıştır.

2.1.2.4.3. Diğer Kurul kararları ile gerçekleştirilen düzenlemeler

Diğer kurul kararları ile gerçekleştirilen düzenlemeler arasında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) kararlarına bulunmaktadır. Bu her iki kurul da kendilerine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde, özerk ve kamu tüzel kişiliğine sahip kuruluş olarak kendi özel mevzuatlarına göre faaliyet göstermektedir. Bu nedenle, faaliyet alanlarına giren konularda bağımsız olarak karar alma yetkileri bulunmaktadır. Özellikle, şehit yakınlarını ilgilendiren kararlar aşağıda belirtilen başlıklar altında yer almaktadır.

- YÖK Kararları: 19.07.2017 tarihli toplantısında alınan karar ile şehit yakınlarının örgün öğretim programlarına kayıtlı eş ve çocuklarının herhangi bir kontenjan kısıtlaması olmaksızın, kayıtlı bulundukları program ile aynı şartları sağlaması ve öğrencinin devam edebileceği sınıfı bulunan programlara geçebileceklerine, ikinci öğretim

¹⁶⁶R.G., T. 20.05.2005, S. 25820.

¹⁶⁷R.G., T. 20.03.2022, S. 30366.

¹⁶⁸R.G., T. 07.07.2022, S. 30471.

programlarında kayıtlı öğrencilerin ise birinci öğretim programlarına başvuru yapabileceklerine¹⁶⁹ karar verildiğine yönelik düzenleme yapılmıştır.

- EPDK Kararları: EPDK'nin 5999-3 sayılı Kurul Kararına göre şehit ailelerinin ikamet ettiği meskenlerde “*Mesken Alt Abone Grubu*” olarak belirlenmesi ve elektrik enerjisi abonelik ücretlerinden muaf tutulabilmesine¹⁷⁰ yönelik karar yayımlanmıştır.

2.1.2.4.4. Tamamlayıcı emeklilik kapsamındaki düzenlemeler

Tamamlayıcı emeklilik kapsamındaki düzenlemeler, sosyal güvenlik hizmetleri kapsamında kişiye ve ailesine sağlanan hakların yaşam standartlarının artırılması ve daha yüksek refah seviyesinin sağlanabilmesi amacıyla ortaya çıkmıştır.

Şehit yakınları ve gazilere ile yakınlarına sağlanan sosyal güvenlik yardımları yeterli değildir. Bu nedenle bireyler, modern sosyal güvenlik sisteminin sağladığı seviyedeki gelir garantisini yetersiz görürse ve daha yüksek bir sosyal güvenlik garantisi talep ederlerse, kendileri tamamlayıcı nitelikte ek sosyal güvenlik tedbirlerine başvurabilmektedir. Günümüz toplumlarında tamamlayıcı sosyal güvenlik kurumları hem özel sektör hem de kamuda çalışanlar tarafından gönüllülük esasına göre ödenecek belli bir prim karşılığı veya sivil toplum örgütleri tarafından finanse edilerek hizmet sunmaktadır.

Türkiye’de tamamlayıcı emeklilik kapsamında ilk kabul edilen düzenleme 1961 yılında çıkarılan 205 sayılı Ordu Yardımlaşma Kurumu Kanunu’dur. Kanunla kurulan Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK), TSK mensuplarına çeşitli hizmetler sunmaktadır. Bu hizmetler genel olarak;

- Emeklilik,
- Maluliyet ve ölüm yardımları,
- Konut Edindirme Yardımı başlıkları altında sunulmaktadır.

5253 sayılı Kanun kapsamında TSK mensupları tarafından kurulan dernek, vakıf ve yardımlaşma sandıklar (TSK Dayanışma Vakfı, TSK Eğitim Vakfı, Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Sandığı vb.) bulunmaktadır. Bu dernek, vakıf ve yardımlaşma sandıkları tamamlayıcı emeklilik düzenlemeleri kapsamında faaliyetlerine devam etmekte, üyelerine çeşitli hizmetler sunmaktadır.

¹⁶⁹http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30861743/3713_ozel_ogrenci_uyuru.pdf/ (Erişim Tarihi: 28.01.2022)

¹⁷⁰<http://eskiweb.epdk.org.tr/TR/Dokuman/8807> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)

2847 sayılı Türkiye Emekli Subaylar, Emekli Astsubaylar, Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri ile Muharip Gaziler Dernekleri Hakkında Kanun ile TSK'den ayrılanların askerlik mesleğine ilişkin ortak anılarını yaşatmak ve dayanışmalarını devam ettirmek, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kuracakları derneklerin tabi olacakları esas ve usuller belirlenmiştir.

2.1.3. Şehit yakınlarına sağlanan haklar

Şehit yakınlarına sağlanan hakları aşağıda belirtilen başlıkları altında incelenecektir.

2.1.3.1. Aylık ödemeleri

Harp malullüğü aylığı alacakların kapsamına TSK'de görevli muvazzaf, sözleşmeli veya yedek subaylar ile astsubayların yanı sıra, uzman jandarma çavuşlar, sözleşmeli uzman çavuş ve onbaşlılar, sözleşmeli erler ile askerlik görevini ifa eden erbaş ve erler (gönüllü erler dahil) ile TSK tarafından görevlendirilen sivil iştirakçilerden herhangi bir sosyal güvenliği bulunmayan ve çeşitli sandıklara tabi olmayan sivil görevliler girmektedir.

Harp malullü olarak aylık bağlanması için aşağıda belirtilen şartlar altında malullüğün gerçekleşmesi gerekir. Bu şartlar;

- Harpte fiilen ateş altında,
- Harpte, harp bölgelerindeki harekât ve hizmetleri sırasında, bu harekât ve hizmetlerin sebep ve etkileriyle,
- Harpte veya harbe hazırlık devresinde her çeşit düşman silahlarının etkisiyle,
- Askerî harekâtı gerektiren iç tedip ve sınır hareketleri sırasında, bu hareketlerin sebep ve etkisiyle,
- Barışta ve olağanüstü hallerde, emir veya görev ile uçuş yapan uçucularla hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak uçakta bulunanlardan uçuşun havadaki ve yerdeki sebepleriyle ve yine emir ve görev ile dalış yapan dalgıçlarla, hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak denizaltı gemisinde veya dalgıç kıtasında bulunanlardan denizaltıcılığın veya dalgıçlığın çeşitli sebep ve tesirleriyle,
- Anayasanın 92. maddesi veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası andlaşmalar uyarınca, yabancı ülkelere asker gönderilmesinin gerekli olduğu durumlarda, birliklerin bulundukları yerlerden hareketlerinden itibaren yurt içinde, yurt dışında, yabancı ülkelerde veya yurda dönüş sırasında, herhangi bir nedenle maluliyete uğramasıdır. TSK

mensupları dışında görevlendirilen sivil personelin harp malulü sayılabilmesi için anılan kişilerin TSK tarafından görevlendirilmesi şartı getirilmiştir.

Şehit yakınları kapsamında şehidin dul eşi ile yetimlerine bağlanan aylıklar en yüksek devlet memuru aylığı üzerinden hesaplanarak bağlanmaktadır. Şehidin emsalleri gibi kademe/derece ilerlemesi devam etmekte olup, dul ve yetim aylıkları her kademe ve derece ilerlemesine göre otomatik olarak güncellenmektedir.

2.1.3.2. Tazminat ödemeleri

5434 sayılı Kanun'un 81.Ek maddesi uyarınca, SGK tarafından hayatını kaybedenlerin ailelerine vazife malullüğü kapsamında, 30 yıllık hizmet süresini doldurmayanlara 30 yıl üzerinden, 30 yıldan fazla hizmet süresi bulunanlar için fiili ve itibari hizmet sürelerinin toplamı üzerinden tazminat olarak bir defaya mahsus olmak üzere emekli ikramiyesi ödenmektedir. TSK personeli için yapılan diğer tazminat ödemeleri ilişkin bilgilere çalışmamızın “sağlanan diğer haklar” başlığı altında yer verilmektedir.

2.1.3.3. Ek ödemeler

5434 sayılı Kanun'un 79.Ek Maddesi kapsamında tütün ikramiyesi ödemesi gerçekleştirilmektedir. SGK tarafından hak sahiplerinin hayatta bulundukları sürece, her yıl şehit yakınları ile dul ve yetim aylığı bağlanacaklara eşit miktarda paylaştırılarak yapılan ödemedir. 2022 yılına ait tütün ikramiyesine ait ödemeler Tablo 2.1.'de yer alan maluliyet derecesine göre aşağıdaki ödemeler hak sahiplerine yapılmıştır.

Tablo 2.1. Maluliyet Derecesine Göre Yapılacak Tütün İkramiyesi¹⁷¹

Maluliyet Derecesi	Maluliyet Göstergesi	Ödenecek Tutar (₺)
1	40.000	9.386,60
2	36.000	8.447,90
3	31.000	7.274,61
4	28.000	6.570,62
5	25.000	5.866,62
6	22.000	5.162,63

¹⁷¹<https://www.gazetevatan.com/ekonomi/2023-tutun-ikramiyesi-ne-zaman-yatacak-2023-tutun-ikramiyesi-ne-kadar-oldu-zam-geldi-mi-2070560> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)

Harp malulleri ile vazife maluliyetine neden olan olayın türüne bakılmaksızın tüm şehit dul ve yetimlerinin faydalandığı ödemelerin tutarı 5.162,63 ₺ ile 9.386,60 ₺ arasında değişmektedir.

2.1.3.4. Cenaze ve mezarlık hizmetleri

Şehidin ve cenaz törenine katılan aile fertlerinin, tören alanı ve şehitliğe nakledilmesine yönelik masraflar şehidin görev yaptığı kurum tarafından karşılanmaktadır. SGK tarafından 2022 yılı için öngörülen cenaze ödeneği miktarı 1.250,00 ₺ olarak belirlenmiştir¹⁷². Şehit yakınlarına, 926 sayılı Kanun'un 177.maddesi gereğince en yüksek devlet memuru aylığının (ek gösterge dahil) iki katı tutarında, 3269 sayılı Kanun'un 16.maddesi gereğince şehidin maaşının iki katı tutarında Ölüm Yardım Ödeneği olarak ödeme yapılır. Ayrıca, 6245 sayılı Kanun kapsamında şehit yakınları tarafından beyan edilen ikamet yerine kadar Yurtiçi Sürekli Görev Yolluğu (Harcırah) hesaplanarak ödeme yapılır.

TSK Tören Yönergesi ile belirlenen ve şehitlerin tabutları üzerine sarılan bayrak da özel kutusu içerisinde eşi, en büyük erkek evladından başlayarak çocukları ile baba veya annesine verilmektedir.

Şehitler için hazırlanan mezarların yapımı ve şehitlik alanlarının bakım giderleri devlet tarafından karşılanmaktadır. TSK'de görev yaparken şehit olan personelin şehitliklere defnedilmesi halinde şehide saygının bir göstergesi olarak mezar taşlarında Şehitlik Yönetmeliği ile belirli standartlar getirilmiştir¹⁷³.

2.1.3.5. Sağlık hizmetleri

Şehit yakınlarına kamu ve özel sağlık kuruluşları hizmetlerinden ücretsiz yararlanma hakkı sağlanmıştır. Bu hizmetler kapsamında maaş bağlanan eş, çocuk, anne ve babaya başka bir sosyal güvenlik kurumunun sağlık hizmetlerinden faydalanmıyorsa, bunların tedavi giderleri SGK tarafından ilgili mevzuat hükümlerine göre karşılanmaktadır (J.Gn.K, 2009, s.11)

¹⁷²Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı, (2022), *2022 Ocak Aylık Artışları ve Gelir/Aylık Alt Sınırları*, Sayı: E-98547999-010.99-39475746, 01.02.2022, Ankara.

¹⁷³Yurt içindeki şehitliğe defin talebi Valiliklere yapılır. Şehitlik dışındaki defin işlemleri ise ilgili yerel yönetimlere, Valilikler tarafından koordine edilerek yaptırılır. Yurtdışındaki defin talepleri ile şehitliklerin bakım sorumluluğu ise Dışişleri Bakanlığı (Büyükelçilikler, Başkonsolosluklar, Fahri Konsolosluk vd.) temsilcilikleri tarafından yürütülür. Detaylı bilgi için bkz. R.G., T. 12.11.2021, S. 29886.

2.1.3.6. Eğitim hizmetleri

Eğitim hizmetleri kapsamında özel kreş ve gündüz bakım evlerinden ücretsiz yararlanma, ilköğretim okullarına kayıt ve nakil imkânı, özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlanma, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) yurtlarından ücretsiz istifade etme, karşılıksız burs yardımı, eğitim-öğretim yardımı, askeri okullara girişte ilave kontenjan uygulaması, yükseköğretimde katkı payı alınmaması ve şehit çocuklarının üniversiteler arası geçiş yapılabilmesine imkân sağlanmasına yönelik hizmetlere yer verilmektedir.

2.1.3.6.1. Özel kreş ve gündüz bakımevlerinden ücretsiz yararlanma

Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmeliğin 50.maddesi kapsamında şehit çocuklarının özel kreşler, gündüz bakımevleri ile çocuk kulüplerinden ücretsiz olarak istifade etmelerine yönelik müracat esasları belirlenmiş ve ASHB il ve ilçe müdürlüklerince yapılan değerlendirme sonucuna göre uygun bulunması halinde, bu hizmetten faydalanma imkânı verilmektedir.

2.1.3.6.2. İlköğretim okullarına kayıt ve nakil imkânı

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından şehit çocuklarının ilköğretim okullarına ilk kayıt aşamasında öncelik tanınmaktadır. Ayrıca ikamet yeri değişikliği ve farklı nedenlerle diğer okullara nakil imkânı sağlanmaktadır.

2.1.3.6.3. Özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlanma

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 23.maddesi gereği özel öğretim kurumlarından (ilkokul ve ortaöğretim) şehit çocuklarının ücretsiz olarak yararlanmalarına yönelik düzenleme bulunmaktadır. Eylül 2016 verilerine göre 7.607 şehit ve gazi çocuğu özel okullarda ücretsiz olarak eğitim görmektedir.

2.1.3.6.4. Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) yurtlarından istifade etme

Şehit çocukları Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Yurt İdare ve İşletme Yönetmeliği'nin 13. maddesi kapsamında KYK yurtlarından birinci öncelikli olarak, 13. maddesi gereği ise herhangi bir ücret, depozito gibi ödeme yapmadan faydalanabilmektedir¹⁷⁴.

¹⁷⁴R.G., T. 09.08.2021, S. 29796.

2.1.3.6.5. Karşılıksız burs yardımı

KYK tarafından şehit çocuklarına eğitim süresi boyunca karşılıksız burs sağlanmaktadır. Verilen karşılıksız bursun devam edebilmesi öğrencinin iki yıl sınıfta kalmama şartına bağlanmıştır¹⁷⁵.

2.1.3.6.6. Eğitim-öğretim yardımı

5434 sayılı Kanun'un Ek 79.maddesi kapsamında ilköğretim, lise ve yükseköğretim yardımları yapılır. 2022-2023 eğitim-öğretim dönemi için yıllık bir defaya mahsus eğitim öğretim yardımı olarak¹⁷⁶;

- İlköğretim öğrencileri için 5.004,00.₺,
- Ortaöğretim öğrencileri için 7.506,00.₺,
- Yükseköğretim öğrencileri için 10.008,00.₺'sı belirlenmiştir.

SGK tarafından, 2022-2023 eğitim-öğretim döneminde 19.451 öğrenciye yapılması planlanan ödeme tutarı 136.000.000 ₺'sı olarak hesaplanmıştır.

2.1.3.6.7. Askeri okullara girişte ilave kontenjan uygulaması

Askeri okullara giriş koşullarını taşıyan şehit çocuklarına Millî Savunma Bakanlığı (MSB) tarafından ilave puan ve kontenjan verilmek suretiyle öncelik sağlanmaktadır¹⁷⁷.

2.1.3.6.8. Yükseköğretimde katkı payı alınmaması

Devlet ve vakıf üniversitelerinde lisans eğitimleri için eğitim için belirlenen harç ödemeleri ile katkı payları gibi ödemelerden şehit yakınları muaf tutulmaktadır¹⁷⁸.

2.1.3.6.9. Üniversitelerarası geçiş yapılabilmesine imkân sağlanması

19.07.2017 tarihli toplantıda alınan karar gereği darbe girişiminde şehit olanların eş ve çocuklarının “özel öğrenci statüsü”nde üniversitelerarası geçiş yapılabilmesine yönelik imkân sağlanmıştır¹⁷⁹. Aynı toplantıda alınan bir diğer karar ile ikinci öğretim

¹⁷⁵<http://yurtkur.gsb.gov.tr/Sayfalar/2441/2390/GenelBilgiler> (Erişim Tarihi: 03.06.2022)

¹⁷⁶<https://sgd.sgb.gov.tr/Haber/Detay/Sehit-Cocuklari-Harp-ve-Vazife-Malulleri-Ile-Cocuklarinin-2022-2023-Egitim-Ogretim-Yardimi-Odemeleri-Bugun-Basliyor-2022-10-21-04-18-03> (Erişim Tarihi: 12/01/2022)

¹⁷⁷<http://www.msb.gov.tr/SehitGazi/icerik/askeri-okullara-oncelikle-alinma-sehit-yakinlari> (Erişim Tarihi: 03.06.2022)

¹⁷⁸2013/5172 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

¹⁷⁹http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30861743/3713_ozel_ogrenci_duyuru.pdf/ (Erişim Tarihi: 26.07.2022)

programlarında kayıtlı olanların ise birinci öğretim programlarına geçiş yapabilmesi yönünde karar verilmiş, son olarak yapılan düzenleme ile başka yükseköğretim kurumlarına geçiş için 3.713 özel öğrenci statüsü kontenjanı belirlenerek, başvuru yapılabilmelerine imkân sağlanmıştır.

2.1.3.7. İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri

İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri kapsamında şehit yakınlarına sağlanan haklar;

- MSB, Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarında İlk Defa Devlet Memurluğuna Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Yönetmeliğinin 6.maddesi kapsamında devlet memuru alımları için gerçekleştirilecek sınavlarda ek puan hakkı verilerek, şehit yakınlarına, sıralama puanlarında eşit puan olması durumunda alımlarında puan önceliği tanınmakta¹⁸⁰,
- 3713 sayılı Kanun'un Ek 1.maddesine istinaden eş veya çocuklardan birisi ile anne-babası veya kardeşlerinden biri olmak üzere toplam iki kişi için istihdam hakkı verilmekte,
- Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının en uygun çalışma koşullarının sağlanması amacıyla, öğrenim durumları sebebiyle hizmetli kadrolarına atanmaların büro hizmetlerinde görevlendirilmesi hususuna azami özen gösterilmekte¹⁸¹,
- Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği, 44.maddesine göre şehidin öğretmen olan eşinin yer değiştirebilmesine imkân sağlanmakta ve/veya zorunlu çalışma şartlarında muafiyet sağlanmakta,
- Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmeliğin Ek 2.maddesi kapsamında şehidin devlet memuru yakınlarına atanma taleplerindeki kısıtlayıcı hükümlerin uygulanmayacağı hükme bağlanmakta,
- Milli Piyango İdaresi tarafından bayilik verilmekte¹⁸²,
- 2005/27 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile her yıl düzenlenen törenler kapsamında “18 Mart Şehitler Günü” ile “19 Eylül Gaziler Günü” nde izinli sayılmaları için idari izin verilmektedir¹⁸³.

¹⁸⁰<http://www.msb.gov.tr/SehitGazi/icerik/devlet-memuru-alimlarinda-puan-ayricaligi-sehit-yakinlari> (Erişim Tarihi: 03.06.2022)

¹⁸¹ R.G., T. 20.03.2022, S. 30366.

¹⁸²<http://www.millipiyango.gov.tr/node/22> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)

¹⁸³ R.G., T. 15.10.2005, S. 25967.

2.1.3.8. Emlak ve kredi hizmetleri

Şehit yakınlarına emlak ve kredi hizmetleri kapsamında ikamet yeri değişikliğinde şehidin çalıştığı kurum tarafından harcırah ödemesi, mensup olduğu kuvvet komutanlıklarına göre Tedarik Bölge Başkanlıkları, Askerlik Şubeleri veya Askerlik Dairesi Başkanlıkları veya Jandarma Komutanlıkları tarafından kira ödemesi ve kamu konutlarından ücretsiz yararlanma hakkı, Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından sıfır faizli konut kredisi kullanma hakkı ile TOKİ konutlarından öncelikli yararlanma hakkı verilmiştir. Emlak ve kredi hizmetleri kapsamında sağlanan haklara yönelik ayrıntılı bilgiler aşağıdaki başlıklar altında yer almaktadır¹⁸⁴.

2.1.3.8.1. İkamet yeri değişikliğinde harcırah ödemesi

6245 sayılı Kanun'un 3.maddesine istinaden şehit ailesinin ikamet yerini değiştirmek istemesi halinde aile fertleri için harcırah ödemesi yapılmaktadır.

2.1.3.8.2. Kira ödemesi

3713 sayılı Kanun'un 21.maddesi kapsamında şehit ailesine, yurtiçinde ikamet etmesi halinde 10 yıl, yurt dışında ikamet etmek istemesi halinde iki yıl süreyle kira bedeli devlet tarafından karşılanmaktadır.

2.1.3.8.3. Kamu konutlarından ücretsiz yararlanma hakkı

3713 sayılı Kanun'un 21.maddesi kapsamında şehit ailesinin kamu konutlardan bir yıl boyunca ücretsiz olarak yararlanma hakkı da bulunmaktadır. Kamu konutlarından yararlanılan dönem için ayrıca kira yardımı yapılmamaktadır.

2.1.3.8.4. Sıfır faizli konut kredisi kullanma hakkı

Toplu Konut Fonundan Şehit Ailelerine, Malulleri ile Dul ve Yetimlerine Açılacak Faizsiz Konut Kredisi Yönetmeliğinin 113.maddesi gereği 13.02.2014 tarihinden önce şehit olanların ailelerine, diğer şartları sağlamak ve bir konut ile sınırlı olmak kaydı ile Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası aracılığı ile bulundukları yerdeki banka şubesinden “Sıfır Faizli Konut Kredisi” hizmeti sunulmaktadır.

¹⁸⁴Detaylı bilgi için bkz. 6245 sayılı Harcırah Kanunu, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, Toplu Konut Fonu'ndan Şehit Ailelerine, Malulleri ile Dul ve Yetimlerine Açılacak Faizsiz Konut Kredisi Yönetmeliği.

2.1.3.8.5. TOKİ konutlarından öncelikli yararlanma hakkı

Şehit ailelerine TOKİ konutlarından öncelikli yararlanma hakkı verilmektedir¹⁸⁵. TOKİ'den konut alan şehit aileleri için konut bedelinin %10'u peşin, kalanı evin tesliminden sonra 20 yılda sabit taksitle olacak şekilde ödemelerde kolaylık gösterilmektedir¹⁸⁶.

2.1.3.9. Vergi indirimi ve muafiyetleri

Şehit aileleri için Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından aşağıda belirtilen vergi muafiyetlerinden belirli şartların sağlanması halinde emlak vergisi muafiyeti, gelir vergisi muafiyeti, gümrük vergisi muafiyeti, özel tüketim vergisi muafiyeti ve silah taşıma ruhsat harçlarına yönelik haklar verilmektedir¹⁸⁷.

2.1.3.9.1. Emlak vergisi muafiyeti

1319 sayılı Kanun'un 8.maddesi ile şehit yakınının 200 m² ve üzerinde olmamak şartıyla sadece üzerine kayıtlı bir evinin bulunması halinde (intifa hakkına¹⁸⁸ sahip olanlar dahil) sahibi olduğu konut için, tek meskene hisse ile ortak olmaları halinde ise hisselerine ait kısımla sınırlı olmak kaydı ile emlak vergisinden muafiyeti hakkı sağlanmıştır. Belirlenen şartlara sahip olan hak sahipleri tarafından yerel yönetimlere başvurulması ve istenen belgelerin ibraz edilmesi halinde bu haktan faydalanabilmektedir.

2.1.3.9.2. Gelir vergisi muafiyeti

193 sayılı Kanun'un 26.maddesi gereğince harp malullüğü zamları, harp malulleri ile dul ve yetimlerine verilen tekel bayileri, harp malulü ile dul ve yetimi sıfatıyla yapılan her türlü ödemeler, vatan hizmetleri tertibinden bağlanan aylıklar ile ödenen mükafatlar için gelir vergisi muafiyeti uygulanmaktadır.

¹⁸⁵<https://www.toki.gov.tr/basvuru-sartlari> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)

¹⁸⁶<https://www.toki.gov.tr/AppResources/UserFiles/files/Satis/Trabzon/Vakfikebir/ilan.pdf> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)

¹⁸⁷Detaylı bilgi için bkz. 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 4458 sayılı Gümrük Kanunu, 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu ile 6136 Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun.

¹⁸⁸İntifa Hakkı: Başkasına ait bir eşya veya malvarlığı üzerinde, belli bir kişiye, tam yararlanma imkânı sağlayan bir irtifak hakkıdır. İntifa hakkının kurulması ile gayrimenkulün maliki, eşyanın veya hakkın özdeğerini kendisinde tutmakta, buna karşılık bunlardan elde edilebilecek yararları belirli bir kişiye tahsis etmektedir. İntifa hakkı sözleşme, mahkeme kararı veya kanuni intifa hakkı olmak üzere üç şekilde kurulabilmektedir. Detaylı bilgi için bkz. <https://kulacoglu.av.tr/intifa-hakki/> (Erişim Tarihi:20.02.2022)

2.1.3.9.3. Gümrük vergisi muafiyeti

Şehit yakınları için de malul ve engellilerin kullanımına mahsus eşyaların gümrük vergisinden muaf tutulmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır (4458 sayılı Gümrük Kanunu, m.167).

2.1.3.9.4. Özel tüketim vergisi muafiyeti

Şehit yakınları için 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu'nun (ÖTVK) 7. maddesinin birinci fıkrasının (8) numaralı bendine göre düzenlenen (II) sayılı listede yer alan kayıt ve tescile tabi mallardan;

- Eşya taşımaya mahsus, 87.04 tarife pozisyonunda yer alan 2800 cm³ veya altında motor silindir hacmine sahip van, panelvan, kamyonet, pick-up, vb. taşıtlar,
- Binek otomobillerden, 87.03 tarife pozisyonunda yer alan 1600 cm³ veya altında motor silindir hacmine sahip panelvan, pick-up, arazi taşıtı, ATV, jeep, steysin vagon, vb. taşıtlar,
- Motor silindir hacmine bakılmaksızın motosikletlerden 87.11 tarife pozisyonunda yer alanlar için 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun "Ek 1..maddesi"nin ikinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde sayılan kişilerden hayatını kaybetmiş olanların eş veya çocuklarından birisi, eş ve çocuğu yoksa ana veya babasından birisi tarafından bir defaya mahsus olmak üzere ilk iktisabı (edinme/elde etme) Özel Tüketim Vergisinden (ÖTV) muafiyet sağlanmaktadır.

Şehit çocuklarının evli olmaları veya sonradan evlenmeleri istisnadan yararlanma hakkını ortadan kaldırmamaktadır. Ancak, şehidin daha sonra tekrar evlenen dul eşi bu istisnadan faydalanamamaktadır.

2.1.3.9.5. Silah bulundurma veya taşıma ruhsatı harç muafiyeti

6136 sayılı Kanun'un 7.maddesi gereği şehide ait silahın (sadece bir silah için) aile fertlerinden birinin devralması halinde silah bulundurma veya silah taşıma ruhsatı harç bedelleri için muafiyet imkânı sağlanmıştır.

2.1.3.10. Hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri

Şehit yakınlarına hukuki yardım sağlanmasına dair "Şehit Yakınları ve Gazilere Hukuki Yardım Sağlanmasına Dair Yönetmelik"¹⁸⁹ 25.10.2017 tarihinde yayımlanmıştır.

¹⁸⁹R.G., T. 25.10.2022, S. 30221.

Şehit yakınlarına yönelik olarak, ilgili yönetmeliğin 1. maddesi ile kapsamında hayatlarını kaybedenlerin yakınları veya yaralananlar tarafından açılan hukuk davaları veya ceza soruşturmaları ile kovuşturmalarında mağdur, müşteki ve katılan sıfatıyla temsiline ilişkin hukuki yardım sağlanmasına ilişkin hukuki danışmanlık hizmetleri verilmektedir.

Alo 183 Çağrı Merkezi aracılığı ile ASHB tarafından şehit yakınları ve gazilere yönelik gerçekleştirilen hizmetler hakkında bilgilendirmeler ile yönlendirme yapılmayı gerektiren durumlarda bilgilendirme hizmetleri sunulmaktadır¹⁹⁰.

2.1.3.11. Sağlanan diğer haklar

Yukarıda belirtilen haklar haricinde şehit yakınlarına aşağıda belirtilen başlıklar altında başta motivasyon artırıcı alanlar olmak üzere abonelik hizmetleri alanında, bakım ve rehabilitasyon alanlarında, ulaşım alanlarında ve sosyal çevre edinmeye ilişkin alanlarda farklı hizmetler verilmektedir.

2.1.3.11.1. Şehadet belgesi ve madalya verilmesi

Şehit olan personel bekar ise sadece anne veya babasına, evli ise ilaveten eşine şehadet belgesi verilmektedir¹⁹¹. Şehadet belgesinin ilk kez şehit ailelerine takdim edilmesi ilgili Garnizon Komutanlıkları sorumluluğuna verilmiştir. Şehit yakınlarının ihtiyaç duyacağı miktar kadar çoğaltılabileceği belirtilmektedir. Ayrıca, Şehadet belgesinin bir kopyası şehidin kayıtlı bulunduğu Askerlik Şubesine, bir diğer nüshası ise şehidin şahsi özlük dosyasında muhafaza edilmektedir. Ancak daha sonra tekrar şehadet belgesine ihtiyaç duyulması halinde ilk çıkaran makam tarafından aynı işlemlerin tekrarlanması ve ilgili kurumlara birer nüshanın tekrar gönderilmesi gerekmektedir. 6171 sayılı Kanun'un 2.maddesi gereği şehit yakınları ile gazilere Devlet Övünç Madalyası ve Berat'ı Cumhurbaşkanı'nın kararı ve katılımı ile her yıl düzenlenen törenlerle verilmektedir.

2.1.3.11.2. Askerlik muafiyeti

1111 sayılı Kanun'un 10.maddesi hükümlerine göre askerlik muafiyetine ilişkin esaslar kapsamında askerlik hizmeti yapan şehit yakınları ve kamu personeli olarak görevliyen hayatını kaybeden şehit yakınları için ayrı şartlar belirlenmiştir.

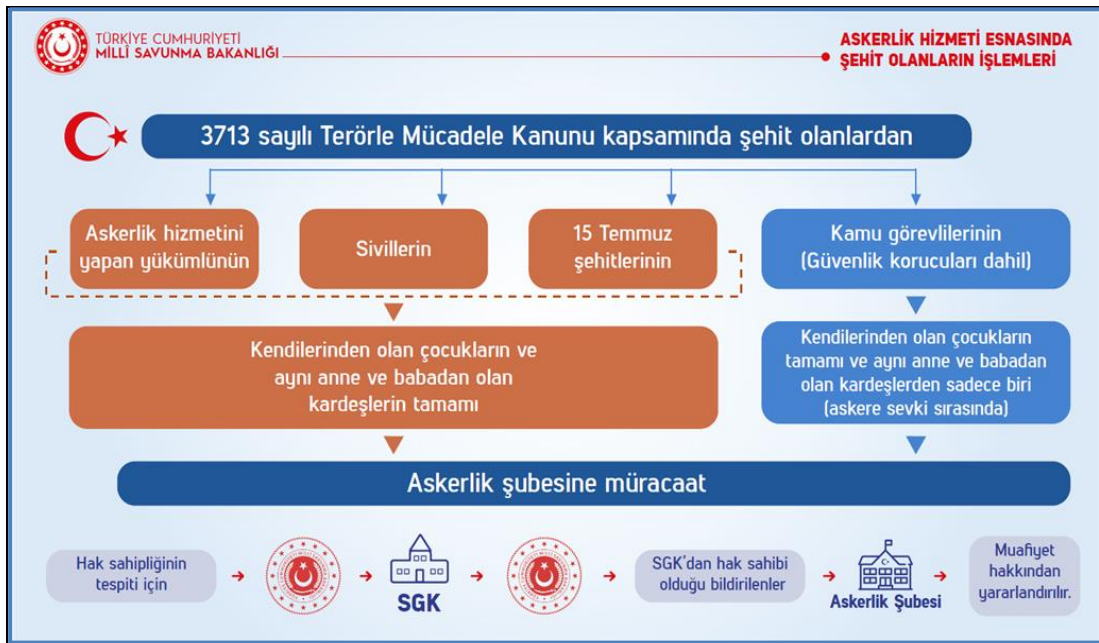
¹⁹⁰<http://alo183.aile.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 27.01.2022)

¹⁹¹Şehit yakınlarına verilen Şehadet Belgesi EK-1'de gösterilmiştir.

- Kanun'a tabi yedek subaylar ile 1111 sayılı Askerlik Kanunu'na tabi erbaş/erlerin, şehit edilen sivillerin ve 15 Temmuz şehitlerinin kendilerinden olma çocukları, aynı anne ve babadan olma kardeşlerinin tamamı istekli olmadıkça silah altına alınmayarak askerlik hizmetinden muaf tutulmakta, silah altındakiler ise istekleri halinde derhal terhis edilmektedir.

- 3713 sayılı Kanun kapsamında görev yapan kamu görevlilerinin (güvenlik korucuları dâhil) kendilerinden olma çocuklarının tamamı, aynı anne ve babadan olma kardeşlerinden tamamı istekli olmadıkça silah altına alınmayarak askerlik hizmetinden muaf tutulmakta, silah altındakiler istekleri halinde derhal terhis edilmektedir.

Askerlik hizmeti esnasında şehit olanların yakınları için askerlikten muaf hakkı verilen çocukları ile aynı anne ve babadan olan kardeşlerin tamamı için işlemlerinin ne şekilde ve hangi şartlarda yapılacağına ilişkin iş akış süreçleri hazırlanmıştır. Görsel 2.3. Askerlik Hizmeti Esnasında Şehit Olanların İşlemlerinde gösterilmiştir.

Görsel 2.3. Askerlik Hizmeti Şehit Olanların İşlemleri¹⁹²

Askerlik hizmeti esnasında ölenler ile gaip veya malul olanların askerlikten muaf hakkı verilen kardeş işlemlerinin ne şekilde ve hangi şartlarda yapılacağına ilişkin iş akış süreçleri Görsel 2.4. Askerlik Hizmeti Esnasında Ölenler ile Gaip veya Malul Olanların İşlemlerinde gösterilmiştir.

¹⁹²<https://www.msb.gov.tr/Askeralma/icerik/muafiyet-islemleri> (Erişim Tarihi: 27.11.2022)

Görsel 2.4. Askerlik Hizmeti Esnasında Ölenler ile Gaip veya Malul Olanların İşlemleri¹⁹³

Askerlik muafiyeti hakkından yararlanmaları için hak sahiplerinin kayıtlı bulundukları yerin Askerlik Şubesi Başkanlığına yazılı olarak dilekçe ile başvuru yapmaları gerekmektedir.

2.1.3.11.3. Askerlik hizmetinde kardeş ve çocukların ikametine yakın yere dağıtımı

TSK Erbaş ve Er İşlemleri Yönergesi kapsamında kardeşlerden muafiyet kapsamına girmeyenler ile muafiyet kapsamında olmakla birlikte bu muafiyetten yararlanmak istemeyenlerin zorunlu askerlik hizmetlerini yerine getireceği yerlerinin belirlenmesi sürecinde, eğitim birliklerindeki eğitimlerini tamamlamalarının ardından kıtalarına dağıtımlarının yapılması esnasında Kuvvet Komutanlıklarınca imkânlar dâhilinde şehit ailesinin ikametine yakın birliklere tertip işlemleri yapılarak, askerlik görevinin bu birliklerde yerine getirilmesine olanak sağlanmaktadır.

2.1.3.11.4. Hususi damgalı pasaport verilmesi

5682 sayılı Kanun'un 14.maddesi kapsamında kamu görevinin 1, 2 veya 3.kadro derecesinde bulunan veya emsalleri esas alındığında aylık kadro derecesi asgari 3.kadro

¹⁹³ <https://www.msb.gov.tr/Askeralma/icerik/muafiyet-islemleri> (Erişim Tarihi: 27.11.2022)

derecesine yükseltilen şehidin eşi ile evli olmayan ve herhangi bir işte çalışmayan kız/erkek çocukları, hayatını kaybeden ebeveyelerinden dolayı maaş alsa dahi ergin olmayan veya olsa dahi yanlarında yaşadığı halde evli sahibi olmayan ve iş sahibi olmayan öğrenimi devam eden çocuklarına (25 yaşının tamamlanmasına kadar), yine ergin olsa dahi yanlarında yaşadığı halde evli ve iş sahibi olmayan, bedensel, zihinsel veya ruhsal engellerinden dolayı en az bir engellilik hali nedeniyle sürekli bakıma muhtaç olduğu resmi sağlık kurumları tarafından sağlık kurulu raporu ile ispat edilen çocukların hususi damgalı pasaport hakkı bulunmaktadır.

2.1.3.11.5. Şahsi tabancalarının varislerine devredilmesi

Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Yönetmeliğin 57.maddesine göre şehidin tabancasını adına tescil ettirecek varisin, veraset ilamı ve noterden 18 yaşından büyük varislerden alacağı onaylı feragatnamenin ilgili Kuvvet Komutanlıklarınca verilen Menşei Belgesi ile birlikte ruhsat için kırsal kesimde ikamet edenler İl Jandarma Komutanlıklarına, diğerlerinin ise İl Emniyet Müdürlüklerine başvuru yapması durumunda şahsi tabancaların kendilerine devir işlemleri gerçekleştirelebilmektedir.

2.1.3.11.6. Elektrik enerjisi ücretlerinde indirim

Şehitlerin dul eşlerinin ikamet ettikleri konutta tüketilen elektrik enerjisi faturasına yansıtılmak üzere %40'tan az olmamak üzere indirim uygulanmaktadır¹⁹⁴. Bu imkândan yararlanmak isteyenlerin, bağlı oldukları Elektrik Dağıtım Müessesesine, SGK tarafından verilen “*Maaş Bordrosu*” ile müracaat edilmesi ve bu haktan devamlı olarak yararlanabilmek için her yıl ocak ayında aynı belgenin Elektrik Dağıtım Müessesesine onaylatılması gerekmektedir¹⁹⁵.

2.1.3.11.7. Su abonelik ücretlerinde indirim

Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1.maddesi gereğince Şehitlerin dul veya yetimlerine aylık bağlananların müracaatları halinde belediyelerce tahakkuk ettirilecek

¹⁹⁴EPDK'nun 5999-3 sayılı Dağıtım Lisansı Sahibi Tüzel Kişiler ve Görevli Tedarik Şirketlerinin Tarife Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esasların belirlendiği Kurul Kararı.

¹⁹⁵<https://sehityakinlari.aile.gov.tr/sikca-sorulan-sorular/elektrik-ve-su-ucret-indirimi> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)

su bedelinde %50'den az olmamak üzere indirim uygulanmaktadır. Sağlanan haktan faydalanmak isteyen hak sahiplerinin su sayaçlarına ilişkin abonelik kayıtlarının kendi üzerlerine kayıtlı olması şartı ile istenen diğer belgelerle birlikte her yılın ocak ayı içerisinde kendi ikamet ettiği Belediye Başkanlıklarına başvurmaları bu haktan faydalanması için yeterli olmaktadır¹⁹⁶.

2.1.3.11.8. Huzurevi hizmeti

Aylık bağlanan kişilere, bu gelirinden başka hiçbir yerden geliri olmadığını belgelemesi durumunda 1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun¹⁹⁷ hükümlerine göre huzurevleri ile yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerinden ücretsiz yararlanma imkânı sunulmaktadır. Ayrıca, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 21.maddesi ile belirtilen hususlar kapsamında yaşamak için gerekli hareketleri yapmaktan aciz olanlar ile kimsesizler, kamu kurum ve kuruluşlarına ait (bunların bulunmadığı takdirde özel) rehabilitasyon ve bakım merkezleri, yurtlar ve huzurevlerinde parasız olarak veya masrafları devlet tarafından karşılanmak üzere barındırılmakta veya baktırılmaktadır. Bu hizmetten faydalanmak için ASHB'ye müracat edilmesi gerekmektedir.

2.1.3.11.9. Ücretsiz seyahat kartı uygulaması

Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği ile şehit yakınları kapsamında bulunan şehidin eşi, annesi ve babası ile evli olmayan ve yirmi beş yaşını doldurmamış çocuklarına yönelik şehir içi ve şehir dışı toplu taşıma hizmeti sunulmaktadır¹⁹⁸.

Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliğinin 4.maddesi ile yapılan düzenleme ile şehiri içi toplu taşıma kapsamında şehir içi kara ve deniz ulaşımında (turizm ve servis taşımacılığı ile kullanılan araçlar hariç) taksiler, taksi dolmuşlar, dolmuşlar, demiryolları ve denizyollarının şehiriçi hatlarında sunulan toplu taşımada insan ulaşımına yönelik hizmetler veren belediyelere, belediyeler tarafından kurulan şirketlere ve birlik, müessese ile diğer işletmelere veya belediyeler tarafından kendilerine yetki verilen özel şahıs veya şirketlere ait olduğu halde mevzuatına göre ayakta yolcu taşıyabilen araçlar ya da demiryolları ve denizyolları araçları kullanılmak suretiyle şehir içi toplu insan ulaşımına

¹⁹⁶R.G., T. 19.01.2002, S. 24645.

¹⁹⁷R.G., T. 24.02.1968, S. 12835.

¹⁹⁸R.G., T., 04.03.2014 S. 28931.

yönelik hizmetler bu kapsamda değerlendirilmektedir. Şehirlerarası toplu ulaşım hizmetlerinde eğlence ve turistik amaçlar ile servis amaçlı kullanılanlar hariç olmak üzere diğer demiryolları, deniz araçlarının kullanılması ile sunulan şehirlerarası toplu ulaşımına yönelik hizmetleri ifade etmektedir.

2.1.3.11.10. Devlet tiyatrolarından ücretsiz istifade etme

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğüne malul olduğu değerlendirilen yedek subay, erbaş ve er dâhil TSK personeline sezon boyunca oyunlar, şehit dul ve yetimlerine ücretsiz olarak izlettirilmektedir¹⁹⁹.

2.1.3.11.11. Müze ve Ören Yerlerinden ücretsiz istifade etme

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Müze ve Ören Yerlerine Girişlerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönergesi²⁰⁰ kapsamında, Bakanlığa bağlı müze ve ören yerlerinden faydalanmak isteyen şehit yakınları resmi kimlik kartlarını ibraz etmek suretiyle müze ve ören yerlerine girişlerde herhangi bir ücret ödemeksizin faydalanabilmektedir²⁰¹.

2.1.4. Tamamlayıcı emeklilik kapsamında sağlanan haklar

Türkiye’de sosyal güvenlik kurumları dışında tamamlayıcı emeklilik kapsamında kurulan sosyal güvenlik sağlayan kuruluşlara ihtiyaç duyulmasının en önemli nedenleri arasında SGK tarafından hak sahiplerine sağlanan koruma garantisinin yetersizliği gelmektedir. Bu nedenle, SGK dışında kanunla tamamlayıcı emeklilik kapsamında kurulan sosyal güvenlik kurumları bulunmaktadır. Kanunla kurulan, bu kurumlar arasında OYAK, Polis Bakım ve Yardım Sandığı (POLSAN), İlkokul Öğretmenleri Sağlık ve Sosyal Yardım Sandığı (İLKSAN), Amele Birliği Biriktirme ve Yardımlaşma Sandığı ve Memur Yardımlaşma Kurumu (MEYAK) gibi kuruluşlar bulunmakla birlikte, kanunla kurulan kurum ve yardımlaşma sandıklarının haricinde ayrıca özel sektör inisiyatifi ile kurulan

¹⁹⁹<https://www.msb.gov.tr/SehitGazi/icerik/devlet-tiyatrolarindan-ucretsiz-yararlanma-3713-sk> (Erişim Tarihi: 05.03.2022)

²⁰⁰Kültür ve Turizm Bakanlığının 26.02.2014 tarih ve 49 sayılı Yönetim Kurulu Kararı ile alınan karar ile müze ve ören yerlerine girişlerde uygulanacak hususlara yönelik yönerge çıkarılması kararlaştırılmıştır.

²⁰¹https://www.muze.gov.tr/tr/kurumsal/muze-ve-oren-yerlerine-girislerde-uygulanacak-usul-ve-esaslar-hakkinda-yonerge_22.html (Erişim Tarihi:01.04.2022)

tamamlayıcı sosyal güvenlik kurumları arasında en dikkat çekici olanları arasında Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Mensupları Sosyal Yardım Sandığı Vakfı, Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş. Mensupları Yardımlaşma Sandığı Vakfı, Millî İstihbarat Teşkilâtı (MİT) Personeli Sosyal Güvenlik ve Dayanışma Vakfı ve Adalet Teşkilatı Ek Emeklilik Sandığı ve Yardımlaşma Vakfı bulunmaktadır.

TSK personeli tarafından, SGK'nın maaş, tazminat ve diğer ödemeler kapsamında sağladığı hakların geride kalan ailelerin yaşam standardını karşılamakta yetersiz olacağı değerlendirilerek, tamamlayıcı emeklilik kapsamında kurulan çeşitli vakıf, dernekler ve diğer kurumlar aracılığı ile şehit yakınlarına farklı alanlarda ve konuları içerecek şekilde yardım ve ödemeler yapılmaktadır. TSK personelinin yararlandığı hizmetlerin bir kısmı prim ödemeli, bir kısmı da prim ödemesiz olarak hizmet vermektedir. Bu kapsamda;

- OYAK, TSK Dayanışma Vakfı (TSKDV), Mehmetçik Yaşam Sigortası, Kartal Vakfı (KV), Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği (HKYD), TSK Eğitim Vakfı tarafından verilen hizmetler prim ödemeli,
- TSK Elele Vakfı ile TSK Mehmetçik Vakfı tarafından verilen hizmetler ise prim ödemesiz olarak gerçekleştirilmektedir²⁰².

Bu bölümde, tamamlayıcı emeklilik kapsamında kurulan ve TSK personelinin yararlandığı kurumlar, dernek ve vakıflar ile yardımlaşma sandıkları tarafından şehit yakınlarına sunulan hizmetler ile yapılan yardımlar hakkında bilgi verilmektedir.

2.1.4.1. Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) tarafından sağlanan haklar

OYAK 205 sayılı Ordu Yardımlaşma Kurumu Kanunu ile bağlı ortaklıklarıyla birlikte özel hukuk hükümlerine tabi olarak, mali ve idari bakımdan tamamen özerk, tüzel kişiliği bulunan bir kurum olarak kurulmuştur²⁰³. Kurum'un merkezi Ankara'da bulunmaktadır. 205 sayılı Ordu Yardımlaşma Kurumu Kanunu ile TSK mensupları zorunlu ve daimî üye olarak, "*Emekli Maaşı Sistemi*"ne katılanlar ile isteğe bağlı olarak, kurumda ve kurumun %50'sinden fazla iştirak ettiği şirketlerde çalışanlar "*Daimî Üye*" olarak, yedek subaylar "*Geçici Üye*" olarak belirlenmiştir. Bu üyeliklerdeki farklılık sadece

²⁰²Sağlanan haklardan OYAK, TSKDV, Kartal Vakfı, HKYD, TSK Eğitim Vakfı tarafından prim ödemeli, TSK Mehmetçik Vakfı ve TSK Elele Vakfı tarafından prim ödemesiz olarak sunulan hizmetlerden faydalanmaya yönelik başvuru esasları ve sağlanan haklara yönelik detaylı bilgi edinmek için bkz. www.oyak.com.tr, www.tskdv.org.tr/, www.mehmetcik.org.tr/, www.kartal.org.tr, www.hvkkyarder.org/, www.tskev.org.tr/ ve www.elele.org.tr/ (Erişim Tarihi: 14.02.2022).

²⁰³R.G., T. 09.01.1961, S. 10702.

üyelerden kesilecek aidat oranının ve üyeler için yapılacak ödeme çeşitlerinin belirlenmesi amacıyla kullanılmaktadır.

OYAK'ın üye sayısı 1961 yılında 65.000 iken 28.02.2018 itibariyle 324.986'ya yükselmiş (Alper vd., 2015, s.142; OYAK, 2018, Üye Bülteni), 2021 yılı sonu itibariyle üye sayısı 451.564 kişi olmuştur²⁰⁴. Üye artışı her geçen yıl devam etmektedir. Üye artışının devam etmesinin en büyük nedeni tamamlayıcı emeklilik kapsamında yapmış olduğu yardımlardan üyelerin memnuniyetinin devam etmesi ve isteğe bağlı üyelik ile emeklilik sonrasında üyeliğini devam ettirmesidir.

OYAK üyelerinin aylıklarından kesilecek aidat oranları, 205 sayılı Kanun kapsamında hesaplanan matrahlar üzerinden;

- Daimî üyelerden %10 olarak,
- Geçici üyelerden ise %5 olarak belirlenmiştir.
- OYAK'ın kanun ile belirlenen daimî üyelere;
- Emeklilik yardımı,
- Ölüm yardımı,
- Emekli Maaşı Sistemine katılım hakkı sağlamakta,

Geçici üyelere maaşlarından aidat kesildiği sürece ölüm yardımı yapılmaktadır. OYAK üyelerinin mali durumlarına destek olmak amacıyla, üyelikte 18 ayını dolduran her daimî üyeler ile üyelikte 36 ayını dolduran diğer isteğe bağlı daimî üyelerin üye aidatının 40 katına kadar borç verme hizmeti kapsamında sunulan hizmetlerden faydalanma hakkı bulunmaktadır²⁰⁵. Sistemin uzun vadedeki verimliliğinin azalmaması amacıyla, üç ile 10 yıl arasında aidat ödemesi sonrasında sistemden ayrılanlara sadece birikmiş aidatları verilmektedir. Üyelik süresi üç yıldan az olanların üyelikten ayrılmaları halinde, hiçbir ödeme yapılamamaktadır²⁰⁶.

Vefat eden üyeler, üyelik süresi 10 yılın altında olsa da emeklilik yardımına hak kazanmaktadırlar. Muvazzaf daimî üyelere yapılacak emeklilik yardımı hesabında sadece üyelerin yatırdığı fiili aidat tutarları ve bu aidatların sistemde kaldığı süre esas alınmakta, üyeler arasında kuvvet, rütbe ve sınıf ayrımı yapılmamaktadır. Ayrıca daimî üyelerin

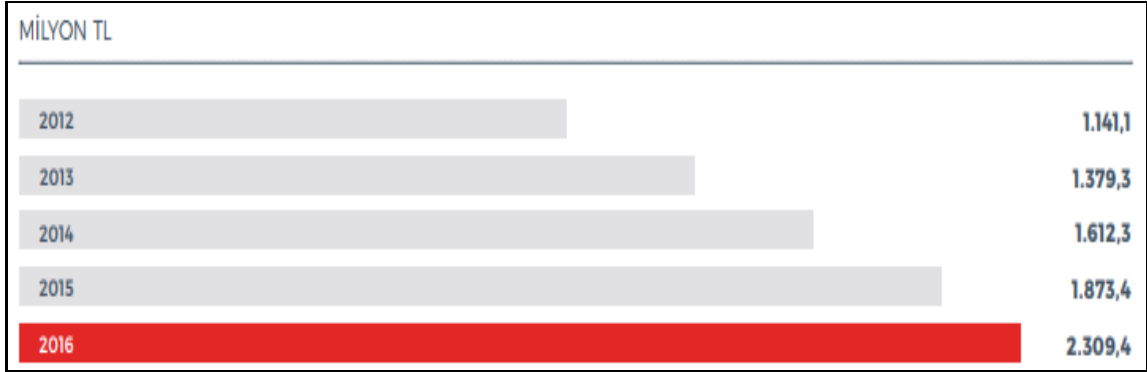
²⁰⁴<https://www.oyak.com.tr/kurumsal/hakimizda/rakamlarla-oyak/> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)

²⁰⁵https://online.oyak.com.tr/ONLINE/onlineweb/y_sikca_sorulan_sorular_detay.jsp?baslik_sira=1073 (Erişim Tarihi: 05.12.2022)

²⁰⁶https://online.oyak.com.tr/ONLINE/onlineweb/y_hizmetler_detay.jsp?hizmetId=1000 (Erişim Tarihi: 05.12.2022)

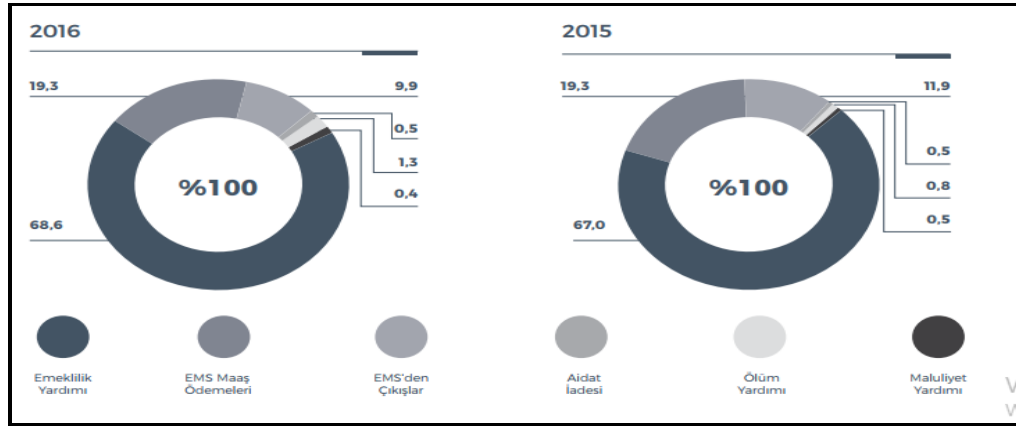
tamamı için emeklilik yardımı veya emekli maaş hesaplarında hiçbir ayırım yapmadan kurum tarafından aynı nema oranı kullanılmaktadır (OYAK, 2017, s.124).

Zorunlu yasal yardımlar kapsamında yapılan ödemeler; emeklilik yardımı, emekli maaş sistemi (OEMS) maaş ödemeleri, ölüm yardımı ve maluliyet yardımları olarak belirlenmiştir (OYAK, 2017, s.132). Görsel 2.5.'te 2012-2016 yıllarında gerçekleştirilen zorunlu yasal yardımların yapıldığı yıllar ve kişi sayıları yer almaktadır.

Görsel 2.5. Zorunlu Yasal Yardımların Yapıldığı Yıllar ve Kişi Sayıları²⁰⁷

Görsel 2.6.'da ise 2015-2016 yıllarında OYAK tarafından gerçekleştirilen zorunlu yardım ödemelerinin yıllara göre dağılım yüzdelerine yer verilmektedir.

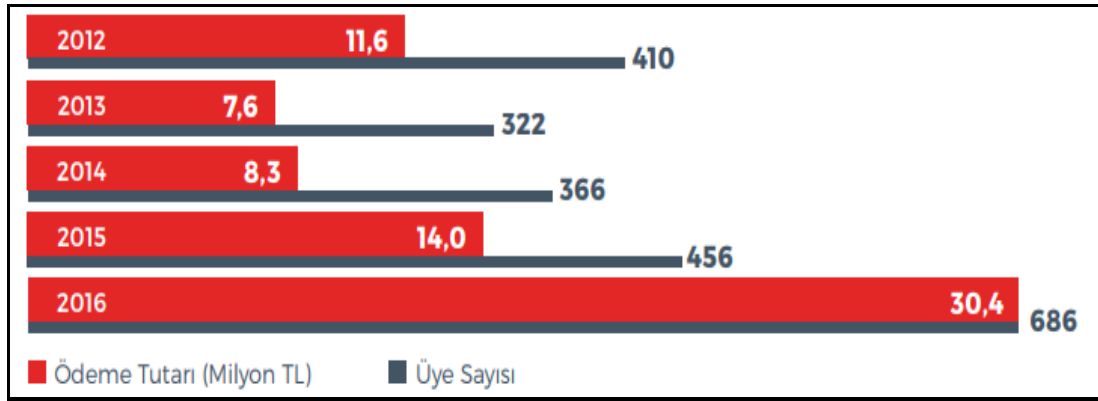
Görsel 2.6. Zorunlu Yardım Ödemelerinin Dağılım Yüzdeleri²⁰⁸

OYAK Ölüm Yardımı kapsamında, aidat ödenen süre içinde vefat eden üyelerin kanuni mirasçılara ödeme yapılmaktadır. Ölüm yardımı, özellikle genç rütbeli personelin lehine olmak üzere üyenin ölüm tarihindeki aidata esas maaşı eğer albay rütbesine esas

²⁰⁷<http://www.oyak.com.tr> (Erişim Tarihi: 14.02.2022)

²⁰⁸<http://www.oyak.com.tr> (Erişim Tarihi: 14.02.2022)

maaşından düşük ise albay rütbesi için belirlenen adata esas maaşın 20 katı, yüksek ise kendi rütbesinin adata esas maaşının 20 katı olarak hesaplanır ve mirasçılara ödenir (OYAK, 2017, s.137). OYAK tarafından 2016 yılında vefat eden 686 üyenin mirasçılara 30,4 Milyon ₺ tutarında ölüm yardımı yapılmıştır. 2012 yılından 2016 yılına kadar geçen süre içerisinde OYAK tarafından ölüm yardımı kapsamında yapılan ödeme tutarları ile kişi sayılarına Görsel 2.7.'de yer verilmektedir.

Görsel 2.7. Yıllar İtibarıyla Ölüm Yardımı²⁰⁹

Tablo 2.2.'de 2021 Yılında OYAK Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlara ilişkin ödemelere yer verilmiştir²¹⁰.

Tablo 2.2. 2021 Yılında OYAK Tarafından Yapılan Sosyal Yardımlar²¹¹

Yasal Yardımlar	Ödeme Yapılan Üye Sayısı	Kişi Başına Ortalama Tutar (₺)	Tutar (₺)
Emeklilik Yardımı	7.551	414.091	3.126.800.000
Ölüm Yardımı	933	59.164	55.200.000
Maluliyet Yardımı	244	61.475	15.000.000
Üye Emekli Maaşı Ödemesi	61.575	28.039	1.726.500.000
TOPLAM	70.303	-	4.922,500.000

OYAK vasıtasıyla OMSAN Lojistik tarafından 2021 yılında, 28 şehit ailesine ücretsiz evden eve taşıma hizmeti verilmiştir²¹². 2022 yılı 11 aylık dönemde yasal yardımlar kapsamında 688 personele 518,5 Milyon ₺ ödeme yapılmıştır²¹³.

²⁰⁹<http://www.oyak.com.tr> (Erişim Tarihi: 14.02.2022)

²¹⁰TEPEDELDİREN, T. (2022). *OYAK Dergisi*. OYAK 62'nci Olağan Genel Kurulu. s.25.

²¹¹<https://www.gazetevatan.com/ekonomi/2023-tutun-ikramiyesi-ne-zaman-yatacak-2023-tutun-ikramiyesi-ne-kadar-oldu-zam-geldi-mi-2070560> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)

²¹²TEPEDELDİREN, T. (2022). *OYAK Dergisi*. OYAK 62'nci Olağan Genel Kurulu. s.24.

²¹³Üye Bülteni, Kasım 2022, Sayı: 60.

2.1.4.2. TSK Dayanışma Vakfı tarafından sağlanan haklar

TSK’de görevli personel arasında bulunan subay, astsubay, sivil memur, uzman jandarma ve uzman erbaşlar arasında Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Sistemi olan TSKDV kurulmadan önceki dönemlerde Kuvvet Komutanlıkları ve Jandarma Genel Komutanlığı bireysel olarak bünyelerinde oluşturdıkları Sosyal Yardım ve Moral Sandıkları aracılığıyla bu faaliyetler gönüllülük esasına göre yürütülmüştür. Daha sonraki yıllarda ise Genelkurmay Başkanlığı'nın koordinatörlüğünde, ilgili Kuvvet Komutanlıkları ile Jandarma Genel Komutanlığı arasında yapılan çalışmalar sonunda, vazife esnasında veya görev dışında vefat edenlerden özellikle SGK tarafından hizmet süresinin az olması nedeniyle maaş bağlanmayan personel öncelikli olmak üzere şehidin eşi, çocukları, annesi ve babası ile malul olanların kendilerine yardım edilebilmesi için daha kurumsal ve sistemli bir yapının oluşturulması gereği ortaya çıkmıştır.

Bu amaçla, söz konusu Sosyal Yardım ve Moral Sandıkları kaldırılarak yerlerine 28.12.1999 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri Dayanışma Vakfı (TSKDV) kurularak, faaliyetlerini 01.01.2000 tarihinden itibaren yürütmeye başlamıştır.

TSKDV'nın amacı TSK, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığında görevli subay, astsubay, sivil memur, uzman jandarma ve uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve sözleşmeli erlerimizden şehitlerimiz başta olmak üzere vefat edenlerin evli ise eş ve çocuklarına, bekâr ise anne ve babalarına, malul olanların ise kendilerine sosyal ve ekonomik destek sağlamak²¹⁴ olarak belirlenmektedir.

TSKDV tarafından TSK, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığında görevli subay, astsubay, sivil memur, uzman jandarma ve uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve sözleşmeli erlere yıllık katkı payını²¹⁵ yatırmaları halinde hizmette bulundukları süre içerisinde aşağıda yazılı vefat yardımı, maluliyet yardımı, Emekli Maaş Sistemi (OEMS) Yardımı ve Avukatlık Yardımı olarak yapılmaktadır²¹⁶.

- Vefat Yardımı: TSK’de (subay, astsubay, sivil memur, uzman jandarma, uzman erbaş ve sözleşmeli er/erbaş olarak) görevliyken yaşamını yitiren; evli personel ise eş ve çocuklarına, bekâr ise personelin anne ve babasına, annesi ve babası hayatta olmayan

²¹⁴<https://www.tskdv.org.tr/tr/kurumsal/amac> (Erişim Tarihi: 22.01.2023)

²¹⁵TSKDV üyeleri için 2022 Yılı için belirlenen katkı payı tutarı 80,00 ₺'dir. Güncel aidat bilgileri için bkz. <https://onlineodeme.tskdv.org.tr/DAYVAKOB/> (Erişim Tarihi: 05.12.2022)

²¹⁶<https://www.tskdv.org.tr/tr/yardimlar/yardim-cesitleri> (Erişim Tarihi: 22.01.2023)

bekâr personelin kardeşlerine görevdeki fiili hizmet yılı esas alınarak yapılan mali yardımdır.

- OEMS Yardımı: Bu yardım, vefat yardımı ile 1 veya 2. dereceden maluliyet yardımı almış ve SGK tarafından maaş bağlanmamış durumda olan;

- Vefat etmiş evli personelin eşin,
- 1 veya 2. dereceden malul olarak ayrılan personelin kendisinin OYAK

Emekli Maaş Sistemine dâhil edilmesi amacıyla yapılan yardımdır.

Personelin OYAK üyesi olmaması veya vefat etmiş olan personelin eşinin sisteme girmek istememesi halinde bu yardım kendilerine defaten ödenir.

TSKDV tarafından 2000-2022 yılları arasında yapılan yardımlar incelendiğinde, 1.882 şehit, 2430 vefat olmak üzere toplam 4312 personelin ailesine 207.153.656,29 ₺ vefat yardımı yapılmıştır. Son beş yıllık vefat yardımı ödemelerine ilişkin bilgiler Tablo 2.3.'te gösterilmektedir.

Tablo 2.3. Yıllara Göre Vefat/Şehit Yardımı Ödemeleri²¹⁷

Yıllar	Yapılacak Ölüm Yardımı Tutarı		
	Yardım Yapılan Kişi Sayısı	Toplam Yardım Tutarı (₺)	Kişi Başı Ortalama Tutar (₺)
2018	309	17.150.301,29	55.502,59
2019	255	15.137.741,80	59.363,69
2020	305	25.910.966,69	84.953,99
2021	225	19.184.210,25	85.263,16
2022	315	33.328.420,68	105.804,51

1832 malul personele 29.993.014,15 ₺ Maluliyet Yardımı yapılmıştır. Son beş yıllık maluliyet yardımı ödemelerine ilişkin bilgiler Tablo 2.4.'te gösterilmektedir.

Tablo 2.4. Yıllara Göre Maluliyet Yardımı Ödemeleri²¹⁸

Yıllar	Yapılacak Ölüm Yardımı Tutarı		
	Yardım Yapılan Kişi Sayısı	Toplam Yardım Tutarı (₺)	Kişi Başı Ortalama Tutar (₺)
2018	122	2.239.036,50	18.352,76
2019	159	3.059.900,00	19.244,65
2020	79	2.865.000,00	36.265,82
2021	81	3.431.579,34	42.365,18
2022	64	3.145.263,42	49.144,74

²¹⁷<https://www.tskdv.org.tr/tr/yardimlar/yil-yil-yapilan-yardimlar#gallery-1> (Erişim Tarihi: 23.01.2023)

²¹⁸<https://www.tskdv.org.tr/tr/yardimlar/yil-yil-yapilan-yardimlar#gallery-2> (Erişim Tarihi: 23.01.2023)

135 personelin ailesine 4.966.948,88 ₺ OEMS Yardımı yapılmıştır. Son beş yıllık maluliyet yardımı ödemelerine ilişkin bilgiler Tablo 2.5.'te gösterilmektedir.

Tablo 2.5. Yıllara Göre OEMS Yardımı Ödemeleri²¹⁹

Yıllar	Yapılacak Ölüm Yardımı Tutarı		
	Yardım Yapılan Kişi Sayısı	Toplam Yardım Tutarı (₺)	Kişi Başı Ortalama Tutar (₺)
2018	122	2.239.036,50	18.352,76
2019	159	3.059.900,00	19.244,65
2020	79	2.865.000,00	36.265,82
2021	81	3.431.579,34	42.365,18
2022	64	3.145.263,42	49.144,74

- Avukatlık Yardımı: İki personele avukatlık ücreti ile 156 personel için avukatlık ücreti katsayı farkı olarak yapılan ödemeler toplamı 158 personel için 1.268.002,40 ₺ olarak, toplam (vefat yardımı alan personel ailesinden iki kişi OEMS'nden maaş aldığı için genel toplama dahil edilmemiştir) 396 personele 18.269.341,79 ₺ ödeme yapılmıştır²²⁰.

2.1.4.3. TSK Mehmetçik Vakfı tarafından sağlanan haklar

TSK Mehmetçik Vakfı, ülkemizin ve milletimizin güvenliği için canlarını hiçe sayarak görev yapan erbaş ve erlerimizden şehit olan veya herhangi bir nedenle hayatını kaybedenlerin bakmakla yükümlü oldukları yakınları ile gazi ve engelli Mehmetçiklere sosyal ve ekonomik destek sağlamak amacıyla 17.05.1982 tarihinde kurulmuş, Vakıf kuruluş amacı²²¹;

- TSK'de vatani görevini yerine getirirken; şehit olan veya herhangi bir nedenle hayatını kaybeden Mehmetçiklerin bakmakla yükümlü oldukları yakınlarına, gazi ve engelli Mehmetçikler ile çocuklarına sağlamakta olduğu sosyal ve ekonomik desteği artırarak yükseltmek,

- TSK Mehmetçik Vakfına bağışta bulunanlar ile kendilerine yardım edilen mehmetçik ve aileleri arasındaki sevgi ve güven duygularını sosyal destek faaliyetleri ile güçlendirerek, yüce Türk ulusunun takdirine layık örnek bir yardım kuruluşu olmak olarak belirlemiştir.

²¹⁹<https://www.tskdv.org.tr/tr/yarimlar/yil-yil-yapilan-yarimlar#gallery-3> (Erişim Tarihi: 23.01.2023)

²²⁰<https://www.tskdv.org.tr/tr/yarimlar/yil-yil-yapilan-yarimlar> (Erişim Tarihi: 23.01.2023)

²²¹<http://www.mehmetcik.org.tr/tr> (Erişim Tarihi:28.02.2022)

Vakfın kuruluşundan sonra şehit yakınlarına yapılan yardımlardan (TSK Mehmetçik Vakfı, 2012, s.29) ilk ölüm yardımı 21.04.1983 tarihinde, ilk bakım ve öğrenim yardımı ise 10.11.1983 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Vakıf tarafından şehit yakınlarına aşağıda belirtilen yardımlar yapılmaktadır²²².

- Ölüm Yardımı: Şehit olan veya herhangi bir nedenle hayatını kaybeden Mehmetçiklerin medeni durumları dikkate alınarak belirlenen hak sahiplerine,
- Doğum Yardımı: Şehit olan veya herhangi bir nedenle hayatını kaybeden erbaş ve erlere eşi hamile ise doğum yaptığında yürürlükteki yardım planına göre doğan çocuğa doğum yardımı yapılır.
- Hasta ve Engelli Çocuklar İçin Bakım Yardımı: Öz gereksinimlerini yerine getiremedikleri, başkalarının bakım ve yardımına muhtaç oldukları devlet hastanelerinin sağlık kurulu raporu ile belgelenen hasta ve engelli çocuklara hastalık ve engellilik durumları devam ettiği sürece bakım ve öğrenim yardımı yapılır. Şehit olan veya herhangi bir nedenle hayatını kaybeden Mehmetçiklerin çocuklarına yapılmakta olup, yürürlükteki yardım planına göre hak sahiplerine, üçer aylık dönemler halinde ödenmektedir.
- Öğrenim Yardımı: Öğrenim yardımları aşağıda belirtilen hususlar dikkate alınarak, üçer aylık dönemler halinde;
 - Her çocuk için koşulsuz olarak on sekiz yaşına kadar olmak üzere lise düzeyinde eğitim gören çocuklara yirmi yaşını tamamlayana kadar,
 - Ön lisans seviyesinde öğrenim gören çocuklar için yirmi beş yaşına kadar,
 - Lisans ve lisansüstü düzeyinde öğrenim görenlerin ise yirmi altı yaşına kadar yapılmaktadır.
 - Ayrıca üniversite harçları ödenir ve kendilerine yılda bir defa bir aylık yardım tutarı kadar kitap ve kırtasiye yardımı yapılır.
- Ücretsiz Tatil İmkânı Sağlanması: Ayvalık Ali Çetinkaya İlk Kurşun Rehabilitasyon Merkezinden istifade eden şehit ailelerinin yol (otobüs, tren bilet ücreti veya özel aracıyla gelenler için ise şehirlerarası belediye rayici dikkate alınarak ödeme yapılmakta) ve iâşe ücretlerinin (üç öğün tesisdeki tabldot usulü yemek ücretleri) de TSK Mehmetçik Vakfı tarafından karşılanmaktadır.

²²²<https://mehmetcik.org.tr/yarim-cesitleri> (Erişim Tarihi: 05.11.2022)

TSK Mehmetçik Vakfının, 01.01.1982-31.01.2018 tarihleri arasında şehit yakınlarına yaptığı yardımlardan faydalananların sayısına yönelik bilgiler Tablo 2.6.'da yer almaktadır.

Tablo 2.6. 01.01.1982-31.01.2018 Döneminde Şehit Yakınlarından Yardım Yapılan Kişi Sayısı²²³

Yardım Yapılan Hedef Kitle	Kişi Sayısı
Şehit olan veya herhangi bir nedenle hayatını kaybeden erbaş ve erler	16.967
Doğum yardımından faydalananlar	254
Çocuk ölüm yardımından faydalananlar	35
Bakım ve öğrenim yardımı alanlar	3.627
Anneler ve Babalar Günü yardımından faydalananlar	6.384
Nakdi yardım ödemesi yapılanlar	9.680

01.01.2018-31.06.2018 döneminde TSK Mehmetçik Vakfı tarafından şehit yakınlarına yönelik olarak yapılacak maddi yardım tutarlarına yönelik bilgilere Tablo 2.7.'de yer verilmektedir.

Tablo 2.7. 01.01.2018-30.06.2018 Dönemi İçin Şehit Yakınlarına Yapılacak Yardım Tutarları²²⁴

Şehit Yakınlarına Yapılacak Yardım Şekli	Yardım Tutarı (₺)	Yardım Periyodu
Ölüm yardımı	54.000,00	Bir defaya mahsus
Bakım yardımı almakta iken vefat edenler için ayrıca ölüm yardımı	10.000,00	
Çocuk ölüm yardımı	5.000,00	
Bakım ve öğrenim Yardımları; 18 Yaşını Tamamlayana kadar, Lise düzeyinde eğitim gören çocuklara 25 yaşını tamamlayana kadar, Önlisans düzeyinde öğrenim gören çocuklara 25, Lisans ve Lisansüstü düzeyde öğrenim gören çocuklara 26 yaşını tamalayana kadar Öz gereksinimlerini yerine getiremedikleri, başkalarının bakım ve yardımına muhtaç oldukları sağlık raporuyla kesinleşen çocuklara, hastalık veya engellilik durumu devam ettiği sürece	520,00 680,00 820,00 820,00	Her ay
Şehit olan erbaş ve erlerin annesi ve eşine Anneler Günü, babasına Babalar Günü için nakdi yardım	550,00	Her yıl

²²³<http://www.mehmetcik.org.tr/yaritim/yaritim-yapilan-kisi-sayilari/> (Erişim Tarihi: 28.02.2022)

²²⁴<http://www.mehmetcik.org.tr/yaritim/yaritim-plani/> (Erişim Tarihi:28.02.2022)

- Anneler ve Babalar Günü Yardımı: Şehit olan erbaş ve erlerin anne, baba ve resmi nikâhlı çocuklu eşlerine, hayatta oldukları sürece, anneler gününde ve babalar gününde yılda bir defa yardım planında belirlenen miktarda yapılan yardımdır²²⁵.

2018 yılının ilk altı ayda yapılan yardımlar incelendiğinde, TSK Mehmetçik Vakfı tarafından aylık/ortalama 7.550.000,00 ₺ ödeme yapıldığı tespiti yapılmaktadır.

TSK Mehmetçik Vakfının, 01.01.1982-30.11.2022 döneminde terör nedeniyle şehit olan 4.529, görev sırasında şehit olan 2.217 ve diğer nedenlerle hayatını kaybeden erbaş ve er toplamı 10.553 olmak üzere toplam şehit olan veya herhangi bir nedenle hayatını kaybeden erbaş ve er sayısı 17.299 olarak gerçekleşmiştir. Bu kapsamda²²⁶;

- Malul gazi ve engelli erbaş ve er sayısı 10.368 olup, bakım yardımı almakta iken vefat eden malul gazi ve engelliler için 278 kişiye Ölüm Yardımı,

- Şehit olan veya herhangi bir nedenle hayatını kaybeden erbaş ve erin ölüm tarihinde malul gazi ve engelli erbaş ve erin olay tarihinde eşi hamile ise doğum yaptığında 260 kişiye Doğum Yardımı,

- 8.455 malul gazi ve engelli erbaş ve er için Bakım Yardımı,

- Bakım ve öğrenim almakta iken vefat eden çocuklar için ayrıca 38 aileye Çocuk Ölüm Yardımı,

- Malul, gazi ve engelli erbaş çocuklarından 3.677 kişiye Bakım ve Öğrenim Yardımı,

- Anneler günü için 5.011 kişiye; Babalar Günü için 2.918 kişiye; Anneler ve Babalar Günü Yardımı ile ayrıca 5.757 malul gazi ve engelli erbaş Nakdi Yardım yapılmıştır.

- Vakıf, kuruluşundan günümüze kadar 54.061 kişiye hizmet sunmuş, aylık ortalama 21.000.000.000 ₺ toplamda ise bugünkü değeri ile yaklaşık 1.536.100.000,00 ₺ yardım gerçekleştirmiştir.

Tablo 2.8.'de Vakfın 2023 ilk altı aylık döneminde yapacağı yardım planına yer verilmektedir.

²²⁵www.mehmetcik.org.tr (Erişim Tarihi: 28.02.2023)

²²⁶<https://mehmetcik.org.tr/yarim-yapilan-kisi-sayilari> (Erişim Tarihi: 05.12.2022)

Tablo 2.8. 01.01.2023-30.06.2023 Dönemi İçin Yapılacak Yardım Planı²²⁷

Şehit Yakınlarına Yapılacak Yardım Şekli	Yardım Tutarı (₺)	Yardım Periyodu
Ölüm yardımı	200.000,00	Bir defaya mahsus
Maluliyet Yardımları;		
1'inci Derece Malul Gazi ve Engelli Yardımı	131.040,00	
2'nci Derece Malul Gazi ve Engelli Yardımı	117.936,00	
3'üncü Derece Malul Gazi ve Engelli Yardımı	104.832,00	
4'üncü Derece Malul Gazi ve Engelli Yardımı	91.728,00	
5'inci Derece Malul Gazi ve Engelli Yardımı	78.624,00	
6'ncı Derece Malul Gazi ve Engelli Yardımı	65.520,00	
Bakım yardımı almakta iken vefat edenler için ayrıca ölüm yardımı	31.200,00	
Çocuk ölüm yardımı	15.600,00	
Doğum Yardımı	15.600,00	
Bakım ve öğrenim yardımları;		Her ay
18 Yaşını Tamamlayana kadar,	1.560,00	
Lise düzeyinde eğitim gören çocuklara 25 yaşını tamamlayana kadar,	1.872,00	
Önlisans düzeyinde öğrenim gören çocuklara 25, Lisans ve Lisansüstü düzeyde öğrenim gören çocuklara 26 yaşını tamamlayana kadar	2.340,00	
Öz gereksinimlerini yerine getiremedikleri, başkalarının bakım ve yardımına muhtaç oldukları sağlık raporuyla kesinleşen çocuklara, hastalık veya engellilik durumu devam ettiği sürece	2.340,00	
Önlisans, lisans ve lisansüstü öğrenim görenlerin ayrıca üniversite harçları ödenir ve bir aylık öğrenim yardımı tutarı kadar kitap ve kırtasiye yardımı yapılır.	Öğrenim Yardımı Miktarı	Her yıl
Şehit olan erbaş ve erlerin annesi ve eşine Anneler Günü, babasına Babalar Günü için nakdi yardım	6.000,00	Her yıl
Bakım Yardımları;		Belirlenen aylık tutarlar 3'er aylık periyotlar halinde ödenir.
1'inci Derece Malul Gazi ve Engelli Yardımı	6.552,00	
2'nci Derece Malul Gazi ve Engelli Yardımı	5.772,00	
3'üncü Derece Malul Gazi ve Engelli Yardımı	3.558,00	
4'üncü Derece Malul Gazi ve Engelli Yardımı	3.432,00	
5'inci Derece Malul Gazi ve Engelli Yardımı	2.652,00	
6'ncı Derece Malul Gazi ve Engelli Yardımı	2.340,00	

²²⁷<http://www.mehmetcik.org.tr/yarim-yarim-plani/> (Erişim Tarihi:28.02.2022)

2.1.4.4. Mehmetçik Yaşam Sigortası tarafından sağlanan haklar

TSK Mehmetçik Vakfı ile iş birliği neticesinde geliştirilen ve Mehmetçik Sigorta tarafından yürütülen sigorta işlemlerini içeren bir sigorta poliçesidir. Mehmetçik Vakfı hizmetlerinden sadece erbaş ve erler yararlanabilirken, Mehmetçik Yaşam Sigortasından TSK mensupları ile emeklileri (subay ve astsubaylar), yedek subaylar, silah altındaki er ve erbaşlar, uzman erbaşlar, uzman jandarmalar, sivil ve uzman memurlar, askeri okul öğrenciler, TSK yararına faaliyet gösteren vakıflarda çalışan personel ve bu haklardan faydalananların eşlerinin yararlanabilmesine imkân sağlanmaktadır. 2022 yılı için belirlenen poliçe bedeli 30,00 ₺ olarak belirlenmiştir.

Mehmetçik Yaşam Sigortası poliçe süresi içinde ortaya çıkan bir hastalığın sonucunda gerçekleşen vefat dahil her türlü vefat durumlarında tazminat ödemesi yapmaktadır. Sigortalı kişinin yaralanması halinde kendisine, vefatı halinde ise TSK Mehmetçik Vakfı'nın yaptığı ekonomik yardıma ilave olarak sigortalının kanuni varisleri aşağıda belirtilen²²⁸;

- Herhangi bir nedenle sigortalının poliçe süresi içinde vefatı sonucunda sigortalının kanuni varislerine 45.000.000,00 ₺ “*Vefat Tazminatı*”,
- Maluliyet derecesine göre ise 45.000.000,00 ₺'nin yüzdeleri halinde “*Tam veya Kısmi Maluliyet Tazminatı*” ödenmektedir²²⁹.

Sigortalı eğer evliyse eşi ile çocukları, bekarsa anne ve babası birinci dereceden kanuni varisidir. Sigortalının vefatı durumunda poliçe otomatik olarak sona ermektedir.

2.1.4.5. Kartal Vakfı (KV) tarafından sağlanan haklar

KV, 05.12.1997 tarihinde kurulmuştur. Vakfa üye olan Hava Kuvvetleri Komutanlığı mensubu subay, astsubay, uzman erbaş ve devlet memurlarından²³⁰;

- Barış ve olağanüstü hallerde emir veya görevle uçuş yapan uçucularla, hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak uçak ve helikopterlerde bulunanlardan uçuşun havadaki ve yerdeki sebepleriyle,
- Yurtdışında sürekli veya geçici görevli bulunduğu sırada veya bu görevlerinden dolayı tedhiş eylemine veya suikasta uğraması dolayısıyla,

²²⁸<http://www.mehmetciksigorta.com.tr/TR,45/mehmetcik-yasam-sigortasi.html> (Erişim Tarihi: 28.02.2022)

²²⁹<https://mehmetcik.org.tr/yarim-plani> (Erişim Tarihi: 05.12.2022)

²³⁰<http://www.kartalvakfi.org.tr/> (Erişim Tarihi: 28.02.2022)

- Barışta iç güvenlik ve asayişini korumak amacıyla görevli olduğu sırada veya bu görevinden dolayı veyahut devlet güçlerini sindirme amacına yönelik yapılan saldırılar nedeniyle,
- Anayasa'nın 92. maddesi veya Türkiye'nin taraf olduğu antlaşmalar uyarınca yurtdışında görevlendirilenlerden bu görevlerini ifa sırasında,
- Eğitim, atış, tatbikat, manevra gibi görevleri yaptıkları sırada vukuu bulan bir olayda veya uçuş faaliyetlerine bağlı olarak uçağın uçuşa hazırlanmasından uçuş sonu kontrolüne kadar geçen sürede meydana gelen kazalar nedeniyle,
- 5434 sayılı Kanun'un 45. maddesi hükümlerine göre vazife maluliyeti kapsamında şehit olan veya hayatını kaybeden Türk Hava Kuvvetlerine mensup subay ve astsubaylar ile memurların eş ve çocukları, bakmakla yükümlü oldukları anne, baba ve kardeşleri için ihtiyaç duyduğu ekonomik ve sosyal gereksinimler ile eğitimleri konusunda dayanışmayı sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Vakıf aylık olarak yapılacak prim ödemesi karşılığında, üyelerine sosyal yardım kapsamında ödemeler gerçekleştirmektedir.

Vakfın kuruluş amacını gerçekleştirirken şehit olan veya hayatını kaybeden kişilerin;

- Eş ve çocuklarına,
- Muhtaç durumda olan anne ve babalarına,
- Çalışamaz durumda olan ve yardım edilmediği takdirde zarurete düşecek şehit kardeşlerine de yardım yapılmaktadır.

Yardım yapılacak kapsamda bulunan personelden, şehit olan, hayatını kaybeden kişilerin eş ve çocukları ile muhtaç durumda olan anne ve babalarına ve yardım edilmediği takdirde zarurete düşecek, çalışamaz durumda olan ve infak ve iâşesi şehit olan, hayatını kaybeden personelin üzerine vacip olan kardeşlerine ve sakat kalan personelin kendileri ile yakınlarına “*Ölüm Halinde Yapılan Yardımlar*”, “*Sakat Kalma Halinde Yapılacak Yardımlar*” ve “*Miktar ve Kabulü Yönetim Kurulunca Takdir Edilen Yardımlar*” olmak üzere üç başlık altında yardımlar yapılmaktadır²³¹;

- Ölüm Halinde Yapılan Yardımlar aşağıdaki iki başlık altında gerçekleştirilmektedir.

- Konut edindirme yardımı: Personelin şehit olması veya vazife malulü olarak vefat etmesi durumunda; ailesinin ev edinmesine katkıda bulunmak amacıyla

²³¹<https://www.kartalvakfi.org.tr/yarim-cesitleri.html> (Erişim Tarihi: 02.05.2023)

yapılan yardımdır. Konut yardımı, şehit/vazife malulü personel evli ise eşi ve çocuğuna, bekar ise yardım tarihinde sağ olan anne ve/veya babasına yapılmaktadır.

- Bakım ve öğrenim yardımı: Sürekli başkalarının bakım ve yardımına muhtaç durumundaki çocuklarına bakım yardımı; eğitimlerine katkı amacıyla ilköğretimden başlamak üzere üniversite son sınıfa kadar her seviyedeki (kreş/anaokulu dahil) öğrenciye her ay öğrenim yardımı; üniversiteye hazırlık için lise son, liseye hazırlık için ilköğretim son sınıfta olan öğrencilere dersane yardımı olarak yapılmaktadır.

- Sakat Kalma Halinde Yapılacak Yardımlar aşağıdaki başlıklar altında gerçekleştirilmektedir.

- Konut edindirme yardımı: SGK Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü tarafından birinci ve ikinci derece vazife malulü olarak kabul edilen personelin kendisine yapılır.

- Sakatlık bakım yardımı: SGK Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü tarafından birinci ve ikinci derece vazife malulü olarak kabul edilen sakat kalan ve muhtaç olan personele ödenmek üzere şekli ve miktarı Yönetim Kurulunca belirlenecek bir yardımdır.

- Bakım ve öğrenim yardımı: Ölüm halinde yapılan yardım esasları dahilinde yapılır.

- Miktar ve Kabulü Yönetim Kurulunca Takdir Edilen Yardımlar

- Meslek edindirme kuruluşlarına katılma yardımı,
- Doğal afetler nedeniyle kullanılmaz hale gelen taşınır mallar ile temel ihtiyaç maddelerinin karşılanmasına dair ayni veya nakdi yardım,

- Sürekli tedavi bakım ve ihtimam gerektiren hastalıklarda Devlet tarafından karşılanmayan ilaç, tedavi, ameliyat bakım ve protez giderlerinin karşılanması yardımı,

- Kişinin hayatını idamesi için elzem olan sakat arabası ve tıbbi cihaz yardımı,

- Çocukların evlenme ve sünnet olma yardımı olarak yardımlar yapılmaktadır.

Vakıf, kurulduğu 05.12.1997 tarihinden 04.11.2015 tarihine kadar şehit veya vazife malulü olan toplam 70 personel için 7.173.000,00 ₺ Konut Edindirme Yardımı yapmıştır.

Yapılan konut edindirme yardımlarının personel statüsüne göre dağılımı Tablo 2.9.'da belirtilmiştir.

Tablo 2.9. Konut Edindirme Yardımlarının Personel Statüsüne Göre Dağılımı²³²

Personel Statüsü	Şehit		
	Uçucu	Diğer	Toplam
Subay	44	5	49
Astsubay	3	10	13
Memur	-	-	-
Toplam	47	15	62

Eğitim Yardımı olarak Yönetim Kurulu tarafından her yıl belirlenen miktarlar üzerinden toplam 4.406.682,00 ₺ yardım yapılmıştır.

2015-2016 Eğitim-Öğretim döneminde her ay 46 öğrenciye yapılan Eğitim Yardımı Tablo 2.10.'da belirtilmektedir.

Tablo 2.10. Kartal Vakfı Eğitim Yardımı²³³

Okul Durumu	Öğrenci Miktarı	Aylık Eğitim Yardımı Tutarı (₺)	Toplam (₺)
Kreş/Anaokulu	4	160,00	640,00
İlkokul + Ortaokul	12	350,00	4.200,00
Lise	10	530,00	5.300,00
Üniversite	20	700,00	14.000,00
Toplam	46	-	24.140,00

Vakıf tarafından kırtasiye yardımı da yapılmaktadır. Bu yardım kapsamında, 46 öğrenciye 2015-2016 Eğitim-Öğretim dönemi boyunca bir defaya mahsus olmak üzere yapılan kırtasiye yardımı Tablo 2.11.'de belirtilmiştir.

²³²<http://www.kartalvakfi.org.tr/> (Erişim Tarihi: 28.02.2022)

²³³<http://www.kartalvakfi.org.tr/> (Erişim Tarihi: 28.02.2022)

Tablo 2.11. Kartal Vakfı Kırtasiye Yardımı²³⁴

Okul Durumu	Öğrenci Miktarı	Yıllık Bir Defaya Mahsus Kırtasiye Yardımı Tutarı (₺)	Toplam (₺)
Kreş/Anaokulu	4	160,00	640,00
İlkokul + Ortaokul	12	350,00	4.200,00
Lise	10	530,00	5.300,00
Üniversite	20	700,00	14.000,00
Toplam	46	-	24.140,00

Vakıf tarafından, 2015-2016 Eğitim-Öğretim döneminde üç öğrenciye bir defaya mahsus olarak Dershane Yardımı yapılarak, Tablo 2.12.'de gösterilen yardım tutarları ihtiyaç sahiplerine ödenmiştir.

Tablo 2.12. Kartal Vakfı Dershane Yardımı²³⁵

Okul Durumu	Öğrenci Miktarı	Yılda Bir Kez Yapılan Yardım Miktarı (₺)	Toplam (₺)
Lise Hazırlık	1	4.500,00	4.500,00
Üniversite Hazırlık	2	7.000,00	14.000,00
Toplam	3	-	18.500,00

Sünnet ve düğün yardımı olarak sünnet olan çocuklar için 20 Cumhuriyet Altını, evlenenlere ise 40 Cumhuriyet Altını değerinde yardım yapılmaktadır. Vakıf tarafından 04.11.2015 tarihine kadar sünnet olan yedi, evlenen 99 şehit/vazife malulü çocuğuna Yönetim Kurulu alınan karar gereğince toplam 1.268.280,00 ₺ yardım yapılmıştır.

2015 yılında Yönetim Kurulu tarafından, yardım talebinde bulunan şehit veya vazife malulü ailelerinin durumları incelenerek 118 aile için 377.475,86 ₺ maddi yardım gerçekleştirilmiştir. 2023 yılı için güncel yardım miktarları ise aşağıdaki Tablo 2.13.'te yer almaktadır.

²³⁴<http://www.kartalvakfi.org.tr/> (Erişim Tarihi: 28.02.2022)

²³⁵<http://www.kartalvakfi.org.tr/> (Erişim Tarihi: 28.02.2022)

Tablo 2.13. 2023 Yılında Kartal Vakfı Tarafından Yapılacak Yardım Tutarları²³⁶

Yapılacak Yardımın Niteliği	Yardım Periyodu	Yardım Miktarı (₺)
Konut edindirme yardımı	Bir defaya mahsus	1.000.000,00
Eğitim yardımları	Her ay	
Kreş/Anaokulu		1.000,00
İlkokul/ortaokul		1.000,00
Lise		1.500,00
Üniversite		2.000,00
Kurs Yardımı	Yıllık	
Lise sınavlarına hazırlık için		8.500,00
Üniversite sınavlarına hazırlık için		13.500,00
Evlilik yardımı	Yönetim Kurulu tarafından belirlenmektedir	
Sünnet yardımı	Yönetim Kurulu tarafından belirlenmektedir	
Ekonomik/sağlık yardımı	Yönetim Kurulu tarafından belirlenmektedir	

2.1.4.6. Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği (HKYD) tarafından sağlanan haklar

HKYD, şehit olan veya herhangi bir nedenle hayatını kaybeden personelin ailelerine destek olabilmek amacıyla 1951 yılında "*Ölüm Yardım Sandığı*" adı ile kurulmuştur. 1956 yılında 1630 sayılı Dernekler Kanunu'na uyarlanarak, adı Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği olarak değiştirilmiştir.

31.12.2016 tarihi itibarıyla 3.353 subay, 15.120 astsubay, 115 memur ve 112 uzman erbaş olmak üzere toplam üye sayısı 18.700'e ulaşmıştır (Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği [HKYD], 2016, Bilgilendirme Brifingi).

Derneğe üyelik, yılda iki dönem halinde belirlenen (Birinci dönem Ocak-Haziran aylarını, İkinci dönem ise Temmuz-Aralık aylarını kapsamaktadır) üye aidatlarının ödenmesi halinde devam etmektedir (HKYD, 2018, s.1). Temmuz-Aralık 2022 dönemi ödenecek aidat miktarı aylık 317,00 ₺ olarak belirlenmiştir²³⁷. Dernek tarafından üyelere²³⁸;

- Emeklilik Yardımı: Emeklilik Yardımı ödemelerinde; “Üyelik Süresi (ay olarak) x Son Aidat Tutarı” esas alınır. Üyelik Süresi; üyenin, üyeliğe başlangıç tarihi ile

²³⁶<http://www.kartalvakfi.org.tr/guncel-yardim-miktarlari.html> (Erişim Tarihi: 23.01.2023)

²³⁷<https://www.hvkkyyarder.org/bilgilendirme.php> (Erişim Tarihi: 07.12.2022)

²³⁸<https://www.hvkkyyarder.org/yardim02.php> (Erişim Tarihi:05.04.2021)

Hv.K.K.lığından ayrılmasını gerektiren kararın onay tarihi arasındaki (aylık olarak) aidat ödediği süredir. Ödemeye esas hesaplamada, bu süre içinde üyenin ödediği aylık aidat miktarı esas alınır, onay tarihi itibarıyla yatmamış aidatlar yardım hesabında dikkate alınmaz²³⁹.

- Üye Vefat Yardımı: Üyenin vefatı halinde varislerine yapılan yardımdır. Üyenin hayatta iken doldurduğu veraset belgesinde belirttiği varislerine, birlik komutanlığından derneğe gönderilen mesaj veya birlik yazısının alınmasını müteakip üye vefat yardımı yapılır. Bu kapsamda;

- Üye vefat yardımı hesaplamasında “480 Aylık Üyelik Süresi x Ödediği Son Aidat Miktarı x 1,75” formülü kullanılarak ödeme yapılmakta²⁴⁰,

- 2022 yılı aidatı dikkate alındığında vefat yardımı olarak 266.280,00 ₺ ödeme yapılacağı belirtilmektedir²⁴¹.

- Maluliyet Yardımı: Hakkında maluliyet kararı verilerek emekli olan üyelere yapılan yardımdır. Malulen emekliliğe ait Sağlık Raporunda;

- TSK’da Görev Yapamaz kararı olanlardan üyelik süresi 18 yılın altında olanlar için 18 yıllık, 18 yıl ve üzerinde olanlar için ise toplam üyelik sürelerine isabet eden Emeklilik Yardımının 1,03 ile çarpımı sonucunda belirlenen tutarı kadar 58.771,80 ₺ ödeme yapılmakta,

- Sağlık Raporunda “Sınıfı Görev Yapamaz kararı olanlardan üyelik süresi 12 yılın altında olanlar için 12 yıllık, 12 yıl ve üzerinde olanlar için ise toplam üyelik sürelerine isabet eden Emeklilik Yardımı tutarı olan 45.648,00 ₺ ödeme yapılmaktadır²⁴².

- 2022 yılı aidatı dikkate alındığında maluliyet yardımı olarak ortalama 52.209,90 ₺ ödeme yapılacağı belirtilmektedir.

- Eş Vefat Yardımı: Eşi vefat eden üyelere yapılan yardımdır. Üyenin eşinin vefat etmesi halinde kendisinin posta ile göndereceği veya birlik komutanlığından gönderilen yazıya ekli dilekçe, ölüm raporu (veya defin ruhsatı) ile Vukuatlı Nüfus Kayıt Örneği’ne istinaden üyenin bildireceği banka hesap numarasına Eş Vefat Yardımı olarak “180 Aylık Üyelik Süresi x Son Aidat Tutarı x 1.75” esas alınarak (2022 yılı aidatı dikkate alındığında) 99.855,00 ₺ ödeme yapılır²⁴³.

²³⁹<https://www.hvkkyarder.org/yardim01.php> (Erişim Tarihi: 07.12.2022)

²⁴⁰<https://www.hvkkyarder.org/bilgilendirme.php> (Erişim Tarihi: 06.12.2022)

²⁴¹<https://www.hvkkyarder.org/yardim02.php> (Erişim Tarihi: 23.01.2023)

²⁴²<https://www.hvkkyarder.org/yardim05.php> (Erişim Tarihi: 07.12.2022)

²⁴³<https://www.hvkkyarder.org/yardim03.php> (Erişim Tarihi: 07.12.2022)

- Çocuk Vefat Yardımı: Çocuğu vefat eden üyelere yapılan yardımdır. Süreç eş vefat yardımındaki işlemler ile aynı şekilde uygulanır. Çocuk vefat yardımı, üyenin bakmakla yükümlü olduğu çocuklarının vefatında yapılır. Bu yardım, belgelendirmek şartıyla erkek çocuklarda evlenmemiş ve sosyal güvencesi olmaması halinde 25 yaşına kadar, kız çocukları ile bedensel ve zihinsel engelli çocuklarda; evlenmemiş veya evlenmiş boşanmış ve sosyal güvencesi olmaması halinde her zaman yapılır. Çocuk vefat yardımı; “90 Aylık Üyelik Süresi x Son Aidat Tutarı x 1.75” esas alınarak (2022 yılı aidatı dikkate alındığında) 49.927,50 ₺ ödeme yapılır²⁴⁴.

- Muhtaç Aile Yardımı: Üyenin göreve başladığı tarihten itibaren 5 yıl içerisinde vefat etmesi durumunda üyenin geride bıraktığı kişilere, SGK’dan vefat eden üyeye maaş bağlanmaması nedeniyle evli ise dul ve yetimlerine, bekar ise anne ve babasına, muhtaçlıklarını belgelemek şartı ile yapılan yardımdır. Yönetim Kurulunca yardım yapılmasına karar verilen aileler için “Net Asgari Ücretin Tutarı x 1,50” formülü üzerinden yapılan hesaplamalar sonucunda Ocak-Nisan-Temmuz-Ekim aylarında üçer aylık dönemler halinde banka hesap numaralarına gönderilir.

- Erken Ayrılma Yardımı: Sosyal Güvenlik Kurumundan emekli olmaksızın herhangi bir nedenle (istifa, resen emeklilik, sözleşme feshi, diğer kurumlara atanma gibi) Hava Kuvvetleri Komutanlığından ilişkisinin kesilmesi nedeniyle ayrılanlara yapılan ödemedir. Erken Ayrılma Yardımında “Üyelik Süresi (ay olarak) x Ayrılma Başvurusu Yapılan Yıldan Önce Ödenen Son Üç Yılın Aidat Ortalaması” esas alınır²⁴⁵.

HKYD tarafından 2018-2021 döneminde üyelere yapılan ödemeler Tablo 2.14.’te HKYD Üyelerine Yapılan Yardımlar başlığı altında yer almaktadır.²⁴⁶

Tablo 2.14. HKYD Üyelerine Yıllara Göre Yapılan Yardımlar

Hak Sahiplerine Yapılan Yardımlar	2018		2019		2020		2021	
	Kişi Sayısı	Yapılan Yardım (₺)	Kişi Sayısı	Yapılan Yardım (₺)	Kişi Sayısı	Yapılan Yardım (₺)	Kişi Sayısı	Yapılan Yardım (₺)
Üye Vefat	9	808.528	10	968.380	5	610.679	9	1.230.369,00
Eş Vefat	4	138.285	2	78.120	4	182.700	5	251.685,00
Çocuk Vefat	9	149.467	7	141.750	6	131.512	5	123.999,75
Maluliyet	45	1.221.522	30	932.125	28	997.704	26	1.010.517,20
Emeklilik	782	27.568.321	457	19.445.092	531	24.922.884	613	33.367.347,20
Erken Ayrılma	740	6.847.253	310	3.260.908	204	2.802.873	309	5.169.585,64
TOPLAM	1.589	36.733.378	816	24.937.255	778	29.648.352	967	41.153.503,79

²⁴⁴ <https://www.hvkkyyarder.org/yardim04.php> (Erişim Tarihi: 07.11.2022)

²⁴⁵ <https://www.hvkkyyarder.org/yardim07.php> (Erişim Tarihi: 07.12.2022)

²⁴⁶ <https://www.hvkkyyarder.org/> (Erişim Tarihi: 07.12.2022)

2.1.4.7. TSK Eğitim Vakfı tarafından sağlanan haklar

TSK Eğitim Vakfı, 16.03.1957 tarihinde kurulmuş, 2022 yılı için belirlenen ve yılda bir defaya mahsus prim tutarı 40 ₺ olarak belirlenmiştir. TSK Eğitim Vakfı²⁴⁷;

- Öncelikli şehit çocukları olmak üzere TSK'de görevli subay, istisnai memur, astsubay, sivil memur, uzman jandarma ve uzman erbaşlar ile emekli olmuş personelin çocukları ve kardeşleri ile şehit erbaş ve erlerin çocuklarının,
- Boş kapasite olması ve her yıl yeniden değerlendirmek kaydı ile TSK'de görevli veya emekli işçi çocukları ve kardeşlerinin,
- TSK personelinin 2. derece kan ve sıhri hısımlarının çocuklarının,
- Sivil şahıs çocuklarının eğitim ve öğretimlerini desteklemek maksadıyla öğrenci yurtları açıp işletmektedir.

Şehit personel çocukları (şehit erbaş ve er çocukları dahil) öncelikli olarak yurtlara kabul edilmekte ve katılım payı alınmamaktadır (GENKUR, 2015, s.16). Vakıf, kuruluş amacını eğitim ve öğretimin desteklenmesi amacıyla öğrenci yurtları açıp işletmek, hak sahibi öğrencilere her türlü maddi ve manevi yardımı yapmak (Burs vermek dahil) ve ayrıca üniversite dahil eğitim kurumları kurup işletmek olarak belirlenmiştir (Vakıf Senedi, Madde: 3). Vakıf tarafından Ankara, İstanbul, Eskişehir, Erzurum, Trabzon ve İzmir'de konuşlu 11 öğrenci yurdunda hizmet verilmektedir.

Yurtlarda toplam 1.975 yatak kapasitesi bulunmaktadır. Altı ilde bulunan yurtlar ve kapasitelerine Tablo 2.15.'de Yurt ve Kapasite Bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 2.15. Yurt ve Kapasite Bilgileri²⁴⁸

Yurt Adı	Öğrenci Kapasiteleri		
	Kız	Erkek	Toplam
Ankara Öğrenci Yurtları	287	154	441
Haydarpaşa/ İst. Öğrenci Yurtları	312	252	564
Erzurum Erkek Öğrenci Yurdu (Kirada)	-	145	145
Eskişehir Öğrenci Yurtları	190	199	389
Trabzon Öğrenci Yurtları (KYK'da Kirada)	85	95	180
İzmir Öğrenci Yurtları (KYK'da Kirada)	160	96	256
TOPLAM	1034	941	1975

²⁴⁷<http://www.tskev.org.tr/vakif-bilgileri/> (Erişim Tarihi: 28.02.2022)

²⁴⁸https://www.tskev.org.tr/uploads/docs/1617267921_tskev-tanitim-konferansi-2020.ppt (Erişim Tarihi: 07.12.2022)

2020-2021 döneminde ise 817 öğrenci Karşılıksız Eğitim Bursu verilmiştir. Vakıf hizmetlerinden faydalanmak isteyenlerin, demografik ve aile bilgilerini içeren verilere yönelik bir puanlama sistemi bulunmaktadır. Karşılıksız eğitim bursları için öncelik sırası şehit çocukları, gazi personel çocukları, TSK mensubu çalışanların ve emekli personelin çocukları şeklinde belirlenmiştir.

Vakıf özel eğitim kurumları ile yaptığı anlaşmalar sonucunda üyelerine belirli şartların sağlanması halinde Kolej eğitimlerinde %5'ten %100'e kadar Ana Okullarında ise %10 ile %15 arasında, Dil Kurslarında %17 ile %50 arasında ve Vakıf Üniversitelerinde %20 ile %40 arasında farklı oranlarda indirimli eğitim imkânı sağlamaktadır²⁴⁹.

TSK Eğitim Vakfı'nın; Türktipsan A.Ş. %10, Gülsay Paz.ve Dağ.A.Ş. %22 ve Mehmetçik Sigorta Aracılık Hizmetleri Ltd.Şti'ne %10 ortaklık ve iştiraklerine ilişkin gelir kaynakları bulunmaktadır (Genelkurmay Başkanlığı [GNKUR], 2015, s.16.).

31.01.2019 tarihinde yayımlanan Karar Sayısı:695 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Vakfa vergi muafiyeti sağlanmıştır.

TSK Eğitim Vakfı öğrenci yurtlarında kalan öğrenciler ile TSK Eğitim Vakfı' na düzenli bağışta bulunan, TSK personelinin çocukları aşağıda belirtilen kurumların staj imkanlarından ilgili şirketlerin şartlarını taşımaları koşulu ile öncelikli olarak faydalanabileceklerdir. TSK Eğitim Vakfı öğrenci yurtlarında kalmayan ve TSK Eğitim Vakfına bağışta bulunan ASELSAN A.Ş., MİKES A.Ş., TUSAŞ A.Ş., HEAŞ A.Ş., HAVELSAN A.Ş., ROKETSAN A.Ş., İŞBİR ELEKTRİK A.Ş., ASPİLSAN A.Ş., ESDAŞ A.Ş., STM A.Ş., METAŞ A.Ş., EHSİM A.Ş., TEİ A.Ş., OYAK Beton A.Ş., RENO MAİS A.Ş., HEKTAŞ A.Ş., ERDEMİR A.Ş., İSDEMİR A.Ş., ÜNYE ÇİMENTO A.Ş., OMSAN LOJİSTİK A.Ş., OYTAŞ A.Ş., ASLAN ÇİMENTO A.Ş., OYAK SAVUNMA A.Ş., ayrıca MKEK Gazi Fişek Fabrikası, MKEK Maksam Makine ve Maske Fabrikası, MKEK Kapsül Fabrikası, MKEK Genel Müdürlüğü Yönetim Bilgi Sistemleri Daire Bşk.lığında, FNSS Savunma Sistemleri A.Ş.'de TSK personellerinin çocukları staj imkanlarından faydalanabilmektedir²⁵⁰. Staj imkanından faydalanmak için her yılın ARALIK ayında vakfın internet sitesinin online işlemler menüsünde yer alan “Staj Başvuru Formu” üzerinden müracaat edilmesi gerekmektedir.

²⁴⁹<https://www.tskev.org.tr/tr/kurumsal-indirimler> (Erişim Tarihi: 07.12.2022)

²⁵⁰<https://www.tskev.org.tr/tr/hakkimizda/staj-imkanlari> (Erişim Tarihi: 07.12.2022)

2.1.4.8. TSK Elele Vakfı tarafından sağlanan haklar

Ankara Gazeteciler Cemiyeti tarafından başlatılan ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) tarafından desteklenen²⁵¹ “Haydi Türkiye Mehmetçikle Elele” kampanyası haline dönüşümü sonrası 60,8 Milyon \$ yardım toplanarak 21.04.1996 tarihinde kuruluşunu tamamlayan vakıf, genel olarak harp ve vazife malullerinin fizik tedavi ve rehabilitasyon hizmeti verilmesi, yapay organ, ortez ve protezlerin hatasız ve hızlı imal edilebilmesi amacıyla hizmet vermektedir.

Bu konuyla ilgili daha ayrıntılı bilgilere çalışmamızın harp ve vazife malullerine yönelik İkinci Bölüm, 2.3.3.10.8. maddesinde yer alan bölümde yer verileceğinden²⁵², burada detay bilgilere yer verilmemiştir.

31.07.2016 tarihinde resmî gazetede yayımlanan Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan 669 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile TSK Rehabilitasyon ve Bakım Merkezi’nin ismi “*Gaziler Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Eğitim ve Araştırma Hastanesi*” olarak değiştirilerek Sağlık Bakanlığına devredilmiştir²⁵³.

Gaziler Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Eğitim ve Araştırma Hastanesi kompleksinde 200 Yataklı Omurilik ve Ortopedik Rehabilitasyon Hastanesi, 50 Yataklı Devamlı Bakım Evi, 50 Yataklı Hasta Misafirhanesi, Meşguliyet Tedavisi ve Mesleki Rehabilitasyon Üniteleri, Sosyal Yaşam Tesisleri, Kapalı ve Açık Spor sahaları ile rekreasyon alanları ve İdari Birimler bulunmaktadır²⁵⁴. Ayrıca, vakıf tarafından Ayvalık’ta harp ve vazife malullerimize ve ailelerine TSK Ali Çetinkaya İlk Kurşun Rehabilitasyon Merkezinde moral ve motivasyon amaçlı hizmetler verilmektedir.

TSK Elele Vakfı kaynaklarından 2021 yılı itibariyle Gaziler Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Eğitim ve Araştırma Hastanesi’ne 28.047.470,00 ₺’lik tıbbi malzeme ve cihaz desteği sağlanmıştır²⁵⁵.

Vakıf, kuruluşundan Temmuz 2022 dönemine kadar inşa ettiği tesisler ile bu tesisler için sağladığı destek ve hizmetlerin maliyeti yaklaşık 1.050.000.000 ₺’dir²⁵⁶.

²⁵¹<https://elele.org.tr/hakkinda/tarihce/> (Erişim Tarihi: 09.12.2022)

²⁵²Detaylı bilgi için bkz. İkinci Bölüm, 2.3.3.10.8. maddesinde “TSK Elele Vakfı tarafından sağlanan haklar” başlığı altında s.146’da yer verilmektedir.

²⁵³R.G., T. 31.07.2021, S. 29787.

²⁵⁴<https://elele.org.tr/hakkinda/faaliyetleri/> (Erişim Tarihi: 09.12.2022)

²⁵⁵<https://elele.org.tr/hakkinda/faaliyetleri/> (Erişim Tarihi: 09.12.2022)

²⁵⁶TSK Elele Vakfı Dergisi, Temmuz 2022, Sayı: 29, Yıl:9 ISSN:2148-3698, s.12.

2.1.4.9. Türkiye Şehit Yakınları ve Gaziler Dayanışma Vakfı (TŞYGDV)

7079 Kanunun 119. Maddeye istinaden kurulan Türkiye Şehit Yakınları ve Gaziler Dayanışma Vakfı (TŞYGDV) 13.07.2019 tarihinde resmî gazete yayımlanarak tüzel kişilik kazanmıştır²⁵⁷. Vakfın kuruluş sermayesi Cumhurbaşkanlığı Kararı ile bütçeden aktarılan 10.000.000,00 ₺ ile faaliyete geçmiştir.

Vakfın Mütevelli Heyeti; Cumhurbaşkanı tarafından seçilen üyeler, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı, Diyanet İşleri Başkanı, Hazine ve Maliye Bakanlığı Bakan Yardımcısı, İçişleri Bakanlığı Bakan Yardımcısı, Millî Savunma Bakanlığı Bakan Yardımcısı, TRT Genel Müdürü ve Vakıflar Genel Müdüründen oluşur²⁵⁸. Herhangi bir nedenle toplantıya katılamayan Mütevelli Heyeti üyesinin yerine, heyet üyesini vekâlete yetkili temsilci toplantılara katılabilir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı, heyetin başkanıdır.

TŞYGDV ülkemizde yer alan diğer vakıf ve dernekler gibi Sivil Toplum Kuruluşu (STK) şeklinde değil, sosyal politikalar kapsamında kamu otoritesi tarafından kurulan bir vakıf olarak teşkil edilmiştir.

Vakfın amacı, şehit yakınları ile gazilere manevi ve maddi destek sağlamak, toplumla ve kendi aralarında iletişim ve dayanışmalarını güçlendirmek, şehit yakınları ve gazilere yönelik sosyal, sportif, eğitim, kültür ve diğer alanlarda faaliyetlerde bulunmak olarak belirlenmiş ve bu amaçları gerçekleştirmek için aşağıdaki faaliyetlerde bulunmaktadır²⁵⁹.

- Şehit aileleri ve gazilere maddi manevi destek sağlamak,
- Vatanın bölünmez bütünlüğü, milletin birlik ve beraberliği için mücadele eden ve bu kutsal görev esnasında yaralanan gazilerimizin, şehitlerimizin üstün başarı ve özverisini, devletin milli güvenliğine yöneltilecek darbe girişimlerine karşı oluşan milli bilinci anlatmak üzere anma günleri, konferanslar, etkinlikler, ilmi ve kültürel toplantılar, organizasyonlar, davetler düzenlemek,
- Şehit çocuklarından okuyanlara karşılıksız burs vermek, eğitim yardımlarında bulunmak, yurt açmak,
- Şehit aileleri ve gazilerin kullanımı için spor tesisleri, eğitim kurumları açmak işletmek,
- Yurt içinde ve yurt dışında bulunan dernek vakıf ve kurumlarla iş birliği yapmak, ayni ve nakdi yardımları kabul etmek,

²⁵⁷R.G., T. 13.07.2022, S. 30830.

²⁵⁸Vakıf Senedi, Madde: 8.

²⁵⁹Vakıf Senedi, Madde: 4.

- Şehit aileleri ve gazilerin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanması ve bu kişilere karşı toplumda saygı duyulmasının sağlanması için girişimlerde bulunmak, lokal ve misafirhaneler açmak,
- Vakıf amacı konusunda raporlama, araştırma ve bilimsel çalışmalar yapmak,
- Yazılı ve görsel medyada gazete, dergi, kitap gibi süreli ve süresiz yayınlar çıkarmak, internet sitesi kurmak,
- Radyo ve televizyon programları hazırlamak/hazırlattırmak.
- Gazilerin ve şehit yakınlarının rehabilitasyonu ve devamlı bakımları için gerekli tesisleri kurmak, bu tesislerin her türlü donanım, araç-gereç, malzemelerini ve benzeri ihtiyaçlarını temin etmektir.

Ayrıca, vakıf tarafından ilk kez Şehit Yakınları ve Gaziler Çalıştayı Ankara’da 18.11.2019 tarihinde gerçekleştirilmiş, dört oturumda gerçekleştirilen çalıştaya 38 STK (Dernek, sendika, konfederasyon) ile 42 kamu kurum ve kuruluşundan toplam 108 kişi katılmıştır²⁶⁰. Çalıştayda öncelikli olarak mevzuat değişikliği gerektiren konular, kurumlar arası koordinasyon ve bütçe olanakları çerçevesinde çözüm önerileri ele alınmıştır. TŞYGDV’nin tanıtım filminde 15 Temmuz Darbe girişimi, İstanbul Beşiktaş’ta yaşanan terör saldırısı ve Zeytindalı Harekâtı sonrasında toplanan şartlı bağışlarla vakfın hak sahiplerine destek verdiği açıklamalarına yer verilmekle birlikte Yönetim Kurulu Başkanı Bilge GÜRS tarafından vakıf tarafından²⁶¹ “Şubat 2022 itibariyle 3194 kişiye aylık nakdi yardım kapsamında 94.566.000,00 ₺ ödeme yapıldığı” bilgisi paylaşılmaktadır. TŞYGDV tarafından, şartlı bağış kapsamındaki hak sahiplerine 01.11.2022 tarihine kadar 2.600,00 ₺ olan aylık ödemelerde %53,84 oranında artış yapılarak aylık ödeme tutarı 4.000,00 ₺’ye çıkarılmış, vakfın kuruluşundan itibaren 01.11.2022 tarihinde yapılan ödemeler dahil olmak üzere hak sahiplerine toplam 194.574,000,00 ₺ destek sağlanmıştır²⁶². TŞYGDV ile Gazi Üniversitesi arasında imzalanan akademik iş birliği protokolü ile;

- Gazi Üniversitesi bünyesinde yer alan arşiv ve kütüphanelerin gazi ve şehit yakınları tarafından kullanılması,

²⁶⁰<https://www.aile.gov.tr/syggm/haberler/turkiye-sehit-yakinlari-ve-gaziler-dayanisma-vakfi-odeme-miktarlarini-artirdi/> (Erişim Tarihi: 08.12.2022)

²⁶¹<https://www.turkiyesehitgazivakfi.org/media/1136/vakif-tanitim-videosu.mp4> (Erişim Tarihi: 08.12.2022)

²⁶²<https://www.aile.gov.tr/syggm/haberler/turkiye-sehit-yakinlari-ve-gaziler-dayanisma-vakfi-odeme-miktarlarini-artirdi/> (Erişim Tarihi: 08.12.2022)

- Gazi Üniversitesi bünyesinde çevrimiçi ya da yüz yüze yapılan sertifika programlarından belirli sayıda gazi ve şehit yakınlarının ilgili birimle görüşülerek ücretsiz faydalanması,
- Gazi Üniversitesine bağlı fakültelerde öğrenim gören öğrencilerin TŞYGDV bünyesinde staj yapmaları ve her iki tarafça yürütülecek projelerde önceliklerinin sağlanması,
- Protokol yararlanıcılarının; gaziler, eşleri ve çocukları ile şehit eşleri ve çocuklarını, yaş sınırı olmaksızın kapsamı hususları protokol kapsamına alınmıştır²⁶³.

2.2. Türkiye’de Harp ve Vazife Malulü Kavramları ile Hukuki Düzenlemeler ve Sağlanan Haklar

Türkiye’de yaşayan nüfusun inancının büyük bir oranının Müslüman olması nedeniyle, hukuki düzenlemeler dışında genel olarak harp malulleri ve vazife malulleri için “gazi” kelimesi de kullanılmaktadır. Bu nedenle, bazı kaynaklarda harp ve vazife malullüğü yerine gazi kavramının kullanıldığı görülmektedir. TDK tarafından gazi “*Ülke savunmasında savaşa katılmış kişi veya büyük yararlıklar göstermiş devlet adamlarına verilen bir unvan*²⁶⁴” olarak tanımlanmıştır. Türkmen tarafından yapılan tanıma göre, “*Gerektiğinde canını seve seve ülkesi için verebilmek için vatan ve millet için namus şan ve şereflerini korumak uğruna düşmanla savaşırken sağ kalarak geri dönenlere gazi denmektedir*” (Türkmen, 2009, s.34). Ayrıca Atar tarafından gazi “*uzun deneyimlere sahip eski asker, eski ordu mensubu, savaş bölgesinde bulunmuş asker, savaşta deneyimli asker, düşmana karşı savaşa katılan kişi*” (Atar, 2010, s.431) olarak tanımlanmıştır. Sosyal güvenlik kapsamında yer alan vazife malullüğü, “*Harp Malulü*” ve “*Vazife Malulü*” olarak göre ikiye ayrılmaktadır. Yapılan bu sınıflandırma yaralanma veya ölüme neden olan olayın gerçekleşme durumuna göre değişiklik göstermektedir. Sosyal güvenlik hukuku yönüyle yapılan incelemede harp malulü, “*iç güvenlik, asayiş ve terör eylemleri sonucu yaralanan veya hayatını kaybedenler*” olarak belirlenmiştir. Vazife malulü ise “*idari görev veya kaza sonucu yaralanan veya hayatını kaybedenler*” olarak düzenlenmiştir²⁶⁵.

²⁶³<https://www.turkiyesehitgazivakfi.org/haberler/gazi-ueniversitesi-ile-i%C5%9Fbirli%C4%9Fi-protokolue-imzaland%C4%B1/> (Erişim Tarihi: 08.12.2022)

²⁶⁴<http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 29.07.2022)

²⁶⁵Harp ve vazife malulü olarak belirlenen hukuki düzenlemeler içerisinde yer alan 5510 sayılı Kanun’un 25 ve 47. maddeleri, 2453 sayılı Kanun’un 1. maddesi, 2629 sayılı Kanun’un 1 ve 2. maddeleri, 3497 sayılı Kanun’un 1 ve 3. maddesi, 3713 sayılı Kanun’un 1. maddesi kapsamında meydana gelen yaralanma ve vefat durumlarının görev yaptığı kurumlar tarafından değerlendirilmesi sonucunda, yaralanmanın fiili ateş altında meydana gelip gelmemesine, olayın hareket bölgesinde olup olmamasına veya harekâtı doğrudan destekleyip desteklememesine göre yapılacak değerlendirmeler ile yayımlanan yargı kararları (Detaylı bilgi için bkz.

Literatür incelendiğinde, bazı kaynaklarda hem harp malulü hem de vazife malulü kavramları yerine “Gazi” kavramının da kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle, yapılan alıntıların bir kısmında harp malulü veya vazife malulü yerine gazi kelimesine de yer verilmiştir.

2.2.1. Harp ve vazife malullüğü kavramları

Harp ve vazife malulü ile yakınlarına yönelik hukuki düzenlemelere geçmeden önce “malul” kavramına yer vermekte fayda olacağını düşünüyorum. Malul kavramı;

- Malul kavramı, TDK tarafından “*Sakat kimse*²⁶⁶”, olarak ifade edilmiştir.
- Türk Toraks Derneği tarafından maluliyet, “*Bir hastalık veya kaza sonucu vücut bütünlüğünde oluşan yetersizlik, kısıtlılık, azalma durumu*²⁶⁷”, olarak tanımlanmıştır.
- Develioğlu tarafından yapılan tanıma göre malul “*Sağlam olmayan hastalık ve sakatlık anlamına gelen illet* (Develioğlu, 1982, s.690)” olarak ifade edilmiştir.

Malul kelimesinin farklı kaynaklarda birden fazla tanımı olmakla birlikte genel özelliklerini;

- Bedeni veya ruhi olarak vücut bütünlüğünün bozulması,
- İş kazası veya meslek hastalığı sonucunda meydana gelmesi,
- Meslekte kazanma gücünde bir eksilmeye neden olması,
- Her ülkenin hukuki düzenlemelerinde belirtilen asgari oranda veya sürekli olarak çalışma gücünün kaybedilmesi şeklinde sıralamak mümkündür.

Malul kavramı 5434 sayılı Kanun’un 44. maddesinde her ne sebep ve suretle olursa olsun vücutlarında hâsıl olan arızalar veya dıñar oldukları tedavisi imkânsız hastalıklar yüzünden vazifelerini yapamayacak duruma giren iştirakçiler malûl olarak tanımlanmaktadır. 5510 sayılı Kanun’un 25.maddesinin (a) ve (b) bendi kapsamında bulunan sigortalıların çalışma gücünün veya iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az %60’ını, (c) bendi kapsamındaki sigortalılar için çalışma gücünün en az %60’ını veya vazifelerini yapamayacak şekilde meslekte kazanma gücünü kaybettiği Kurum Sağlık Kurulunca tespit edilen sigortalıların malul sayılacağına yönünde düzenleme bulunmaktadır.

Bostancı, 2005, Yargı Kararları Işığında Vazife Malullüğü Kavramı, Kamu-İş, C.8., s.1/2005) dikkate alınarak harp ve vazife malullüğü kararı verilmektedir.

²⁶⁶<http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 29.07.2022)

²⁶⁷<http://www.toraks.org.tr/halk/News.aspx?detail=2420> (Erişim Tarihi: 17.01.2022)

Harp malulü kavramına, hem 5434 sayılı Kanun ve hem de 5510 sayılı Kanun'da yer verilmiştir. Harp malulü, 5510 sayılı Kanun'un 47. maddesinde “Subay, astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş ile Türk Silâhlı Kuvvetlerince görevlendirilen 4. maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamındaki sigortalılardan, harpte fiilen ateş altında; harpte, harp bölgelerindeki harp harekât ve hizmetleri sırasında, bu harekât ve hizmetlerin sebep ve etkileriyle; harpte veya harbe hazırlık devresinde her çeşit düşman silâhlarının etkisiyle; askerî harekâtı gerektiren iç tedip ve sınır hareketleri sırasında, bu hareketlerin sebep ve etkisiyle; barışta veya olağanüstü hallerde, emir veya görev ile uçuş yapan uçucularla hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak uçakta bulunanlardan uçuşun havadaki ve yerdeki sebepleriyle ve yine emir ve görev ile dalış yapan dalgıçlarla, hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak denizaltı gemisinde veya dalgıç kıtasında bulunanlardan denizaltıcılığın veya dalgıçlığın çeşitli sebep ve etkileriyle; Anayasanın 92. maddesi veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler uyarınca Türk Silâhlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesini gerektiren durumlarda, birliklerin bulundukları yerlerden hareketlerinden itibaren yurt içinde, yurt dışında, yabancı ülkelerde veya yurda dönüş sırasında, vazife malulü olanlar²⁶⁸” (5510 sayılı Kanun, m.47) olarak tanımlanmıştır.

5434 sayılı Kanun'un 64. maddesinde harp malulü tanımlaması yapılırken özellikle harpte fiilen ateş altında, harpte, harp bölgelerindeki harp harekât ve hizmetleri sırasında, bu harekât ve hizmetlerin sebep ve etkileriyle, harpte veya harbe hazırlık devresinde her çeşit düşman silahlarının etkisiyle ifadelerine yer verilerek, askeri harekâtı gerektiren iç tedip ve sınır hareketleri sırasında, bu hareketlerin sebep ve etkisiyle, barışta ve olağanüstü hallerde, emir veya görev ile uçuş yapan uçucularla hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak uçakta bulunanlardan uçuşun havadaki ve yerdeki sebepleriyle ve yine emir ve görev ile dalış yapan dalgıçlarla, hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak denizaltı gemisinde veya dalgıç kıtasında bulunanlardan denizaltıcılığın veya dalgıçlığın çeşitli sebep ve tesirleriyle, Anayasanın 66. maddesi veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası antlaşmalar uyarınca yabancı ülkelere Türk Silahlı Kuvvetleri gönderilmesini gerektiren durumlarda, birliklerin bulundukları yerlerden hareketlerinden itibaren yurt içinde, yurt dışında, yabancı ülkelerde veya yurda dönüş sırasında, uğramış olan muvazzaf ve yedek subay, astsubay, uzman jandarma çavuş, uzman çavuş, erbaş ve

²⁶⁸http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/saglik/maluliyet/vazife_ve_adi_maluliyet (Erişim Tarihi: 17.01.2022)

erler (gönüllü erler dahil) ile Türk Silahlı Kuvvetlerince görevlendirilen sivil iştirakçilere ve Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığına, Sosyal Sigortalar Kurumuna, Bağ-Kur'a ve çeşitli sandıklara tabi olmayan sivil görevlilere de ayrıca Harp Malûlü denir şeklinde tanımlama yapılmaktadır. Vazife malulü kavramına da hem 5434 sayılı Kanun hem de 5510 sayılı Kanun'da yer verilmiştir.

5434 sayılı Kanun'un 45. maddesi ile vazife malulü *“5434 Sayılı Kanun'un 44. maddede yazılı malullük, iştirakçilerin vazifelerini yaptıkları sırada vazifelerinden doğmuş olursa, vazifeleri dışında kurumların verdiği herhangi bir kuruma ait başka işleri yaparken bu işlerden doğmuş olursa, kurumların menfaatini korumak maksadıyla bir iş yaparken o işten doğmuş olursa (maksadın ilgili kurumlarca kabul edilmesi şartıyla), fabrika, atölye ve benzeri işyerlerinde, işe başlamadan evvel iş sırasında veya işi bitirdikten sonra, o işyerinde husule gelen ve yine o işyerinin mahiyetinden veya çalışma konusundan ileri gelen kazadan doğmuş olursa, buna vazife malullüğü ve bunlara uğrayanlara da vazife malûlü denir”* şeklinde tanımlanırken; diğer bir yasal düzenleme olan 5510 sayılı Kanun'un 47. maddesinde ise vazife malulü *“Sigortalıların vazifelerini yaptıkları sırada veya vazifeleri dışında idarelerince görevlendirildikleri herhangi bir kamu idaresine ait başka işleri yaparken bu işlerden veya kurumlarının menfaatini korumak maksadıyla bir iş yaparken ya da idarelerince sağlanan bir taşıtla işe gelişi ve işten dönüşü sırasında veya işyerinde meydana gelen kazadan doğmuş olursa, buna vazife malûllüğü ve bunlara uğrayanlara da Vazife Malûlü”* denilmektedir.

TDK tarafından dul kavramı *“Eşi ölmüş veya eşinden boşanmış kadın veya erkek²⁶⁹”* olarak ifade edilirken, yetim ise *“Babası ölmüş olan (çocuk), babasız”* kalmış kimseler olarak tanımlanmaktadır²⁷⁰. Sosyal güvenlik sistemi kapsamında yer alan hukuki düzenlemelerde dul ve yetim kavramları, 5434 sayılı Kanun'un 67. maddesinde *“5434 Sayılı Kanun'un 66. maddesinde sözü geçen dul ve yetimler karı, koca, çocuklar, ana ve baba”* olarak tanımlanmıştır.

Çalışmamızda, harp ve vazife malullüğü kavramları incelendiğinden, adi malullük kavramı ve buna yönelik gerçekleştirilen işlemlere yer verilmemiştir.

²⁶⁹<http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 29.07.2022)

²⁷⁰<http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 29.07.2022)

2.2.2. Harp ve vazife malulleri ile yakınlarına yönelik hukuki düzenlemeler

Harp ve vazife malulleri ile yakınlarına yönelik hukuki düzenlemelere önce anayasa daha sonra da kanunlar, yönetmelikler, diğer hukuki düzenlemeler ve tamamlayıcı emeklilik kapsamındaki düzenlemeler başlıkları altında ele alınmıştır.

2.2.2.1. Anayasa kapsamında hukuki düzenlemeler

1982 tarihli Anayasa'nın 61. maddesinde korunmaya muhtaç kimselere yer verilirken, yine Anayasa'nın 10. maddesinde ise özel olarak korunmaya muhtaç kimselere yönelik yapılacak düzenlemelerin eşitlik ilkesine aykırılık teşkil etmeyeceğine yönelik hükümlere yer verilmektedir. Anayasa'nın 61. maddesinde sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunmasına yönelik “*Devlet harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malül ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat seviyesi sağlar. Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır. Yaşlılar, Devletçe korunur, yaşlılara devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir. Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur*” şeklinde düzenlemelere yer verilmiştir. Ayrıca Anayasa'nın 61. maddesi kapsamında koruma altına alınan dezavantajlı grupların, üretilen sosyal politikalardan faydalanmalarına yönelik Anayasa'nın 10. maddesinde ise “*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz. Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde, kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar*” şeklinde pozitif ayrımcılık ilkesine yönelik ifadeler yer verilmiştir.

2.2.2.2. Kanunlar kapsamında hukuki düzenlemeler

Anayasa ile belirlenen ilkeler doğrultusunda korunacak hedef kitleye uygulanacak pozitif ayrımcılık ilkesi kapsamında sosyal güvenlik bakımından aşağıda belirtilen kanunlarda ile çok sayıda düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler;

- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu,
- 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu,
- 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun (NTABHK),
- 2453 sayılı Yurt Dışında Görevli Personele Nakdi Tazminat Verilmesi ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun,
- 2629 sayılı Uçuş, Paraşüt, Denizaltı, Dalgıç ve Kurbağa Adam Hizmetleri Tazminat Kanunu,
- 3497 sayılı Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Kanun,
- 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu olarak yer almaktadır.

2.2.2.3. Yönetmelikler kapsamında hukuki düzenlemeler

Bakanlıklar tarafından ilgili kanuna dayandırılarak çıkarılan Yönetmelikler kapsamında hukuki düzenlemeler incelendiğinde, bu yönetmelikler;

- Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği,
- Terörle Mücadele Kanunu Kapsamında Kamu Kurum ve Kuruluşlarında İstihdam Edilecekler Hakkında Yönetmelik,
- Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik başlıkları altında bulunmaktadır.

2.2.2.4. Diğer hukuki düzenlemeler

Çalışma kapsamında yukarıdaki maddelerde yer almayan düzenlemelerden diğer hukuki düzenlemeler olarak Başbakanlık Genelgeleri, Bakanlar Kurulu Kararı (BKK), Enerji Piyasası Denetleme Kurumu (EPDK) Kararları, Yükseköğrenim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Kararı gibi diğer kurul kararları ile gerçekleştirilen düzenlemeler ve tamamlayıcı emeklilik kapsamındaki düzenlemelere yer verilmektedir.

Ayrıca, ASHB tarafından 2013-2017 strateji planı hazırlanmış ve “Ülkenin ihtiyaçlarına yönelik yeni sosyal politikalar geliştirmek ve model oluşturmak” temel amaç olarak belirlenmiştir (ASHB, 2012, s.93). Bu amaca göre;

- Aile bütünlüğünün korunması ve güçlendirilmesi,
- Buna bağlı olarak gelir dağılımının iyileştirilmesi,

- Yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altında bulunan birey ve grupların ekonomik ve sosyal hayata katılımlarının artırılarak yaşam kalitelerinin yükseltilmesi ve toplumla bütünleşmelerinin sağlanması hedeflenmiştir.

Toplumda sosyal ve ekonomik eşitsizliği gidermek amacıyla şehit yakınlarının memnuniyet oranlarının artırılması yönünde politika ve modeller geliştirilmesi ihtiyacına dikkat çekilmiştir.

Bu strateji planına (ASHB, 2012, s.93-98) göre ülkenin ihtiyaçlarına yönelik yeni sosyal politikalar geliştirmek ve model oluşturarak sosyal dokudaki aşınmalara karşı aile yapısı değerlerinin korunması ve güçlendirilmesi temel alınarak, çocuklara, yaşlılara, engellilere, kadınlara, şehit yakınlarına ve gazilere, sosyal yardım ve korunmaya ihtiyacı olanlara yönelik;

- İnceleme ve araştırma yapma,
- Görüş oluşturma,
- Mevzuat düzenleme,
- Standart belirleme,
- Planlama,
- Model oluşturma,
- Koordinasyon ve iş birliği hizmetlerinin yerine getirilmesi ile bu amaca ulaşılması hedeflenmiş,
- Kadın, çocuk, engelli, yaşlı, şehit yakını ve gazilerin haklarının korunmasına, fırsat ve imkanlardan eşit şekilde yararlanmasına ilişkin toplumsal bilinci oluşturulmasına, şehit yakını ve gazilerin haklarının korunmasına, fırsat ve imkanlardan eşit şekilde yararlanmasına ilişkin toplumsal bilinç yükseltilmesi amaçlanmıştır.

2.2.2.4.1. Başbakanlık Genelgesi

2018/4 sayılı Başbakanlık genelgesi ile şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının en uygun çalışma koşullarının sağlanması amacıyla “*öğrenim durumları sebebiyle hizmetli kadrolarına atanmış şehit yakınlarının büro hizmetlerinde görevlendirilmesi*²⁷¹” hususuna azami özen gösterilmesi gerektiği bildirilmektedir.

²⁷¹R.G., T. 20.03.2022, S. 30366.

2.2.2.4.2. Bakanlar Kurulu Kararları (BKK)

2018/12007 sayılı BKK ile gazinin kendisi ve çocuklarının üniversite kayıtları sırasında hiçbir isim altında (öğrenim ücreti, harç vb.) ücret alınmaması, öğrenci katkı payı tutarlarının da alınmayarak Devlet tarafından karşılanacağı²⁷² kararlaştırılmıştır.

2.2.2.4.3. Enerji Piyasası Denetleme Kurulu (EPDK) kararları

EPDK Kararları: EPDK'nin 5999-3 sayılı Kurul Kararına göre şehit ailelerinin ikamet ettiği meskenlerde “Mesken Alt Abone Grubu” olarak belirlenmesi ve elektrik enerjisi abonelik ücretlerinden muaf tutulabilmesine²⁷³ yönelik karar yayımlanmıştır.

2.2.2.4.4. Tamamlayıcı emeklilik kapsamındaki düzenlemeler

Harp ve vazife malulü ile bunların yakınlarına tamamlayıcı emeklilik kapsamındaki hukuki düzenlemeler çalışmamızın şehit yakınları için düzenlenen 2.1.2.4.4. maddesinde incelendiğinden, mükerrer olmaması için bölümde tekrar yer verilmeyecektir.

2.2.3. Harp malulü ve vazife malulü ile yakınlarına sağlanan haklar

Harp ve vazife malulleri ile geride bıraktıkları dul ve yetimlerine yönelik sağlanan haklar aylık ve tazminat ödemeleri, ek ödemeler ile sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, istihdam ve rehabilitasyon hizmetleri, emlak ve kredi hizmetleri, vergi indirim ve muafiyetleri, hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri, tamamlayıcı emeklilik kapsamında sağlanan haklar başlıkları altında incelenecektir. Bu bölümde yer alan haklar hem harp malulü hem de vazife malulleri için geçerli olmakla birlikte, sağlanan bazı haklarda harp ve vazife malulleri için farklı uygulamaların olduğu görülmektedir. Bu nedenle, sağlanan hakların ilgili maddelerinde her iki durum için farklılıklara yönelik açıklamalara ayrıca yer verilmiştir.

2.2.3.1. Aylık ödemeleri

Harp ve vazife malulü personel maaşları maluliyet derecesine göre farklılık göstermektedir. Maluliyet derecesi, hizmet süresi, statüsü ve rütbesi eşit olan ancak, harp

²⁷²R.G., T. 07.07.2022, S. 30471.

²⁷³<http://eskiweb.epdk.org.tr/TR/Dokuman/8807> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)

malulü veya vazife malulü olmasına göre iki ayrı personele bağlanan aylıklar incelendiğinde;

- Subay ve astsubaylar arasında yaklaşık %20-25 oranında harp malulü personele, vazife malulü personelden daha fazla aylık bağlandığı,
- Askerlik hizmetini yerine getiren erbaş ve erlerin aylıklarında, harp ve vazife malulü aylık ödemelerinde herhangi bir fark bulunmadığı,
- Bakıma muhtaçlık aylığı alacak harp ve vazife malulü aylığı için de herhangi bir fark bulunmayıp, aynı tutarda ödeme yapıldığı tespit edilmiştir.

Harp ve vazife malullüğü kapsamında bağlanacak aylık ödemelerinin hesaplamaları farklı olduğundan aşağıdaki başlıklar altında ayrı ayrı ele alınmıştır.

2.2.3.1.1. Harp malullüğü kapsamında bağlanacak aylık ödemeleri

2330 sayılı Kanun gereği aylık ödemelerine ilişkin;

- Engelli hâle gelerek bağlı oldukları sosyal güvenlik mevzuatına göre emekliye sevk edilenlere görev malullüğü aylığı bağlanmakta,
- Emekli aylığı almakta iken engelli hâle gelenlerin almakta oldukları aylıkları ise görev malullüğü aylığına dönüştürülmekte,
- Ölenlerin kendilerine bağlanması gereken görev malullüğü aylığı, dul ve yetimlerine intikal ettirilmekte,
- Sosyal güvenlik kurumlarınca kendi mevzuatlarına göre bağlanan aylıklar, %25 artırılarak ödenmekte,
- Herhangi bir SGK'na tabi olmayanların engelli hâle gelmeleri halinde ise;
 - Öğrenim durumlarına göre 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 36. maddesi hükümlerine göre belirlenecek giriş derece ve kademeleri üzerinden (öğrenimi bulunmayanların ilkokul mezunu gibi) kendilerine,
 - Ölümleri halinde dul ve yetimlerine 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre SGK tarafından görev malullüğü aylığı %25 artırılarak bağlanmaktadır.

Harp malullüğü aylığı bağlanmasının şartları, vazife malulü sayılanların vazife malullüklerinin;

- Harpte fiilen ateş altında,
- Harpte, harp bölgelerindeki harekât ve hizmetleri sırasında, bu harekât ve hizmetlerin sebep ve etkileriyle,

- Harpte veya harbe hazırlık devresinde her çeşit düşman silahlarının etkisiyle,
- Askerî harekâtı gerektiren iç tedip ve sınır hareketleri sırasında, bu hareketlerin sebep ve etkisiyle,

- Barışta ve olağanüstü hallerde, emir veya görev ile uçuş yapan uçucularla hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak uçakta bulunanlardan uçuşun havadaki ve yerdeki sebepleriyle ve yine emir ve görev ile dalış yapan dalgıçlarla, hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak denizaltı gemisinde veya dalgıç kıtasında bulunanlardan denizaltıcılığın veya dalgıçlığın çeşitli sebep ve tesirleriyle,

- Anayasanın 92. maddesi veya Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası andlaşmalar uyarınca yabancı ülkelere asker gönderilmesini gerektiren durumlarda, birliklerin bulundukları yerlerden hareketlerinden itibaren yurt içinde, yurt dışında, yabancı ülkelerde veya yurda dönüş sırasında, uğramış olma şartlarıdır. Ancak, TSK mensupları dışındaki sivil görevlilerin harp malulü sayılması TSK tarafından görevlendirilme şartına da bağlı bulunmaktadır. Bu kapsama girenlere bağlanacak aylık sistemi, 5434 sayılı Kanun'un 64. maddesinde açıklanmıştır.

Ölenlerin aylığa müstehak dul ve yetimlerine bağlanacak aylığın toplam tutarı, bunların görevde olan emsallerinin almakta oldukları aylıklardan, emekli olanların terör nedeniyle öldürülmeleri halinde ise, dul ve yetimlerine bağlanacak aylığın toplam tutarı ve Kanuna göre kendisine bağlanabilecek emekli aylığından az olamamaktadır.

Harp malullerine yapılan ödemelerin tespitinde;

- Uzman erbaşlara bulundukları kademenin üç ilerisindeki kademenin,
- Uzman jandarmalara bulundukları rütbenin bir üst rütbesinin aynı kademesinin,
- Binbaşı rütbesi dahil subaylarla astsubaylara, bir üst rütbenin aynı kademesinin,
- Yarbaylara albayın,
- Albaylara kıdemli albayın,
- Kıdemli albay ile general ve amirallere bir üst rütbenin,
- Sivil iştirakçilere ise bulundukları derecenin bir üst derecesindeki aynı kademenin emekli aylığı bağlanmasına esas gösterge tablosunda karşılığı olan derece veya kademesi üzerinden vazife malullüğü aylığı bağlanır.

- Bulundukları derecenin bir üst derecesi olmayanlar için o derecenin üç ilerisindeki kademe göstergesi, üç ilerisindeki kademe göstergesi olmayanlar için de o derecenin son kademe göstergesi esas alınır.

Harp malulü olan erbaş/erler ile TSK tarafından görevlendirilen sivil görevlilere öğrenim durumlarına göre 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 36. maddesinde tespit edilen giriş derece ve kademesinin bir üst derecesindeki aynı kademesinden aylık bağlanır²⁷⁴.

Harp malulü erbaş ve erler için maluliyet dereceleri ile öğrenim durumları dikkate alınarak 01.07.2022-31.12.2022 tarihleri için belirlenen maaş bilgilerine Tablo 2.16.'da yer verilmiş ve aylık maaş tutarları 8.201,12 ₺ ile 11.495,66 ₺ arasında değişim göstermektedir²⁷⁵.

Tablo 2.16. Harp ve Vazife Malulü Erbaş ve Erler İçin Taban Aylık Listesi

	Öğrenim Durumu	Memuriyet Derecesi	Maluliyet Dereceleri					
			1	2	3	4	5	6
2330 SK %25 ARTIRIMLI AYLIKLAR	İlkokul	15/1	11.410,25	10.697,11	9.983,97	9.270,83	8.557,69	8.201,12
	Ortaokul	14/2	11.420,93	10.707,12	9.993,31	9.279,51	8.565,70	8.208,79
	Lise	13/3	11.431,61	10.717,13	10.002,65	9.288,18	8.573,70	8.216,47
	Meslek Lisesi	12/2	11.436,94	10.722,13	10.007,33	9.292,52	8.577,71	8.220,30
	MYO (2 Yıllık)	10/2	11.463,63	10.747,15	10.030,68	9.314,20	8.597,72	8.239,48
	Lisans (4 Yıllık)	9/1	11.474,31	10.757,16	10.040,02	9.322,87	8.605,73	8.247,16
667 KHK (15 TEMMUZ) ARTIRIMLI AYLIKLAR	2-3 Yıllık Yüksek Okul	10/1	11.458,29	10.742,15	10.026,01	9.309,86	8.593,72	8.235,65
	Lisans (4 Yıllık)	8/1	11.495,66	10.777,18	10.058,70	9.340,22	8.621,74	8.262,50

2.2.3.1.2. Vazife malullüğü kapsamında bağlanacak aylık ödemeleri

5434 sayılı Kanun'un 56. maddesi ile 5510 sayılı Kanun'un 106. maddelerinde hizmet süreleri, derece ve kademe durumlarına göre detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Bunlardan, erbaş ve erler ile yedek ve gönüllü erlerin;

- Silah altında bulundukları esnada,
- Celp (dağıtım) ve terhislerinde (Serbest sevkler dahil),
- Sevkleri sırasında,

²⁷⁴Harp malulü olan erbaş ve erler ile TSK tarafından görevlendirilen sivil görevlilere bağlanan aylıkların tespitinde 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 36. maddesinde tespit edilen giriş derece ve kademesinin bir üst derecesindeki aynı kademesinden aylık bağlanmaktadır. Bunlardan öğrenim görmemiş olanlara aynı maluliyet derecesinden; vazife malulü olan ve 657 sayılı Devlet Memuru Kanunu ekli gösterge tablosundaki ilkokulu bitiren iştirakçiye bağlanması icap eden derece ve kademesinin bir üst derecesindeki aynı kademesinden; yine bunlardan 657 sayılı Devlet Memuru Kanuna göre devlet memuriyeti yapanların ise memuriyette kazanılmış derece ve kademesinin bir üst derecesindeki aynı kademesi üzerinden aylık bağlanmaktadır.

²⁷⁵<https://www.alomaliye.com/wp-content/uploads/2022/08/2022-temmuz-2330-sk-ve-667-khk-taban-aylik-tablosu.xlsx> (Erişim Tarihi: 14.01.2022)

- Yedek Subay okulu öğrencilerinin gerek okulda, gerek okuldan evvelki hazırlık kıtasında vazife malulü olmaları halinde kendilerine, öğrenim durumlarına göre (657 sayılı Devlet Memuru Kanunu'nun 36. maddesinde tespit edilen giriş derece ve kademe tutarlarının, daha önce Devlet Memuriyetinde bulunmuş olanlardan kazanılmış hak aylıkları veya emekli keseneğine esas aylıkları, sözü edilen giriş derece ve kademe tutarının üzerinde olanlara bu aylıkları) emeklilik gösterge tablosunda karşılığı olan derece ve kademe tutarının %70'i üzerinden aylık bağlanmaktadır.

- Vazife malulü erbaş ve erler için maluliyet dereceleri ve öğrenim durumları dikkate alınarak 01.07.2022-31.12.2022 tarihleri için belirlenen maaş tutarları Tablo 2.16.'da belirtilmiştir.

2.2.3.2. Tazminat ödemeleri

SGK tarafından vazife malullüğü kapsamında harp ve vazife malulleri için yapılan tazminat ödemeleri tutarında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Harp ve vazife malullüğü kapsamında hayatını kaybedenlerin ailelerine, 30 yıllık hizmet süresini doldurmayanlara 30 yıl üzerinden, 30 yıldan fazla hizmet süresi bulunanlar için fiili ve itibari hizmet sürelerinin toplamı üzerinden emekli ikramiyesi olarak tazminat ödenmektedir.

2330 sayılı Kanun kapsamında meydana gelen olay sonucuna göre;

- Yaşamak için gerekli hareketleri yapmaktan aciz ve hayatını başkasının yardım ve desteği ile sürdürebilecek şekilde malûl olanlara en yüksek devlet memuru brüt aylığının 200 katı,

- Diğer engelli hâle gelenlere ise en yüksek devlet memuru brüt aylığının 100 katı tutarının %25'den %75'ine kadar belirlenen oranda,

- Herhangi bir maluliyet derecesi bulunmayan personele ise sadece yaralanma nedeniyle en yüksek devlet memuru brüt aylığının 100 katı tutarının %20'sini geçmemek üzere engellilik ve yaralanma derecesine göre nakdi tazminat ödenmektedir.

01 Temmuz 2022 Tarihi İtibariyle Ödenen Nakdi Tazminat Miktarları incelendiğinde, ölüm halinde ailesine 316.922,85 ₺ nakdî tazminat, yaşamak için gerekli hareketleri yapmaktan aciz ve hayatını başkasının yardım ve desteği olmaksızın sürdüremeyecek şekilde malûl olanlar için ise 633.845,70 ₺ nakdî tazminat ödemesi yapılmaktadır²⁷⁶.

²⁷⁶<https://www.msb.gov.tr/Personel/icerik/nakdi-tazminat-islemleri> (Erişim Tarihi: 14.01.2023)

2.2.3.3. Ek ödemeler

Harp ve vazife malullerine ek ödemeler kapsamında tütün ikramiyesi ve Tütün ikramiyesi olarak SGK tarafından her yıl vazife malûlü olanlara hayatta bulundukları sürece ödeme yapılır. Ancak, ölen malûlün son yıldaki pay tutarının beş katı, bir defaya mahsus olmak şartıyla kendisinden dul ve yetim aylığı bağlanacaklara eşit miktarda paylaştırılmak suretiyle yardım olarak ödenir (5434 sayılı Kanun, ek m.79). Harp malulleri ile vazife maluliyetine neden olan olayın türüne bakılmaksızın tüm vazife malullerinin (erbaş, er, subay, astsubay, uzman jandarma, polis gibi emniyet güçlerinin yanı sıra vazife malulü olan öğretmen, mühendis, doktor, memur gibi sivil vazife malulleri) faydalandığı bu ödeme, maluliyet dereceleri ve maluliyet göstergelerine göre 5.162,63 ₺ ile 9.386,60 ₺ arasında değişmektedir. Bu kapsamda, SGK tarafından 2022 yılına ait tütün ikramiyesine ilişkin harp ve vazife malullerinin maluliyet derecesine göre yapılacak tütün ikramiyeleri tutarlarına Tablo 2.1.'de yer verilmiştir.

Bakıma muhtaçlık ödemesi kapsamında başkasının yardım ve desteği olmadan yaşamak için gereken hareketleri yapamayacak derecede malul olan harp ve vazife malullerine, aylık olarak bağlanan maaşları dışında 01.07.2022-31.12.2022 tarihleri için belirlenen 11.000,70 ₺ ek ödeme tutarı her ay ödenmektedir²⁷⁷.

Çeyiz yardımı olarak da bilinen Evlenme Yardımı 5510 sayılı Kanun kapsamında, yetim aylığı alan kız çocuklarına, evlenmeleri halinde bir defaya mahsus olmak kaydıyla aldıkları maaşın 24 katı tutarında nakdi yardım yapılır.

2.2.3.4. Sağlık hizmetleri

Harp ve vazife malulleri ile yakınlarının kamu ve özel sağlık kuruluşlarından ücretsiz yararlanma hakkı bulunmaktadır. Bu hizmetler kapsamında maaş bağlanan eş, çocuk, anne ve babalar başka bir SGK'nun sağlık hizmetlerinden faydalanmıyorsa, bunların tedavi giderleri SGK tarafından ilgili mevzuat hükümlerine göre karşılanmaktadır. Yedek subay, erbaş ve erlerden askerlik yükümlülüğü sona ermesine rağmen, henüz vazife malullüğü maaşı bağlanmamış olanlardan tedavileri devam edenlerin maruz kaldıkları hastalık, yaralanma ve engelli hâle gelmelerden dolayı tedavilerini sürdürmek üzere ilgili sağlık kuruluşlarına sevkleri, ikametgahın bulunduğu yerdeki veya ikametine en yakın askerlik

²⁷⁷<https://www.alomaliye.com/wp-content/uploads/2022/08/sgk-genel-yazi-2330-667-taban.pdf> (Erişim Tarihi: 14.01.2022)

şubeleri tarafından takip edilir. Sevk edilen hasta ile sevk edildikleri yerlere refakatçi ile gitmesi resmi tabip raporuyla belgelenmesi durumunda;

- Refakatçisine gidiş ve dönüş yol ücreti,
- Gidiş ve dönüş süresi için gündelik harcırahı,
- Özel araç veya ambulans ile hasta nakli yapılması halinde yerel rayiç bedeli,
- Avans olarak hesaplanarak, ödemeler peşin olarak ilgili askerlik şube tarafından yapılmaktadır.

Sağlık hizmetlerine yönelik olarak katkı payı muafiyeti harp malullerinin kendileri ile tüm bakmakla yükümlü olduğu kişileri, vazife malullerinin ise sadece kendilerini kapsamaktadır. Katkı payı yönelik SGK Sağlık Uygulama Tebliği'nin (SUT) 1.8.1., 1.8.2., 1.8.3. ve 1.8.4. maddelerinde²⁷⁸;

- Ayakta tedavide hekim ve diş hekimi muayenesi katılım payı,
- Ayakta tedavide sağlanan ilaçlar için katılım payı,
- Tıbbi malzeme katılım payı,
- Yardımcı üreme yöntemi katılım payı alınmayacağı belirtilmektedir.

2.2.3.5. Eğitim hizmetleri

Eğitim hizmetleri kapsamında özel kreş ve gündüz bakım evlerinden ücretsiz yararlanma, ilköğretim okullarına kayıt ve nakil imkânı, özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlanma, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) yurtlarından ücretsiz istifade etme, karşılıksız burs yardımı, eğitim-öğretim yardımı, askeri okullara girişte ilave kontenjan uygulaması, yükseköğretimde katkı payı alınmaması ve şehit çocuklarının üniversiteler arası geçiş yapılabilmesine imkân sağlanmasına yönelik hizmetlere yer verilmektedir.

2.2.3.5.1. Özel kreş ve gündüz bakım evlerinden ücretsiz yararlanma

Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmeliğin 50.maddesi kapsamında şehit çocuklarının özel kreşler, gündüz bakımevleri ile çocuk kulüplerinden ücretsiz olarak istifade etmelerine yönelik

²⁷⁸SGK SUT'de katkı payı alınacak kişiler ile katkı payı alınmayacak hallere ait detaylı bilgi için bkz. http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/saglik/saglik_hizmetleri/katilim_payi_alinmayacak_haller_saglik_hizmetleri_ve_kisiler (Erişim Tarihi: 31.03.2022)

müracat esasları belirlenmiş ve ASHB il ve ilçe müdürlüklerince yapılan değerlendirme sonucuna göre uygun bulunması halinde, bu hizmetten faydalanma imkânı verilmektedir.

2.2.3.5.2. İlköğretim okullarına kayıt ve nakil imkânı

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından şehit çocuklarının ilköğretim okullarına ilk kayıt aşamasında öncelik tanınmaktadır. Ayrıca ikamet yeri değişikliği ve farklı nedenlerle diğer okullara nakil imkânı sağlanmaktadır.

2.2.3.5.3. Özel öğretim kurumlarından ücretsiz yararlanma

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 23.maddesi gereği özel öğretim kurumlarından (ilkokul ve ortaöğretim) şehit çocuklarının ücretsiz olarak yararlanmalarına yönelik düzenleme bulunmaktadır. Eylül 2016 verilerine göre 7.607 şehit ve gazi çocuğu özel okullarda ücretsiz olarak eğitim görmektedir.

2.2.3.5.4. Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (KYK) yurtlarından istifade etme

Şehit çocukları Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Yurt İdare ve İşletme Yönetmeliği'nin 13. maddesi kapsamında KYK yurtlarından birinci öncelikli olarak, 13. maddesi gereği ise herhangi bir ücret, depozito gibi ödeme yapmadan faydalanabilmektedir²⁷⁹.

2.2.3.5.5. Karşılıksız burs yardımı

KYK tarafından şehit çocuklarına eğitim süresi boyunca karşılıksız burs sağlanmaktadır. Verilen karşılıksız bursun devam edebilmesi öğrencinin iki yıl sınıfta kalmama şartına bağlanmıştır²⁸⁰.

2.2.3.5.6. Eğitim-öğretim yardımı

5434 sayılı Kanun'un Ek 79.maddesi kapsamında ilköğretim, lise ve yükseköğretim yardımları yapılır. 2022-2023 eğitim-öğretim dönemi için yıllık bir defaya mahsus eğitim öğretim yardımı olarak²⁸¹;

²⁷⁹R.G., T. 09.08.2021, S. 29796.

²⁸⁰<http://yurtkur.gsb.gov.tr/Sayfalar/2441/2390/GenelBilgiler> (Erişim Tarihi: 03.06.2022)

²⁸¹<https://sgd.sgb.gov.tr/Haber/Detay/Sehit-Cocuklari-Harp-ve-Vazife-Malulleri-Ile-Cocuklarinin-2022-2023-Egitim-Ogretim-Yardimi-Odemeleri-Bugun-Basliyor-2022-10-21-04-18-03> (Erişim Tarihi: 12/01/2022)

- İlköğretim öğrencileri için 5.004,00.₺,
- Ortaöğretim öğrencileri için 7.506,00.₺,
- Yükseköğretim öğrencileri için 10.008,00.₺'sı belirlenmiştir.

SGK tarafından, 2022-2023 eğitim-öğretim döneminde 19.451 öğrenciye yapılması planlanan ödeme tutarı 136.000.000 ₺'sı olarak hesaplanmıştır.

2.2.3.5.7. Askeri okullara girişte ilave kontenjan uygulaması

Askeri okullara giriş koşullarını taşıyan şehit çocuklarına Millî Savunma Bakanlığı (MSB) tarafından ilave puan ve kontenjan verilmek suretiyle öncelik sağlanmaktadır²⁸².

2.2.3.5.8. Yükseköğretimde katkı payı alınmaması

Devlet ve vakıf üniversitelerinde lisans eğitimleri için eğitim için belirlenen harç ödemeleri ile katkı payları gibi ödemelerden şehit yakınları muaf tutulmaktadır²⁸³.

2.2.3.6. İstihdam ve rehabilitasyon hizmetleri

Harp ve vazife malulleri ile yakınlarına, istihdam ve rehabilitasyon hizmetleri kapsamında;

- MSB, Genelkurmay Başkanlığı ve Kuvvet Komutanlıklarında İlk Defa Devlet Memurluğuna Atanacaklar İçin Yapılacak Sınavlar Hakkında Yönetmeliğinin 6.maddesi kapsamında devlet memuru alımları için gerçekleştirilecek sınavlarda ek puan hakkı verilerek, şehit yakınlarına, sıralama puanlarında eşit puan olması durumunda alımlarında puan önceliği tanınmakta²⁸⁴,

- Eşit puan alımlarında harp ve vazife malulü yakınlarına puan önceliği tanınmakta²⁸⁵,

- Harp ve vazife malulünün kendisi veya eş ve çocuklarından biri olmak üzere toplamda sadece bir kişiye 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun Ek 1.Maddesi kapsamında istihdam hakkı verilmekte, harp veya vazife malulünün bekar olması durumunda anne, baba veya kardeşlerden sadece bir kişiye verilmekte,

²⁸²<http://www.msb.gov.tr/SehitGazi/icerik/askeri-okullara-oncelikle-alinma-sehit-yakinlari> (Erişim Tarihi: 03.06.2022)

²⁸³2013/5172 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı.

²⁸⁴<http://www.msb.gov.tr/SehitGazi/icerik/devlet-memuru-alimlarinda-puan-ayricaligi-sehit-yakinlari> (Erişim Tarihi: 03.06.2022)

²⁸⁵<http://www.msb.gov.tr/SehitGazi/icerik/devlet-memuru-alimlarinda-puan-ayricaligi-sehit-yakinlari> (Erişim Tarihi: 03.06.2022)

- Milli Piyango İdaresi tarafından bayilik verilmekte²⁸⁶,
- Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği, 44.maddesine göre şehidin öğretmen olan eşinin yer değiştirebilmesine imkân sağlanmakta ve/veya zorunlu çalışma şartlarında muafiyet sağlanmakta,
- Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmeliğin Ek 2.maddesi kapsamında şehidin devlet memuru yakınlarına atanma taleplerindeki kısıtlayıcı hükümlerin uygulanmayacağı hükme bağlanmakta,
- Şehit yakını, gazi ve gazi yakınlarının en uygun çalışma koşullarının sağlanması amacıyla, öğrenim durumları sebebiyle hizmetli kadrolarına atananların büro hizmetlerinde görevlendirilmesi hususuna azami özen gösterilmekte²⁸⁷,
- 2005/27 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile her yıl düzenlenen törenler kapsamında “18 Mart Şehitler Günü” ile “19 Eylül Gaziler Günü” nde izinli sayılmaları için idari izin verilmektedir²⁸⁸.

2.2.3.7. Emlak yardımları ve kredi hizmetleri

Harp ve vazife malulleri ile yakınlarına, emlak ve kredi hizmetleri kapsamında ikamet yeri değişikliğinde şehidin çalıştığı kurum tarafından harcırah ödemesi, mensup olduğu kuvvet komutanlıklarına göre Tedarik Bölge Başkanlıkları, Askerlik Şubeleri veya Askerlik Dairesi Başkanlıkları veya Jandarma Komutanlıkları tarafından kira ödemesi ve kamu konutlarından ücretsiz yararlanma hakkı, Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından sıfır faizli konut kredisi kullanma hakkı ile TOKİ konutlarından öncelikli yararlanma hakkı verilmiştir. Emlak ve kredi hizmetleri kapsamında sağlanan haklara yönelik ayrıntılı bilgiler aşağıdaki başlıklar altında yer almaktadır²⁸⁹.

2.2.3.7.1. İkamet yeri değişikliğinde harcırah ödemesi

6245 sayılı Kanun’nun 3.maddesine istinaden şehit ailesinin ikamet yerini değiştirmek istemesi halinde aile fertleri için harcırah ödemesi yapılmaktadır.

²⁸⁶<http://www.millipiyango.gov.tr/node/22> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)

²⁸⁷R.G., T. 20.03.2022, S. 30366.

²⁸⁸R.G., T. 15.10.2005, S. 25967.

²⁸⁹Detaylı bilgi için bkz. 6245 sayılı Harcırah Kanunu, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, Toplu Konut Fonu’ndan Şehit Ailelerine, Malulleri ile Dul ve Yetimlerine Açılacak Faizsiz Konut Kredisi Yönetmeliği.

2.2.3.7.2. Kira ödemesi

3713 sayılı Kanun'un 21.maddesi kapsamında şehit ailesine, yurtiçinde ikamet etmesi halinde 10 yıl, yurt dışında ikamet etmek istemesi halinde iki yıl süreyle kira bedeli devlet tarafından karşılanmaktadır.

2.2.3.7.3. Kamu konutlarından ücretsiz yararlanma hakkı

3713 sayılı Kanun'un 21.maddesi kapsamında şehit ailesinin kamu konutlardan bir yıl boyunca ücretsiz olarak yararlanma hakkı da bulunmaktadır. Kamu konutlarından yararlanılan dönem için ayrıca kira yardımı yapılmamaktadır.

2.2.3.7.4. Sıfır faizli konut kredisi kullanma hakkı

Toplu Konut Fonundan Şehit Ailelerine, Malulleri ile Dul ve Yetimlerine Açılacak Faizsiz Konut Kredisi Yönetmeliğinin 113.maddesi gereği 13.02.2014 tarihinden önce şehit olanların ailelerine, diğer şartları sağlamak ve bir konut ile sınırlı olmak kaydı ile Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası aracılığı ile bulundukları yerdeki banka şubasından “Sıfır Faizli Konut Kredisi” hizmeti sunulmaktadır.

2.2.3.7.5. TOKİ konutlarından öncelikli yararlanma hakkı

Şehit ailelerine TOKİ konutlarından öncelikli yararlanma hakkı verilmektedir²⁹⁰. TOKİ'den konut alan şehit aileleri için konut bedelinin %10'u peşin, kalanı evin tesliminden sonra 20 yılda sabit taksitle olacak şekilde ödemelerde kolaylık gösterilmektedir²⁹¹.

2.2.3.8. Vergi indirimi ve muafiyetleri

Şehit aileleri için Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından aşağıda belirtilen vergi muafiyetlerinden belirli şartların sağlanması halinde emlak vergisi muafiyeti, gelir vergisi muafiyeti, gümrük vergisi muafiyeti, özel tüketim vergisi muafiyeti ve silah taşıma ruhsat harçlarına yönelik haklar verilmektedir²⁹².

²⁹⁰<https://www.toki.gov.tr/basvuru-sartlari> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)

²⁹¹<https://www.toki.gov.tr/AppResources/UserFiles/files/Satis/Trabzon/Vakfikebir/ilan.pdf> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)

²⁹²Detaylı bilgi için bkz. 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, 4458 sayılı Gümrük Kanunu, 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu ile 6136 Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun.

2.2.3.8.1. Emlak vergisi muafiyeti

Harp malulü olan gazilerin 1319 sayılı Kanun'un 8.maddesi ile 200 m² ve üzerinde olmamak şartıyla sadece üzerine kayıtlı bir evinin bulunması halinde (intifa hakkına²⁹³ sahip olanlar dahil) sahibi olduğu konut için, tek meskene hisse ile ortak olmaları halinde ise hisselerine ait kısımla sınırlı olmak kaydı ile emlak vergisinden muafiyeti hakkı sağlanmıştır. Belirlenen şartlara sahip olan hak sahipleri tarafından yerel yönetimlere başvurulması ve istenen belgelerin ibraz edilmesi halinde bu haktan faydalanabilmektedir.

2.2.3.8.2. Gelir vergisi muafiyeti

193 sayılı Kanun'un 26.maddesi gereğince harp malullüğü zamları, harp malulleri ile dul ve yetimlerine verilen tekel bayileri, harp malulü ile dul ve yetimi sıfatıyla yapılan her türlü ödemeler, vatan hizmetleri tertibinden bağlanan aylıklar ile ödenen mükafatlar için gelir vergisi muafiyeti uygulanmaktadır.

2.2.3.8.3. Gümrük vergisi muafiyeti

Malul ve engellilerin kullanımına mahsus eşyaların gümrük vergisinden muaf tutulmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır (4458 sayılı Gümrük Kanunu, m.167).

2.2.3.8.4. Özel tüketim vergisi muafiyeti

ÖTVK'nun 7. maddesinin birinci fıkrasının (6) numaralı bendi ile gümrük vergisi muafiyeti tanınan taşıtlara yönelik olarak, "*Taşıtlardan, özel tüketim vergisi ve katma değer vergisi dahil gümrük vergilerine ilişkin istisna uygulanmaması durumunda belirlenecek gümrüklenmiş değeri 200.000 ₺'yi (söz konusu tutar, her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılmak suretiyle uygulanır) aşanlar ithalat istisnasından hariç tutulmuştur*". Yapılan bu düzenleme ile harp ve vazife malullerine tanınan istisna kapsamında, 2018 yılı için belirlenen ve bedeli 200.000 ₺'nin altında olan taşıtların gümrük vergisi ve özel tüketim vergisinden muafiyet söz konusu olabilmektedir. Aksi halde yıllık belirlenen tutarı aşan

²⁹³İntifa Hakkı: Başkasına ait bir eşya veya malvarlığı üzerinde, belli bir kişiye, tam yararlanma imkânı sağlayan bir irtifak hakkıdır. İntifa hakkının kurulması ile gayrimenkulün maliki, eşyanın veya hakkın özdeğerini kendisinde tutmakta, buna karşılık bunlardan elde edilebilecek yararları belirli bir kişiye tahsis etmektedir. İntifa hakkı sözleşme, mahkeme kararı veya kanuni intifa hakkı olmak üzere üç şekilde kurulabilmektedir. Detaylı bilgi için bkz. <https://kulacoglu.av.tr/intifa-hakki/> (Erişim Tarihi:20.02.2022)

taşıtları ithal etmek isteyen malulün ilgili gümrük idaresine, gümrük vergisiyle birlikte özel tüketim vergisini de beyan edilip ödemesi gerekmektedir.

Hayatını kaybeden harp ve vazife malullerinin yakınları için ÖTVK'nun 7. maddesinin birinci fıkrasının (8) numaralı bendine göre (II) sayılı listede yer alan kayıt ve tescile tabi mallardan;

- Binek otomobillerden, 87.03 tarife pozisyonunda yer alan 1600 cm³ veya altında motor silindir hacmine sahip panelvan, pick-up, arazi taşıtı, ATV, jeep, steysin vagon, vb. taşıtlar,

- Eşya taşımaya mahsus, 87.04 tarife pozisyonunda yer alan 2800 cm³ veya altında motor silindir hacmine sahip van, panelvan, kamyonet, pick-up, vb. taşıtlar,

- Motor silindir hacmine bakılmaksızın motosikletlerden 87.11 tarife pozisyonunda yer alanlar için 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun "*Ek 1'inci Maddesi*"nin ikinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde sayılan kişilerden hayatını kaybetmiş olanların eş veya çocuklarından birisi, eş ve çocuğu yoksa ana veya babasından birisi tarafından bir defaya mahsus olmak üzere ilk iktisabı (edinme/elde etme) ÖTV'den muafiyet sağlanmaktadır.

Hayatını kaybeden harp veya vazife malulünün çocuklarının evli olmaları veya sonradan evlenmeleri istisnadan yararlanma hakkını ortadan kaldırmamaktadır. Ancak, tekrar evlenen dul eş istisnadan faydalanamamaktadır.

2.2.3.8.5. Silah bulundurma veya taşıma ruhsatı harç muafiyeti

6136 sayılı Kanun'un 7.maddesi gereği şehide ait silahın (sadece bir silah için) aile fertlerinden birinin devralması halinde silah bulundurma veya silah taşıma ruhsatı harç bedelleri için muafiyet imkânı sağlanmıştır.

2.2.3.9. Hukuki danışmanlık ve bilgilendirme hizmetleri

Gazilere hukuki yardım sağlanmasına dair "Şehit Yakınları ve Gazilere Hukuki Yardım Sağlanmasına Dair Yönetmelik"²⁹⁴, 25.10.2017 tarihinde yayımlanmıştır. Gazilere yönelik olarak, ilgili yönetmeliğin 1. maddesi ile kapsamında hayatlarını kaybedenlerin yakınları veya yaralananlar tarafından açılan hukuk davaları veya ceza soruşturmaları ile

²⁹⁴R.G., T. 25.10.2022, S. 30221.

kovuşturmalarında mağdur, müşteki ve katılan sıfatıyla temsiline ilişkin hukuki yardım sağlanmasına ilişkin hukuki danışmanlık hizmetleri verilmektedir.

Alo 183 Çağrı Merkezi aracılığı ile ASHB tarafından gaziler ile şehit yakınlarına yönelik gerçekleştirilen hizmetler hakkında bilgilendirmeler ile yönlendirme yapılmayı gerektiren durumlarda bilgilendirme hizmetleri sunulmaktadır²⁹⁵.

2.2.3.10. Sağlanan diğer haklar

Yukarıda belirtilen haklar haricinde şehit yakınlarına aşağıda belirtilen başlıklar altında başta motivasyon artırıcı alanlar olmak üzere abonelik hizmetleri alanında, bakım ve rehabilitasyon alanlarında, ulaşım alanlarında ve sosyal çevre edinmeye ilişkin alanlarda farklı hizmetler verilmektedir.

2.2.3.10.1. Madalya verilmesi

Madalya ve Nişanlar Kanun'unun 2.maddesi kapsamında yurtiçinde veya dışında gösterilen sorumluluk ve görev anlayışı nedeniyle yaptıkları feragat ve fedakarlıklar ile başarılı ve yararlılı çalışmaları sonucunda Türkiye Cumhuriyeti devleti adına gurur kaynağı olan askeri personelden malul olanlar için Devlet Ödünç Madalyası verilir. Bu madalya, madeni ve altın kaplama semboldür. Bu kapsamda verilen madalyalar Cumhurbaşkanlığı Kararı ve katılımı ile düzenlenen resmî törenle hak sahiplerine verilir. İdari görev ve kaza sonucu vazife malulü olan personele maluliyetinden dolayı madalya verilmemekle birlikte, gösterdiği sorumluluk ve görev anlayışı nedeniyle verilebilmesine imkân sağlanmaktadır.

2.2.3.10.2. Askerlik muafiyeti

Askerlik hizmetini yerine getirdiği dönemde malul olan ve maluliyet aylığı bağlananları kapsamaktadır. Bunlardan 1111 sayılı Kanunu'nun 10'uncu maddesi gereği;

- Anne ve babasının müşterek olarak talep ettiği veya anne ya da babasından birinin ölmesi halinde, diğer sağ olanın talep etmesi halinde kardeşlerinden biri istekli olmadıkça silah altına alınmamakta veya silah altında ise terhis edilmekte,
- Anne ve babasının müştereken anlaşılmadıkları veya her ikisinin de ölmüş olması durumunda, öncelikle silah altında olan kardeşi var ise istekli olması halinde terhis

²⁹⁵<http://alo183.aile.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 27.01.2022)

edilmekte, silah altında olan kardeşi yok ise veya silah altında olan kardeşi terhis olmak olmak istemiyorsa askerlik hizmeti sırası ilk gelen kardeşi istekli olmadıkça silah altına alınmaz, askerlik hizmetinden muaf tutulur.

2.2.3.10.3. Askerlik hizmetinde kardeş ve çocukların ikametine yakın yere dağıtımı

TSK Erbaş ve Er İşlemleri Yönergesi kapsamında kardeşlerden muafiyet kapsamına girmeyenler ile muafiyet kapsamında olmakla birlikte bu muafiyetten yararlanmak istemeyenlerin zorunlu askerlik hizmetlerini yerine getireceği yerlerinin belirlenmesi sürecinde, eğitim birliklerindeki eğitimlerini tamamlamalarının ardından kıtalarına dağıtımlarının yapılması esnasında Kuvvet Komutanlıklarınca imkânlar dâhilinde harp ve vazife malulünün ailesinin ikametine yakın birliklere tertip işlemleri yapılarak, askerlik görevinin bu birliklerde yerine getirilmesine olanak sağlanmaktadır.

2.2.3.10.4. Hususi damgalı pasaport verilmesi

5682 sayılı Kanun'un 14.maddesi kapsamında kamu görevinin 1, 2 veya 3.kadro derecesinde bulunan veya emsalleri esas alındığında aylık kadro derecesi asgari 3.kadro derecesine yükseltilen şehidin eşi ile evli olmayan ve herhangi bir işte çalışmayan kız/erkek çocukları, hayatını kaybeden ebeveyelerinden dolayı maaş alsa dahi ergin olmayan veya olsa dahi yanlarında yaşadığı halde evli sahibi olmayan ve iş sahibi olmayan öğrenimi devam eden çocuklarına (25 yaşının tamamlanmasına kadar), yine ergin olsa dahi yanlarında yaşadığı halde evli ve iş sahibi olmayan, bedensel, zihinsel veya ruhsal engellerinden dolayı en az bir engellilik hali nedeniyle sürekli bakıma muhtaç olduğu resmi sağlık kurumları tarafından sağlık kurulu raporu ile ispat edilen çocukların hususi damgalı pasaport hakkı bulunmaktadır.

2.2.3.10.5. Şahsi tabancaların varislerine devredilmesi

, Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Yönetmeliğin 57.maddesine göre harp veya vazife malulünün hayatını kaybetmesi halinde tabancasını adına tescil ettirecek varisin, veraset ilamı ve noterden 18 yaşından büyük varislerden alacağı onaylı feragatnamenin ilgili Kuvvet Komutanlıklarınca verilen Menşei Belgesi ile birlikte ruhsat için kırsal kesimde ikamet edenler İl Jandarma Komutanlıklarına, diğerlerinin ise İl Emniyet Müdürlüklerine başvuru yapması durumunda şahsi tabancaların kendilerine devir işlemleri gerçekleştirilebilmektedir.

2.2.3.10.6. Elektrik enerjisi ücretlerinde indirim

SGK tarafından kendilerine maaş bağlanan harp ve vazife malulleri ile bunların dul eşlerinin ikamet ettikleri konutta tüketilen elektrik enerjisi faturasına yansıtılmak üzere %40'tan az olmamak üzere indirim uygulanmaktadır²⁹⁶.

Bu imkândan yararlanmak isteyenlerin, bağlı oldukları Elektrik Dağıtım Müessesesine, SGK tarafından verilen “*Maaş Bordrosu*” ile müracaat edilmesi ve bu haktan devamlı olarak yararlanabilmek için her yıl ocak ayında aynı belgenin Elektrik Dağıtım Müessesesine onaylatılması gerekmektedir.

2.2.3.10.7. Su abonelik ücretlerinde indirim

4736 sayılı Kanun'un 1.maddesi gereğince harp ve vazife malulü gaziler ile dul eşleri veya yetimlerine aylık bağlananların müracaatları halinde belediyelerce tahakkuk ettirilecek su bedelinde %50'den az olmamak üzere indirim uygulanmaktadır.

Sağlanan haktan faydalanmak isteyen hak sahiplerinin su sayaçlarına ilişkin abonelik kayıtlarının kendi üzerlerine kayıtlı olması şartı ile istenen diğer belgelerle birlikte her yılın ocak ayı içerisinde kendi ikamet ettiği Belediye Başkanlıklarına başvurmaları bu haktan faydalanması için yeterli olmaktadır²⁹⁷.

2.2.3.10.8. Huzurevi Hizmeti

Aylık bağlanan kişilere, bu gelirinden başka hiçbir yerden geliri olmadığını belgelemesi durumunda 1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun²⁹⁸ hükümlerine göre huzurevleri ile yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezlerinden ücretsiz yararlanma imkânı sunulmaktadır.

Ayrıca, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 21.maddesi ile belirtilen hususlar kapsamında yaşamak için gerekli hareketleri yapmaktan aciz olanlar ile kimsesizler, kamu kurum ve kuruluşlarına ait (bunların bulunmadığı takdirde özel) rehabilitasyon ve bakım merkezleri, yurtlar ve huzurevlerinde parasız olarak veya masrafları devlet tarafından karşılanmak üzere barındırılmakta veya baktırılmaktadır.

²⁹⁶EPDK'nun 5999-3 sayılı Dağıtım Lisansı Sahibi Tüzel Kişiler ve Görevli Tedarik Şirketlerinin Tarife Uygulamalarına İlişkin Usul ve Esasların belirlendiği Kurul Kararı.

²⁹⁷R.G., T. 19.01.2002, S. 24645.

²⁹⁸R.G., T. 24.02.1968, S. 12835.

2.2.3.10.9. Ücretsiz seyahat kartı uygulaması

Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği ile şehit yakınları kapsamında bulunan şehidin eşi, annesi ve babası ile evli olmayan ve yirmi beş yaşını doldurmamış çocuklarına yönelik şehir içi ve şehir dışı toplu taşıma hizmeti sunulmaktadır²⁹⁹.

Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliğinin 4.maddesi ile yapılan düzenleme ile şehiri içi toplu taşıma kapsamında şehir içi kara ve deniz ulaşımında (turizm ve servis taşımacılığı ile kullanılan araçlar hariç) taksiler, taksi dolmuşlar, dolmuşlar, demiryolları ve denizyollarının şehiriçi hatlarında sunulan toplu taşımada insan ulaşımına yönelik hizmetler veren belediyelere, belediyeler tarafından kurulan şirketlere ve birlik, müessese ile diğer işletmelere veya belediyeler tarafından kendilerine yetki verilen özel şahıs veya şirketlere ait olduğu halde mevzuatına göre ayakta yolcu taşıyabilen araçlar ya da demiryolları ve denizyolları araçları kullanılmak suretiyle şehir içi toplu insan ulaşımına yönelik hizmetler bu kapsamda değerlendirilmektedir. Şehirlerarası toplu ulaşım hizmetlerinde eğlence ve turistik amaçlar ile servis amaçlı kullanılanlar hariç olmak üzere diğer demiryolları, deniz araçlarının kullanılması ile sunulan şehirlerarası toplu ulaşımına yönelik hizmetleri ifade etmektedir.

2.2.3.10.10. Devlet tiyatrolarından ücretsiz istifade etme

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında, Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğüne malul olduğu değerlendirilen yedek subay, erbaş ve er dâhil TSK personeline sezon boyunca oyunlar, şehit dul ve yetimlerine ücretsiz olarak izlettirilmektedir³⁰⁰.

2.2.3.10.11. Müze ve Ören Yerlerinden ücretsiz istifade etme

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Müze ve Ören Yerlerine Girişlerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönergesi³⁰¹ kapsamında, Bakanlığına bağlı müze ve ören yerlerinden faydalanmak isteyen gaziler ile refakatindeki eş ve çocukları, anne ve

²⁹⁹R.G., T., 04.03.2014 S. 28931.

³⁰⁰<https://www.msb.gov.tr/SehitGazi/icerik/devlet-tiyatrolarindan-uccretsiz-yararlanma-3713-sk> (Erişim Tarihi: 05.03.2022)

³⁰¹Kültür ve Turizm Bakanlığının 26.02.2014 tarih ve 49 sayılı Yönetim Kurulu Kararı ile alınan karar ile müze ve ören yerlerine girişlerde uygulanacak hususlara yönelik yönerge çıkarılması kararlaştırılmıştır.

babası resmi kimlik kartlarını ibraz etmek suretiyle müze ve ören yerlerine girişlerde herhangi bir ücret ödemeksizin faydalanabilmektedir³⁰².

2.2.3.10.12. Spor müsabakalarından ücretsiz istifade etme

Spor kulüpleri ile kamu kurum ve kuruluşlarına yapılan protokoller karşılığında devredilen, süreli kullanım hakkı tesis verilen veya kiralanan stadyumlara, gazilerin girmesine yönelik her türlü tedbir alınması, gereken tüm kolaylığın gösterilmesi³⁰³ konusunda Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılan talimat ile ulusal ve uluslararası müsabakalarda ücretsiz yararlanma hakkı verilmiştir. Ancak, uygulamada “Süper Lig” ve “1. Futbol Ligi”nde ev sahibi spor klubünün kontenjanı dahilinde uygulama söz konusu olmakta, ücretsiz istifade etmek isteyen gazilerin maçtan iki gün önce kulübe başvurarak passolig kartına ücretsiz bilet (refakatçi zorunluluğu olması halinde refakatçiyle birlikte) yüklemesi yaptırması gerekmektedir³⁰⁴.

2.3. Araştırma Kapsamında Bulunan Ülkelerin Hukuki Düzenlemelerinde Yer Alan ve Türkiye’deki Hukuk Düzenlemelerde Yer Verilmeyen Hukuki Düzenlemeler

Çalışmamızın birinci bölümünde, üç grupta yer alan yedi ülkede bulunan şehit yakınları, gaziler ve gazi yakınlarına sağlanan ancak Türkiye’deki hukuki düzenlemelerde yer verilmeyenler hukuki düzenlemeler Tablo 2.17.’de yer almaktadır.

Tablo 2.17. Türkiye’deki Hukuki Düzenlemelerde Yer Verilmeyen Haklar

Sağlanan Haklar	ABD	İngiltere	Fransa	İsrail	İran	Avustralya	Y. Zelanda
Eş ve çocuklar için de şehitlik veya gazi mezarlığına gömülme hakkı	X						
Ev temizlik yardımı	X			X	X	X	
Kişisel temizlik yardımı	X			X	X	X	
Konuşan kitap ve kaset yardımı, Braille Alfabeti eğitimi, Rehber Köpek.	X						
Özel donanımlı ev için hibe veya kredi verilmesi	X			X	X	X	X
Özel donanımlı araç için hibe veya kredi verilmesi	X			X	X		X

³⁰²<https://www.muze.gov.tr/tr/kurumsal/muze-ve-oren-yerlerine-girislerde-uygulanacak-usul-ve-esaslar-hakkinda-yonerge-22.html> (Erişim Tarihi:01.04.2022)

³⁰³<http://giresun.aile.gov.tr/kurumsal/sehit-yakinlari-ve-gazilere-taninan-haklar> (Erişim Tarihi: 01.04.2022)

³⁰⁴<http://www.fenerbahce.org/fbmobile/detay.asp?ContentID=57048> (Erişim Tarihi: 01.04.2022)

Tablo 2.17. (Devamı) Türkiye’deki Hukuki Düzenlemelerde Yer Verilmeyen Haklar

Sağlanan Haklar	ABD	İngiltere	Fransa	İsrail	İran	Avustralya	Y. Zelanda
Özel donanımlı araç için sürücü eğitimi verilmesi	X						
Gazi unvanı, logosunun kullanımı	X						
Ücretsiz otopark hizmeti	X	X					
Eşin evlenip boşanması durumunda tekrar evlenme yardımı yapılması				X			
Yıllık anma töreni giderlerinin karşılanması				X			
Giyecek yardımı yapılması				X		X	
Evde veya araçta meydana gelen teknik arızalara müdahale hizmeti			X			X	
Araç bakım idame masraflarının karşılanması						X	
Kaplıca hizmeti			X				
Harp okullarına kontenjan sınırı olmaksızın kayıt hakkı verilmesi			X				
Asgari maluliyet oranı %10-25 arasında olması	X	X	X	X	X	X	X
Fatura ödemeleri (ısıtma-soğutma, telefon, internet)				X		X	
Uçakla seyahat hakkı (yılda bir defa)					X		
Sağlık hizmetleri için refakatçi dahil havayolları ile ulaşım hakkı verilmesi (barınma ve yemek dahil)						X	
Eşcinsel evliliklerde, Partnere (Evlilik dışı birliktelik) veya Yaşam Desteği Sağladığı birlikte yaşadığı diğer kişilere aynı hakların verilmesi	X	X	X			X	X

2.4. Tamamlayıcı emeklilik kapsamında sağlanan haklar

Tamamlayıcı emeklilik kapsamında faaliyet gösteren kurum, dernek ve vakıflar ile sosyal yardımlaşma sandıkları tarafından harp ve vazife malulleri ile yakınlarına sağlanan yardımlar hakkında bilgi verilmektedir.

2.4.1. Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK) tarafından sağlanan haklar

OYAK tarafından harp ve vazife malullerinden;

- Daimî üyeler için emeklilik ve maluliyet yardımları ile emekli maaşı sistemine katılma hakkı verilmekte,
- Geçici üyelere ise yalnızca maluliyet yardımı yapılmakta,
- OYAK üyeliği devam eden vazife malullerine, ekonomik sıkıntılarının ve maddi problemlerinin çözümüne yardımcı olmak amacıyla üyelikte 18 ayı dolan her daimî üyeler ile üyelikte 36 ayını tamamlayan isteğe bağlı daimî üyeler kendi üye aidatlarının 40 katı tutarında OYAK tarafından sunulan borç verme hizmetinden faydalanabilmektedir.

Maluliyeti nedeniyle TSK’de görev yapamaz raporu olan ve maluliyet yardımı alanların üyelik süresi 10 yılın altında olsa dahi emeklilik yardımına hak kazanmaktadır. 10 yıl hizmet süresini tamamladıktan sonra sunulan hizmetten ayrılmak istemesi halinde;

- Üyeliklerin üyelik süresince biriken tasarruf primlerini,
- Tasarruf primleri üzerinden hesaplanacak yıllık %5 teknik faizini, emeklilik yardımı olarak,
- Ayrıca, kârlardan paylarına düşen kısmı kâr payı olarak kendilerine ödenir.
- OYAK üyelerinin geçirdiği hastalık veya kaza gibi nedenlerle hizmetlerini tam ya da kısmî olarak yapmamaları halinde, Maluliyet Yardımı ödemesi yapılmaktadır (OYAK, 2017, s.136). Maluliyet yardımları, harp malullerinde olduğu gibi vazife malullerine de aynı şekilde tam ve daimî maluliyet yardımı ile kısmî maluliyet yardımı olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır. 01.07.2022 tarihinden itibaren ödenen miktarlara yönelik Tablo 2.18.’de belirtilen rütbelere göre belirlenen maluliyet yardımları yapılmaktadır.

Tablo 2.18. Tam ve Daimî Maluliyet Yardımı Miktarları³⁰⁵

Genelkurmay Başkanı	329.946,27
Kuvvet Komutanı	325.943,03
Orgeneral/Oramiral	297.920,38
Korgeneral/Koramiral	295.251,56
Tümgeneral/Tümamiral	278.571,41
Tuğgeneral/Tuğamiral	274.568,17
Kıdemli Albay	251.549,56
Asteğmen (dahil) ile Albay (dahil) rütbeleri arasındaki tüm subaylar, Astsubay, Uzman Jandarma, Uzman Erbaşlar ve isteğe bağlı üye olan Sivil Memurlar	244.744,06

Tablo 2.17.’de belirtilen tam ve daimî maluliyet yardım miktarları esas alınarak, Tablo 2.19.’daki OYAK Maluliyet Tablosu ile belirlenen sigorta bedeli yüzdeleri esas alınarak maluliyet yardımı yapılmaktadır.

³⁰⁵https://www.oyak.com.tr/tablo/tam_maluliyet.html/ (Erişim Tarihi:18.12.2022)

Tablo 2.19. OYAK Maluliyet Tablosu³⁰⁶

Açıklama	Sigorta Yüzdesi	
	Sağ	Sol
Kolun veya elin tamamen kaybı	60	50
Omuz hareketinin tamamen kaybı	25	20
Dirsek hareketinin tamamen kaybı	20	15
Bilek hareketinin tamamen kaybı	20	15
Başparmak ile şahadet parmağının tamamen kaybı	30	25
Başparmak ile beraber şahadet parmağından gayri bir parmağın tamamen kaybı	25	20
Şahadet parmağı ile beraber başparmaktan gayri bir parmağın tamamen kaybı	20	15
Baş ve şahadet parmaklarından gayri üç parmağın tamamen kaybı	25	20
Yalnız başparmağın tamamen kaybı	20	15
Yalnız şahadet parmağın tamamen kaybı	15	10
Yalnız orta parmağın tamamen kaybı	10	8
Yalnız yüzük parmağın tamamen kaybı	8	7
Yalnız küçük parmağın tamamen kaybı	7	6
Bir bacağın dizden yukarısının tamamen kaybı	50	
Bir bacağın dizden aşağısının tamamen kaybı	40	
Bir ayağın tamamen kaybı	40	
Bir ayağın (bütün parmaklar dahil) tamamen kaybı	30	
Bir kalçanın hareketinin tamamen kaybı	30	
Bir dizin hareketinin tamamen kaybı	20	
Bir ayak bileği hareketinin tamamen kaybı	15	
Bir ayak başparmağının tamamen kaybı	8	
Kırılan bir bacağın iyi kaynamaması	30	
Kırılan bir ayağın iyi kaynamaması	20	
Kırılan bir diz kapağının iyi kaynamaması	20	
Bir bacağın 5 cm veya daha fazla kısılması	15	
Bir gözün tamamen kaybı veya iki gözün rüyet kudretinin yarı yarıya kaybı	25	
Her iki kulağın tamamen sağırlığı	40	
Bir kulağın tamamen sağırlığı	10	
Kırılan alt çenenin iyi kaynamaması	25	
Alt çenenin tamamen kaybı	30	
Bir ayak parmağının tamamen kaybı	10	

2.4.2. TSK Dayanışma Vakfı (TSKDV) tarafından sağlanan haklar

TSKDV tarafından TSK, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığında görevli subay, astsubay, sivil memur, uzman jandarma ve uzman erbaşlar ile sözleşmeli erbaş ve sözleşmeli erlere yıllık katkı payını³⁰⁷ yatırmaları halinde hizmette bulundukları süre içerisinde aşağıda yazılı vefat yardımı, maluliyet yardımı, Emekli Maaş Sistemi (OEMS) Yardımı ve Avukatlık Yardımı olarak yapılmaktadır³⁰⁸.

- Maluliyet Yardımı: Sağlık nedeni SGK tarafından 1, 2, 3 ve 4. derece malul kararı verildikten sonra maluliyeti nedeniyle emekliye ayrılan personele yapılan maddi yardımdır. İlk dört derecedeki malullere yardım yapılmakta, 5 ve 6. derecedeki malullere bu kapsamda yardım yapılmamaktadır.

³⁰⁶ www.oyak.com.tr/TR/uyeler/tablolari/oyak-maluliyet-tablosu.html (Erişim Tarihi: 12.08.2021)

³⁰⁷ TSKDV üyeleri için 2022 Yılı için belirlenen katkı payı tutarı 80,00 ₺'dir. Güncel aidat bilgileri için bkz. <https://onlineodeme.tskdv.org.tr/DAYYAKOB/> (Erişim Tarihi: 05.12.2022)

³⁰⁸ <https://www.tskdv.org.tr/tr/yardimlar/yardim-cesitleri> (Erişim Tarihi: 22.01.2023)

- Emekli Maaş Sistemi (EMS) Yardımı: SGK tarafından maaş bağlanmamış personel eşinin veya 1 ve 2. dereceden malul olarak TSK'den ayrılan personelin OYAK emekli maaş sistemine dâhil edilmesi amacıyla yapılan yardımdır. Bu hizmetten yararlanmak istemeyen hak sahiplerine belirlenen yardım tutarları bir defaya mahsus olmak üzere tek seferde ödenmektedir.

Tablo 2.2'de 2021 yılında yapılan yardımlara yer verilmektedir. Yardımlar incelendiğinde, anılan döneme ilişkin maluliyet yardımı olarak toplam 15.000.000,00 ₺ ödeme yapıldığı görülmektedir. 2018-2022 yılları arasında TSKDV tarafından yapılan şehit ve vefat yardımlarına Tablo 2.19.'da yer verilmektedir³⁰⁹.

Tablo 2.20. 2018-2022 Yıllarına Ait Şehit/Vefat Yardımları

Yıllar	Şehit	Vefat	Toplam	Yardım Tutarı
2018	171	138	309	17.150.301,29
2019	133	122	255	15.137.741,80
2020	153	152	305	25.910.966,69
2021	75	150	225	19.184.210,25
2022	107	208	315	33.328.420,68

2022 yılında yapılan vefat yardımları değerlendirildiğinde kişi başı ortalama 105.804.51 ₺ ödeme yapıldığı görülmektedir. 2018-2022 yılları arasında TSKDV tarafından yapılan Maluliyet Yardımlarına Tablo 2.21.'de yer verilmektedir³¹⁰.

Tablo 2.21. 2018-2022 Yıllarına Ait Maluliyet Yardımları

Yıllar	Malul Sayısı	Yardım Tutarı
2018	122	2.239.036,50
2019	159	3.059.900,00
2020	79	2.865.000,00
2021	81	3.431.579,34
2022	64	3.145.263,42

³⁰⁹<https://www.tskdv.org.tr/tr/yardimlar/yil-yil-yapilan-yardimlar#gallery-1> (Erişim Tarihi: 06.02.2023)

³¹⁰<https://www.tskdv.org.tr/tr/yardimlar/yil-yil-yapilan-yardimlar#gallery-2> (Erişim Tarihi: 06.02.2023)

2022 yılında yapılan maluliyet yardımları değerlendirildiğinde kişi başı ortalama 49.144,74 ₺ ödeme yapıldığı görülmektedir. 2018-2022 yılları arasında TSKDV tarafından yapılan EMS'ne Yönelik Yardımlara ise Tablo 2.22.'de yer verilmektedir³¹¹. 2022 yılında yapılan emekli maaş sistemi yardımları değerlendirildiğinde kişi başına ortalama 206.465,92 ₺ ödeme yapıldığı görülmektedir.

Tablo 2.22. 2018-2022 Yıllarına Yönelik EMS Yardımları

Yıllar	Malul Sayısı	Yardım Tutarı
2018	3	245.804,66
2019	4	394.787,32
2020	5	554.276,96
2021	6	791.438,28
2022	2	413.465,83

2.4.3. TSK Mehmetçik Vakfı tarafından sağlanan haklar

Harp ve vazife malulleri ile bakmakla yükümlü oldukları yakınlarına Vakıf tarafından aşağıda belirtilen yardımlar yapılmaktadır:

- Maluliyet Yardımı: Maluliyet dereceleri esas alınarak harp ve vazife malulü olan erbaş ve erlere bu kapsamda maluliyet yardımı yapılmaktadır. Yardımın tahakkuk edebilmesi için hak sahibinin hayatta iken başvuru yapması gerekmektedir.
- Doğum Yardımı: Malul, gazi ve engelli bakım yardımına hak kazananların eşi hamile ise doğum yaptığında, yürürlükteki yardım planı dikkate alınarak doğum yardımı yapılmaktadır.
- Hasta ve Engelli Çocuklar İçin Bakım Yardımı: Öz gereksinimlerini yerine getiremedikleri veya devlet hastanelerinin sağlık kurulu raporu ile başkasının bakım ve yardımına muhtaç oldukları belgelenen hasta ve engelli çocuklara, üçer aylık dönemler halinde hastalık ve engellilik hali devam ettiği sürece, bakım ve öğrenim yardımı yapılır. Bu kapsamda bulunan mehmetçiklerin sakatlanma tarihinden önce doğan çocuklarına da bu yardımlar yapılmaktadır.
- Öğrenim Yardımı: Öğrenim yardımları aşağıda belirtilen hususlar dikkate alınarak üçer aylık dönemler halinde;

³¹¹<https://www.tskdv.org.tr/tr/yardimlar/yil-yil-yapilan-yardimlar#gallery-3> (Erişim Tarihi: 06.02.2023)

- Her çocuk için koşulsuz olarak on sekiz yaşına kadar olmak üzere lise düzeyinde eğitim gören çocuklara yirmi yaşını tamamlayana kadar,
- Ön lisans seviyesinde öğrenim gören çocuklar için yirmi beş yaşına, lisans ve lisansüstü düzeyinde öğrenim görenlerin ise yirmi altı yaşına kadar yapılmaktadır.
- Ayrıca üniversite harçları ödenir ve kendilerine yılda bir defa, bir aylık yardım tutarı kadar kitap ve kırtasiye yardımı yapılır.

- Ücretsiz Tatil İmkânı Sağlanması: Ayvalık Ali Çetinkaya İlk Kurşun Rehabilitasyon Merkezinden istifade eden malul gazi Mehmetçiklerin kendileri ve ailelerinin yol (otobüs, tren bilet ücreti veya özel aracıyla gelenler için ise şehirlerarası belediye rayıcı dikkate alınarak ödeme yapılmakta) ve iâşe ücretlerinin (üç öğün tesisdeki tabildot usulü yemek ücretleri) de TSK Mehmetçik Vakfı tarafından karşılanmaktadır.

Harp malulleri, vazife malulleri ile yakınlarına, “*bir defaya mahsus yardımlar*” veya “*sürekli ve belli bir süre dâhilinde yapılan yardımlar*” olarak iki başlık altında yardım programları uygulanmaktadır.

- Sürekli bakım yardımı almakta iken vefat eden gazi veya engelli erve erbaşlara yönelik yapılan ölüm yardımı, bakım ve öğrenim yardımı almakta olan çocuğun vefatı halinde yapılan ölüm yardımı ile doğum yardımı ve maluliyet yardımları bir defaya mahsus yardımlar kapsamına girmekte,

- Malul, gazi ve engelli bakım yardımı ve öğrenim yardımları ise sürekli veya belli süreler dahilinde yapılan yardımlar olarak uygulanmaktadır.

2023 yılı için TSK Mehmetçik Vakfı tarafından ölüm yardımı kapsamında yapılacak ödeme 200.000,00 ₺ olarak belirlenmiştir. Vakıf tarafından maluliyet yardımı kapsamında 2023 yılı için belirlenen ödeme tutarları Tablo 2.23.’te belirtilmektedir.

Tablo 2.23. 01.01.2023-31.12.2023 Dönemi İçin Belirlenen Maluliyet Yardımları³¹²

Harp ve Vazife Malullerine Yapılacak Yardım Şekli	Yardım Tutarı (₺)	Yardım Periyodu
Maluliyet yardımları;		
1. Derece maluliyet yardımı	131.040,00	Bir defaya mahsus
2. Derece maluliyet yardımı	117.936,00	
3. Derece maluliyet yardımı	104.832,00	
4. Derece maluliyet yardımı	91.728,00	
5. Derece maluliyet yardımı	78.624,00	
6. Derece maluliyet yardımı	65.520,00	

³¹²<https://www.mehmetcik.org.tr/yarim-plani?ysclid=lf5qd2jcfq586150686> (Erişim Tarihi: 12.03.2022)

Tablo 2.23. (Devamı) 01.01.2023-31.12.2023 Dönemi İçin Belirlenen Maluliyet Yardımları³¹³

Harp ve Vazife Malullerine Yapılacak Yardım Şekli	Yardım Tutarı (₺)	Yardım Periyodu
Bakım yardımları; 1. Derece maluliyet yardımı 2. Derece maluliyet yardımı 3. Derece maluliyet yardımı 4. Derece maluliyet yardımı 5. Derece maluliyet yardımı 6. Derece maluliyet yardımı	6.552,00 5.772,00 3.588,00 3.432,00 2.652,00 2.340,00	Her ay
Bakım ve öğrenim Yardımları; 18 Yaşını Tamamlayana kadar, Lise düzeyinde eğitim gören çocuklara 20 yaşını tamamlayana kadar Önlisans düzeyinde öğrenim gören çocuklara 25, Lisans ve Lisansüstü düzeyde öğrenim gören çocuklara 26 yaşını tamamlayana kadar Öz gereksinimlerini yerine getiremedikleri, başkalarının bakım ve yardımına muhtaç oldukları sağlık raporuyla kesinleşen çocuklara, hastalık veya engellilik durumu devam ettiği sürece	1.560,00 1.872,00 2.340,00 2.340,00	
Bakım yardımı almakta iken vefat edenler için ölüm yardımı	31.200,00	
Doğum yardımı	15.600,00	
Çocuk ölüm yardımı	15.600,00	Bir defaya mahsus
Şehit olan Erbaş ve Erlerin anne ve babaları ile resmi nikahlı çocuklu eşlerine Anneler ve Babalar Günü nakdi yardımı	6.000,00	Yılda bir

Harp ve vazife malulleri ile yakınlarına yönelik TSK Mehmetçik Vakfının, 01.01.1982-28.02.2023 dönemlerini içeren yardımlar ve bu yardımlardan faydalanan kişi sayısı Tablo 2.24.'te belirtilmektedir.

Tablo 2.24. 01.01.1982-28.02.2023 Dönemi Yardım Yapılan Kişi Sayısı³¹⁴

Yardım Yapılan Hedef Kitle	Kişi Sayısı
Şehit olan veya herhangi bir nedenle hayatını kaybeten erbaş ve erler	17.312
Malul gazi ve engelli erbaş ve erler	10.379
Bakım yardımı almakta iken vefat eden malul gazi ve engelliler	280
Doğum yardımından faydalananlar	260
Çocuk ölüm yardımından faydalananlar	38
Bakım ve öğrenim yardımı alanlar	8.460
Anneler ve Babalar Günü yardımından faydalananlar	7.930
Nakdi yardım ödemesi yapılanlar	76.755

³¹³ <https://www.mehmetcik.org.tr/yarim-plani?ysclid=lf5qd2jcfq586150686> (Erişim Tarihi: 12.03.2022)

³¹⁴ <http://www.mehmetcik.org.tr/yarim/yarim-yapilan-kisi-sayilari/> (Erişim Tarihi: 12.03.2022)

2.4.4. Mehmetçik Yaşam Sigortası tarafından sağlanan haklar

TSK Mehmetçik Vakfı'nın yaptığı ekonomik yardıma ilave olarak, sigortalanan kişinin malul olması durumunda kendisine veya kanuni varislerine tazminat ödenmesi yapılmaktadır. Poliçe süresi içinde sigortalının herhangi bir kaza sonucu malul kalması halinde belirlenen maluliyet oranlarına göre “Kaza Sonucu Tam ve Kısmi Maluliyet Tazminatı” sigortalıya ödenmektedir. TSK mensubu subay ve astsubaylar ile bunların emeklileri, yedek subaylar, silah altındaki erler ve erbaşlar, uzman erbaşlar, uzman jandarmalar, sivil ve uzman memurlar, askeri okul öğrencileri, TSK yararına faaliyet gösteren vakıflarda çalışan personel ve eşlerinin Mehmetçik Yaşam Sigortasından yararlanabilmesine imkân sağlanmaktadır. 2022 yılında vefat ve maluliyet yardımı olarak belirlenen 45.000,00 ₺'lik tazminat tutarları, 2023 yılı itibarıyla güncellenmiş ve Tablo 2.25.'te Mehmetçik Yaşam Sigortası Prim ve Teminat Tablosu olarak yer verilmiştir.

Tablo 2.25. Mehmetçik Yaşam Sigortası Prim ve Teminat Tablosu³¹⁵

Kapsam	Poliçe Bilgisi	Poliçe Prim Tutarı	Teminat Tutarı
Rütbeli Personel ve Diğer Personel	1 Yıl	180	120.000
	1 Yıl	350	230.000
	1 Yıl	500	320.000
	1 Yıl	700	450.000
Erbaş ve Erler	6 Ay	80	110.000
Bedelli Askerler	1 Ay	50	80.000

Sigorta poliçesi kapsamında maluliyet tazminatı ödemelerinde dikkate alınan maluliyet oranları Tablo 2.26.'da belirtilmektedir.

Tablo 2.26. Mehmetçik Sigorta Poliçesinde Belirtilen Maluliyet Cetveli³¹⁶

Maluliyetin Nedeni	Maluliyet Oranı	
İki gözün tamamen kaybı	%100	
İki kol veya iki elin tamamen kaybı	%100	
İki bacağın veya iki ayağın tamamen kaybı	%100	
Bir kol veya bir el ile beraber bacağın veya bir ayağın tamamen kaybı	%100	
Umumi felç	%100	
Şifa bulmaz akıl hastalığı	%100	
Kolun veya elin tamamen kaybı	Sağ %60	Sol %50
Omuz hareketinin tamamen kaybı	Sağ %25	Sol %20
Dirsek hareketinin tamamen kaybı	Sağ %20	Sol %15
Bilek hareketinin tamamen kaybı	Sağ %20	Sol %15
Baş parmak ile şehadet parmağının tamamen kaybı	Sağ %30	Sol %25

³¹⁵<https://www.mehmetciksigorta.com.tr/index.php/urunlerimiz/17-urunlerimiz/47-mehmetcik-yasam-sigortasi> (Erişim Tarihi: 12.03.2022)

³¹⁶<http://www.mehmetciksigorta.com.tr/TR,45/mehmetcik-yasam-sigortasi.html> (Erişim Tarihi: 28.02.2022)

2.4.5. Kartal Vakfı (KV) tarafından sağlanan haklar

Vakıf 05.12.1997 tarihinde Türk Hava Kuvvetlerine mensup subay, astsubay, devlet memurlarının kendileri, eş ve çocukları ile bakmakla yükümlü oldukları anne, baba ve kardeşlerinin sosyal, ekonomik gereksinimleri ve çocuklarının eğitimi konusunda dayanışma sağlamak amacıyla kurulmuştur. Vakfa üye olan subay, astsubay, uzman erbaş ve devlet memurlarından³¹⁷;

- Barış ve olağanüstü hallerde emir veya görevle uçuş yapan uçucularla, hangi meslek ve sınıftan olursa olsun emirle görevli olarak uçak ve helikopterlerde bulunanlardan uçuşun havadaki ve yerdeki sebepleriyle,
- Barışta iç güvenlik ve asayişini korumak amacıyla görevli olduğu sırada veya bu görevinden dolayı veyahut devlet güçlerini sindirme amacına yönelik yapılan saldırılar nedeniyle,
- Yurtdışında sürekli veya geçici görevli bulunduğu sırada veya bu görevlerinden dolayı tedhiş eylemine veya suikasta uğraması dolayısıyla,
- Eğitim, atış, tatbikat, manevra gibi görevleri yaptıkları sırada vukuu bulan bir olayda veya uçuş faaliyetlerine bağlı olarak uçağın uçuşa hazırlanmasından uçuş sonu kontrolüne kadar geçen sürede meydana gelen kazalar nedeniyle harp veya vazife malulü olmaları halinde sunulan hizmetlerden faydalanabilmektedir.

Vakıf, üyelerine prime dayalı sosyal yardım olarak ödemeler gerçekleştirmektedir. Vakfın kuruluş amacını gerçekleştiren harp veya vazife malulü olan kişilerin kendilerine, eş ve çocukları ile muhtaç durumda bulunan anne ve babalarına, yardım edilmediği takdirde zarurete düşecek kardeşlerine yardım yapılmaktadır.

Vakıf tarafından, “ölüm halinde yapılacak yardımlar” ve “miktar ve kabulü yönetim kurulunca takdir edilmek üzere belirlenen yardımlar” olmak üzere iki başlık altında yardım yapılmaktadır³¹⁸. Ölüm halinde konut edindirme, bakım ve öğrenim yardımı ile SGK veya özel sağlık sigortası tarafından karşılanmayan masraflar için yapılan yardımlar bulunmaktadır. Miktar ve kabulü ayrıca yönetim kurulunca takdir edilmek üzere evlilik yardımı ve sünnet yardımı yapılmaktadır.

Konut edindirme yardımı, vazife malullüğü kapsamında personelin şehit olması veya vazife malulü olarak vefat etmesi durumunda; ailesinin ev edinmesine katkıda bulunmak

³¹⁷<http://www.kartalvakfi.org.tr/> (Erişim Tarihi: 28.02.2022)

³¹⁸<https://www.kartalvakfi.org.tr/guncel-yardim-miktarlari.html> (Erişim Tarihi: 12.03.2023)

amacıyla yapılan yardımdır. Konut yardımı, vazife malulü personel evli ise eşi ve çocuğuna, bekar ise yardım tarihinde sağ olan anne ve/veya babasına yapılır. 2023 yılı için konut yardımı kapsamında yapılacak tutar 1.000.000,00 ₺ olarak belirlenmiştir.

2022-2023 Eğitim-Öğretim dönemi boyunca Tablo 2.27.'de belirtilen eğitim yardımı tutarları ile aynı tutarda yılda bir defaya mahsus olmak üzere kırtasiye yardımı yapılmaktadır.

Tablo 2.27. Kartal Vakfı Eğitim Yardımı

Okul Durumu	Aylık Eğitim Yardımı Tutarı (₺)
Kreş/Anaokulu	1.000,00
İlkokul + Ortaokul	1.000,00
Lise	1.500,00
Üniversite	2.000,00

Vakıf tarafından 2022-2023 Eğitim-Öğretim dönemi boyunca yılda bir defa olmaya üzere Tablo 2.28.'de belirtilen Dershane Yardımı yapılmaktadır.

Tablo 2.28. Kartal Vakfı Dershane Yardımı

Okul Durumu	Yılda Bir Kez Yapılan Yardım Miktarı (₺)
Liselere Hazırlık	8.500,00
Üniversite Hazırlık	13.500,00

Sünnet ve düğün yardımı başlıkları altında yapılan yardımlar kapsamında sünnet olanlar için 20 Cumhuriyet Altını; evlenenlere ise 40 Cumhuriyet Altını değerinde yardım yapılmaktadır. 10.03.2023 tarihi itibarıyla sünnet yardımı olarak 150.000,00 ₺, düğün yardımı kapsamında ise 300.000,00 ₺ nakdi yardım yapılmaktadır.

2.4.6. Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği (HKYD) tarafından sağlanan haklar

HKYD tarafından üyelerine emeklilik yardımı, üye vefat yardımı, maluliyet yardımı, eş ve çocuk vefat yardımları, muhtaç aile yardımı ve erken ayrılma yardımları yapılmaktadır³¹⁹. Eş ve çocuk vefat yardımları, muhtaç aile yardımı ve erken ayrılma yardımları çalışmamız kapsamında yer almadığından, çalışmamızın kapsamı dışında

³¹⁹<https://www.hvkkyarder.org/index.php> (Erişim Tarihi: 12.03.2023)

tutulmuştur. 2023 yılı Ocak-Haziran dönemine ilişkin belirlenen aylık aidat ödemesi 412,00 ₺ olarak belirlenmiştir.

- Emeklilik yardımı: Sosyal Güvenlik Kurumundan emekli olanlara, (yaş sınırı emeklisi/yaşa tabi istifa dahil) emekli onay tarihi esas alınarak yapılan yardımdır. Emeklilik Yardımı ödemelerinde; “üyelik süresi (ay olarak) x son aidat tutarı” esas alınır. (Örnek: 25 yıllık hizmet süresine sahip bir personele 300 (ay) x 412,00 = 123.600,00 ₺ emeklilik yardımı yapılmaktadır.)

- Maluliyet Yardımı: Üyenin sağlık nedeniyle malul olarak emekli olması durumunda “*Maluliyet Yardımı*” alabilmektedir. Bu kapsamda³²⁰;

- Sağlık Raporunda “Sınıfı Görevini Yapamaz” kararı olanlardan;
 - ✓ Üyelik süresi 12 yılın altında olanlara 12 yıllık üyelik süresi olanlara (Örnek: 12 yıllık hizmet süresine sahip bir personele 144 (ay) x 412,00 = 59.328,00 ₺) maluliyet yardımı,
 - ✓ Üyelik süresi 12 yıl ve üstünde olanlara üyelik sürelerine isabet eden Emeklilik Yardımı tutarında (Örnek: 20 yıllık hizmet süresine sahip bir personele 240 (ay) x 412,00 = 88.880,00 ₺) maluliyet yardımı,
- Sağlık Raporunda “TSK’da Görev Yapamaz” kararı olanlardan;
 - ✓ Üyelik süresi 18 yılın altında olanlara 18 yıllık (Örnek: 18 yıllık hizmet süresine sahip bir personele 216 (ay) x 412,00 = 88.992,00 ₺) maluliyet yardımı,
 - ✓ Üyelik süresi 18 yıl ve üstünde olanlara ise üyelik sürelerine isabet eden Emeklilik Yardımının 1,03 katı olarak (Örnek: 20 yıllık hizmet süresine sahip bir personele 240 (ay) x 412,00 = 88.880,00 x 1,03 = 101.846,40 ₺) maluliyet yardımı ödemesi yapılmaktadır.

2.4.6.1. TSK Eğitim Vakfı tarafından sağlanan haklar

TSK Eğitim Vakfı, öncelikli şehit çocuklarının eğitim ve öğretimlerini desteklemek maksadıyla Ankara, İstanbul, Eskişehir ve Erzurum’da konuşlu sekiz öğrenci yurdunda harp ve vazife malulü çocuklarına da hizmet verilmektedir. Şehit personel çocuklarından (şehit erbaş ve er çocukları dahil) katılım payı alınmazken, harp malulü çocukları ve diğer muvazzaf ve emekli personel çocukları için öğrenci velileri tarafından ödenmesi gereken dokuz aylık öğretim dönemine (01 Ekim-30 Haziran) ait aidat ve depozito miktarı, her yıl

³²⁰<https://www.hvkkyyarder.org/yardim05.php> (Erişim Tarihi:07.03.2022)

Vakıf Yönetim Kurulunca tespit edilmektedir. Ankara, İstanbul, Eskişehir, Erzurum, Trabzon ve İzmir’de konuşlu beş kadın, altı erkek öğrenci yurdu olmak üzere 11 öğrenci yurdu ile hizmet vermektedir. Yurtların bulunduğu bölgeler ile öğrenci kapasitelerine ilişkin bilgiler Tablo 2.29.’da yer almaktadır³²¹.

Tablo 2.29. Yurtların Bulunduğu Bölgeler ve Öğrenci Kapasiteleri

Bulunduğu Yer	Toplam Yatak Kapasitesi	Öğrenci Kapasiteleri	
		Kadın	Erkek
Ankara	441	287	154
Erzurum	145	312	252
Eskişehir	389	-	145
İstanbul-Haydarpaşa	564	190	199
Trabzon	180	85	95
İzmir	256	160	96

TSK Eğitim Vakfı, 2016-2017 eğitim öğretim döneminden itibaren ilk defa karşılıksız “Eğitim Bursu” vermeye başlamıştır. Bu kapsamda;

- 2016-2017 eğitim öğrenim döneminde 400,
- 2017-2018 eğitim öğrenim döneminde yılında 1200,
- 2018-2019 eğitim öğrenim döneminde yılında 1199,
- 2019-2020 eğitim öğrenim döneminde yılında 1192,
- 2020-2021 eğitim öğrenim döneminde yılında 817 öğrenci olmak üzere son beş

yılda toplam 4.808 öğrenciye Eğitim Bursu verilmiştir. Son beş yıla ait verilen burslara ilişkin bilgiler Görsel 2.8.’de yer almaktadır. Ayrıca, son beş yılda toplam 487 şehit çocuğu da ücretsiz olarak yurtlardan yararlandırılmıştır.

Görsel 2.8. Yıllara Göre Öğrencilere Verilen Eğitim Bursları (TSK Elele Vakfı)

³²¹https://www.tskev.org.tr/uploads/docs/1617267921_tskev-tanitim-konferansi-2020.ppt (Erişim Tarihi: 13.03.2023)

2.4.7. TSK Elele Vakfı tarafından sağlanan haklar

Ankara Gazeteciler Cemiyeti tarafından başlatılan ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) tarafından desteklenen bir maddi yardım kampanyası düzenlenmiş, bu kampanya gönüllü olarak bütün ülkeyi ve yurt dışındaki vatandaşlarımızı kapsayacak şekilde “*Haydi Türkiye Mehmetçikle Elele*” kampanyası haline dönüştürmüştür. 56 saat gibi kısa bir sürede toplanan yardım tutarı, bir çığ gibi büyüyerek 60,8 Milyon \$’a ulaşmıştır. Bu kampanya sonunda toplanan bağışlar ile ülke savunması ve terörle mücadele esnasında yaralanan, uzvunu kaybeden TSK personeli için hizmet verecek ve onları tekrar sağlıklı yaşamlarına döndürecek modern bir Rehabilitasyon ve Bakım Merkezi kurulması kararlaştırılan vakıf Resmî Gazetede ilan edilerek kuruluşunu tamamlamıştır³²². Milletinin verdiği bu emaneti üstlenen Elele Vakfı Genel Müdürlüğü, 03.06.1996 tarihinde Ankara’da çalışmalarına başlayarak 35 ay gibi kısa bir sürede TSK Rehabilitasyon ve Bakım Merkezini tamamlayarak hizmete açmıştır³²³. Atatürk tarafından “*Vatan ve millet için her şeyini feda eden Harp Malulleri canlı birer abidedir. Onlar için ne yapsak azdır*” sözü, bu millet için her şeyini feda eden harp malulleri için bu vakıf tarafından gerçekleştirilen hizmetlerin önemini belirtmektedir (Yıldırım, 2000, s.417). TSK Elele Vakfı, Türkiye’nin harp ve vazife malullerine karşı vefa borcu olarak ülkemizde ve bölgemizde eşi, benzeri bulunmayan, tıbbın ve teknolojinin çağdaş her türlü imkanlarıyla donatılmıştır. Türkiye’de fizik tedavi ve rehabilitasyon alanında en gelişmiş tesislerden biri konumunda bulunmaktadır. Bu rehabilitasyon ve bakım merkezinde tedavi gören malul gazilerimizin hastane ortamından uzaklaştırarak ruhsal rehabilitasyonlarına, moral ve motivasyonlarına katkı da bulunmak amacıyla 2,1 Milyon ₺’ye yaptırılan Gazi Uyumevi 19.09.2004 tarihinde Gaziler Gününde hizmete açılmıştır. Vakıf tarafından inşa ettirilen diğer bir tesis TSK Ankara Özel Bakım Merkezi’dir. Yaklaşık 42 Milyon ₺’ye malolan tesis gazilerimizin ikinci baharlarını yaşayabilecekleri, sınıfının en üst standartlarına sahip bir bakım merkezidir. 65 yaşını tamamlamış TSK personeli bu tesisten faydalanmaktadır. İç güvenlik harekâtında yaralanan ve doku kaybına uğrayan TSK mensuplarının ihtiyaç duydukları yapay organ, ortez ve protezlerin üç boyutlu teknolojiye istisade edilmesiyle hatasız ve hızlı imal edilebilmesi amacıyla TSK Elele Vakfı tarafından 4,3 Milyon €’ya malolan Medikal Tasarım ve Üretim Merkezi kurulmuştur.

³²²R.G., T. 21.04.1996, S. 22618.

³²³<https://www.elele.org.tr/hakkinda/tarihce/> (Erişim Tarihi: 27.04.2021)

TSK Elele Vakfı; kişilere yardım için değil, amacına uygun tesis kurmak ve bu tesisleri desteklemek amacıyla kurulmuştur. Bu amacıyla, gazilerimizin ruhsal ve bedensel rehabilitasyonu için tesisler inşa etmek, bu tesisleri geliştirmek ve en üst seviyede yaşatmak için destek sağlamakta, bahse konu tesislerden sadece gaziler değil şehit er ve erbaş aileleri de yararlanabilmektedir (Demirezen, 2013, s.5-6).

Ayrıca vakıf tarafından, Balıkesir ili Ayvalık ilçesinde gazi ve ailelerine hizmet veren TSK Ali Çetinkaya İlk Kurşun Rehabilitasyon Merkezinin milli bütçeden sağlanamayan araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını da karşılanmaktadır.

2.5. Tamamlayıcı emeklilik kapsamında yapılan yardımlar ile fırsat maliyetlerinin karşılaştırması

Tamamlayıcı emeklilik kapsamında hak sahiplerine sağlanan haklar değerlendirildiğinde;

- Çatışma riski yüksek olan kuvvet komutanlıklarına mensup personelin müşterek vakıf ve derneklere üyelikleri tercih ettikleri,
- Çatışma riski düşük olan kuvvet komutanlıklarına mensup personelin ise kendi kuvvet komutanlıkları tarafından kurulan, sadece harp ve vazife malullüğü değil, diğer kaza ve vefat durumlarında da kendileri veya bunların dul ve yetimlerine maddi tazminat ve haklar sağlayacak vakıf, dernek veya sandıkları tercih ettikleri tespit edilmiştir.

Tamamlayıcı emeklilik kapsamında prim ödemeli (aylık, altı aylık ve yıllık aidat/prim) vakıf ve derneklere üyeliklerinin bulunmaması halinde, şehit yakınları ile harp ve vazife maluller ile ailelerine sağlanan aynı haklar ile nakdi ödemelerde katlanmak zorunda kalacakları fırsat maliyetleri söz konusu olacaktır.

Fırsat maliyeti “*muhasabe literatüründeki tanımların ortak noktası olan herhangi bir alternatifin seçilmesinden dolayı, seçilmeyen alternatiften veya alternatiflerden vazgeçilen fedakârlık*³²⁴” olarak tanımlanmıştır.

Vakıf ve derneklere üyelik başvurusu ve prim ödemelerinin yapılmaması halinde, vakıf ve dernekler tarafından yapılan yardımlardan faydalanma imkanından yoksun kalmayı tercih etmek, hak sahiplerinin katlanacağı fırsat maliyetini oluşturmaktadır.

³²⁴Güneş, R., (1997), Fırsat Maliyeti ve Fırsat Maliyetinin İşletme Yönetimi Kararlarında Kullanılması. Süleyman Demirel Üniversitesi. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Y.1997, S.2(Güz), s.80.

2.5.1. Tamamlayıcı emeklilik kapsamında yapılan ölüm yardımı ve maluliyet yardımı ile fırsat maliyetlerinin değerlendirilmesi

Mesleki ve tamamlayıcı emeklilik kapsamında üyeliği bulunan personel için yakınlarına bu kapsamda ödenen ölüm ve maluliyet tazminatı değerlendirildiğinde, 18 yıllık hizmet süresine kadar hizmeti olan TSK personelinin ailesine 2022 yılında Tablo 2.30.'da belirlenen tutarlarda tazminat ödemesi yapılmıştır.

Tablo 2.30. 2022 Yılı Tazminat Ödemeleri Karşılaştırmalı Tablo³²⁵

Yardım Yapacak Kurum (SGK + TES)	Ölüm Yardımı (₺)	Maluliyet Yardımı (₺)
SGK	316.922,85	633.845,70
OYAK	59.164,00	61.475,00
TSKDV	105.804,51	49.144,74
TSK Mehmetçik Vakfı *	200.000,00	45.000,00
KV	1.000.000,00	1.000.000,00
HKYD	266.280,00	52.209,90
MHS	45.000,00	45.000,00

TES'den faydalanmayan personel için geride kalan yakınlarının katlanacağı fırsat maliyeti subay, yedek subay, astsubay ve uzman erbaşların ailelerine yapılan ölüm ve maluliyet yardımları dikkate alınarak, sonuçları Tablo 2.31.'de incelendiğinde³²⁶;

Tablo 2.31. 2022 Yılında Yapılan Tazminat Ödemeleri Karşılaştırması (Personel)

Yapılan Yardım	Sadece YK Yapılan Üyeler	TES Üyeliği Bulunanlar İçin	TES / YK Oranı
Ölüm Yardımı	316.922,85	1.476.248,51	+ %365,81
Maluliyet Yardımı	633.845,70	1.207.829,64	+ %90,56

- Sadece yasal zorunluluk olarak SGK primi karşılığında ailesinin alacağı tazminat tutarları:

- Ölüm Yardımı 316.922,85 ₺,
- Maluliyet Yardımı tutarı 633.845,70 ₺,

³²⁵ SGK=Sosyal Güvenlik Kurumu, TES=Tamamlayıcı Emeklilik Sistemi, OYAK=Ordu Yardımlaşma Kurumu, TSKDV=TSK Dayanışma Vakfı, KV=Kartal Vakfı, HKYD=Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği, MHS=Mehmetçik Hayat Sigortası

*Bu ödeme sadece vatani görevini yapan er ve erbaşların ailelerine yapılmaktadır.

³²⁶YK =SGK, TES=OYAK+YK+TSKDV+KV+HKYD+MHS

- Yasal üyelikler ve TES içerisinde yer alan vakıf, dernek ve özel sigortalara üyeliğin bulunması halinde ailesinin alacağı:

- Ölüm Yardımı tutarı 1.476.248,51 ₺, fırsat maliyeti 1.159.325,66 ₺,
- Maluliyet Yardımı tutarı 1.207.829,64 ₺, fırsat maliyeti 573.983,94 ₺'dir. Yasal üyelikler dışında TES üyelikleri bulunan üyelerin ailelerine ölüm yardımı %365,81 maluliyet yardımı ise %90,56 daha fazla tutarda nakdi tazminat ödenmektedir.

TES'den faydalanmayan personel için geride kalan yakınlarının katlanacağı fırsat maliyeti³²⁷ vatani görevini yapmakta olan er ve erbaşların ailelerine yapılan ölüm ve maluliyet yardımlarının sonuçları Tablo 2.32.'de incelendiğinde³²⁸;

Tablo 2.32. 2022 Yılında Yapılan Tazminat Ödemeleri Karşılaştırması (Er-Erbaş)

Yapılan Yardım	Sadece SGK Yapılan Üyeler	TES Üyeliği Bulunanlar İçin	TES ÷ YK Oranı
Ölüm Yardımı	133.441,20	350.804,51	+ %162,89
Maluliyet Yardımı	106.752,96	139.144,74	+ %30,34

- Sadece yasal zorunluluk olarak SGK tarafından ödenecek tazminata ilişkin ailesinin alacağı tutarları:

- Ölüm Yardımı tutarı 133.441,20 ₺,
- Maluliyet Yardımı tutarı 106.752,96 ₺'dir.

- SGK ve TES içerisinde yer alan vakıf, dernek ve özel sigortalara üyeliğin bulunması halinde ailesinin alacağı tazminat tutarları ve fırsat maliyetleri:

- Ölüm Yardımı tutarı 350.804,51 ₺, fırsat maliyeti 217.363,31 ₺,
- Maluliyet Yardımı tutarı 139.144,74 ₺, fırsat maliyeti 59.080,02 ₺'dir.

Yasal üyelikler dışında, TES üyelikleri bulunan üyelerin ailelerine ölüm yardımı %162,89 maluliyet yardımı ise %30,34 daha fazla tutarda nakdi tazminat ödenmektedir³²⁹.

³²⁷Fırsat Maliyeti: Bir şeyi elde etmek için vazgeçilen en iyi alternatife "fırsat maliyeti" denir.

³²⁸TES=YK+TSKDV+KV+HKYD+MHS

³²⁹Erbaş ve Erler için yapılan maluliyet yardımı hesaplamasında Askerlik Yükümlülüğünü Yerine Getirirken Ölen veya Engelli Hale Gelenlere Tazminat Ödenmesi Hakkında Yönetmeliği ile belirlenen Engellilik Derecesi ve Ödenecek Tazminat Göstergeleri dikkate alınmıştır. Bu hesaplama göre 2022 Yılı Temmuz-Aralık Döneminde engellilik durumuna göre asgari 80.064,72 ₺ ile 133.441,20 ₺ arasında ödeme yapılmış olup, hesaplamalarda ortalama değer olan 106.752,96 ₺ esas alınmıştır.

2.5.2. Tamamlayıcı emeklilik kapsamında yapılan eğitim yardımı ile fırsat maliyetlerinin değerlendirilmesi

TSK’de görevli olduğu dönemde şehit, harp ve vazife malullerinin eğitim gören çocuklarına 2022-2023 eğitim-öğrenim dönemi için yapılan eğitim yardımı ödeme tutarları Tablo 2.33.’te belirtilen miktarlarda gerçekleşmiştir.

Tablo 2.33. 2022-2023 Öğrenim Dönemi Eğitim Yardımı Karşılaştırmalı Tablo³³⁰

Yardım Yapacak Kurum (SGK + TES)	Anaokulu veya Kreş (₺)	İlköğretim (₺)	Lise (₺)	Yüksek Öğrenim (₺)
SGK	-	417,00	625,50	834,00
TSK Mehmetçik Vakfı*	-	1.560,00	1.560,00	2.340,00
KV	1.000,00	1.000,00	3.333,33	2.000,00

Yapılan yardımlara yönelik karşılaştırma yapıldığında subay, yedek subay, astsubay ve uzman erbaşların ailelerine;

- Sadece SGK tarafından şehit, harp ve vazife malulünün eğitim gören çocukları için ödenen eğitim öğretim yardımı tutarları (aylık):

- İlköğretim için 417,00 ₺,
- Lise öğrenimi için 525,50 ₺,
- Yüksek öğrenim için 834,00 ₺’dir.

- SGK dışında erbaş ve erler dışında kalan diğer personel ailesine, TES içerisinde yer alan vakıf, dernek ve özel sigortalara üyeliğinin bulunması halinde diğer tarafından şehit, harp ve vazife malulünün eğitim gören çocukları için ödenen eğitim öğretim yardımı tutarları (aylık):

- Anaokulu veya Kreş için 1.000,00 ₺, fırsat maliyeti 1.000,00 ₺,
- İlköğretim için 1.417,00 ₺, fırsat maliyeti 1.000,00 ₺,
- Lise öğrenimi için 3.958,83 ₺, fırsat maliyeti 3.333,33 ₺,
- Yüksek öğrenim için 2.834,00 ₺, fırsat maliyeti 2.000,00 ₺’dir.

³³⁰ SGK=Sosyal Güvenlik Kurumu, TES=Tamamlayıcı Emeklilik Sistemi, OYAK=Ordu Yardımlaşma Kurumu, TSKDV=TSK Dayanışma Vakfı, KV=Kartal Vakfı, HKYD=Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği, MHS=Mehmetçik Hayat Sigortası

*Bu ödeme sadece vatani görevini yapan er ve erbaşların ailelerine yapılmaktadır.

Bu kapsamda erbaş ve erler dışında kalan diğer personel için SGK dışında TES üyelikleri bulunan üyelerin çocuklarına yapılan eğitim yardımları değerlendirildiğinde, %239,81 ile %532,91 arasında daha fazla oranda ödeme yapıldığı tespit edilmiştir.

- SGK dışında erbaş ve erlerin ailesine, TES içerisinde yer alan vakıf, dernek ve özel sigortalara üyeliğinin bulunması halinde diğer tarafından şehit, harp ve vazife malulünün eğitim gören çocukları için ödenen eğitim öğretim yardımı tutarları (aylık):

- İlköğretim için 1.977,00 ₺, fırsat maliyeti 1.560,00 ₺,
- Lise öğrenimi için 2.2185,50 ₺, fırsat maliyeti 1.560,00 ₺,
- Yüksek öğrenim için 3.174,00 ₺, fırsat maliyeti 2.340,00 ₺'dir.

Bu kapsamda erbaş ve erler için SGK dışında TES üyelikleri bulunan üyelerin çocuklarına yapılan eğitim yardımları değerlendirildiğinde, %249,40 ile %374,10 arasında daha fazla oranda ödeme yapıldığı tespit edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE İÇİN UYGULANACAK BİR MODEL ÖNERİSİ: ANKARA ÖRNEĞİ

Çalışmamızın bu bölümünde Türkiye için uygulanacak şehit, harp ve vazife malulü ile yakınlarına sağlanan haklar konusunda bir model önerisine yer verilecektir. Model önerisine geçmeden önce alan yazında yapılan çalışmalar, problemin tanımı, araştırmanın amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları, araştırmanın ön çalışması, araştırmanın yöntemi, araştırma modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırmada yer alan çalışma grubu ve kullanılacak ölçüm aracı hakkında bilgi verilmiş daha sonra nitel araştırmada elde edilen bulguları tespit edilerek yorumlanmıştır.

3.1. Alanyazın İncelemesi

Türkiye’de şehit, harp ve vazife malullerine yönelik yapılan akademik araştırmalarda çalışmaların kısır kaldığı, konunun hassasiyeti ve bilgi edinmedeki güçlükler de dikkate alındığında yeterli çalışmaların yapılamadığı görülmektedir.

Yapılan araştırmalar genellikle konunun sadece bir bölümü ile ilgilenmekte, kapsamlı bir şekilde şehit, harp ve vazife mamullerine yönelik haklar ve bu hakların iyileştirilmesi veya geliştirilmesine yönelik bir model önerisine yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu nedenle, araştırmamızın bu bölümünde şehit, harp ve vazife malullerinin haklardan faydalanmasında müracaat etme zorunluluğunu ortadan kaldıracak, vekalet sistemli bir yapıya geçişi sağlayacak ve haklardan faydalanmanın daha da kolaylaştırılacağı bir model önerisine ihtiyaç olduğu değerlendirilmiştir. Konuya ilişkin sağlanan haklar ve uygulanan politikalara ilişkin dört adet (Köleoğlu vd., 2013; Karabulut, 2017; Örüçü, 2019; Erzincanlı, 2020) yüksek lisans, üç adet (Arısoy, 2018; Nurdoğan, 2018; Başcılar, 2022) doktora seviyesinde olmak üzere sadece yedi adet akademik çalışmanın olduğu, yine bu alanda kullanılan “Şehit/martyr, gazi/veteran, harp malulü/war veteran, vazife malulü/service disabled” anahtar kelimeleriyle YÖK Tez Merkezi, ULAKBİM, SBVT, DergiPark, ERIC veri tabanlarında yapılan tarama sonuçları incelendiğinde sosyal politika, sosyoloji, işletme, sağlık, psikoloji, sosyal hizmetler ve hukuk (Yeşilkanat, 1999; Göçer, 2003; Yılmaz, 2004; Hoşoğlu, 2005; Bostancı, 2005; Köleoğlu, 2009; Seyyar ve Köleoğlu, 2011; Duran ve Ünsal, 2014; Alper vd., 2013; Başcılar, 2017; Dinçkol, 2017; Arısoy ve Korkmaz 2018; Nurdoğan 2018; Sarı 2018;

Yalçın 2018; Özkul 2019; Bukan 2019; Örücü 2019; Erzincanlı 2020; Durmuş 2020; Yağlı 2020; Başcılar 2021; Yıldırım 2021; Uğurlu 2021; Ertuğ 2022; Pural 2022 ve Er 2022) gibi disiplinler arası konuları kapsayan akademik çalışmalar yapıldığı tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmaların başlıca konu başlıkları;

- Gazilere yönelik psiko-sosyal tepkilerin incelenmesi,
- Algılanan örgütsel destek ve sosyal desteğin yaşam tatminine etkisi,
- Sağlık hizmetlerinden faydalanma ve topluma uyum, sosyal kimliğin yeniden inşa edilmesi,
- Türkiye'de şehit yakınları ile gazilerde travma sonrası stres bozukluğu ve ilişkili faktörlerin incelenmesi,
- Şehit ailelerinin yas, duygulanım şiddeti sosyal bozulma durumları ile travma sonrası stres bozukluğu düzeyleri ile sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi,
- Gazilere psikolojik destek sağlanması,
- Malul gazilerin gazi ve gazilik kavramına bakışı,
- ABD ile Türkiye karşılaştırmalı sosyal politika uygulamaları,
- Türkiye'de şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarına uygulanan sosyal politikalar,
- İşgücü piyasasına katılım sağlanması,
- Vazife malullüğü kavramına yönelik yargı kararları,
- Osmanlı döneminde gazi ve şehit ailelerinin sosyal koruma altına alınması,
- Malul terör gazilerinin sosyal destek ve yaşam kalitesinin değerlendirilmesi,
- Şehit ve gazi kavramlarının sınırları ve ne şekilde belirlendiği,
- Türk sosyal güvenlik hukukunda asker kişilerin vazife malullüğü sigortasının incelenmesi,
- TSK'de çalışan personelin ortaya çıkan ihtiyaçlarının tamamlayıcı emeklilik kapsamında değerlendirilmesi olduğu görülmektedir.
- Hoşoğlu (2005) tarafından gazi subay ve astsubayların;
- Sosyal ve ekonomik haklarına,
- Tedavi süreçlerine,
- Mesleki yaşantının devamına ve kariyer planlamasına,
- Kesin işlem raporu aşamasına ve psiko-sosyal yönlerin iyileştirilmesine yönelik teklif ve önerilerde bulunmuştur. Aynı zamanda malul gazilerimizin sorunlarının sadece TSK'nın değil, ülkenin sosyal bir sorunu olarak görülmesi gerektiği belirtilerek, ülkemizdeki malul gazilerimize yönelik bilimsel çalışmalara ağırlık verilmesinin uygun

olacağı değerlendirilmesine yer verilmiş ve konunun önemine rağmen yapılan çalışmaların kısıtlı olduğuna dikkat çekilmiştir.

Bostancı (2005) yapmış olduğu çalışmada;

- Vazife malullüğü kavramını yargı kararları çerçevesinde incelemelerde bulunmuş,
- Yazar çalışmasını hazırlanırken Danıştay ve AYİM'in konuya ilişkin kararları çerçevesinde malullük ile vazife malullüğü hükümlerine yönelik değerlendirmelere yer vermiş,
- Malullüğün adi veya vazife malullüğü şeklinde nitelendirilmesinin doğurduğu sonuçlar bakımından önemi belirtilerek kişi veya kurumların haksız bir şekilde zarara uğratılmamaları gerektiği hakkında tespitlerde bulunmuştur.

Seyyar (2008) tarafından yapılan sosyal siyaset terimleri adlı çalışmada diğerkâmlık (özgeci) kavramına yer verilmiş, bu kavramda can ile isar (maddi fedakârlık) arasındaki ilişkiye dikkat çekilerek, diğerkâmlık kişinin sevdiği bir kimse için kendi huzurunu, hatta hayatını feda etmeyi göze alması şeklinde tanımlamıştır. Bu kavram TDK tarafından, kişisel yarar gözetmeksizin başkasına yararlı olmaya çalışan kimse olarak tanımlanmakla birlikte Wikipedia'da ise bireyin herhangi bir çıkar gözetmeden, dışarıdan ödül beklemeden, hatta bazen de bir bedel ödeyerek diğer bireylerin veya toplumun iyiliği uğruna fedakârlıkta bulunmasını prensip edinen bir tutum olarak tanımlanmaktadır.

Köleoğlu (2009) yaptığı çalışmada gazi ve ailelerin maddi, manevi, tıbbi ve psiko-sosyal yönden yaşadıkları sıkıntıların giderilmesi bağlamında Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiye'de uygulanan sosyal politika uygulamalarını ele alarak, gazilere yönelik sosyal politikaların uygulanmasında gaziler kanunu çıkarılması, gazi bilgi sistemi kurulması, gazilerin eğitimci olarak atanması, gazilerin eğitim hizmetlerinden pozitif ayrımcılık ilkesi doğrultusunda faydalandırılması, mesleki rehabilitasyon merkezi kurulması, kira yardımı yerine konut tahsisi yapılmasına yönelik tekliflere yer vermiştir.

Seyyar ve Köleoğlu (2011) ise daha önce yaptıkları çalışmalara ilave olarak sadece gazilere yönelik değil, gaziler ile şehit ailelerinin sosyal koruma altına alınmasına yönelik sosyal politikaları ele almıştır.

Köleoğlu vd. (2013) tarafından yapılan çalışmada;

- Sosyal haklar ile şehit ve gazi ailelerine yönelik bir bilgi bankası oluşumuna yer verildiği,

- Kullanılan bilgi bankası için daha sınırlı bir veri tabanı olan Microsoft Access tabanın tercih edildiği,

- Yeni akademik çalışmalara kapı araladığı ve bu gelişmelere paralel olarak belirli bir bilgi birikimi sağladığı görülmektedir.

Duran ve Ünsal (2014), şehit ailelerinin ve malul gazilerin depresyon ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin belirlenmesi konularına ilişkin çalışmalarda bulunmuştur.

Alper vd. (2015) tarafından TSK’de çalışan personelin;

- Sosyal güvenlik kapsamında yıllar itibariyle ortaya çıkan kayıpların giderildiği,

- Maluliyet veya mesleki olumsuzluklara karşı geride kalan aile bireylerinin ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin sosyal politikaların üretildiği,

- Tamamlayıcı emeklilik kapsamında sosyal politikalara ilişkin çalışmalar yapıldığı tespit edilmiştir.

Karabulut (2017) tarafından yapılan çalışmada sekiz gazi ve 12 şehit yakını olmak üzere toplam 20 kişi ile yapılan görüşmeden alınan sonuçlarda;

- Devletin kendilerine sağladığı hakları ve hizmetleri malul gazilerin %37,5'inin “Çok İyi”, %25'inin “İyi” ve %37,5'inin ise “Yetersiz” bulduğu,

- Şehit ailelerine devletin sağladığı hak ve hizmetleri şehit ailelerinin %16,7'sinin “Çok İyi”, %75'inin “İyi”, %8,3'ünün ise “Orta Seviyede İyi” bulduğu,

- Çalışmanın sonuç kısmında ise sağlanan haklardan memnuniyet duyulduğu tespitlerine yer verilmektedir.

Arısoy ve Korkmaz (2018) yaptıkları çalışma ile şehit yakını ve gazilere uygulanan sosyal politikalara yönelik;

- Halkın farkındalık durumlarının ortaya konulması,

- Uygulanan bu politikaları yeterli bulma düzeylerinin belirlenmesi,

- Ayrıca söz konusu politikalara yönelik halkın farkındalık durumlarının ve yeterli bulma düzeylerinin devlete olumlu tutumlarına etkisi araştırılmıştır. Yapılan çalışma sonunda halkın farkındalık durumlarının devlete olumlu tutumlarını etkilemediği tespit edilmiştir. Farkındalık durumlarının sosyo-demografik özelliklerinden yaş, eğitim seviyesi, aylık gelir, meslek ve medeni durum değişkenlerine göre farklılık gösterirken, cnsiyet değişkenine göre farklılık göstermediği tespit edilmediği bilgisine yer verilmektedir.

Nurdoğan ve Öztürk (2018) tarafından, şehit yakınları ve gazilerin sosyal dışlanma algısı ve yaşam kalitesinin ölçülmesine yönelik yaptığı çalışmada şehit yakınları ve gazilere yönelik destek ve uygulamaların sosyal dışlanmışlık algısına ve yaşam kalitesine olan etkisini araştırdığı çalışmalarında;

- 570 katılımcının destek verdiği,
- Şehit yakınları ve gazilerin orta seviyede sosyal dışlanma yaşadığı,
- Yaşam kalitelerinin orta seviyede olduğu,
- Rütbe ve görev yerlerine göre de yaşam kalitesi ve sosyal dışlanma algısının farklılaştığı,
- Şehit yakınları ve gazilerin eğitim durumları incelendiğinde %1,1'inin Okur-yazar; %13,5'inin İlkokul; %16,8'inin Ortaokul; %37,9'unun Lise; %11,9'unun Yüksekokul ve %18,8'inin ise Üniversite mezunu olduğu sonucuna yer verilmiştir.

Sarı (2018), Şehit ailelerinin yas, duygulanım şiddeti sosyal bozulma ve travma sonrası stres bozukluğu (Post Traumatic Stress Disorder-PTSD) düzeyleri ile sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkileri incelenmiştir.

Yalçın (2018), Türk Silahlı Kuvvetlerinde görev yaparken malul olmuş rütbeli gazilere;

- Kurumları (TSK) tarafından sağlanan örgütsel desteğin,
- Yakın çevresi tarafından sağlanan sosyal desteğin, onların yaşam kalitesine etki düzeyinin tespitine yönelik çalışma yapılmıştır. Çalışma sonucunda, gazilere kurumları tarafından sağlanan örgütsel desteğin, algılanan sosyal desteğe (aile ve özel insan desteği) göre yaşam tatminlerini daha fazla etkilediği tespiti sonucuna ulaşılmıştır.

Erzincanlı (2020) tarafından Türkiye genelinde şehit yakınları, gazi ve gazi yakınlarına yönelik yasal uygulamalar bizzat yararlananların deneyimlerden hareketle Erzurum ili özelinde yapılan bu çalışma ile değerlendirmeye tabi tutulduğu;

- Katılımcıların uygulanmakta olan sosyal politikalardan yüksek düzeyde memnun olduğu,
- Kore ve Kıbrıs gazileri ile ailelerinin ise maddi yardımlar başta olmak üzere yakın dönemdeki şehit yakını, gazi ve gazi yakını olan vatandaşlara verilen haklara benzer haklara sahip olmamaları ve uygulamalarda farklılıklar olduğunu belirtmeleri nedeniyle konuyla ilgili rahatsızlık duydukları,
- Kendilerine gösterilen vefa ve ilginin zamanla azaldığı ve bu durumun kendilerini rahatsız ettiği,

- Yasa yapıcıların ortaya çıkan verilerden hareketle aksayan hizmetleri giderme adına yeni düzenlemeler yapması sonucunda sistemin daha işlevsel ve verimli olacağı değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Başcılar (2021) yılında yaptığı çalışma ile terör gazilerinin ve aile üyelerinin travmatik yaşam deneyimlerini, bu deneyimlerin yol açtığı psikososyal sorunları, tek ebeveynli aile yaşamının güçlüklerini, çocuklarının eğitim yaşamını, tayin ve barınma konularını incelemiştir. Çalışma sonucunda yapılan değerlendirmede;

- Türkiye’de mevcut kurumsal yapıların terör gazilerinin ve aile üyelerinin psikososyal gereksinimlerini insan hakları düzleminde karşılayacak kapasiteye sahip olmaktan uzak olduğunu gösterdiği,

- Türkiye’de orduda sosyal hizmetin hayata geçirilmesine Millî Savunma Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın eşgüdüm içerisinde öncülük etmesi gerekliliği,

- Günümüzde yarım milyondan fazla personelin istihdam edildiği Millî Savunma Bakanlığında görev yapan sosyal çalışmacı sayısının bir elin parmaklarını geçmediği,

- Millî Savunma Bakanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Kuvvet Komutanlıkları tarafından sosyal çalışmacı istihdamına önem verilmesi gerektiği,

- Askeri birliklerde orduda sosyal hizmet birimleri kurulması ile ailerin bilgilendirme, danışmanlık, koruyucu-önleyici hizmetler ve doğrudan müdahale ihtiyaçlarının bu birimler tarafından yürütülmesine yönelik yasal bir zemin hazırlanması gerekliliğine yer verilmiştir.

Alan yazında yapılan incelemede, yukarıda belirtilen çalışmalar ve kapsamaları ile ülkemizde gelişen teknoloji ve altyapı imkanları dikkate alındığında, hak kayıplarının önlenmesine yönelik yeni çalışmalara ihtiyaç olduğu değerlendirilmiştir. Bu nedenle, bu ihtiyacı karşılayacak bir model önerisi ile yapılacak iyileştirme ve geliştirme faaliyetlerinin gerçekleştirilebileceği çalışma alanı olarak e-Devlet Kapısı sistemi belirlenmiştir. Ülkemizde bireylerin her türlü verisinin bulunduğu en büyük kurumsal kaynak planlaması örneği olan e-Devlet Kapısı sistemi tüm kamu kurum ve kuruluşları tarafından kullanılmakla birlikte ayrıca, yerel yönetimler ve özerk kuruluşlar tarafından da kullanılmakta, ayrıca vakıf ve derneklerin de kullanımına verileceği yapılan kaynak taramalarından edinilen bilgilerden tespiti yapılabilmektedir. Tüm bu kurum ve kuruluşların kullandıkları veri tabanlarının e-Devlet Kapısı sistemine entegre edilmesi ile

kurumlar arası herhangi bir yazışmaya gerek kalmaksızın tüm kullanıcılar tarafından (kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, dernek ve vakıflar vb.) şehit yakını, harp ve vazife malullerine sağlanan haklardan faydalanmaları konusunda, hak sahiplerinin bilgilerine ulaşılabilmesine imkân sağlayacak bir model tasarlanması ihtiyacı olduğu değerlendirilmektedir. Gerek yerel ve ulusal medya organları tarafından yapılan yayınlar, gerekse mesleki tecrübeler ışığında ortaya çıkan sonuçlar dikkate alındığında, bu çalışmaya olan ihtiyacın bir kez daha haklılığı ortaya çıkmaktadır.

3.2. Problemin Tanımı

Hak sahiplerinin bilgi seviyesinin yeterli olmaması, maddi durum yetersizliği, eğitim seviyesinin düşük olması, onur kırıcı durumlarla karşılaşılması, sosyal dışlanma yaşamaları ve toplumsal baskılar (mahalle baskısı) nedeniyle şehit yakınları, harp ve vazife malulleri ile bunların yakınlarına yönelik sağlanan hakların müracaat esasına dayanması nedeniyle mağduriyetler yaşanması bu çalışmadaki problemin kaynağında yer almaktadır.

Problem kaynağının tespitine yönelik 2013 yılında Köleoğlu vd. ile 2014 yılında Duran ve Ünsal tarafından yapılan çalışmalarda bilgi seviyesinin yetersizliğine ilişkin tespitlere yer verilmiş, ayrıca çalışmamız kapsamında bilgi yetersizliğine neden olan sebeplerin başında aile ziyaretleri gerçekleştirerek hak sahiplerini bilgilendirmesi gereken personelin de bilgi seviyesinin yeterli olmadığı çalışmamıza katkı veren 40 katılımcıdan 11 katılımcının (1Ç1011, 1Ç1013, 1Ç1007, 1Ç1015, 1Ç1009, 1Ç2002, 1Ç2008, 1Ç1017, 1Ç2014, 1Ç2021 ve 1Ç2010) beyanı ile tespit edildiği gibi ayrıca aile ziyaretine giden ve araştırmamıza katılan 40 personelin %30'unun bilgi seviyesinin "Yeterli Düzeyde" olduğu, ancak %70'inin daha alt seviyede olduğu, personelin genel bilgi seviyesinin ise "Orta Düzeyde" olduğu merkezi eğilim verileri ile ortaya konulmaktadır. Özellikle aile ziyaretleri gerçekleştiren personelin bilgi seviyesinin yetersizliği, uzman personel ihtiyacına gereksinim olduğuna, uzman personelin bulunmamasının gerçekleştirilen ziyaretlerde hak sahiplerinin yeterli bilgilendirilememesine, sorunların tespitine ve çözümüne ilişkin yöntemlerin geliştirilememesine neden olduğu için problemin merkezinde yerini almaktadır.

Hak temelli bir yaklaşım ile sosyal yardımlara erişilememesine neden olan hususların başında hak sahiplerinin maddi yetersizlik ve eğitim seviyesinin düşük olması gelmektedir. Yapılan literatür taramasında hak sahiplerinin düşük ve orta gelir seviyesinde olduğu ve ekonomik sorunlar yaşadığına ilişkin tespitlere 2014 yılında Duran ve Ünsal;

2018 yılında Nurdoğan ve Öztürk; 2018 yılında Arısoy ve Korkmaz; 2020 yılında ise Çelik tarafından dikkat çekilmektedir. Hak sahiplerinin eğitim seviyelerine ilişkin olarak 2018 yılında Nurdoğan ve Öztürk ile yine aynı yıl Arısoy ve Korkmaz tarafından yapılan çalışmalarda araştırmaya katkı veren şehit yakınları ile gazlerin eğitim seviyelerinin yaklaşık %81'inin lise ve altında eğitim seviyesinde bulundukları tespitlerine yer verilmektedir. Hak sahiplerinin hem eğitim seviyesinin düşük olması hem de maddi durum yetersizliğinin, özellikle gazilerimizin sağlık ve engellilik durumu ile birleşmesi halinde başvuru aşamasındaki işlemler için ihtiyaç duyulacak işgücü ve katlanılmak zorunda kalınacak maliyetler nedeniyle mağduriyet yaşamasına neden olmaktadır.

Hak sahiplerinin onur kırıcı durumlarla karşılaşılması, sosyal dışlanma yaşanması ve toplumsal baskı ve yetersiz sosyal destekler konularını içeren çalışmalarda bu konu başlıklarına ilişkin bulgulara 2014 yılında Duran ve Ünsal; 2018 yılında Nurdoğan ve Öztürk; 2020 yılında Yağlı tarafından yer verilmiş hak sahiplerinin yaşadığı mağduriyetlere dikkat çekilmiştir.

Problem kaynağının bilgilendirme ve bilgi seviyesinin yetersizliği, haklardan faydalanmanın hak temelli bir yaklaşım içermemesi ve sağlanan haklardan faydalanmanın müracaat esaslı bir yapıya bağlanması problemin temelini oluşturmakta, problemin çözümüne ilişkin bir araştırma yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

3.3. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı şehit, harp ve vazife malulü ile yakınlarına ilişkin sosyal politikalar çerçevesindeki uygulamaların Anayasa'nın 10. ve 61. Maddeleri gereği devletin sosyal devlet sorumluluğu kapsamında hak sahiplerine sağladığı tüm işlemlerinin müracaat esaslı yapıdan, vekalet ve/veya temsilci yapıya dönüştürülmesi, az sayıda bilimsel çalışmalara kaynak oluşturmaya imkân sağlayacak bir model önerisi oluşturmaktır.

3.4. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmanın;

- Aile ziyareti gerçekleştiren personelin bilgi yetersizliğine dikkat çekilmesi ve bilgi eksikliğine esas alanların tespit edilebilmesine imkân sağlaması,
- Bilgi sahibi ve uzman personel ihtiyacının ortaya çıkarılması,
- Uzman personelin ihtiyacının ASHB'de görevli SÇ'lardan karşılanabileceğinin ortaya konması,

- Merkezi sistem ihtiyacına yönelik model önerisiyle birlikte;
 - Bilgiye ulaşımı,
 - Verilerin güncellenmesini,
 - Bireysel başvuru (müracaat esaslı başvuru) yerine vekalet sistemli başvuru esas alan ve sağlanan haklardan faydalanmayı kolaylaştıracak teklif ve öneriler sunması,
- Elde edilen verilerden ulaşılabacak sonuçların tüm Türkiye'ye rol model olması ve diğer kurumlarda çalışırken harp veya vazife malullüğü nedeniyle hayatını kaybedenlerin yakınları ile malulleri için de yeni çalışmalar yapılmasına ışık tutabilmesi,
- Tüm bunlardan hareketle çalışmanın e-devlet yapısı içerisinde disiplinler arası bir yaklaşımla bütünleşik bir yapıda ele alınması araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

3.5. Araştırmanın Varsayımları

Çalışmada, halen görevde olan personel dışında daha önce TSK'da görev yaptıktan sonra çeşitli nedenlerle (emeklilik, istifa, sözleşme feshi vb.) sistemden ayrılmış personelin, yaşamış olduğu tecrübeler ışığında görüş ve önerileri de dikkate alınmıştır. Katılımcılar çalışmaya gönüllük esasına göre katkı vermiş ve görüşmeler karşılıklı güven doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Araştırma için aşağıda belirtilen;

- Hipotez-1: Aile ziyaretlerini gerçekleştiren personelin bilgi seviyesinin iyi seviyede olmadığı, bu nedenle hak sahiplerinin yeterince bilgilendirilemediği,
- Hipotez-2: Aile ziyaretlerini gerçekleştiren personelin mesleğe devam edip etmemesine göre bilgi seviyeleri arasında anlamlı bir fark olacağı,
- Hipotez-3: Ziyaret gerçekleştirilen ailelerin, sağlanan haklardan faydalanma konusunda yapacakları müracaatlar ile ilgili en büyük sıkıntı kaynağı ailelerin bilgi seviyelerinin yetersiz olması,
- Hipotez-4: Ailelere yapılan ziyaretlerin özellikle sosyal güvenlik ve sosyal yardımlar alanında uzman personel tarafından yapılması gerektiği,
- Hipotez-5: Ziyaret gerçekleştiren personelin büyük çoğunluğu yapılan ziyareti kadro görevi dışında, ilave olarak yapacağı bir görev olarak görüldüğü,
- Hipotez-6: Askeri personel tarafından yapılan aile ziyareti, genellikle motivasyon amaçlı yapıldığı,
- Hipotez-7: Hak sahiplerinin sisteme ulaşmasında merkezi bir sistem oluşturulmasının faydalı olacağı konularına ilişkin yedi adet hipotez belirlenmiştir.

3.6. Araştırmanın Sınırlıkları

Çalışmanın kapsamı özellikle sadece TSK personeli ile sınırlı tutulmuştur. Bu çalışma emniyet mensubu ve diğer kurumlarda çalışırken harp ve vazife malullerini kapsamamaktadır. Harp ve vazife malullüğü kapsamına sadece TSK personeli girmemekte, diğer kurumlara ait (MİT, Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Orman Bakanlığı vb. birçok kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan personel) personel ideal evren olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmaya diğer kurumların dahil edilmemesi ve ideal evrenin seçilmemesinin nedeni;

- Özellikle TSK, MİT ve Emniyet teşkilatı gibi bir kurumlarda verilere ulaşımında gizlilik dereceleri bulunması nedeniyle verilere ulaşılamaması, açık kaynaklardan verilere ulaşımında ise ihtiyaç duyulan bilgilerin yetersiz kalacağı düşüncesi,
- Araştırmacının daha önceki çalışma hayatında TSK’da görev yapması ve açık kaynak bilgilerine nasıl ulaşılabileceğine ilişkin tecrübesi,
- TSK bünyesinde araştırma konusuna ilişkin yapılan resmi izin talebine dönemin idarecileri tarafından izin verilmemesidir.

Bu çalışma, Ankara ilinde ikamet edenlerden görevli oldukları dönemde TSK’da görevli şehit, harp ve vazife malulü olanlar ile bunların yakınlarına aile ziyareti gerçekleştiren personel ile sınırlı tutulmuştur.

3.7. Araştırmanın Ön Çalışması

Araştırmanın ön çalışması yapılırken, özellikle süreç ve zaman yönetiminin daha verimli bir şekilde gerçekleştirilmesi hedeflenmiş ve bu amaçla Şekil 3.1.’de yer alan Basamak Modeli uygulanmıştır.

Şekil 3.1. Basamak Modeli (Araştırmanın Süreç ve Zaman Yönetimi)

Araştırmacı tarafından, anket ve görüşmelere geçilmeden önce çalışma planı hazırlanmıştır. Araştırmanın planlanması ve gerçekleştirilmesine yönelik hazırlanan basamak modeli ve çalışma planı doğrultusunda, çalışmanın altı aşamalı olarak gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Bu kapsamda belirlenen;

- Birinci aşamada, önerilecek model için esas alınan farklı sistemlerin incelemesi sonucunda disiplinler arası yaklaşıma örnek olacak iki Bakanlığın uygulamalarından,

- Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın (HMB) Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği 405 Sıra No'lu Tebliğiyle 3568 sayılı Kanun uyarınca yetki almış olup bağımsız çalışan Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavirlerin (meslek mensuplarının), mükelleflerin vergi beyannameleri, bildirim ve eklerini elektronik ortamda göndermelerine yönelik düzenlenen “Elektronik Beyanname ve Sorumluluk Sözleşmesi” uygulaması ve 408 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile yapılan düzenleme sonunda vergi levhasının elektronik ortamda alınması, e-vergi levhası sorgulaması, elektronik ortamda vergi kimlik numarası doğrulama ve vergi levhası doğrulama hizmetlerine ilişkin “Vergi Levhalarının Elektronik Ortamdan Alınması” uygulaması,

- 5258 sayılı Aile Hekimliği Yasası ile birinci basamak sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi, birey ihtiyaçları doğrultusunda koruyucu sağlık hizmetlerine ağırlık verilmesi, kişisel sağlık kayıtlarının tutulması ve bu hizmetlere eşit erişimin sağlanması amacıyla aile hekimliği hizmetlerinin yürütülebilmesini teminen görevlendirilecek veya çalıştırılacak sağlık personelinin statüsü ve malî hakları ile hizmetin esaslarını düzenlemek amacıyla Sağlık Bakanlığı'nın 2010 yılında çıkardığı “Aile Hekimliği” uygulaması incelenmiştir.

- İkinci aşamada, modele yönelik çalışma grubu olarak şehit yakınları ile harp ve vazife malulü ailelerine ziyaret gerçekleştiren personelin belirlenmesi planlanmıştır.

- Üçüncü aşamada, hedef kitlenin tespitine yönelik olarak;

- Şehit, harp ve vazife malulü ile bunların yakınları için aile ziyareti gerçekleştiren personelin tespit edilmesi amacıyla öncelikle sistemden ayrılan (emekli, istifa vb.), Ankara'da ikamet eden ve araştırmamıza destek vermesi hedeflenen katılımcıların araştırılması,

- Tespit edilen katılımcı adayları ile telefon koordinesi kurularak, yüz yüze görüşme talep edilmesi,

- Alınan olumlu geri dönüşler sonucunda, katılımcılarla yapılacak görüşmede model önerisi ve çalışmanın kapsamı hakkında bilgi verilmesi,

- Araştırma konusuna yönelik verilerin, anket uygulaması ve görüşme yöntemi (ses kaydı veya görüşlerin yazılı olarak alınması) ile elde edilmesi planlanmıştır.
- Dördüncü aşamada, belirlenen hedef kitleye yönelik veri toplama aracı için anket ve görüşme yönteminde kullanılacak soru setleri hazırlanmıştır. Bu aşamada;
 - Araştırmanın amacı ve soruların cevaplanmasında uygulanacak yöntemin ne şekilde olacağına ilişkin katılımcıyı bilgilendiren talimat hazırlanmış,
 - Belirlenen sorulardan demografik bilgileri içeren bir soru iptal edilmiş,
 - İkinci bölüm olarak hazırlanan “çoktan seçmeli” sorular, içeriği aynı olacak şekilde “likert tipi” sorulara dönüştürülmüş,
 - Likert tipi soruların anlaşılabilirliğinin ve daha kısa sürede cevaplanmasına katkı sağlayacak yönelik düzenlemeler yapılmış,
 - Yaklaşık üç ay süren hazırlık süresinin sonunda anket uygulaması ve görüşmeye ilişkin soru setlerinin son şekli verilmiştir.
- Beşinci aşamada, aile ziyaretleri gerçekleştiren personelin bilgi seviyesinin belirlenmesi ile ziyaretin amaç ve sonuçlarına yönelik görüş ve önerilerinin alınması planlanmıştır. Ayrıca, bu aşamada;
 - Hedef kitleye yönelik olarak tecrübeli TSK personelinden gönüllü çalışanlar ve sistemden çeşitli nedenlerle ayrılmış (sözleşmeli subay/astsubay, uzman erbaşlar için sözleşmenin iptal edilmesi, istifa vb.) diğer personel araştırılarak iletişim bilgileri tespit edilmiş,
 - Araştırmaya katılım sağlayacağı değerlendirilen katılımcı adaylarından telefonla randevu talep edilmiş,
 - Görüşme yapılan kişilerden bir kısmının emekli olmasına rağmen hali hazırda farklı sektörlerde çalışmaya devam etmeleri nedeniyle, görüşmeler doğal çalışma ortamlarında gerçekleştirilmiştir. Çalışma ortamlarında yapılan görüşmelerin sonucu olarak, müsait zamanların tespit edilmesinde güçlükler (görüşme zamanının mesai saatleri ve dinlenme saatleri ile sınırlanması vb.) yaşanmış ve bu olumsuzluklar çalışma süresinin uzamasına neden olmuş,
- Son olarak altıncı aşamada, çalışmamıza dayanak olan ve çalışmamızın ilk aşamasında tespit edilen uygulamalardan özellikle HMB tarafından mükelleflerin mali işlemlerinin gerçekleştirilmesi için serbest muhasebeci ve mali müşavirler için mükellefler tarafından verilen ve EK-2’de yer alan İnternet Hizmetleri Kullanımına İlişkin Yetki Verme Formu 331 ile uygulanan vekalet sistemi uygulamasının bir benzerinin, süreç

³³¹https://intvtd.gib.gov.tr/internetvd/html/yetki_formu.html Erişim Tarihi:12.08.2021)

iyileştirme ve geliştirme kapsamında şehit yakınları ile harp ve vazife malulleri için görevlendirilecek sosyal danışmanlar aracılığıyla da kullanılabileceği değerlendirilmiştir. Bu durumda hak sahiplerinin vekalet sistemi ile e-Devlet Kapısı sistemi üzerinden kısa ve uzun vadede ne şekilde faydalanabileceğine ilişkin model önerisi olduğu ortaya çıkmıştır. Haklardan faydalanma konusunda;

- Öncelikle kısa vadede, haksahiplerinin herhangi bir müracaatına gerek kalmadan sağlanan hizmetlerden faydalanabilmesine yönelik ASHB tarafından gerçekleştirilebilecek model önerisi hazırlanmasının,
- Uzun vadede ise tüm kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları tarafından e-devlet uygulamalarında gerçekleştirilmesi planlanan model önerisi için yapılması gereken işlemlere yönelik teklif ve önerilere yer verilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Araştırmanın belirli bir planda gerçekleştirilmesine yönelik çalışma planı Tablo 3.1.'de yer alan İş Paketi ve Faaliyetlerin Yıllara Göre Planlanması'na ilişkin süreçler hazırlanmış ve araştırmanın ön çalışması tamamlanmıştır.

Tablo 3.1. İş Paketi Tanımı ve Faaliyetlerin Yıllara Göre Planlaması

İş Paketinin Adı ve Tanımı	2016-2017		2017-2018		2018-2019		2019-2020		2020-2021		2021-2022		2022-2023	
	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B
Tez Önerisinin hazırlanması ve Sunumu	X	X	X	X	-	KD	KD	KD	KD	KD	KD	KD	-	-
Anket ve görüşmelerde uygulanacak soru setlerinin hazırlanması	-	-	X	X	X	KD	KD	KD	KD	KD	KD	KD	X	-
Anket ve görüşme için ihtiyaç duyulan soru setine son şeklinin verilmesi	-	-	-	X	X	KD	KD	KD	KD	KD	KD	KD	X	-
Örneklem belirlenmesine ilişkin katılımcı ve iletişim bilgilerinin tespit edilmesi	-	-	-	-	-	KD	KD	KD	KD	KD	KD	KD	X	-
Anket ve görüşmeye katkı verecek katılımcılardan randevu taleplerinin yapılması	-	-	-	-	-	KD	KD	KD	KD	KD	KD	KD	X	-
Görüşmelerin gerçekleştirilmesi	-	-	-	-	-	KD	KD	KD	KD	KD	KD	KD	-	X
Araştırma verilerinin bilgisayar ortamına aktarılması ve düzenlenmesi	-	-	-	-	-	KD	KD	KD	KD	KD	KD	KD	-	X
Araştırma kapsamında verilerin analizi	-	-	-	-	-	KD	KD	KD	KD	KD	KD	KD	-	X
Araştırmaya ilişkin bulguların yazılması	-	-	-	-	-	KD	KD	KD	KD	KD	KD	KD	-	X
Yorum ve Model Önerisinin Hazırlanması	-	-	-	-	-	KD	KD	KD	KD	KD	KD	KD	X	X
Sonuç bölümünün yazılması	-	-	-	-	-	KD	KD	KD	KD	KD	KD	KD	X	X

Hazırlanan çalışma planı doğrultusunda, iş paketleri ve yapılacak işler tanımlanmış, faaliyetlerin belirlenen takvime göre gerçekleştirilmesine azami özen gösterilmiştir.

3.8. Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, iki aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada çoktan seçmeli sorular (demografik veriler ve bilgi seviyesine ilişkin sorular), ikinci aşamada ise açık uçlu görüşme sorularına yer verilmiştir.

3.8.1. Araştırma Modeli

Nitel araştırma gözlem, görüşme ve belge taraması gibi çok farklı yöntemlerin kullanılarak verilerin toplandığı, farklı bakış açıların, algıların ve olayların olduğu gibi bütüncül bir yaklaşımla ortaya konulmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 41), olarak tanımlamak mümkündür. Nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan Fenomenolojinin temelini filozof Edmund Husserl'in XX. Yüzyıldaki çalışmalarına dayandığı görülmektedir (Öktem, 2005, s.28). Bu nedenle fenomenolojinin, yirminci yüzyılın başından beri yaşanan deneyimi anlamlandırmaya çalışan felsefi bir hareketten doğduğuna (Wilson, 2015, s.38) yönelik görüşler bulunmaktadır. Fenomenoloji özellikle sosyal ve sağlık bilimlerinde, felsefe, sosyoloji, psikoloji ve eğitim gibi birçok alanda yaygın olarak kullanılmaktadır³³². Fenomenoloji ile uğraşanlar araştırmacılar, bireylerin aynı olaylar karşısındaki tecrübelerini paylaştıkları ve deneyimlerini nasıl algıladıklarını tespit etmeye ve yorumlarındaki ortak noktalarını bulmaya çalışır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012) Herhangi bir akademik araştırma yapmak için öncelikle evrendeki birimlerden birisiyle bağlantı kurulması, daha sonra bağlantı kurulan kişinin yardımı ile bir başkasıyla, daha sonra yine aynı yolla bir başkasıyla temas kurulması gerekir. Böylece örneklem kartopu etkisi ile büyüyerek zincirleme bir seyir izler³³³. Kartopu yöntemi, evreni oluşturan bireylere erişmenin zor olduğu veya evren ile ilgili bilgilerin (büyüklük ve bilgi derinliği vb.) eksik olduğu durumlarda kullanılmakta (Patton, 2005), bu teknik zengin verilerin elde edilebileceği kişi ve kritik durumlara odaklanarak evrene, bu kişiler ve kritik durumları takip ederek ulaşılmasını sağlamaktadır (Creswell, 2013). Grix (2010) kartopu yöntemi ile en önemli başlangıç noktasının araştırmacının, görüştüğü kişilerin güvenini kazanması olduğunu, Marshall (1996) ise insanların güvenmedikleri bir kişiye bilgi vermekten çekinebileceğini ve diğer kişilerle

³³²Tekindal, M. & Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Fenomenolojik Yaklaşımın Kapsamı ve Sürecine Yönelik Bir Derleme, *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20 (1), 153-182.

³³³Gülbüz, B., (2018), İstatistik, Evren ve Örneklem, Ders Notu, https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/105487/mod_resource/content/1/ders%209%20evren%20ve%20orneklem%202.pdf (Erişim Tarihi: 23.06.2023)

görüşmesi için araştırmacıya referans olmayabileceğini ifade ederken, Kerlinger ve Lee (1999) yaptıkları çalışma sonucunda zincirleme bir şekilde sürdürülen araştırmanın sonucunda elde edilen verilerde doygunluğuna ulaşıldığı zaman araştırmanın veri toplama aşamasının tamamlanacağını ifade etmektedir. Kartopu yöntemi ile kişiden kişiye, kişiden de durumlara ulaşarak farklı olguları açıklamak amaçlanmaktadır³³⁴. Bu nedenle araştırma yöntemi olarak araştırmanın tecrübe ve deneyimlerin ön plana çıkarılmasına yönelik özelliğinin tespit edilebilmesi amacıyla ana kütle hakkında bilgi alınacak katılımcılar seçilmesi ve bu katılımcıların önereceği diğer katılımcılar ile irtibata geçilerek ulaşılması sonucunda büyüyen bir örnekleme hacmi nedeniyle Kartopu Araştırma Yöntemi seçilmiştir.

Bu çalışma, Türkiye’de şehit yakını ile harp ve vazife malullerine yönelik yapılan az sayıdaki çalışmalardan biridir. Çalışma öncesinde hazırlanan sorulara cevap bulabilmek amacıyla araştırmaya katılan katılımcılardan veriler toplanmıştır. Birden fazla veri toplama tekniği kullanılarak, araştırmada “veri çeşitlemesi” ne yer verilmiştir.

Veriler, RQDA programı ile incelenmiş ve birtakım bulgulara ulaşılmıştır. Bulguların, birbirleriyle ve görüşmelerden elde edilen verilerle karşılaştırılması sonucunda yapılan değerlendirmeler incelenecektir.

Alan uygulaması kapsamında hazırlanan soru setinin birinci bölümünde aile ziyaretleri gerçekleştiren personelin demografik bilgileri, ikinci bölümünde katılımcıların bilgi seviyeleri, üçüncü bölümünde ise katılımcıların yaşadığı tecrübeler ışığında görüş ve önerilere ilişkin açık uçlu sorular yer almaktadır. Araştırma yöntemine ilişkin Fenomenolojik Yöntem Deseni Şekil 3.2.’de görülmektedir.

Tablo 3.2. Araştırma Deseni

Yapılandırılmış Görüşmeler (Biçimsel Olmayan Mülakat Tekniği)	=>	Nitel Araştırma Yöntemi	=>	SWOT Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler katılımcının cinsiyet, yaş, medeni durum, mezuniyet, statü ve mesleğe devam edip etmeme durumlarına göre analiz edilerek yorumlanmıştır.

- Demografik Özelliklerin Tespiti: Şehit yakınları ile harp ve vazife malullerini bilgilendirme amacıyla görevlendirilen ve araştırmada destek veren katılımcıların

³³⁴Baltacı, A., (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme, *Bitlis Eren Üniversitesi SBE Dergisi*, Cilt:7, Sayı 1, 231-274.

demografik özellikleri cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, statü ve mesleğe devam edip etmediğine ilişkin bilgiler olmak üzere Tablo 3.3.'te belirtilmektedir.

Tablo 3.3. Aile Ziyaretini Gerçekleştiren Personelin Demografik Özellikleri.

Demografik Özellikler		n	%
Cinsiyet	Kadın	5	12,5
	Erkek	35	87,5
Yaş	26-35	9	22,5
	36-45	17	42,5
	46-50	12	30,0
	50 ve üzeri	2	5,0
Medeni Durum	Evli	37	92,5
	Bekâr	3	7,5
Mezuniyet	Lise	1	2,5
	Ön Lisans	4	10,0
	Lisans	29	72,5
	Lisansüstü	6	15,0
Statü	Subay	17	42,5
	Astsubay	22	55,0
	Devlet Memuru	1	2,5
Mesleğe Devamı	Evet	36	90,0
	Hayır	4	10,0
Toplam		40	100,0

- Katılımcıların cinsiyetine göre dağılımı incelendiğinde;
 - TSK'de görevli personelin çoğunluğunun erkek personel olması ile paralellik göstermekte %87,5 erkek, %12,5 kadın personel olarak gerçekleştiği,
 - TSK'de görevli subay ve astsubayların toplam sayısı³³⁵ 2013 yılı ocak ayında 131.500 iken, 2018 yılı ocak ayında bu sayı 136.964 olduğu (Sabah Gazetesi, 21 Ocak 2018)³³⁶,
 - 2013 yılı verilerine göre toplam subay mevcudunun 1.343'ünün (%3,4) kadın subay, toplam astsubay mevcudu olan 370'inin (%0,4) kadın astsubay olduğu³³⁷, toplam personel mevcudu esas alındığında ise istihdam edilen personelin %1,3'ünün kadın personelden oluştuğu görülmektedir.
- Araştırmaya katılım sağlayan cevaplayıcıların yaş grupları incelendiğinde;

³³⁵ TSK'nın güncel personel sayısının açıklanması İstihbarata Karşı Koyma faaliyetleri kapsamında değerlendirildiğinden, çalışmamızda açık kaynaklarda yer alan ve geçmiş yıllara ait veriler kullanılmıştır.

³³⁶ www.sabah.com.tr (Erişim Tarihi:21.01.2022)

³³⁷ www.t24.com.tr (Erişim Tarihi: 21.01.2022)

- Katılımcıların %77,5'i 35 yaş üzerindeki gruplardan oluşmaktadır. Bu grubun tecrübeli, aktif çalışma hayatına katılan ve en az 10 yıllık hizmet süresi bulunan personelden oluştuğu,
- Katılımcıların %22,5'nin ise 26-35 yaş aralığında olduğu görülmektedir.
- Aile ziyaretlerini gerçekleştiren personel grubunun seçilminde kurumların özellikle evli personelden yana tercih kullanması nedeniyle, bu çalışmamıza katılım sağlayacak katılımcıların özellikle evli personel olmasına özen gösterilmiştir. Bu durumun nedeni, ziyareti gerçekleştirirken daha samimi bir ortam sağlanmasına, ailenin durumunun daha iyi analiz edebilmesine ve duygusal bağ kurulmasına yardımcı olabileceği düşüncesi olmuştur. Bu nedenle, araştırmaya katılan katılımcıların medeni durumları incelendiğinde evli personelin oranının %92,5 olduğu, bekar personel oranı ise %7,5 olarak gerçekleşmiştir.
- Katılımcılar mezuniyet durumuna göre değerlendirildiğinde;
 - %2,5'sinin lise,
 - %10,0'unun ön lisans,
 - %72,5'sinin lisans,
 - %15,0'inin ise lisansüstü eğitim düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir.
- Katılımcı personelin statüsüne göre dağılımının;
 - %42,5'inin ise subay,
 - %55,0'inin en fazla katkı sağlayan astsubay,
 - %2,5'sinin ise devlet memurlarından oluştuğu görülmektedir.
- Mesleğe devam eden personel ile emeklilik, istifa vb. nedenlerle TSK'den ayrılan personel verileri incelendiğinde;
 - %90'ının mesleğine devam ettiği,
 - %10'unun ise çeşitli nedenlerle sistemden ayrıldığı tespit edilmiştir.

3.8.2. Araştırmanın evren ve örnekleme

İdeal evren, tanımlanması kolay fakat bir o kadar da ulaşılması güç ve hatta çoğu zaman ulaşma imkânı bulunmayan bir bütünü oluşturmaktadır. Gerçekçi evren ise araştırmacının ya doğrudan gözlemleyerek ya da seçilmiş bir örnek küme üzerinde yaptığı gözlemlerden yararlanarak, hakkında görüş bildirebileceği, ulaşılabilen somut bir evren olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle çalışmamızın amacına ulaşabileceğimiz, görüş toplayabileceğimiz ve ihtiyaç duyulan verilere ulaşabileceğimiz bir evren olarak Ankara ilinde TSK tarafından şehit ve gazi ailelerini ziyaret için görevlendirilen personel seçilmiştir. Çalışma alanının (evren) Ankara ili olarak belirlenmesinde en büyük etken,

araştırma konusunu oluşturan şehit yakınları ile harp ve vazife malullerine ilişkin SGK tarafından yayımlanan raporların incelenmesi sonrasında Tablo 3.4.'te elde edilen veriler olmuştur.

Tablo 3.4. İllerdeki Vazife Malulü Sayıları ve İllerin Ülke Geneline Oranı (SGK, 2018)

Sıra No	İller	Vazife Malulü Sayısı	İllerin Ülke Geneline Oranı (%)
1	Ankara	1.599	11,93
2	İstanbul	1.541	11,49
3	İzmir	691	5,15
4	Adana	384	2,86
5	Konya	370	2,76
6	Bursa	364	2,72
7	Antalya	361	2,69
8	Samsun	302	2,25
9	Mersin	301	2,25
10	Kayseri	294	2,19
11	Gaziantep	282	2,10
12	Balıkesir	264	1,97
13	Şırnak	254	1,89
14	Hatay	251	1,87
15	Diyarbakır	250	1,86
...	...	...	...
Toplam		13.406	100,00

Ekim 2018 tarihi itibarıyla SGK'na kayıtlı vazife malulü ve hak sahiplerine ilişkin vazife malulü sayıları ve ülke geneline göre belirlenen il oranlarını gösteren Tablo 3.4.'deki veriler incelendiğinde³³⁸;

- Türkiye'de toplam vazife malulü sayısının 13.406 kişi olduğu,
- Vazife malulü sayısı en fazla bulunduğu ve ülke sıralamasındaki oranların dikkate alındığı iller sıralamasında,
 - İlk sırada 1.599 kişi ile %11,93 oranla Ankara'nın yer aldığı,
 - İstanbul'un 1.541 kişi ile %11,49 oranla ikinci sırada bulunduğu,
 - Listenin üçüncü sırasında ise 691 kişi ile %5,15 oranla İzmir'in olduğu,
- Listede yer alan diğer illerin sıralamasının ise Adana, Konya, Bursa, Antalya, Samsun, Mersin, Kayseri, Gaziantep, Balıkesir, Şırnak, Hatay ve Diyarbakır olarak yer almakta olduğu görülmektedir.

³³⁸SGK tarafından yayımlanan 2018 yılı vazife malullüğü maaşı alan kişi sayısı dikkate alınarak Tablo 3.4. verileri hazırlanmıştır. http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/aylik_istatistik_bilgileri (Erişim Tarihi: 25.01.2022)

Yukarıda belirtilen veriler değerlendirildiğinde, Türkiye’de bulunan ve Ankara ilinde ikamet eden vazife malull sayısının diğer illere göre daha fazla olmasının birden fazla gerekçesi bulunmaktadır. Bunlar arasında;

- Şehit yakınları ile harp ve vazife malulü ailelerin gelecek endişeleri,
- Çocuklar için sağlanacak sağlık ve eğitim imkânlarını güçlendirme istekleri,
- Vazife malullüğü nedeniyle yaşanan psikolojik durum nedeniyle bulunduğu bölgede hayatını devam ettirmeme düşünceleri,
- Tablo 3.4.’te yer alan listede sadece Şırnak ili büyükşehir kapsamında olmayıp, diğer 14 ilin büyükşehir olduğu görülmektedir. Özellikle Ankara’nın da içinde bulunduğu büyükşehirlerde sunulan imkânlardan hak sahiplerinin daha fazla faydalanma istekleri diğer büyükşehirlere yerleşmesine neden olabilmektedir. Bu nedenle, hak sahiplerinin yaşamını sürdürecekleri il olarak Ankara’yı tercih etmelerine neden olarak yukarıda sayılan hususlar olduğu gibi bunların dışında tüm kamu kurum ve kuruluşlarının merkez teşkilatının Ankara’da olması, hak sahiplerinin başvuru sırasında ihtiyaç duyacakları bilgi ve belgeleri temin edecek makamların Ankara’da konuşlanması gibi coğrafi şartların yanında katlanılan işgücü, zaman ve maliyet açısından da Ankara’nın yerleşim yeri olarak tercih edildiğini göstermektedir. Tüm bu hususlar dikkate alındığında Ankara, araştırma evreni olarak seçilmiştir.

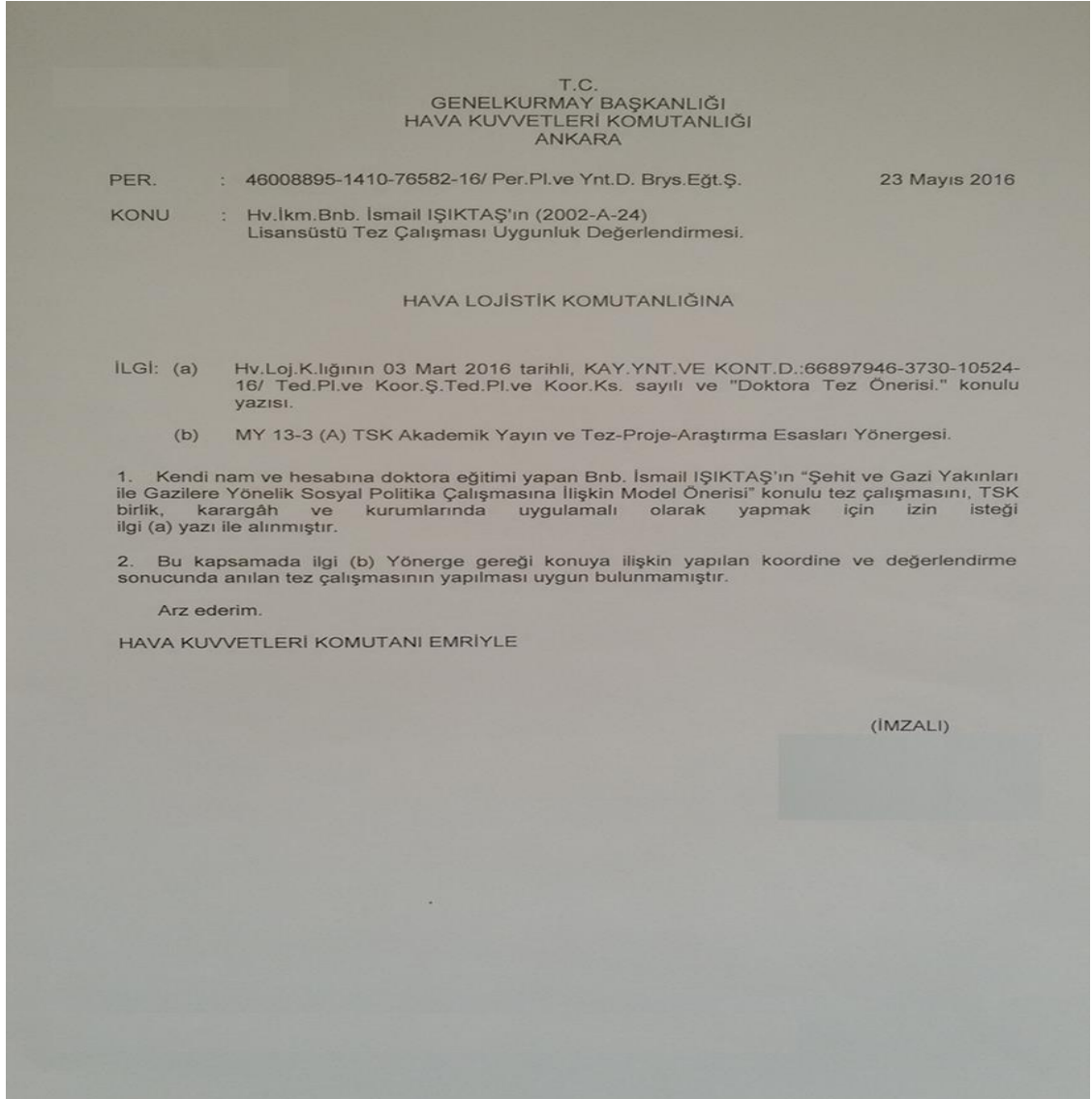
3.8.2.1. Araştırmanın evreni

2018 yılında Garnizon Komutanlığı tarafından Ankara ili ve ilçelerinde, şehit yakınları ile harp ve vazife malulleri için aile ziyareti gerçekleştirilmesine yönelik ortalama 745 personel görevlendirilmiş ve bu sayı araştırmanın evrenini oluşturmaktadır.

Araştırma evreninin belirlenmesine yönelik yapılan başvurulara, ilgili kurumlardan olumlu bir cevap alınamamıştır.

Yapılan girişimlere ilişkin;

- Araştırmacı tarafından ilk olarak 03 Mart 2016 tarihinde tez konusuna ilişkin yapılan izin talebine, Hv.K.K.lığının 23 Mayıs 2016 tarih ve PER.:46008895-1410-76582-16/Per.Pl.ve Ynt.D. Brys.Eğt.Ş. sayılı yazı ile olumsuz cevap verilmiştir (Görsel.3.1.). Bu nedenle, çalışmamızda elde edilen veriler açık kaynaklardan yararlanılarak tespit edilmiştir.

Görsel 3.1. TSK Birlik, Karargâh ve Kurumlarında Uygulamalı Doktora Tez Çalışması İçin İzin Talebi.

- Araştırmacı tarafından, 25 Ocak 2019 tarihinde CİMER (Başvuru Sayısı: 1900238580) aracılığı ile tez konusunu oluşturan evren ve örneklemin hesaplanması için Ankara Garnizon Komutanlığı tarafından şehit ve gazi (harp ve vazife malulü) ailelerini ziyaret amacıyla görevlendirilen toplam personel sayısının bildirilmesine ilişkin yaptığımız ikinci talebimize de MSB'nin Şehit, Gazi ve Tazminat İşlemleri Şubesi Müdürlüğünün 05 Şubat 2019 tarihli cevap yazısı ile "4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 25'inci maddesi '*Kurum ve Kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi ve belgeler, bilgi edinme hakkının kapsamı dışındadır*' hükmü kapsamında talebin karşılanamamasına imkan bulunmadığı" gerekçesi ile olumlu cevap verilmemiştir (Görsel 3.2.).

https://www.turkiye.gov.tr/cimer-basvuru-sorgulama?detay= getir&basvuruSayisi=1900238580

türkiye.gov.tr

Cumhurbaşkanlığı
Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) Başvuru Sorgulama

Puanla / Sorun Bildir
Favoriler'den Çıkar
Paylaş

Bu hizmet
Cumhurbaşkanlığı İşbirliği
ile e-Devlet Kapısı altyapısı
üzerinden sunulmaktadır.

< Geri Yazdır

Başvuru Bilgileri

Başvuru Sayısı	1900238580
Başvuru Zamanı	25/01/2019 17:03:19
Başvuru Tipi	Bilgi Edinme
Başvuru Durumu	Başvuru Yapıldı
Başvuru Metni	Sayın yetkili, Şehit yakını, harp ve vazife malullerine yönelik yapılan sağlanan haklar ve bu hakların uygulanmasını kolaylaştıracak bir model önerisi tasarıma yönelik yaptığım akademik bir çalışmada (doktora), evren ve örneklem hesaplamasında kullanılmak üzere "2018 yılında sadece Ankara Garnizon Komutanlığı tarafından Şehit ve Gazi Ailelerini Ziyaret Amacıyla Görevlendirilen Toplam Personel Sayısı'nın bildirilmesini saygılarımla arz ederim.

Başvuru Yolu BİMER Sayfası

Cevaplar

Cevap Zamanı	Cevap	Kurum Birim Adı
05/02/2019 11:19:51	1. Akademik bir çalışma için 2018 yılında Ankara Garnizon Komutanlığı'nca şehit ve gazi ailelerin ziyaret amacıyla görevlendirilen personel sayısına ilişkin bilgi talebinde bulunduğunuz başvurunuz incelenmiştir. 2. 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanun'unun 25'inci maddesi "Kurum ve Kuruluşların , kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının kapsamı dışındadır." hükmü kapsamında talebinizin karşılanmasına imkan bulunmamaktadır. Bilgilerinizi rica ederim.	MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI (MSB) > ŞEHİT/GAZİ VE TAZMİNAT İŞLEMLERİ ŞUBESİ MÜDÜRLÜĞÜ

Hareket Listesi

Kayıt Zamanı	Hareket	Açıklama
25/01/2019 17:03:19	Başvuru Yapıldı	25/01/2019 17:03:19 tarihinde internet üzerinden başvuru alındı.
28/01/2019 15:51:14	Sevk Edildi	28/01/2019 15:51:14 tarihinde CİMER tarafından MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI (MSB) tarafına sevk edildi.
29/01/2019 09:50:26	Sevk Edildi	29/01/2019 09:50:26 tarihinde MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI (MSB) tarafından AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI tarafına sevk edildi.
29/01/2019 09:50:26	Sevk Edildi	29/01/2019 09:50:26 tarihinde MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI (MSB) tarafından İÇİŞLERİ BAKANLIĞI tarafına sevk edildi.
31/01/2019 22:18:02	Sevk Edildi	31/01/2019 22:18:02 tarihinde AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI tarafından MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI (MSB) tarafına sevk edildi.
05/02/2019 10:27:44	Cevaplandı	05/02/2019 10:27:44 tarihinde MİLLİ SAVUNMA BAKANLIĞI (MSB) > ŞEHİT/GAZİ VE TAZMİNAT İŞLEMLERİ ŞUBESİ MÜDÜRLÜĞÜ tarafından cevap yazıldı.

Görsel 3.2. Ankara Garnizon Komutanlığı Tarafından Görevlendirilen Personel Bilgisi Talebine İlişkin Bilgi Talebi.

Araştırmacı tarafından yapılan her iki başvurunun da olumsuz sonuçlanması nedeniyle evrene ilişkin bilgi, resmi yazışmlarla tespit edilememiştir. Bu nedenle, Ankara Garnizon Komutanlığı tarafından şehit ve gazi ailelerine ziyaret gerçekleştiren personel sayısını içeren evren sayısı belirlenirken;

- Araştırmacının mesleki geçmişi tecrübelerinden edindiği bilgi birikimi,
- Araştırmacının görevde bulunduğu dönemde gerçekleştirilen telefon görüşmeleri ile her yıl bu amaçla ortalama 745 personelin görevlendirildiği tespit edilmiş ve bu sayı çalışmanın evreni olarak kabul edilmiştir.

Evren sayısına ilişkin belirlenen veri, alanda yapılacak yeni çalışmalar için ilgili kurumların bünyesinde sonraki dönemlerde kuvvet nam ve hesabına lisansüstü eğitim yapılması halinde, izin verilecek lisansüstü akademik çalışmalar ile doğrulanabilecektir.

Araştırma evreninin tam olarak tespit edilememesi, örnekleme yapmayı gerektirmektedir (Arlı ve Nazik, 2001'ten aktaran Başaran, 2017, s.484). Bu nedenle, çalışmamızda aynı mesleki birikimleri bulunan katılımcılara ihtiyaç duyulması nedeniyle Amaçlı Örnekleme Yöntemlerinden, Benzeşik Örnekleme'ye yer verilerek çalışmanın önemi bir kat daha artmıştır.

3.8.2.2. Araştırmanın örnekleme

Örnekleme yöntemi olarak, Amaçlı Örnekleme Yöntemlerinden “*Benzeşik Örnekleme Yöntemi*” kullanılmış ve benzer nitelikteki kişiler seçilmiştir. Bu yöntem, küçük ve homojen bir örneklem ele alınarak derinlemesine çalışma yapmak ve belirli bir olgunun ayrıntılı resmini vermek için yapılır (Patton, 2014; Christensen vd., 2015). Ritchie vd tarafından (2006'dan aktaran Yıldız, 2017. s.435) yapılan çalışmada, örnekleme yönteminde aynı kültüre bağlı ya da aynı karaktere sahip olan bireylere yer verilebileceği belirtilmektedir.

Bu nedenle, tespit edilen örneklem;

- Araştırmanın amacına yönelik aile ziyaretlerini gerçekleştiren, bu faaliyetlerde görev alan,
- Farklı statü, yaş grupları ve farklı kuvvet komutanlıklarında görev yapan,
- Ankara ilinde ikamet eden ve asgari beş yıllık mesleki tecrübeye sahip olan katılımcılar olarak belirlenmiştir.

Ritchie vd., 2006 yılında yaptıkları çalışmalarında nitel çalışmalarda derinlemesine araştırma önemli olduğundan, büyük bir örneklem şartı da bulunmadığını belirtmektedir. Patton'a (2006'dan aktaran Yıldız, 2017. s.438) göre, nitel araştırmalar genellikle amaçlı bir şekilde küçük örneklemle, hatta bazen tek bir örneklemle (n=1) detaylı bir şekilde yapılabilmektedir. Görüşmelerin yapıldığı dönemde bazı katılımcılar sadece bilgi seviyesinin tespitine yönelik bölüm için katkı vermiş, son bölümde yer alan altı soruyu cevaplamak istemediklerini beyan ederek çalışmanın bu bölümüne katılım sağlamamıştır.

3.8.3. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu ilk etapta 25 katılımcı olarak planlanmış, daha sonra çalışmamıza katkı veren katılımcılardan elde edilen yeni referans verileri ile katılımcı sayısı 40'a yükselmiştir.

3.8.3.1. Araştırmacı

Araştırmacı, 27 yıllık meslek hayatı boyunca araştırma konusuyla ilgili şehit yakını, harp ve vazife malulü ailelerine ziyaret gerçekleştirmiştir. Ayrıca araştırmacının görev yaptığı kurum tarafından görevlendirilen diğer çalışma arkadaşlarından aile ziyareti gerçekleştirenlerle yaptığı sohbetlerden edindiği bilgilerden de farklı bilgi ve tecrübeler edinmiştir. Katılımcılar ile aynı meslek grubunda bulunan araştırmacının, kurum kültürü ile ortak noktaları ve deneyimleri dikkate alındığında, katılımcılara ulaşma ve iletişimin sağlanması, örtük bilgilerin ortaya çıkarılması ve güvenilirliği yüksek verilere ulaşılmasına yönelik örnekleme tanımada avantaj sağlanmıştır. Araştırmacı, bu çalışmanın Cumhuriyet öncesi dönemi verilerine ulaşmak ve sağlanan hakları incelemek amacıyla, MEB tarafından düzenlenen ve iki kurdan oluşan Osmanlıca eğitimi almıştır.

3.8.3.2. Nitel aşama katılımcıları

Nitel uygulama için belirlenen çalışma grubu Ankara ilinde ikamet eden, asgari beş yıl hizmet süresine sahip, şehit yakını ile harp ve vazife malulü ailelerine ziyaret gerçekleştiren 40 kişilik gönüllü katılımcıdan oluşmaktadır.

3.8.4. Araştırmada veri toplama aracı ve verilerin toplanması

Katılımcıların kişilik hakları ve özel bilgilerin korunmasına yönelik gönüllü katılım formu doldurulmuş ve katılımcıların istedikleri zaman araştırmadan ayrılacakları için bilgilendirme yapılmıştır.

3.8.4.1. Veri toplama aracı

Araştırmacı tarafından gerekli literatür taraması gerçekleştirilmiş daha sonra hazırlanan soruların, alanda görevlendirilen iki uzman personel (subay [Ş.A.] ve astsubay [G.Ç.] statüsünde iki personel), iki şehit yakını (şehit kardeşi [A.P.] ve şehit kızı [Z.K.]), bir harp malulü [Ü.M.] (gazi uzman erbaş) ile bir vazife malulü [H.E.] (gazi er) personel

ve üç öğretim üyesi olmak üzere toplam dokuz kişi tarafından değerlendirilmesi sonucunda son şekli verilmiştir³³⁹. Son şekli verilen sorular, araştırmada anket ve görüşme soruları olarak kullanılmıştır.

Veri toplama aracı olarak görüşme yöntemi uygulanmış, görüşmelerin bir bölümü ses kaydı şeklinde gerçekleştirilirken, personelin bir bölümü ise (çeşitli tereddütleri nedeniyle) görüş ve önerilerini ses kaydı yerine, yazılı olarak vermeyi tercih etmiştir.

Yapılan görüşmelerde ölçek maddelerinin dağılımı Tablo 3.6.'da yer almaktadır. Buna göre ölçek maddeleri dağılımı;

- Aile ziyaretine giden personele yönelik sosyo-demografik özelliklerine ilişkin altı soru,
- Aile ziyaretini gerçekleştiren personelin bilgi seviyesine ilişkin 24 soru olmak üzere toplam 30 soru,
- Uygulamada yaşanan aksaklıkların giderilmesi için yapılan değerlendirme ve tespitlere yönelik altı soru olmak üzere toplam 36 sorudan oluşan ölçek maddelerine Tablo 3.5.'te yer verilmiştir.

Tablo 3.5. Görüşme Ölçek Maddelerinin Dağılımı

Ölçek Maddelerinin Kapsamı	Madde Sayısı
Demografik bilgiler	6
Bilgi seviyesinin tespitine ilişkin bilgiler	24
Ziyaretlerin gerçekleştirilme yöntemi, uzman personel gereksinimi, haklardan faydalanma konusunda yaşanan tereddütler, müracaatlarda karşılaşılan zorluklar ve teknolojik imkanların daha etkin nasıl kullanılması gerektiğine yönelik değerlendirme ve tespitlere yönelik bilgiler	6
Toplam	36

3.8.4.2. Verilerin Toplanması

Veriler, araştırmacı ile katılımcıların bir araya gelerek görüşme yapılması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanması, araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir.

Çalışmamızda şehit yakınları ile harp ve vazife malullerini ziyarete giden katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmelerde kullanılan dokümanlarda;

³³⁹İki alanında uzman personel, iki şehit yakını, iki harp ve vazife malulü, üç öğretim üyesi. (S.ÖNCE)

- Katılımcıların kimliklerinin gizli tutulması için her bir katılımcı için ayrı bir kod numarası verilmesi planlanmış, verilerin elektronik ortama aktarılmasında da bu kodlar kullanılmıştır. Görüşmelerde kullanılan soru setlerinin cevaplanması aşamasında kullanılan formlarda katılımcılara ilişkin verilerin toplanmasında uygulanacak kodlamada, “*Konuşan Kod Sistemi*³⁴⁰” uygulanmıştır. Katılımcı bilgilerinin sayısallaştırılmasında kullanılan kodlar Tablo 3.6.’da yer almakta olup, kodlama sırasında her bir rakam veya harfin bir anlamı bulunmaktadır.

Tablo 3.6. Katılımcı Bilgilerinin Sayısallaştırılmasında Kullanılan Kodlar

Cinsiyet	1=Kadın, 2=Erkek
Yaşı	1=18-25 yaş, 2=26-35 yaş, 3=36-45 yaş, 4=45-50 yaş, 5=50 Yaş Üzeri
Medeni Durumu	1=Evlü, 2=Bekar
Eğitim Durumu	1=Lise, 2=Önlisans, 3=Lisans, 4=Yüksek Lisans, 5=Doktora
Statüsü	1=Subay, 2=Astsubay, 3=Uzman Erbaş, 4=Devlet Memuru
Meslekte Devamlılığı	1=Evet, 2=Hayır
Bilgi Seviyesi	1=Yetersiz, 2=Kısmen Yeterli, 3=Orta Seviye, 4=Yeterli, 5=Oldukça Yeterli

- Katılımcıların görüşmeye gönüllülük esasına göre katılması veya çalışmadan ayrılması tamamen katılımcının kendi istek ve iradelerine bırakılmış,
- Katılımcının genel ahlaka aykırı davranış göstermesi, devletin birlik ve bütünlüğüne veya kanunlara aykırı söylemlerde bulunması halinde çalışmadan çıkarılacağı konusunda bilgilendirilmiş,
- Veri kaynağının tespitine, eksik verilerin tamamlanmasına ve ileride yapılacak farklı çalışmalar için tekrar ulaşılabilmesine yönelik katılımcılar tarafından “*Araştırma Gönüllü Katılım Formu*” doldurulmuştur. Ancak, bazı araştırmacılar ise kimliklerinin açıklanmayacağını kendilerine iletilmesine rağmen yine de araştırma gönüllü katılım formu doldurmadan araştırmamıza dahil olmayı isteyerek, katkı sağlamaya yönelik talepleri kabul edilmiş,
- Yapılan görüşmeler sonucunda dış geçerliliğin tespitinin yapılabilmesine yönelik toplam 40 kişi ile görüşme yapılmış,
- Görüşmelerde, üçüncü bölüme ait verilerden yazılı olanlar ile ses kaydı verilerinin bilgisayar ortamına aktarılması sağlanmıştır. Bilgisayar ortamına aktarılan veriler öncelikle dikkatli bir şekilde tekrar tekrar okunarak verilerin kodlanması, temaların

³⁴⁰Konuşan Kod Sistemi: Kodlamada kullanılan her bir harf veya rakamın önceden belirlenmiş bir anlamının olması ile oluşturulan kodlamadır.

bulunması, sonrasında verilerin kod ve temalara göre düzenlenmesi aşamaları gerçekleştirilmiştir.

- *Verilerin kodlanması:* Daha önce belirlenen verilere ve toplanan verilerden çıkarılan kavramlara göre benzer kelimeler, cümleler, ifadeler ve bölümler, olaylar, aktiviteler, konseptler, farklılıklar, fikirler, süreçler belirlenmiştir. Benzer konulara karar verilmiştir. Kısa ve yüzeysel olarak geçen konulara açıklama getirilmiş ve bazı cümlelerde altta yatan modellerin kavramsallaştırılması sağlanarak, kodlamalar gerçekleştirilmiştir. Daha sonra önceki kodlar tekrar gözden geçirilmiş ve yeni kodların oluşturularak, kodların bir kısmı iptal edilmiş ve kullanılmamasına karar verilmiştir. En alakalı olanlar ve birbirleri ile bağlantılı olan kodlar belirlenmiştir. Ayrıca, katagorilerin kodlanması sonrasında birbirleri ile arasındaki ilişkilerin tanımlanması sonucunda elde edilen bilgilerin yeni veriler olması ve çalışmanın ana sonucuna etkilerinin aktarılması sağlanmıştır.

- *Temaların bulunması:* Elde edilen verilerden çıkarılan kodlamalar kendi içerisinde katagorize edilerek temalar bulunmuştur.

- *Verilerin kod ve temalara göre düzenlenmesi:* Elde edilen temalar sonucundaki verilerin tanımlanması sonucunda belirli gruplara göre ayrıştırılmış, problem veya görüşlere göre konu başlıkları belirlenmiştir.

Görüşmeler, şehit ailelerini veya vazife malullerini ziyarete giden tüm personel için önceden belirlenen aynı soruların araştırmacı tarafından sorulması, katılımcı tarafından soruların yanıtlanması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle, yüz yüze görüşmeler için iletişim sürecine dayalı “*Yapılandırılmış Görüşme Yöntemi*” belirlenmiştir. Doğru ve eksiksiz olarak cevaplandırılan veri toplama araçları değerlendirmeye alınmıştır.

Çalışma kapsamında toplanan veriler mülakat, ses kaydı ile elde edilmiştir. Çalışmada, birden fazla veri toplama tekniği kullanılarak “*Veri Çeşitlemesi*”ne yer verilmiştir.

3.8.5. Araştırmada verilerin analizi ve çözümü

Araştırmanın bu bölümünde, güvenilirlik testi ve kabul edilebilir cevaplama oranları belirlenmiş daha sonra verilerin analizi ve çözümü aşamasına geçilmiştir.

3.8.5.1. Güvenirlik Testi

Nitel bir ölçeğin güvenirliliği ve geçerliği araştırmacının elde ettiği kayıtlarla veya yaptığı yorumlarla gerçek hayattaki katılımcıların gerçekleri ile örtüşmesine bağlıdır. Nitel araştırmalarda aynı olgunun iki kez ölçülmesinde sonuçların kesinlikle aynı çıkmayacağı vurgulandığından, güvenirlilik ve geçerlik için herhangi bir analiz yöntemi kullanılmayacağı için nitel araştırmalarda meslektaş incelemesi, sunumu ve savunmasıyla güvenirlilik sağlanabileceği değerlendirilmiştir (Guevara ve Mendias, 2002). Bu nedenle, katılımcılar tarafından cevaplandırılacak sorulara ilişkin görüşme sorularının son şekli, alanda görevlendirilen iki uzman personel (subay ve astsubay statüsünde iki personel), iki şehit yakını (şehit kardeşi ve şehit kızı), bir harp malulü (gazi uzman erbaş) ile bir vazife malulü (gazi er) personel ve tez izleme komitesinde yer alan üç öğretim üyesi olmak üzere toplam dokuz kişi tarafından yapılan değerlendirilme sonrasında verilmiştir.

Likert tipi bir ölçekte yeterli sayılabilecek güvenirlilik katsayısı olabildiğince 1,00'e yakın olmalıdır (Tezbaşaran, 2008, s.49). Güvenirlilik testi kapsamında araştırma sonuçlarının doğruluğunun tespit edilmesi amacıyla, Likert tipi sorular 40 katılımcıdan elde edilen veriler 20 kişiden oluşan iki farklı gruba ayrılarak karşılaştırılmıştır. İki farklı gruba ayrılan veriler karşılaştırılmış ve doğruluk oranı 0,9893 olarak tespit edilmiştir.

3.8.5.2. Kabul Edilebilir Cevaplama Oranı (KECO)

Likert tipi sorular için Kabul Edilebilir Cevaplama Oranı (KECO) %99,98 olarak belirlenmiştir. Yapılandırılmış görüşme yönteminde ise kullanılan açık uçlu sorular için ise KECO %75 olarak gerçekleşmiştir. Her iki soru seti için tespit edilen KECO %70'in üzerinde olduğundan, “Çok İyi” seviyede gerçekleşmiştir (Tonta, 2009, s.16).

3.8.5.3. Verilerin analizi

Likert tipi sorulardan oluşan verilerin analizinde tanımlayıcı istatistik yani aritmetik ortalama yerine medyan ve mod, standart sapma yerine ranj, grafik yerine histogram kullanılması, fark ve korelasyon hesaplamalarında ise parametrik olmayan testlerin kullanılması daha doğru olacağı yönünde alan yazında görüş bildiren istatistikçilerin olduğu görülmektedir (Boone ve Boone, 2012, s.1-5). Ancak, literatür taramaları araştırmacıların çoğu zaman bu konuda hataya düştüklerini ortaya koymaktadır. Clason ve Dormody (1994, s.31-35) tarafından “*Agricultural Education*” dergisinde yayınlanmış ve

veri toplama aracı olarak Likert ölçeği veya Likert tipi soruları kullanmış 188 makaleyi incelemiştir. Bu inceleme sonucunda Likert tipi soruların analizinde farklı istatistiksel yöntemlerin kullanıldığı belirlenmiştir. İncelenen 188 makaleden 95'inde Likert tipi sorular kullanılmış ve bunların;

- 51'inde (%53,8) sadece tanımlayıcı istatistik (aritmetik ortalama, standart sapma, frekans vb.),
- 12'sinde (%12,6) parametrik olmayan testler (ki-kare, Mann-Whitney U testi, Kruskall-Wallis testi vb.),
- 32'sinde (%33,6) ise parametrik testler (t-test, ANOVA vb.) kullanılarak istatistiksel analiz yapıldığı tespit edilmiştir.

Carifio ve Perla (2008, s.1150-1152) yaptıkları çalışmada, Likert ölçeğinde yer alan sorulara verilen cevapların aritmetik ortalamasının alınması veriyi, aralı (interval) veri haline getireceği için bu aritmetik ortalama üzerinden parametrik testlerin uygulanabileceğini ifade etmişlerdir.

- Turan vd. (2015) tarafından yapılan çalışma kapsamında, incelenen 65 yüksek lisans ve doktora tezinden 61'inde Likert tipi ölçek kullanıldığı belirtilmiştir. Bunlardan;
- 55 araştırmanın parametrik testler kullanılarak analiz edildiği,
- 4 araştırmanın (ölçekten elde edilen veriler parametrik testlerin ön koşullarını sağlamadığı için) parametrik olmayan testler kullanıldığı,
- 2 araştırmanın ise ölçek verileri hem parametrik hem de parametrik olmayan testler kullanılarak analiz edildiği tespit edilmiştir.

Turan vd. (2015, s.195-196) tarafından yapılan çalışmada, istatistik uzmanları arasındaki bu görüş ayrılığına rağmen araştırmacılar tarafından likert tipi ölçeklerden elde edilen verilerin analizinde, farklı testler kullandığı tespitlerine yer verilmektedir.

Yapılan görüşme uygulamasında verilerin analizinde;

- Elde edilen veriler bilgisayar ortamına (Microsoft Excel 2016) aktarılmış,
- Nitel veri analizi için RQDA (R package for Qualitative Data Analysis-R i386

3.5.2) programı kullanılarak:

- Verilerin kodlaması,
- Kodların kategorilere ayrılması,
- Temaların bulunması,
- Verilerin kodlara ve temalara göre düzenlemesi,
- Verilerin yeniden tanımlanması,

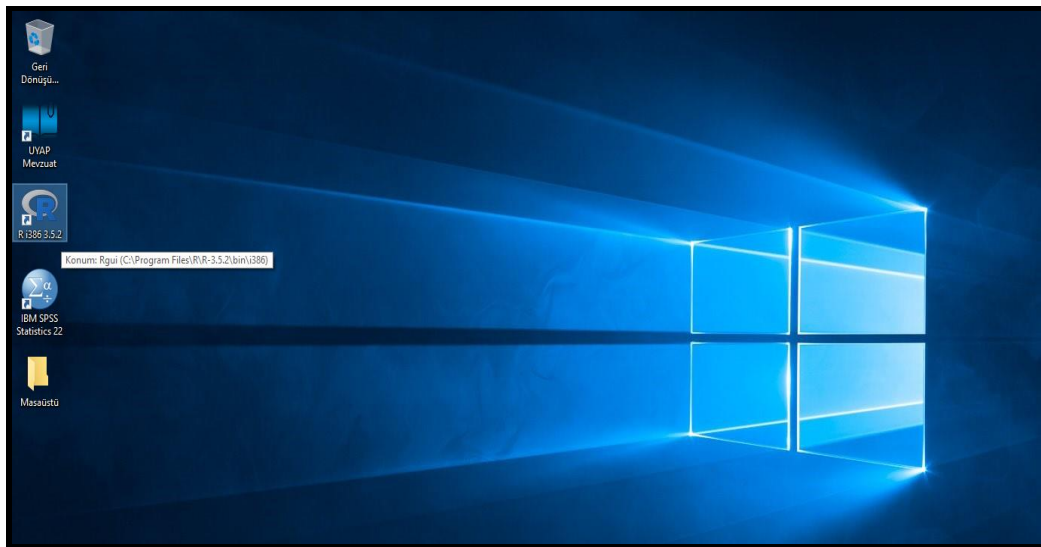
- Bulguların yorumlanması işlemine yardımcı olacak şekilde verilerin bilgisayar ortamında düzenlenmesi işlemleri gerçekleştirilmiş,
 - Daha sonra elde edilen veriler anlamlılık düzeyleri belirlenerek, SWOT Analizi ile yorumlanmıştır.

Pitman ve Maxwell (1992) yaptıkları çalışmada, nitel araştırma kapsamında yürütülen faaliyetlerin;

- Veritabanının tanıtımı,
- Verilerin nasıl üretildiği,
- Kodlama sistemi,
- Verilerin sorgulanması, gösterimi ve ilişkili oldukları alanlar başlıkları altında gerçekleştirilebileceğini belirtmektedir.

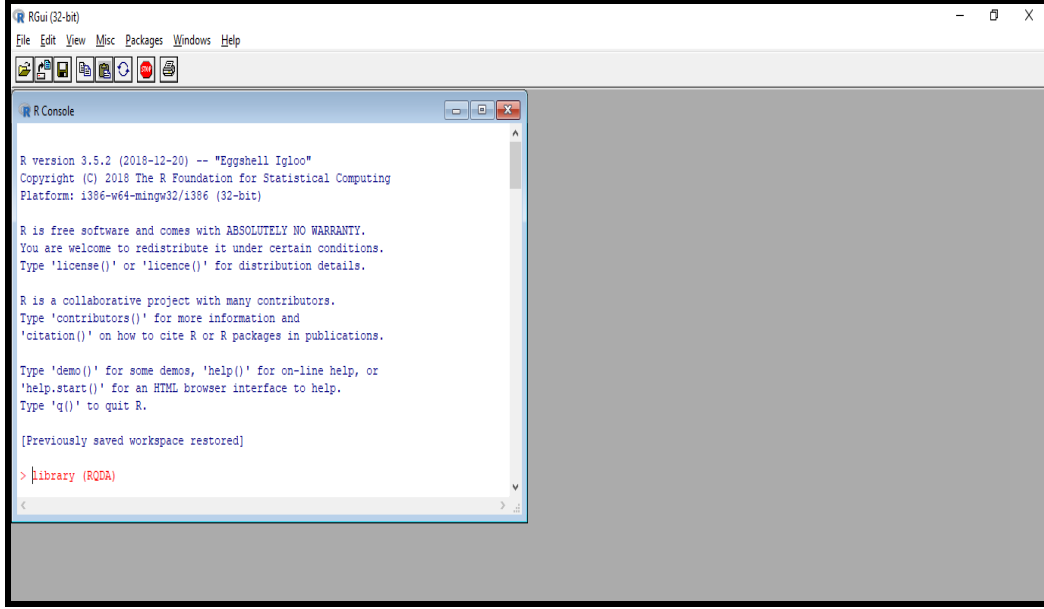
3.8.5.3.1. Veritabanının tanıtımı

Nitel veri analizi için RQDA (R package for Qualitative Data Analysis-R i386 3.5.2) Programı kullanılmıştır. RQDA, metin verilerinin analizine yardımcı olmak için sadece düz metin biçimli verileri destekleyen, tüm verilerin SQL veri tabanında depolandığı bir programdır (Görsel 3.3). RQDA programının kullanılmasıyla birlikte verilerin kodlaması, kodların kategorilere ayrılması, temaların bulunması, verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması ile bulguların yorumlanması işlemine yardımcı olacak veriler elde edilmiştir.

Görsel 3.3. RQDA Programı Açılış İkonu

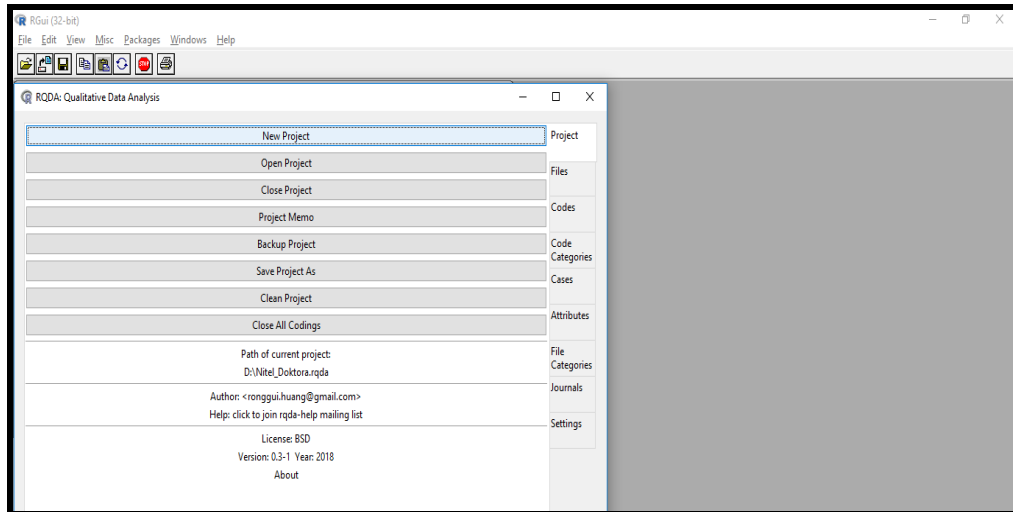
RQDA programında yeni bir proje oluşturulması amacıyla Görsel 3.4.’te gelen ekrana “library (RQDA)” yazılarak veri tabanının bulunduğu “R Console” girişi yapılarak ve ana ekrana ulaşılmaktadır.

Görsel 3.4. RQDA Programı R Console (Veritabanı) Geçiş Ekranı

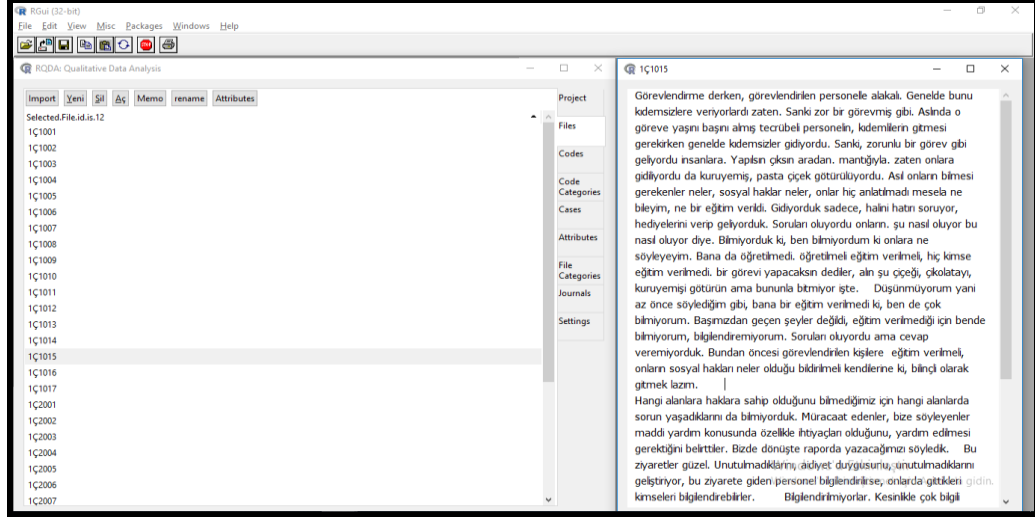
3.8.5.3.2. Verilerin nasıl üretildiği

RQDA programında veri tabanı olarak kullanılan R Console ana ekranında, nitel çalışmamıza esas olan verilerin aktarılması için öncelikle Görsel 3.5.’da bulunan “New Project” seçeneği ile bir proje dosyası oluşturulması gerekmektedir.

Görsel 3.5. Açılış Menüsü

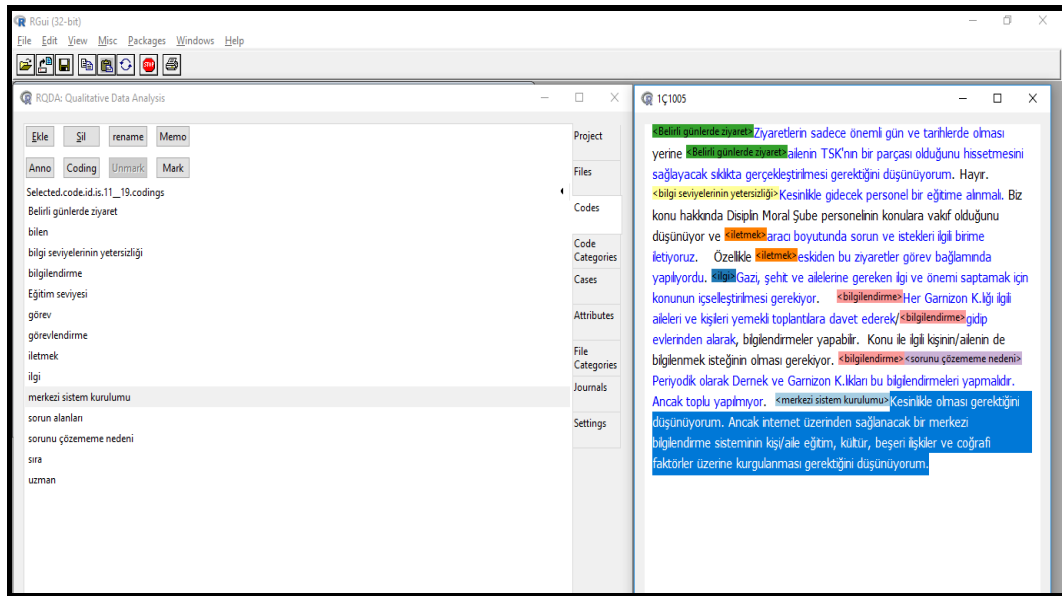
Oluşturulan proje dosyasında, Görsel 3.6.'daki ekran kullanılarak görüşme yapılan her bir katılımcıdan ait elde edilen veriler ayrı ayrı dosyalar oluşturulmaktadır. Yazılı ve sesli olarak elde edilen verilerin bu ekran aracılığı ile bilgisayar ortamına aktarılması sağlanmaktadır.

Görsel 3.6. Veri Dosyalarının Oluşturulması

3.8.5.3.3. Kodlama sistemi

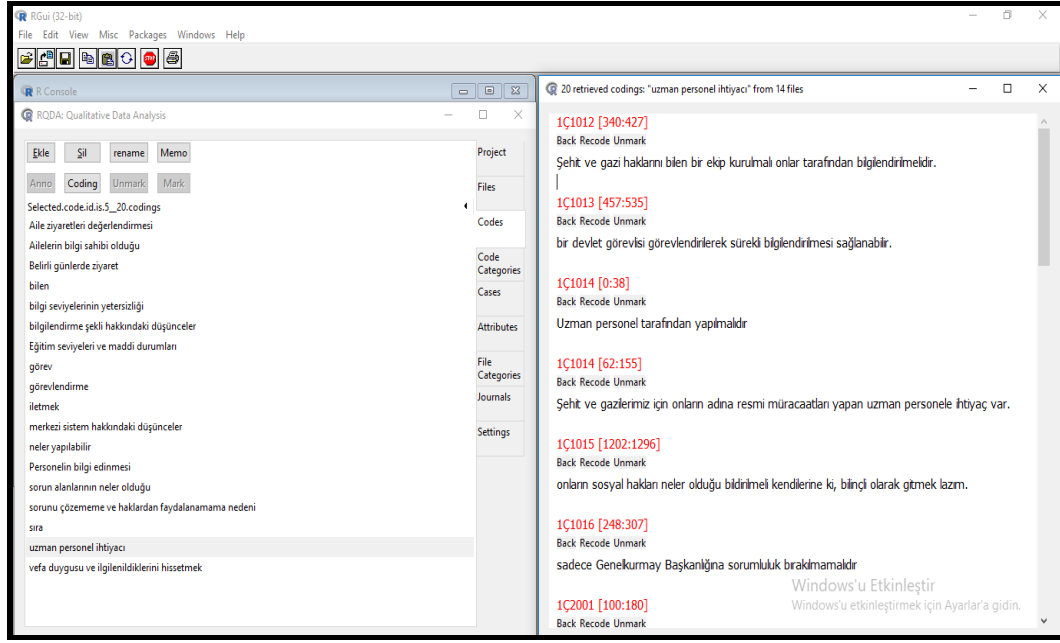
Verilerin bilgisayar ortamına aktarılması ve dosyaların oluşturulmasından sonra Görsel 3.7.'deki ekran kullanılarak her bir katılımcıdan ait elde edilen verilerin, araştırmacı tarafından belli paragraflar halinde gözden geçirilerek, kodlar belirlenmektedir.

Görsel 3.7. Kodların Oluşturulması

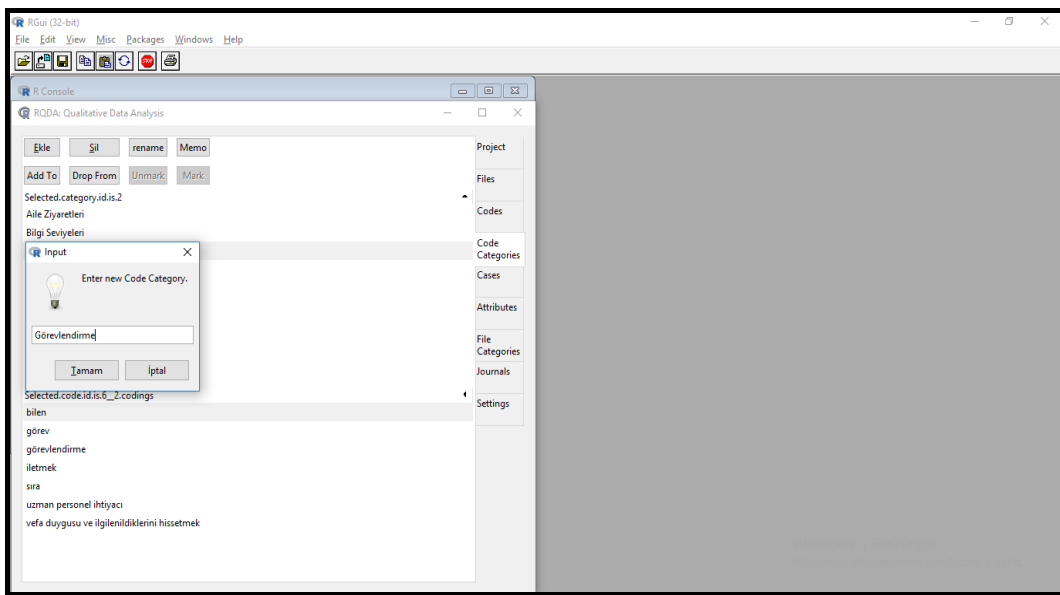
3.8.5.3.4. Verilerin sorgulanması, gösterimi ve ilişkili oldukları alanlar

Katılımcılardan elde edilen verilerin kodlama işlemi tamamlandığında, kodlara göre araştırma verilerinin sorgulanması Görsel 3.8.’deki ekran kullanılarak elde edilerek, analizler yapılabilir.

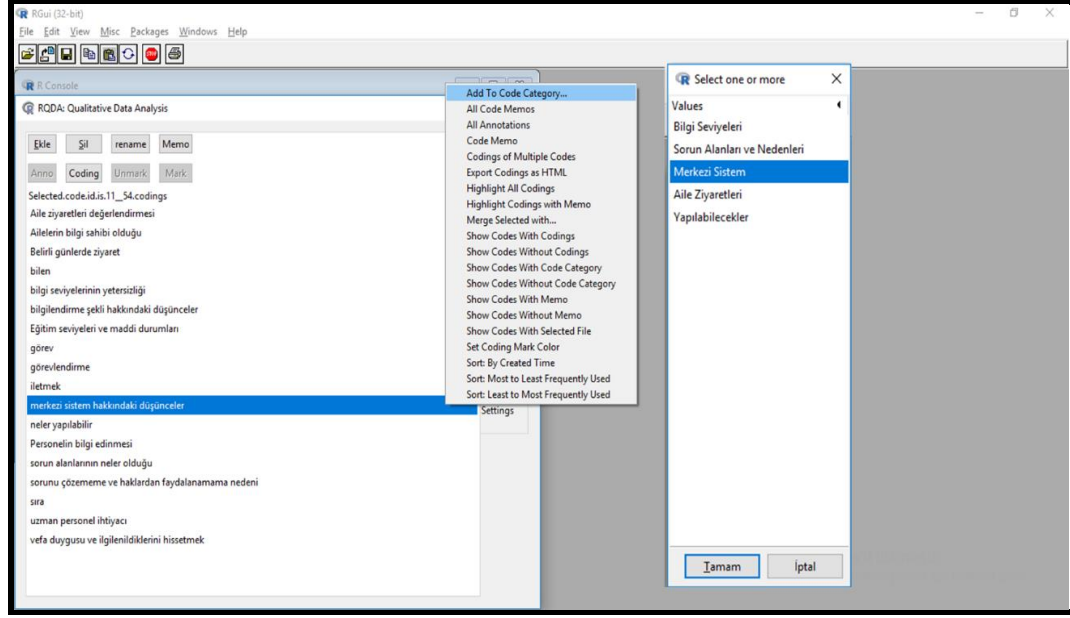
Görsel 3.8. Kodlara Göre Araştırma Verilerinin Sorgulanması

Belirlenen kodların kategorilerinin oluşturulması için öncelikle Görsel 3.9.’da yer alan “Ekle” tuşu kullanılarak, kategori konu başlıkları belirlenmektedir.

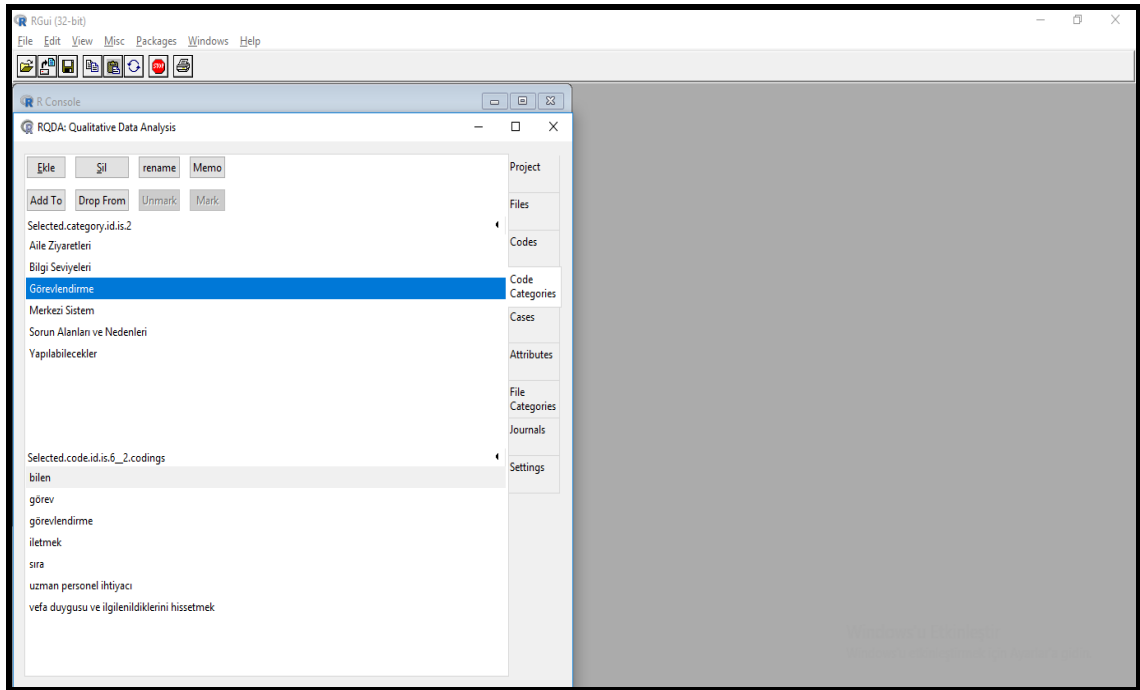
Görsel 3.9. Kategori Konu Başlıklarının Oluşturulması

Bir sonraki aşamada ise Görsel 3.10.'da belirtilen ekran kullanılarak her bir kod için kategori atanması gerçekleştirilmektedir.

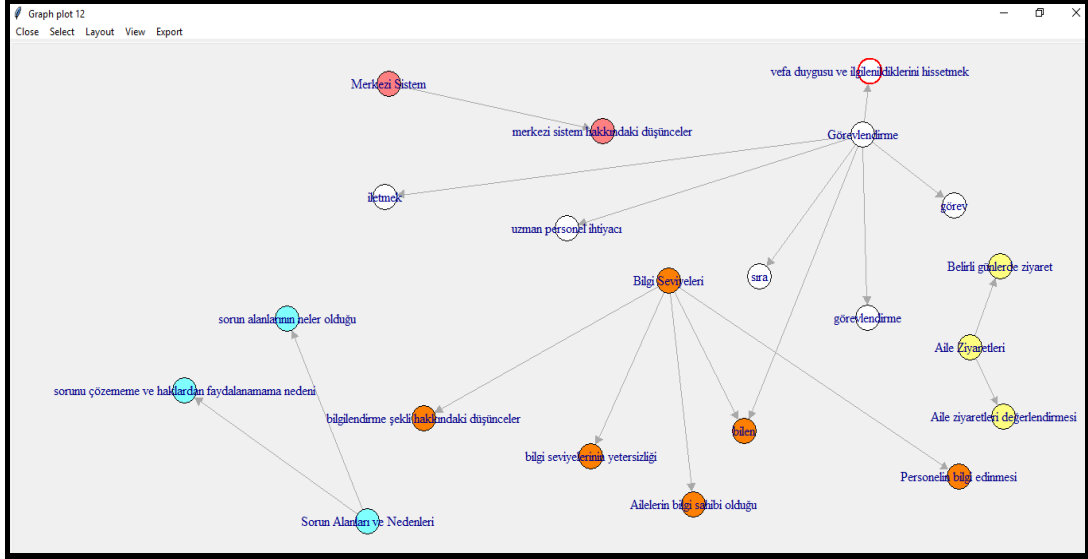
Görsel 3.10. Kodlara Kategori Atanması

Görsel 3.11.'de yer aldığı şekilde kategorilere, kodların atanması ile her bir kategori içerisindeki kodlara ilişkin görüşler belirlenebilmektedir.

Görsel 3.11. Kodlara Göre Kategorilerin Oluşturulması

Verilerin kategorilere ayrılması ile hangi verilerin birbiri arasında ilişkili oldukları Görsel 3.12.'de yer alan grafikte tespit edilebilmektedir.

Görsel 3.12. Veriler Arasındaki İlişki Düzeyleri

3.8.6. Araştırmanın bulguları ve yorum

Nitel araştırmanın diğer türlerinde olduğu gibi araştırmacı bu çalışmada veri toplama ve verilerin analizinde öncelikle tümevarım metodu benimsenerek, elde edilen verilerden anlam çıkarmaya çalışılmıştır.

Ayrıca, bilimsel bir araştırmada kuramsal çerçevenin kurulması ve hipotez ileri sürülmesi de büyük önem taşımaktadır. Bilimsel araştırmaların aşamaları;

- Tümdengelim yoluyla genel bir ön tahminden yola çıkarak iddianın oluşturulması,
- Daha sonra bu iddiayı ispat için verilerin toplanması,
- En sonunda da ileri sürülen iddiaların probleme uygulanması, yani sınanması şeklinde de gerçekleşebilmektedir (Baloğlu, 2006, s.125).

Bu tip çalışmaların sonucu olarak veriden çıkan ya da gömülü veri içinde olan teori, örtük bir teoridir. Bu teorideki veriler görüşmelerden, gözlemlerden, çeşitli dokümanlardan ve materyallerinden gelebilir. Gömülü teorinin, bir araştırmayı yürütmesi amacıyla bu teorinin kendine has jargunu ve prosedürü bulunmaktadır. Gömülü teoride veri yönetim aşamalarında;

- Öncelikle veri toplama işleminin gerçekleştirilerek verilerin araştırmacı tarafından toplanarak kodlanır ve analiz edilir, yani teoriyi ortaya çıkardığı gibi geliştirmek için daha sonra hangi verileri nerede bulacağına ve nasıl toplayacağına araştırmacı karar verir (Glaser ve Strauss, 1967, s.45),

- Sürekli karşılaştırma metodu ile benzerlik ve farklılıkların belirlenmesi amacıyla verinin bir bölümü diğer verilerle karşılaştırılır,

- Veriler benzer boyutlar üzerinde gruplanır,

- Bu analizin bütün amacı verilerin bölümlerini analiz eder,

- Her bölümün diğer verilerin birbiriyle gömülü teoriyi sürekli karşılaştırır.

Bu çalışmada, yukarıdaki aşamaların gerçekleşmesinden sonra araştırma bulgularının belirlenmesine yönelik nitel aşamada kullanılan açık uçlu sorulara verilen cevaplar için RQDA programı yardımı ile veriler düzenlenmiştir.

Elde edilen veriler araştırmacı tarafından belirlenen hipotezler ile karşılaştırılarak daha sonra SWOT analizi ile yorumlanmıştır.

Çalışmanın nitel aşamasında, katılımcıların şehit yakını ile harp ve vazife malulü ailelere yaptıkları ziyaretler kapsamında mesleki deneyim ve tecrübelerini ortaya koymak amacıyla yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Bu kapsamda altı adet araştırma sorusu hazırlanarak, katılımcıların cevaplamaları istenmiştir. Nitel çalışma kapsamında yönetilen sorular ile aşağıda yer alan soruların içeriklerine yönelik değerlendirmelerin yapılacağı öngörülmektedir.

- Aile ziyaretlerini gerçekleştiren personelin bilgi seviyesini hangi düzeyde olduğunu düşünüyorsunuz? Hak sahiplerinin yeterince bilgilendirildiğini düşünüyor musunuz?

- Ziyaret gerçekleştirilen ailelerin, sağlanan haklardan faydalanma aşamasında en fazla yaşadığı sıkıntı kaynağı nedir?

- Ailelerin mahalle baskısından etkilenip, etkilenmediği konusunda düşünceleriniz nelerdir?

- Aile ziyaretleri hangi kurum personeli tarafından yapılmalıdır?

- Ziyareti gerçekleştiren personel olarak aile ziyaretlerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu ziyaretler sizce hangi amaçla gerçekleştirilmektedir?

- Hak sahiplerinin merkezi bir sisteme ihtiyacının olup, olmadığı konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

Katılımcıların görüşleri gizlilik esasına göre, katılımcı kimlik bilgileri verilmeden kodlanma yapılarak aktarılmıştır. Görüşmeye katkı veren her katılımcı için rakam ve harflerden oluşan konuşan kod sistemi (1Ç1001, 2Ç2016 vb.) ile kodlama yapılmıştır.

Aile ziyaretlerini gerçekleştiren personel ile yapılan yapılandırılmış görüşmeler sırasında yukarıda belirtilen sorulara verilen cevaplar sonrasında;

- Görev algısı veya görev bilinci,
- Minnet ve şükran duygusu,
- Etkin ziyaretin şartların belirlenmesi,
- Yararlanılamayan haklar,
- Ailenin beklentisi,
- Bilgi seviyesinin yetersizliği ve nedenleri,
- Ailelerin yaşadığı hissiyatlar,
- Bilgilendirme ortamları,
- Ailelerin bilgilendirilmesine yönelik kullanılan araçlar,
- Bilgi ve iletişim eksikliğinin nedenleri,
- Ailenin eğitim ve gelir seviyesine yönelik bulgular,
- Merkezi bir sistemin kurulması ihtiyacının değerlendirilmesi gibi farklı

verilere ulaşılmıştır.

Elde edilen veriler detaylı bir şekilde analiz edilerek temalar oluşturulmuştur. Bu temalar yedi başlık altında bilgi seviyeleri, görevlendirmeler, aile ziyaretlerinin değerlendirilmesi, merkezi sistem, sorun alanları ve nedenleri ile çözüme ilişkin teklif ve önerilerden oluşmaktadır.

Bilgi Seviyeleri	Görevlendirmeler	Aile Ziyaretlerinin Değerlendirilmesi
Görevlendirilen Personelin Bilgi Seviyesi		
Hak sahibi Ailenin Bilgi Seviyesi		
Merkezi Sistem	Sorun Alanları ve Nedenleri	Çözüme İlişkin Teklif ve Öneriler

Şekil 3.2. Katılımcıların Görüşlerine ait Temalar

Şekil 3.2.’de temalar ve bu temalara ait alt temalar verilmiştir. Bilgi seviyeleri olarak belirlenen tema için;

- Görevlendirilen personelin bilgi seviyesi,
- Hak sahibi ailenin bilgi seviyesi olacak şekilde iki alt tema belirlenerek veriler için hipotezler belirlenerek, bu iki başlıklar altında analiz edilmiştir.

3.8.6.1. Bilgi seviyeleri

Bilgi seviyelerinin belirlenmesine yönelik yetersiz bilgilendirme, kulaktan duyma bilgilerle bilgilendirme, uygun dil kullanılarak ihtiyaca göre bilgilendirilememe ve ailenin verdiği tepki nedeniyle bilgi verilememesi gibi bilgi eksikliğine neden olan bulgular tespit edilmiştir.

İhtiyaç ortaya çıkmadan bilgi sahibi olmama, müracaat makamlarının bilinmemesi, bilgi verilmemesi ve okumak yerine birilerine sorma alışkanlığı bilgisizliğin nedenleri olarak ortaya çıkmaktadır.

Eğitim ve gelir seviyesi düşük ailelerin haklardan faydalanmada özellikle mahalle baskısı nedeniyle çekingen davranması nedeniyle yapılan bilgilendirmelere kayıtsız kalmasına yönelik bulgularına yer verilmiştir.

H₁: Aile ziyaretlerini gerçekleştiren personelin bilgi seviyesinin iyi seviyede olmadığı, bu nedenle hak sahiplerinin yeterince bilgilendirilememektedir.

Ek-5’te yer alan Nitel Uygulama Katılımcı Bilgi Seviyesi Verileri (Merkezi Eğilim/ Aritmetik Ortalama) bilgileri hem katılımcı hem de konu bazlı olarak değerlendirildiğinde:

- Bilgi seviyesinin “Orta Düzeyde” olduğu,
- Özellikle Gümrük Vergisi, Kira Ödemesi ve Silah Taşıma/Bulundurma Harcı Muafiyetlerinde bilgi düzeyinin “Kısmen Yeterli” seviyede kaldığı,
- Sadece personelin %30’unun yeterli düzeyde bilgi sahibi olduğu, %70’inin ise daha alt düzeyde bilgi seviyesinde bulunduğu,
- Elde edilen verilerin **H₁** hipotezi doğruladığı görülmekle birlikte, ayrıca Tablo 3.7.’de aile ziyareti gerçekleştiren personelin, ziyaret öncesinde bilgilendirme düzeyleri hakkındaki **H₁** hipotezini doğrulayan 14 katılımcı görüşü yer almaktadır.

Tablo 3.7. Aile Ziyareti Gerçekleştiren Personelin Ziyaret Öncesi Bilgi Düzeyleri

Katılımcı Kodu ve Veri Alanı	Katılımcıların Görüşleri
1Ç1005 [180:229]	Kesinlikle gidecek personel bir eğitime alınmalı.
1Ç1007 [323:338]	Yeterince değil.
1Ç1009 [202:298]	Bizim elimizde ailenin sosyo-ekonomik durumuna göre verebileceğimiz yardımlar ile gitmemiz gerek.
1Ç1010 [113:156]	Herhangi bir bilgilendirme tarafıma yapmadı.
1Ç1010 [158:202]	O yüzden karşı tarafa ileteceğim bir şey yok.
1Ç1010 [204:214]	Bilgim yok.
1Ç1010 [300:358]	En azından bizim tarafımızdan yeterince bilgilendirilmiyor.
1Ç1011 [271:297]	Bu konu hakkında bilgim yok.
1Ç1011 [913:950]	Bu konu hakkında bilgi sahibi değilim.
1Ç1012 [199:281]	Şehit ya da gazi hakları hakkında hiçbir bilgim olmadan bu ziyareti gerçekleştirdim
1Ç1014 [40:60]	Bilgi sahibi değilim.
1Ç1015 [407:531]	Asıl onların bilmesi gerekenler neler, sosyal haklar neler, onlar hiç anlatılmadı. Mesela ne bileyim ne bir eğitim verildi.
1Ç1015 [604:725]	Soruları oluyordu onların, “Şu nasıl oluyor bu nasıl oluyor” diye. Bilmiyorduk ki, ben bilmiyordum ki, onlara ne söyleyeyim.
1Ç1015 [726:746]	Bana da öğretilmedi.
1Ç1016 [76:140]	Kendi yaptığım ziyaretlerde yeterli bilgi seviyesine sahip değildim.
1Ç1016 [144:212]	Bu konuda da bana bilgilendirmede bulunan bir kimse maalesef olmadı.
1Ç1017 [131:209]	Aile ziyaretine giden personelin yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünmüyorum.
1Ç2008 [571:657]	Personele bu konuda bence iki üç ay hizmet içi eğitim verilmeli, bilgi sahibi olmalı.
1Ç2012 [0:59]	Ziyareti yapan personel haklar konusunda bilgilendirilmiyor.
1Ç2020 [372:391]	Hiçbir bilgim yoktu.

H₂: Aile ziyaretlerini gerçekleştiren personelin mesleğe devam edip etmemesine göre bilgi seviyeleri arasında anlamlı bir fark görülmektedir. Bu hipotezin gerekçesi sistemden ayrılan personelin, çalıştığı kurumun baskısından kurtularak daha açık bir şekilde fikirlerini beyan edeceği ve farklı görüşler ortaya koyacağı düşüncesi olmuştur.

Aile ziyaretlerini gerçekleştiren personelin mesleğe devam edip etmemesine göre bilgi seviyeleri Ek-5’te yer alan Nitel Uygulama Katılımcı Bilgi Seviyesi Verileri (Merkezi Eğilim/ Aritmetik Ortalama) ile karşılaştırılmış ve sistemden ayrılan personelin bilgi seviyesinin 2,17 ile “Orta Düzeyde” olduğu ve halen görevde bulunan personelin bilgi seviyesi ise 2,57 ile “Orta Düzeyde” olduğu tespit edilmiş, bu nedenle her iki grup arasında anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilerek, **H₂** hipotezi doğrulanmamıştır.

H₃: Ziyaret gerçekleştiren ailelerin, sağlanan haklardan faydalanma konusunda yapacakları müracaatlar ile ilgili en büyük sıkıntı kaynağı ailelerin bilgi seviyelerinin yetersiz olmasıdır.

Tablo 3.8.’de aile ziyareti gerçekleştiren personelin, ailelerin bilgi seviyeleri hakkındaki **H₃** hipotezi doğrulayan 20 katılımcı görüşü yer almaktadır. Elde edilen verilerle hem **H₁** hipotezi hem de **H₃** hipotezlerini doğrulanmaktadır.

Tablo 3.8. *Aile Ziyareti Gerçekleştiren Personelin, Şehit yakınları, Harp ve Vazife Malullerinin Bilgilendirilme Düzeyleri Hakkındaki Görüşleri*

Katılımcı Kodu ve Veri Alanı	Katılımcıların Görüşleri
1Ç1001 [191:210]	Bilgilendirilemiyor.
1Ç1002 [444:495]	Kesinlikle yeterince bildirildiklerini düşünmüyorum.
1Ç1003 [308:349]	Tam bilgilendirilemediklerini düşünüyorum.
1Ç1004 [330:370]	Fazla bilgilendirilemediğini düşünüyorum.
1Ç1006 [364:386]	Bilgilendirme yetersiz.
1Ç1007 [473:544]	Personel ve ailesi ile ilgili önemli bilgilerin verilmesi gerekmektedir.
1Ç1007 [699:743]	Yeterince bilgilendirilemediğini düşünüyorum.
1Ç1011 [549:590]	Çoğunun haklarını bildiklerini sanmıyorum.
1Ç1011 [834:912]	Belki hak sahiplerine bir belge veya haklarına yönelik bir veriliyor olabilir.
1Ç1011 [1045:1081]	Şu anki seviyeyi yetersiz görüyorum.
1Ç1012 [429:476]	Yeterince bilgilendirilmediklerini düşünüyorum.
1Ç1013 [188:283]	Ailelerin sahip oldukları haklar konusunda yeterli seviyede bilgi sahibi olduğunu düşünmüyorum.
1Ç1013 [536:613]	Ailelerin konu hakkında yeterli bilgi seviyesine sahip olmadığını düşünüyorum
1Ç1014 [228:263]	Bilgilendirildiklerini düşünmüyorum.
1Ç1015 [1793:1841]	Kesinlikle çok bilgili olduklarını düşünmüyorum.
1Ç1015 [1954:1990]	Yoksa çok fazla bilgileri yok bence.
1Ç1017 [462:508]	Yeterince bilgilendirildiklerini düşünmüyorum.
1Ç2001 [851:918]	Hak sahipleri %50-60 kulaktan duyma şeklinde bilgilendirilmektedir.
1Ç2002 [243:315]	Hak sahiplerinin, haklarının tam olarak farkında olduklarını sanmıyorum.
1Ç2002 [386:430]	Yeterince bilgilendirilemediğini düşünüyorum.
1Ç2003 [517:551]	Bilgilendirilmediğini düşünüyorum.
1Ç2008 [977:1010]	Hak sahipleri bilgilendirilmiyor.
1Ç2008 [1011:1065]	Şu sorduğunuz sorular, bunları şehit aileleri bilmiyor.
1Ç2010 [151:163]	Orta düzeyde.
1Ç2010 [428:481]	Yeterli düzeyde bilgilendirilmediklerini düşünüyorum.
1Ç2014 [116:137]	Haklardan habersizler.
1Ç2014 [262:292]	Bilgileri yok denecek kadar az.
2Ç2021 [227:258]	Yeterince bilgi sahibi değiller.
3Ç2022 [332:364]	Bilgilendirildiğini düşünmüyorum.

3.8.6.2. Görevlendirmeler

Yıllık görevlendirmeler, bir yıldan fazla görevlendirme yapılması, ziyaretlerin sadece özel günlerde yapılmasının sakıncaları, görevlendirmenin sıraya bindirilmesi, görevlendirmenin angarya bir iş gibi algılanması ve ziyaretin sadece emrin gereğini yerine getirdiği düşüncesi ön plana çıkan bulgulardandır.

H4: Ailelere yapılan ziyaretlerin özellikle sosyal güvenlik ve sosyal yardımlar alanında uzman personel tarafından yapılması gerekmektedir.

Yapılan araştırma sonucunda her kod için yapılan raporlamada Tablo 3.9.'de katılımcılar tarafından, uzman personel görevlendirilmesi gerektiğine yönelik **H4** hipotezi doğrulayan 15 katılımcı görüşü yer almaktadır.

Tablo 3.9. *Katılımcılar Tarafından Uzman Personel Görevlendirilmesi Gerektiğine İlişkin Görüşleri*

Katılımcı Kodu ve Veri Alanı	Katılımcıların Görüşleri
1Ç1006 [453:488]	Lisan-ı münasip ile anlatmak gerek
1Ç1012 [340:427]	Şehit ve gazi haklarını bilen bir ekip kurulmalı onlar tarafından bilgilendirilmelidir.
1Ç1013 [457:535]	Bir devlet görevlisi görevlendirilerek sürekli bilgilendirilmesi sağlanabilir.
1Ç1014 [0:38]	Uzman personel tarafından yapılmalıdır.
1Ç1014 [62:155]	Şehit ve gazilerimiz için onların adına resmi müracaatları yapan uzman personele ihtiyaç var.
1Ç1015 [1202:1296]	Onların sosyal hakları neler olduğu bildirilmeli kendilerine ki, bilinçli olarak gitmek lazım.
1Ç1016 [248:307]	Sadece Genelkurmay Başkanlığına sorumluluk bırakılmamalıdır.
1Ç2001 [100:180]	Aile ziyaretini gerçekleştiren personel aileye yardımcı değil, destek olmalıdır.
1Ç2001 [726:850]	Personelden alınan bilgi doğrultusunda ihtiyacı tam olarak ne ise en ince ayrıntısına kadar profesyonelce bilgilendirilmeli.
1Ç2001 [181:250]	Aileye yardımcı olacak ayrıca her konuda bilgili profesyonel bir ekip.
1Ç2006 [438:574]	Bunda kişinin kapasitesi, almış olduğu eğitimi her şey burada önemli insan ilişkileri, halkla ilişkiler ve kurumsal bilince ulaşmak zor.
1Ç2006 [1232:1320]	Sorumlu olduğu aileye giderken karşıdan ne gibi bir talep geleceğini bilmeden gidiliyor.
1Ç2006 [1458:1576]	İnsanlar seçilirken, şehit ailesinin durumunun farkında olarak, Adama göre iş değil de işe göre adam seçilmesi lazım.
1Ç2008 [497:570]	Tüm kuvvetlerde şehit aile kısmı var ama orada çalışanlar da bilmiyorlar.
1Ç2008 [1067:1273]	Çünkü mevzuat o kadar hızlı değişiyor ki, bir bakıyorsunuz kanun değişmiş, ondan sonra öğreniyoruz. Değişen kanunlar için bir birim oluşturulmalı ve insanlar bilgilendirilmeli, bunların hiçbiri bilinmiyor.
1Ç2010 [0:149]	Yapılan aile ziyaretlerine sıra usulü değil de gönüllülük esasına dayalı ve bilgisi yeterli seviyede personelin gönderilmesi gerektiğini düşünüyorum.
1Ç2012 [156:191]	Sorun bizlerin bilgilendirilmemesi.
1Ç2014 [139:264]	Ziyaretlere bir sosyal hizmet uzmanı katılabilir. Sosyal hizmet uzmanları sürekli irtibat halinde olmalı, mesaj atmalı vs.
1Ç2020 [146:370]	O yüzden ziyarete gidecek kişilerin gerekirse konunun uzmanları tarafından bilgilendirilmesi ve böyle bir aile, kişi karşısında nasıl konuşacağı, davranacağını bilen kişilerin görevlendirilmesinin doğru olacağını düşünüyorum.
2Ç2021 [0:58]	Görevlendirmeler daha yetkili kişilerin olması uygun olur.
2Ç2021 [59:149]	Yardımcı olabilecek kişilerin ziyaret etmesi gerekiyor. Herkesin gitmesi sorunu çözemiyor.
3Ç2022 [0:133]	Görevlendirilen personelin görüşlerinin ve iletilerin dikkate alınarak sorun çözümüne yönelik olacağından daha yetkili kişiler olmalı.
3Ç2022 [391:462]	Fakat yapılmak için yapılmaması ve bu personelin ilgili olması gerekir.

H5: Ziyaret gerçekleştiren personelin büyük çoğunluğu yapılan ziyareti kadro görevi dışında, ilave olarak yapacağı bir görev olarak görmektedirler.

Tablo 3.10.'de aile ziyareti gerçekleştiren personelin, yapılan görevlendirmeler hakkında H₅ hipotezi doğrulayan 16 katılımcı görüşü yer almaktadır.

Tablo 3.10. *Aile Ziyareti Gerçekleştiren Personelin, Yapılan Görevlendirmeler Hakkındaki Görüşleri*

Katılımcı Kodu ve Veri Alanı	Katılımcıların Görüşleri
1Ç1001 [57:88]	Görevlendirildiğimi düşünüyorum.
1Ç1002 [30:78]	Görevlendirmelerin devam etmesinin uygun olacağı.
1Ç1003 [0:58]	Seçilen personelin konuya ilişkin bilgi sahibi personeldir.
1Ç1003 [62:85]	Gönüllülerden seçilmesi.
1Ç1004 [0:58]	Yapılan görevlendirmelerin adil olduğunu değerlendiriyorum.
1Ç1007 [31:108]	Söz konusu aile ve yakınları üzerinde rutin bir faaliyet olarak algılandığını.
1Ç1007 [112:210]	Görevlendirmelerin personel içinde o gün için verilen bir görevmiş gibi algılandığını düşünüyorum.
1Ç1008 [0:60]	Görevlendirilen personel birlik mevcuduna göre yapılmaktadır.
1Ç1011 [224:269]	Bir hizmetten ziyade bir zorunluluk olmalıdır.
1Ç1012 [19:107]	Bulduğum birlikte genellikle yeni ve tecrübesiz personel bu gibi ziyaretleri yapıyorlar.
1Ç1012 [109:197]	Daha olgun ve tecrübeli personelin bu görevi yapmasının daha uygun olduğunu düşünüyorum.
1Ç1015 [58:102]	Genelde bunu kıdemsizlere veriyorlardı zaten.
1Ç1015 [133:254]	Aslında o göreve yaşını başını almış tecrübeli personelin, kıdemlilerin gitmesi gerekirken, genelde kıdemsizler gidiyordu.
1Ç1016 [0:76]	Görevlendirmelerin öncelikle gönüllü personelden seçilmesi uygun olacaktır.
1Ç1017 [0:54]	Aile ziyaretleri gönüllülük esasına göre yapılmalıdır.
1Ç2001 [0:99]	Aile ziyaretlerinde yapılan görevlendirmeler her yıl değiştirilmeden en az 2-3 yıllık yapılmalıdır.
1Ç2003 [0:148]	Yapılan ziyaretler genellikle aile ortamında gerçekleştiği için görevlendirilen personelin evli ve orta yaş üzerinde olması gerektiğini düşünüyorum.
1Ç2006 [43:95]	Gönüllülük esasına göre yapan arkadaşlarımız da var.
1Ç2006 [690:803]	Kıdemli olduğu ve gitmek istediği halde gidemeyen ve gençler gitsin diye görevlendirilmeyen personel bulunuyordu.
1Ç2007. [25:48]	Rastgele yapılmaktadır.
1Ç2010 [0:73]	Yapılan aile ziyaretlerine sıra usulü değil de gönüllülük esasına dayalı.

Katılımcılar tarafından bu soruya verilen cevaplar değerlendirildiğinde yapılan ziyaretlerin %25'inin Gönüllülük esasına göre yapılması gerektiğini (1Ç2010, 1Ç1017, 1Ç1016, 1Ç1003), %6,25'inin görevlendirmelerin rastgele yapıldığını (1Ç2007), %18,75'inin bu görevin çoğunlukla kıdemsiz personele verildiğini (1Ç2006, 1Ç1015, 1Ç1012), %25'inin görevlendirmenin evli ve belirli bir yaş grubunda, tecrübeli personelden seçilerek yapılması gerektiğini (1Ç2003, 1Ç1015, 1Ç1012, 1Ç1003), %6,25'inin ziyaretlerin süreklilik arz etmesi gerektiğini (1Ç2001), %6,25'inin de bu ziyaretlerin zorunlu olarak yapılması gerektiğini (1Ç1011), %31,75'inin ise gerçekleştirilen ziyareti bir görev olarak algılandığı ve yapılan bu görevlendirmenin adaletli yapılması gerektiği (1Ç1008. 1Ç1007, 1Ç1004, 1Ç1002, 1Ç1001) konularına yönelik görüşleri tespit edilmiştir.

3.8.6.3. Aile ziyaretlerinin değerlendirilmesi

Görevlendirilen personel tarafından yapılan bilgilendirmeler yemekli/yemeksiz davetler, ev ziyaretleri ve personel ile yüzyüze görüşmeler şeklinde yapılmaktadır. Birlik beraberlik, hatırladığını hissettirme, minnet ve şükran duyguları ile ziyaret gereksinimine ilişkin görüşler katılımcılar tarafından ortaya konulmuştur.

H6: Askeri personel tarafından yapılan aile ziyareti, genellikle motivasyon amaçlı olarak yapılmaktadır.

Tablo 3.11.'de aile ziyareti gerçekleştiren personelin, aile ziyaretlerini motivasyon amaçlı olarak gerçekleştirdiklerine yönelik **H6** hipotezi doğrulayan 12 katılımcı görüşü yer almaktadır.

Tablo 3.11. *Yapılan Aile Ziyaretlerinin Motivasyon Amaçlı Olarak Gerçekleştirdiklerine Yönelik Personel Görüşleri*

Katılımcı Kodu ve Veri Alanı	Katılımcıların Görüşleri
1Ç1001 [0:47]	Ailenin yanında olduğumuz düşüncesini yansıtmak
1Ç1005 [441:538]	Gazi, şehit ve ailelerine gereken ilgi ve önemi saptamak için konunun içselleştirilmesi gerekiyor
1Ç1006 [0:66]	Olumlu, özellikle şehit ve gazi ailelerinin hatırlanması açısından
1Ç1007 [212:321]	En azından ara ara faaliyetler ile her zaman onların yanında olduğumuzu hissettirmek gerektiğini düşünüyorum
1Ç1010 [0:35]	Aile ziyaret esnasında onure oluyor
1Ç1011 [65:223]	Vatan için görevlerini yapanlar şehit olmak ya da gazi olmak insanların yakınlarının durumunu görmek, halini hatırlarını sormak ve onları unutmadığımızı göstermek
1Ç1011 [300:369]	Ben ziyaret esnasında manevi olarak destek olmak için gerçekleştirdim
1Ç1011 [371:413]	Elimden daha fazlası gelse yapmak isterdim
1Ç1015 [341:406]	Zaten onlara gidiliyordu da kuruyemiş, pasta çiçek götürülüyordu.
1Ç1015 [531:603]	Gidiyorduk sadece, halini hatırı soruyor, hediyelerini verip geliyorduk.
1Ç1015 [1603:1672]	Unutulmadıklarını, aidiyet duygusunu, unutulmadıklarını geliştiriyor,
1Ç2002 [55:236]	Toplumsal, sosyal ve dini açıdan çok önemli olan, vatani uğruna canını, canından çok sevdiği evladını feda eden saygın insanlara bir minnet, şükran ziyareti olduğu unutulmamalıdır.
1Ç2006 [1321:1457]	Bazı şehit yakınları var ki, maddi olarak aşılmış, o konuda bir sıkıntısı yok. Ama manevi olarak, psikolojik olarak verilecek çok şey var.
1Ç2006 [1577:1654]	Bir anneye temas etmek, kendisinin de bir evladı olduğunu hissettirmek lazım.
1Ç2008 [159:270]	Varsa bir sıkıntıları bize anlatmalarını söylüyorduk. Sizin taleplerinizi Gnkur.Bşk.'mıza ulaştırınız diyorduk.
1Ç2009 [0:39]	Ailenin unutulmadığı hissini verilmesi
3Ç2022 [300:330]	İlgi gösterilirse yeterli olur

3.8.6.4. Merkezi bir sistemin kurulması ihtiyacının değerlendirilmesi

Teknolojik gelişmeler dikkate alındığında mevcut altyapının merkezi bir sistemin kurulmasına müsait olması ve bu sistemin Bakanlık bünyesinde kurulması görüşüne ilişkin bulgular ile merkezi sistemin sağlayacağı yararlar içerisinde;

- Takip ve kontrol kolaylığı sağlaması,
- Kullanılmayan hakların tespit edilmesi,
- Daha fazla faydalanmaya imkân sağlaması,
- Kolay iletişim imkânı,
- Detaylı soru sorma imkânı sağlaması,
- Konuya göre müracaat yerleri ve usullerinin öğrenilmesine imkân vermesi,
- İşlem hızı ve geniş kitleye ulaşım imkânı sağlaması,
- Merkezi sistemden alınacak bilgiler ile ziyarete gidecek personel için hazırbulunuşluk imkânı sağlaması,
- Hakların peşinden koşulması yerine merkezi olarak hakların takibine imkân sağlaması,
- Verilen hizmet (belediye emlak vergisi, su/abonelik indirim ve muafiyeti vb.) denetiminin yapılmasına imkân sağlaması bulgularına yer verilmiştir.

H7 : Devletin şehit, gazi ve maluller ile dul ve yetimlerine yönelik merkezi bir sistem oluşturulması ve hak sahiplerinin bu sisteme kolay erişebilmesine ihtiyaç olduğu, bu nedenle merkezi bir sistem oluşturulması faydalı olacaktır.

Merkezi sistemin kurulmasına yönelik katılımcıların tamamı olumlu görüş bildirmiş, merkezi sistemin kurulmasına ihtiyaç olmadığını belirten katılımcı bulunmamaktadır. Tablo 3.12.'de aile ziyareti gerçekleştiren personelin, merkezi sistem oluşturulması hakkında **H7** hipotezi doğrulayan 32 katılımcı görüşü yer almaktadır.

Tablo 3.12. *Aile Ziyareti Gerçekleştiren Personelin, Merkezi Sistem Oluşturulması Hakkındaki Görüşleri*

Katılımcı Kodu ve Veri Alanı	Katılımcıların Görüşleri
1Ç1001 [399:438]	Kesinlikle merkezi bir sistem kurulmalı.
1Ç1002 [497:522]	Çok güzel ve faydalı olur.
1Ç1002 [524:575]	Günümüz teknolojik gelişmeleri buna zaten müsaittir.
1Ç1002 [577:626]	Bakanlık nezdinde bir sistem kurulması uygun olur.
1Ç1003 [351:411]	Takip ve kontrol açısından uygun olacağını değerlendiriyorum.
1Ç1004 [212:264]	Öncelikle kurulacak bir iletişim merkezi vasıtasıyla.
1Ç1004 [372:388]	Çok faydalı olur.
1Ç1005 [853:1078]	Kesinlikle olması gerektiğini düşünüyorum. Ancak internet üzerinden sağlanacak bir merkezi bilgilendirme sisteminin kişi/aile eğitim, kültür, beşerî ilişkiler ve coğrafi faktörler üzerine kurgulanması gerektiğini düşünüyorum.
1Ç1006 [490:504]	Çok güzel olur.
1Ç1006 [506:615]	Bu bilgilendirme neticesinde, aileler merak ettikleri konuları daha kolay bir şekilde, sıkılmadan öğrenebilir.
1Ç1006 [674:717]	Müracaat noktalarını daha kolay öğrenebilir.
1Ç1006 [719:735]	İşlem hızı artar.

Tablo 3.12. (Devamı) Aile Ziyareti Gerçekleştiren Personelin, Merkezi Sistem Oluşturulması Hakkındaki Görüşleri

Katılımcı Kodu ve Veri Alanı	Katılımcıların Görüşleri
1Ç1006 [737:778]	Daha geniş kitleye ulaşım imkânı sağlanır.
1Ç1007 [745:888]	İnternette merkezi olarak bilgilendirme iyi olursa da internet kullanmayan kullanamayan ailelerin bilgilendirilmesinde mağduriyet yaşanabilir.
1Ç1008 [297:410]	Ailenin geçmişteki bilgilendirmeleri merkezi olarak ziyarete gidecek personel tarafından görülebilmesi uygun olur
1Ç1009 [616:799]	Hak sahipleri muhtarlar veya belediyelerin özel olarak bu konuya ayrılmış uzmanlar tarafından bilgilendirilmesi/işlemlerini başlatacak aileleri haklarına kavuşturması mümkün olabilir.
1Ç1009 [925:993]	Kesinlikle haklar verilmeli, aileler tarafından peşinden koşulmamalı
1Ç1009 [995:1112]	Eğer böyle bir hak varsa ilgili birimler aileleri bulup (belediye, muhtar, emniyet vs.) gerekli işlemleri başlatmalı.
1Ç1010 [360:371]	Uygun olur.
1Ç1011 [1082:1183]	Merkezi bir sistem yararlı olabilir. Çünkü bu sistem hem konuya ciddiyetle yaklaştığımızı gösteriyor.
1Ç1011 [1184:1230]	Hem de hak sahiplerinin biline bilirliliği artar.
1Ç1011 [1231:1282]	Tabiri caizse kıyıda köşede unutulmuş hissetmezler.
1Ç1011 [1283:1372]	Bu canlarını vatan için hiçe sayan kişiler için kaçınılmaz bir görev olmalıdır bizim için.
1Ç1012 [478:506]	Olumlu ve gerekli buluyorum.
1Ç1013 [615:670]	Ailelerin yararına bir uygulama olacağını düşünmekteyim.
1Ç1013 [777:857]	Bu sistem sayesinde ailelerin haklardan faydalanması tam anlamıyla sağlanabilir.
1Ç1014 [156:225]	Aile ve Sosyal Politikalar ve illerde bulunan müdürlükler vasıtasıyla.
1Ç1014 [265:283]	Kesinlikle olmalı.
1Ç1015 [1992:2128]	Aslında güzel olabilir. Tek merkezden yönetilebilir. Şehit aileleri de gazilerde, aileleri de nereye müracaat edeceğini bilir en azında.
1Ç1015 [2129:2474]	Sosyal hakkı olup olmadığı konusunda sağı solu arayıp şurayı mı burayı mı arayım demektense, bilir ki bir tane numara var. Nasıl ki yangın ihbar hattı, polis hattı belli, bir tane numara olur şehit ve gazi yakınları merkezi, üç numara. Bir numara olur, sorunları bildirir, sosyal hakları öğrenir, hatta bir web sitesi kurulur. Oradan da öğrenir.
1Ç1016 [678:769]	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına rapor etmek suretiyle, merkezi bir yapı kurulabilir.
1Ç1016 [544:674]	Her ilin valiliklerinde kurulacak bir komisyon vasıtası ile şehit ailelerimizin maddi durumu ve ihtiyaçlarının takibi yapılabilir.
1Ç1017 [509:553]	Çok olumlu ve faydalı olacağını düşünüyorum.
1Ç2001 [919:1066]	Merkezi bir sistem kurulduğu takdirde kullanmadığı hakların tespiti yapılarak aile ziyaretçi personel tarafından o konularda bilgilendirilebilir.
1Ç2002 [432:452]	Kesinlikle kurulmalı.
1Ç2002 [454:833]	Bu merkez öncelikle hak sahiplerinden önce hak sahipleri ile iletişim kuracak kişilere; hak sahibi hakkında detaylı bilgi vermeli, ziyarete giden kişi sanki o kişiyi tanıyormuş gibi olmalı (şehadet olayının yeri, zamanı, şekli, gazi ise geçirilen süreçlerde yapılan işlemler, yardımlar, eksik kalan yerler, anne-baba veya evliyse eş ve çocuklarının durumları, ihtiyaçları).
1Ç2002 [895:1074]	Sonuç olarak merkezi bir sistem kurulması haklardan faydalananların yanı sıra bu ziyaretler için görevlendirilen şahısların bilgilendirilmesi açısından elzem olduğunu düşünüyorum.
1Ç2003 [552:731]	Merkezi bir sistem kurulmasının yararlı olacağını düşünüyorum. Bu sayede eğer hak sahibi bu konuyla ilgileniyor ve istekli ise her zaman ulaşabileceği bir sistem ve muhatap bulur.
1Ç2004 [126:210]	Merkezi bir sistem bu iş için uygun olur. Takip konusunda yeterli seviyeye ulaşılır.
1Ç2005 [22:40]	Kesinlikle olmalı.
1Ç2006 [3644:3904]	Eğitim seviyesinden kaynaklanan farklılıklar nedeniyle her muhtarlıklar, belediyeler dahi bilgi sahibi. Oy kullanırken muhtarda şehit yakını diye oy pusulasını ayırmış kendisi götürmüş, muhtar bunu yazmış, kaydetmiş ve pusulaları kendi evlerine kadar götürmüş.
1Ç2006 [5795:5829]	Merkezi sistem muhakkak faydalıdır.

Tablo 3.12. (Devamı) Aile Ziyareti Gerçekleştiren Personelin, Merkezi Sistem Oluşturulması Hakkındaki Görüşleri

Katılımcı Kodu ve Veri Alanı	Katılımcıların Görüşleri
1Ç2006 [5831:5865]	Merkezden kasıt daha yaygın olmalı.
1Ç2006 [5867:5905]	Merkezi bir denetleme sistemi olabilir.
1Ç2006 [5907:6050]	Merkezden kasıt şehit ve gazi için oturduğu yerdeki belediyelerde olabilir. E-devlet konusunda kolay ulaşılabilir bir merkeziyetçilik olabilir.
1Ç2007. [253:269]	Doğru buluyorum.
1Ç2008 [1380:1426]	Konu ile ilgili bir birim oluşturulması lazım.
1Ç2009 [155:180]	Gayet olumlu bir çalışma.
1Ç2010 [483:506]	Kesinlikle katılıyorum.
1Ç2012 [193:247]	Faydalı olabilir. Daha düzenli ve kontrollü olabilir.
1Ç2014 [295:345]	Kendilerini özel hissedecekleri bir sistem olmalı.
1Ç2020 [657:715]	Aile ve Sosyal işler bakanlığında bir müdürlük açılabilir.
2Ç2021 [260:297]	Merkezi sistemin olması çok iyi olur.
3Ç2022 [366:390]	Kesinlikle yararlı olur.

33 katılımcıdan 32'si merkezi sistem ihtiyacının karşılanması konusunda olumlu görüş bildirmiştir. 1Ç1007 kodlu katılımcı ise merkezi sistemin kurulmasının yararlı olacağı değerlendirmesini yaptıktan sonra özellikle internet kullanmayan ailelerin bilgilendirilmesinde, merkezi sistem nedeniyle mağduriyet yaşayabileceğine ilişkin sistemde karşılaşılabilecek soruna dikkat çekmiş ve önlem alınması gerektiğini belirtmiştir. Merkezi sistemin kurulmasına yönelik;

- Teknolojik altyapının hazır olduğu (1Ç1002),
- Merkezi sistemin bakanlık tarafından kurulması gerektiği (1Ç1002, 1Ç1014, 1Ç1016, 1Ç2006, 1Ç2020),
- Merkezi sistemin valilikler bünyesinde kurulması gerektiği (1Ç1016),
- Merkezi sistemde muhtarlıklar ve belediye görevlilerinin yer almasının yararlı olacağı (1Ç1009) görüşlerine yer verilmektedir.

Ayrıca, merkezi sistemin kurulmasıyla birlikte;

- Hak sahiplerinin kayıt altına alınmasını sağlayacağı (1Ç1011),
- Ailelerin kendilerini daha özel hissedecekleri (1Ç2014),
- İşlemlerin daha düzenli ve kontrollü olabileceği (1Ç2012) işlem hızının artabileceği (1Ç1006),
- Daha geniş kitlelere ulaşılabilmesine, hak sahiplerinin takip edilebilirliğine katkı sağlayacağı ve denetlenebilir bir sistem olacağı (1Ç1006, 1Ç2004, 1Ç2006),

- Hizmet sağlayıcıların ihtiyaç duyduğu verileri merkezi sistemden alarak hizmetin hak sahiplerinin ayağına götürülmesine katkı sağlanabileceği (1Ç2002, 1Ç2006),
- Her zaman ulaşabilecek bir sistem ve muhatap olacağı (1Ç2003),
- Hak sahiplerinin (maddi durum, eğitim, ihtiyaç duydukları hizmet alanları vb.) ihtiyaçlarının tespitini kolaylaştıracağı (1Ç1016),
- Tek merkezden bilgilendirilebileceği, farklı kaynaklara yönelmesine ihtiyaç kalmayacağı, müracaat yerleri hakkında tereddütleri gidereceği, bilgi kirliliğini önleyeceği, ailelerin ihtiyaç duyduğu bilgiye daha kolay ulaşabilmelerine ve sıkılmadan soru sormalarına imkân sağlayacağı (1Ç1006, 1Ç1015),
- Hak sahiplerinin müracaat esasına dayanmadan sosyal çalışmacı tarafından yapılacak işlemler ile haklardan faydalanmalarına imkân sağlayacağı (1Ç1009),
- Ailelerin sağlanan haklardan faydalanmalarına katkı sağlayacağı (1Ç1013) görüşlerine yer verilmektedir.

3.8.6.5. Sorun alanları ve nedenleri

Aile ziyaretlerinin belli periyotlarda ve farklı zamanlarda da ziyaret edilmesi gereği, ziyaretin orta yaş üzeri ve evli personel tarafından yapılmasına yönelik görüşler, gönüllülük esasına göre ziyaretlerin gerçekleştirilmesi, ailenin sosyal ve ekonomik durumunun bilinmesi gerekliliği, ziyarete giden personelin eğitim ihtiyacının karşılanması, önceki görevlendirmelerden elde edilen bilgilerin daha sonra görevlendirilen personele aktarılmasına yönelik ihtiyaç duyulan konular katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Yararlanılamayan haklar konusunda personelin en az bilgi sahibi olduğu konuların başında vergi muafiyetleri ve iş hakkının kullanımı (1Ç1002, 1Ç1009, 1Ç2001, 1Ç2008) konularının geldiğine yer verilmektedir. Mahçubiyet yaşanması, acıların tazelenmesi, ziyareti kabul etmeme, iletişime kapanma, ilerleyen yaşlarda beklentinin kalmaması ve sorunu paylaşmama (1Ç1001, 1Ç1006, 1Ç1009, 1Ç1013) nedeniyle ailenin yaşadığı olumsuzluklar kaşısında kendi tepkilerini bu şekilde ortaya koymakta oldukları tespit edilmiştir. Ailenin sağlanan haklar konusunda bilgi sahibi olmaması, uygulamada aksaklıklar yaşanması ve müracaat için yetkili makamları bilmemeleri, ailenin her isteğinin yapılması gerektiği gibi yanlış bir düşünceye sahip olması ve hizmetin hak sahibine götürülme (1Ç1002, 1Ç1005, 1Ç1006, 1Ç1009, 1Ç1013, 1Ç1015, 1Ç1017, 1Ç2006, 1Ç2007, 1Ç2008, 1Ç2010, 2Ç2021, 3Ç2022) beklentisi katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

Sorun alanları ve nedenlerine ilişkin Tablo 3.13.'te katılımcı görüşlerine yer verilmektedir.

Tablo 3.13. Sorun Alanları ve Nedenleri Hakkında Katılımcı Görüşleri

Katılımcı Kodu ve Veri Alanı	Katılımcıların Görüşleri
1Ç1001 [251:272]	Yaşlarının ilerlemesi
1Ç1001 [276:289]	Eve kapanması
1Ç1001 [300:338]	Hayattan tüm beklentilerini yitirmesi
1Ç1001 [349:365]	İletişime kapanma
1Ç1002 [209:308]	Devlet tarafından sağlanan bazı haklar ve muafiyetlerin uygulamasında sorun yaşandığını düşünüyorum
1Ç1002 [310:315]	Emlak
1Ç1002 [317:329]	Gelir ve ÖTV
1Ç1005 [750:851]	Periyodik olarak Dernek ve Garnizon K.lıkları bu bilgilendirmeleri yapmalıdır. Ancak toplu yapılmıyor
1Ç1006 [68:230]	Genel olarak her konudan az çok bilgi sahibiyim. Ancak yardım hususu sadece bilgilendirme düzeyinde olup, ailenin ihtiyaç ve taleplerini yetkili mercilere ilettim
1Ç1006 [232:341]	Ailelerin haklarının neler olduğunu ve hangi makama müracaat edecekleri yönünde sıkıntının çözülmesi gerekir.
1Ç1006 [388:452]	Bunda en büyük neden ziyaret esnasında karşılaşılabilecek olan tepki
1Ç1009 [110:200]	Bazı ailelerin herhangi bir konuda istekleri bizim yetkilerimizi aşabilir diye düşünüyorum
1Ç1009 [300:328]	Askerlikten muaf olma durumu
1Ç1009 [330:344]	İş başvuruları
1Ç1009 [346:363]	Öğrenci bursları
1Ç1009 [389:428]	Ailelerin müracaat usullerini bilmemesi
1Ç1009 [434:486]	Ailenin bu hakları talep ederken mahcubiyet yaşaması
1Ç1013 [284:380]	Ailelerin haklarına ulaşılması amacıyla gerçekleştirilen presüdürün yorucu olduğunu düşünüyorum.
1Ç1013 [671:776]	Aileler zaten acıları olması dolayısıyla, haklarının peşine düşmek için bir çekingenlik gösterebilirler.
1Ç1015 [1406:1535]	Müracaat edenler, bize söyleyenler maddi yardım konusunda özellikle ihtiyaçları olduğunu, yardım edilmesi gerektiğini belirttiler
1Ç1017 [255:290]	Haklarını tam olarak bilmediklerini
1Ç1017 [294:368]	Nereye müracaat edecekleri konusunda sıkıntılar yaşadıklarını düşünüyorum.
1Ç2001 [406:543]	Aileler yasal hakları konusunda anne, baba istekleri doğrultusunda davranmaktadır. Kendisi ve çocukları için haklarını kullanamamaktadır.
1Ç2001 [544:682]	Özellikle çocukları küçük yaşta ise iş hakkını şehidin kardeşi için kullanmakta, kendi çocuğunun ihtiyacı olduğunda ise mağdur olmaktadır.
1Ç2006 [296:371]	Ufak tefek sorunların iletildiği ama çözümlendiğine ilişkin feed back yoktu
1Ç2006 [307:392]	Sorunların iletildiği ama çözümlendiğine ilişkin feed back yoktu. Bir takip de yoktu.
1Ç2006 [2675:2955]	Alanı kısıtlayamam ama Türk insanı ile ilgili şöyle bir sıkıntı var. Başına bir şey gelmediği sürece araştırmıyor, ondan sonra da paylaşmıyor. Hep biz sora sora bağdatı bulma yapımız var. Ondandır duyuyor, bundan duyuyor, birilerinden duya duya bilinçsiz olarak sağa sola başvuruyor.
1Ç2006 [4614:4779]	Belediye otobüsünde şehit yakını olduğuna ilişkin bir kartı gösterdiğinde, şoförün bundan haberi yok, bunu bilmiyor, münakaşalar çıkabiliyor, sıkıntılar doğabiliyor.
1Ç2007. [84:96]	Her alanda.
1Ç2008 [272:362]	En büyük sıkıntı şehidin kardeşlerinin işe girmesi. Bu konu hakkında kimsenin bilgisi yok.
1Ç2008 [396:425]	En büyük sıkıntı bilmemeleri.
1Ç2010 [165:176]	Müracaatlar
1Ç2010 [179:252]	Kısa zamanda cevap almaları konusunda sıkıntı yaşadıklarını söylüyorlar.
2Ç2021 [150:183]	Resmî kurumlarda sorun yaşıyorlar.
3Ç2022 [156:234]	Mesela gazi arkadaş tedavi için gitmesi gereken yerlere gitmekte zorlanıyorlar

3.8.6.6. Bilgilendirme araçları

Ailelerin bilgilendirilmesinde kullanılabilecek bilgilendirme araçları uzman personel, dernekler, muhtarlar, belediye görevlileri, garnizon komutanlıkları ve iletişim merkezleri (1Ç1005, 1Ç1011) olarak belirlenmiştir.

Bu bilgilendirme araçları dışında, katılımcılar tarafından ayrıca kitapçık dağıtımı, billboard reklam ve ilan panoları, telefon, SMS, e-posta ve mektup (1Ç1001, 1Ç1004, 1Ç1006, 1Ç1007, 1Ç1010, 1Ç1013, 1Ç1016, 1Ç1017, 1Ç2002, 1Ç2006, 1Ç2008, 1Ç2009, 1Ç2010, 1Ç2012, 1Ç2020, 3Ç2022) gibi geniş kitlelerin bilgilendirilmesine yönelik kitle iletişim yöntemlerinin kullanılabileceği bulgularına yer verildiği görülmektedir. Tablo 3.14.'te bilgilendirme araçları hakkında katılımcı görüşlerine yer verilmektedir.

Tablo 3.14. Bilgilendirme Araçları Hakkında Katılımcıların Görüşleri

Katılımcı Kodu ve Veri Alanı	Katılımcı Kodu ve Veri Alanı
1Ç1001 [160:190]	Kitapçık yapılarak dağıtılmalı
1Ç1004 [293:325]	Telefon ile bilgilendirilmelidir
1Ç1005 [750:827]	Periyodik olarak Dernek ve Garnizon K.lıkları bu bilgilendirmeleri yapmalıdır
1Ç1006 [350:353]	SMS
1Ç1006 [355:362]	Telefon
1Ç1007 [614:658]	Bilgi notları hazırlanarak elden verilebilir
1Ç1010 [251:298]	Bilgilendirme broşürü ya da kitapçık yapılabilir
1Ç1011 [667:758]	Her ilde sadece bu iş masalar ya da şubeler kurulup hak sahipleri ile birebir görüşülmelidir
1Ç1011 [760:833]	Görüşmenin samimiyeti açısından telefon değil, yüzyüze görüşme olmalıdır.
1Ç1013 [381:412]	Evlerine bir tebliğ yapılabilir
1Ç1013 [414:435]	Telefonla aranabilir
1Ç1016 [310:459]	Ziyarete giden personelin şehit ve gazilere verilen haklarla ilgili bilgilendirilmesi ve bu hakları açıklayan bir bilgi klavuzu verilmesi uygun olur.
1Ç1017 [412:437]	Talepleri halinde telefon
1Ç2002 [350:356]	E-posta
1Ç2002 [358:361]	SMS
1Ç2002 [363:370]	Telefon
1Ç2002 [376:384]	Mektupla
1Ç2006 [3942:3953]	SMS, mektup
1Ç2006 [4014:4091]	Reklamla, tanıtımla, bilbord panoları olabilir. Televizyon çok aktif olabilir
1Ç2006 [5192:5234]	Belediye otobüslerinin üzerine yazılabilir
1Ç2008 [678:685]	Broşür
1Ç2008 [749:815]	Hem yazılı hem de sözlü anlatmak, bilgilendirmek lazım. Kitapçıkla.
1Ç2008 [828:929]	Yararlanılan hakların şehit ailesine yayınlanması lazım, olaydan belli bir süre bir ay sonra gidilse.
1Ç2009 [64:69]	Mesaj
1Ç2010 [254:352]	Televizyon reklam ve yayınları, otobüs durakları vb. yerlere yapıştırılan bilgilendirme broşürleri
1Ç2010 [361:421]	Ailelerin telefonlarına gönderilecek bilgilendirici mesajlar
1Ç2012 [71:87]	E-posta ve mesajlar
1Ç2020 [504:573]	Kamu spotu reklamları ve billboard reklamları ile bilgilendirilmelidir
3Ç2022 [281:296]	Sadece aranarak

3.8.6.7. SWOT Analizi

Personelin görüş ve önerilerinin tespiti amacıyla belirlenen açık uçlu sorular için İçerik Analizi ile verilerin tematik kodlamaları belirlenerek, SWOT Analizi ile Tablo 3.15.'da mevcut sistemin güçlü ve zayıf yanları ile fırsat ve tehdit alanları belirlenmiştir.

Tablo 3.15. Mevcut Sisteme Yönelik SWOT Analizi

<u>Güçlü Yanları:</u> - Samimiyet, - Güven ortamının oluşması, - Vefa duygusu, - Psikolojik destek.	<u>Zayıf Yanları:</u> - Bilgi yetersizliği, - İletişim eksikliği, - Tecrübe yetersizliği, - Personel yetersizliği, - Ek görevlendirme, - Resmi personeli ailenin kendi çocuğu yerine koyması nedeniyle acıların tazelenmesi, - Ziyaretlerin sadece belirli gün ve tarihlerde yapılması, - Görevlendirmelerin nitelik yerine nicelik ön planda tutularak, nöbet esası gibi sıraya konulması, - Ailenin sosyo-ekonomik yapısının bilinmemesi, - Aile fertlerinin her istek ve beklentisinin karşılanabileceği düşüncesi, - Önceki görevlendirmelerde elde edilen verilerin bir sonraki görevlendirilen personel ile paylaşılmaması.	İç Etkenler
<u>Fırsatlar:</u> - Yanlış anlaşılmanın önlenmesi, - Yönlendirme.	<u>Tehditler:</u> - Yanlış anlaşılma, - İçte kapanma, - Daha önceki istek ve şikâyetlere işlem yapılamaması veya geç işlem yapılması, - Beklentinin kalmaması, - Ümitsizliğe düşme, - Eğitim seviyesi yetersizliği, - Mahalle baskısı nedeniyle haklardan faydalanmada geri durma, - Aile tarafından müracaat makamlarının bilinmemesi.	Dış Etkenler
Olumlu	Olumsuz	

Ayrıca, önerilen model önerisine göre gerçekleştirilen SWOT Analizi ile mevcut sistemin zayıf yanları ile tehditlerinin önemli bir ölçüde gidereceği beklenmektedir. Önerilen model önerisine ilişkin SWOT Analizi sonuçlarının Tablo 3.16.'de belirtilen hususları kapsayacağı değerlendirilmektedir.

Tablo 3.16. Önerilen Sisteme Yönelik SWOT Analizi

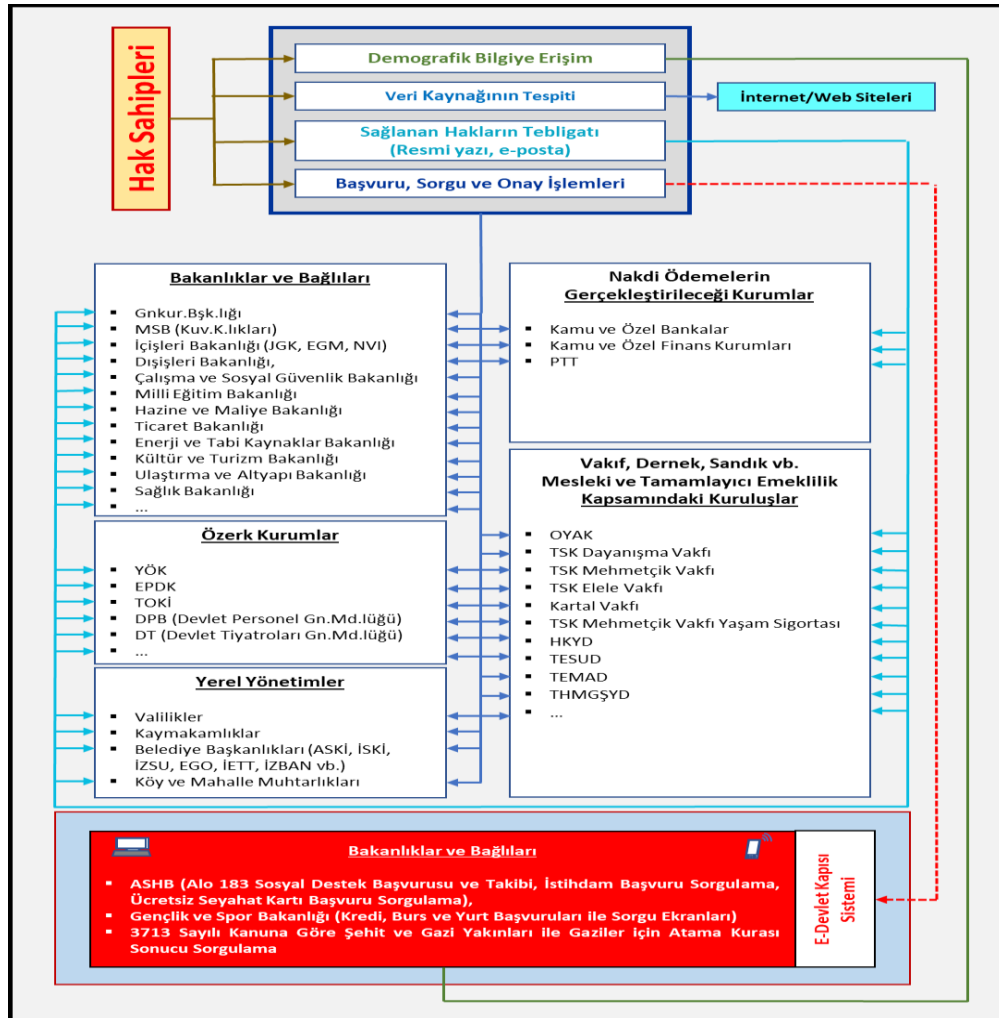
<u>Güçlü Yanları:</u> - Güven ortamının oluşması, - Vefa duygusu, - Psikolojik destek, - Zamanında ve hızlı (online) bilgi paylaşımı, - İletişim kolaylığı, - Tecrübeli personel desteği, - Görüşme veya ziyaretlerin zamana bağlı kalmadan gerçekleşme imkânı, - Görevlendirmede niteliğin ön plana çıkması, - Ailenin sosyo-ekonomik yapısının bilinerek, ihtiyaçların tespit edilebilmesine olanak sağlaması, - Aile ile önceki görüşmelerde edinilen bilgilere göre geri dönüş (feed back) imkânı sağlaması, - Haklardan yararlanma için bireysel başvuru yapılmadan merkezi olarak hizmetin ihtiyaç sahibine ulaştırılması, - Aile fertlerinin doğru bilgilendirme sonucunda yanlış beklentileri engelleyeceği,	<u>Zayıf Yanları:</u> Her ailenin internet/mobil hat imkanının bulunmaması.	İç Etkenler
<u>Fırsatlar:</u> - İnternet ve Mobil Uygulamalarda e-Devlet Kapısı sisteminin aktif olarak kullanımının sağlanması, - Merkezi bir sistem ile tek kaynaktan bilgi edinme ve haklardan faydalanmaya imkân sağlaması, - Haklardan faydalanan veya faydalanmayan hak sahiplerinin tespit kolaylığı, - Haklardan faydalanma konusunda vekalet sisteminin geliştirilmesine olanak sağlaması, - Devlete ve sisteme olan güvenin artması, - Vekalet sistemi nedeniyle mahalle baskısına neden olacak bireysel müracaatlara ihtiyaç kalmaması, - Yapılan yönlendirmelerdeki yanlış anlaşılmanın önlenmesi, - Önceki müracaat ve şikayetlerin takip edilebilirliğinin sağlanması, - Eğitim seviyesinin yetersizliğinin merkezi sistem ve nitelik personel ile giderilebilmesi.	<u>Tehditler:</u> İnternet hatlarında meydana gelecek problemler.	
Olumlu	Olumsuz	Dış Etkenler

3.9. Model önerisi

Teklif edilen model önerisine geçmeden önce mevcut uygulamanın modellenmesi incelenerek, uygulama ortaya konulmuştur. Bu tez çalışması e-Devlet Kapısı sistemi içerisinde “Süreç İyileştirme ve Geliştirme” amacıyla yapılmıştır. Ayrıca, yapılan hukuki düzenlemeler ve sağlanan hakların ele alınması konusunda literatürde önemli bir boşluğu doldurması beklenmektedir.

3.9.1. Mevcut durumun modellenmesi

Mevcut uygulama incelendiğinde, e-Devlet Kapısı sistemi içerisindeki sosyal politika kapsamındaki uygulamaların çok kısıtlı bir alanda hizmet verdiği görülmektedir. Şehit yakınları ile harp ve vazife malulleri haklardan yararlanma usullerine ilişkin uygulamalara yönelik mevcut uygulamanın modellenmesi Şekil 3.3.’de belirtilmektedir.

Şekil 3.3. Şehit Yakınları ile Harp ve Vazife Malulleri Haklardan Yararlanma Usullerine İlişkin Mevcut Uygulamanın Modellenmesi.

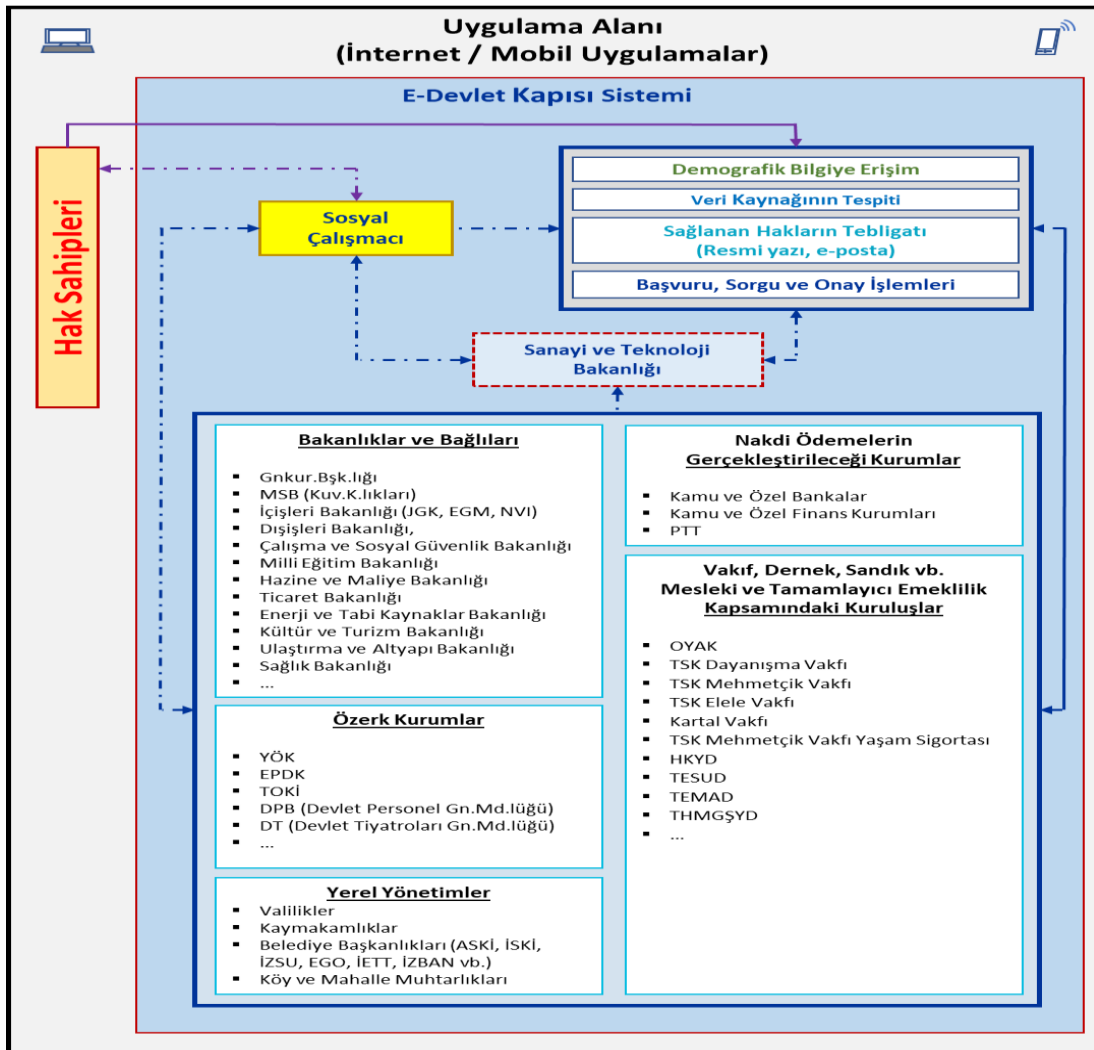
Mevcut uygulamanın modellenmesi incelendiğinde;

- Haklardan ve muafiyetlerden yararlanmanın şahsi müracaatlara bağlı olmakla birlikte, hak sahiplerinin her bir müraccat işlemi için ayrı kurumlara başvuru yapılması gerektiği,

- Her bir başvuru süresi ayrı işgücü, zaman ve ekonomik kayıplara neden olabileceği, bilgi veya bilgilendirme eksiklikleri nedeniyle sağlanan haklardan yararlanmada mağduriyetlerin yaşanmasına neden olabileceği değerlendirilebilmektedir.

3.9.2. Teklif edilen model önerisi

Şehit yakınları ile harp ve vazife malulleri için e-Devlet Kapısı sistemi üzerinden hizmete sunulacak haklardan yararlanma usullerine ilişkin Teklif Edilen Vekalet Sistemi (VEKSİS) Model Önerisi Modellenmesi Şekil 3.4.'te sunulmuştur.

Şekil 3.4. ASHB Şehit Yakınları ile Harp ve Vazife Malulleri İçin Teklif Edilen Vekalet Sistemi (VEKSİS) Model Önerisi.

Önerilen sistemin hayata geçirilebilmesi için öncelikle ülkenin altyapı ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Altyapının yeterli olmadığı veya hak sahiplerinin sisteme ulaşamadığı bir sistem mağduriyetlerin artmasına neden olabilir. Bu nedenle, çalışmamızın bu bölümünde Türkiye’deki teknolojik altyapı kapsamında internet abonelikleri ile e-devlet kapısının kullanımına ait verilere yer verilecek daha sonra vekalet sistemi model önerisi için yapılması gerekenlere yönelik bilgiler verilecektir.

3.9.3. Türkiye’de Bilişim Teknolojilerine İlişkin İmkânlar ve Yararlanma Oranları

İnternet, mobil hat ve sabit hatların kullanımına yönelik, TUİK tarafından yapılan hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması (TUİK, 2016) sonuçlarına göre 2016 yılı Nisan ayında;

- Evden internet erişimi olmayan hanelerin %59’u bağlanmama nedeni olarak internet kullanımına ihtiyaç duymadıklarını belirttiği, bunun nedeni olarak evde internet erişimi olmayan hanelerin ihtiyaçlarını iş, okul, internet kafe gibi başka yerlerden internet bağlantısı yaparak karşıladığı,

- Yaklaşık on haneden sekizinin internet erişim imkanına sahip olduğu,
- Hanelerin %96,9’unda cep telefonu veya akıllı telefon bulunduğu,
- Bu dönemde sabit telefon bulunma oranının ise %25,6 olarak gerçekleştiği,
- İnterneti kullanan bireylerin kişisel amaçla e-devlet hizmetlerini kullanarak kamu kurum ve kuruluşları ile iletişime geçmek veya kamu hizmetlerinden yararlanmak için interneti kullanma oranları incelendiğinde:

- Nisan 2014-Mart 2015 döneminde bu oran %53,2 iken bir sonraki dönemde (Nisan 2015-Mart 2016) e-devlet hizmetlerini kullanım oranının arttığı ve %61,8 olarak gerçekleştiği,

- 2016 yılının ilk üç ayında İnternet kullanan bireylerin kullanım sıklığının hemen her gün veya haftada en az bir defa olduğu ve düzenli İnternet kullanıcısı oranının %94,9 olarak gerçekleşerek her geçen yıl artarak devam ettiği,

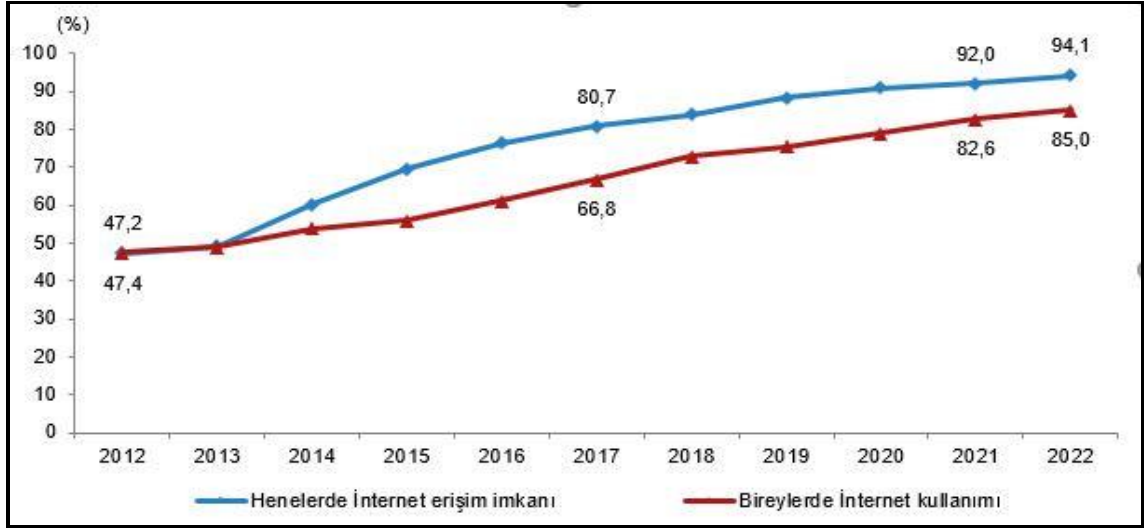
- Kullanım amaçları arasında kamu kuruluşlarına ait web sitelerinden bilgi edinme %54,8 ile ilk sırayı aldığı belirtilmektedir.

- Hanelerin İnternete bağlanmaya yönelik kullandığı cihazlar değerlendirildiğinde:

- %22,9’unda masaüstü bilgisayar,
- %36,4’ünde taşınabilir bilgisayar,

- %29,6'sında tablet bilgisayar,
- %24,6'sında ise İnternete bağlanabilen televizyon olduğu tespitlerine yer verilmiştir³⁴¹.

- Yapılan araştırma sonucunda Görsel 3.13.'de, 2012-2022 Yıllarına ait Hanelerde ve Bireylerde İnternet Kullanım Oranlarına ilişkin verilere yer verilmiştir³⁴².

Görsel 3.13. 2012-2022 Yıllarına Ait Hanelerde ve Bireylerde İnternet Kullanım Oranları

TUİK hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması sonuçlarına göre 2022 yılında hanelerin %94,1'inin evden İnternete erişim imkanına sahip olduğu gözlemlendiği, oranın bir yıl önce 2021 yılında %92,0 olarak gerçekleştiğine yer verilmektedir.

Ayrıca, TUİK tarafından 2017 yılında yayımlanan istatistiksel tablolarda sabit telefon, cep telefonu ve internet abone sayısı araştırma sonuçlarında (TUİK, 2017);

- 2017 yılında 11.308.444 sabit telefon abonesi bulunurken, 77.800.170 cep telefonu abonesi ve 68.869.578 İnternet abonesi bulunduğu,

- 2011-2017 yıllarına ait veriler incelendiğinde, sabit telefon abone sayısında azalma meydana gelirken, cep telefonu ve internet abone sayısında artış olduğu,

- Tablo 3.17.'de yer alan verilerin bir önceki yıla göre artış ve azalış oranları incelendiğinde³⁴³;

- Sabit telefon abone sayısında 2011 yılından itibaren 2016 yılına kadar her yıl ortalama %6,11 oranında azalma olurken, sadece 2017 yılında bir önceki yıla göre

³⁴¹<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21779> (Erişim Tarihi: 30.10.2022)

³⁴²[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587) (Erişim Tarihi: 14.12.2022)

³⁴³http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1580 (Erişim Tarihi:30.10.2022)

%2,08 oranında artış olmasına rağmen 2011 yılına oranla %25,66 oranında abonelik sayısında azalma olduğu,

- Cep telefonu abone sayısında her yıl bir önceki yıla oranla ortalama %3,36 oranında artış olurken 2011 yılına oranla %19,10 oranında abonelik sayısında artış olduğu,

İnternet abone sayısında da cep telefonu aboneliğinde olduğu gibi her yıl bir önceki yıla oranla ortalama %25,64 oranında artış olurken 2011 yılına oranla 2017 yılında %207,85 oranında abonelik sayısında artış olduğu görülmektedir. Tablo 3.18.'de 2021 yılında gerçekleşen Telefon ve İnternet Abone bilgilerine yer verilmiştir³⁴⁴.

Tablo 3.17. Sabit Telefon, Cep Telefonu ve İnternet Abone Sayısı (TÜİK, 2017)

Yıl	Sabit telefon abone sayısı	Artış veya Azalış Oranı (%)	Cep telefonu abone sayısı	Artış veya Azalış Oranı (%)	İnternet abone sayısı	Artış veya Azalış Oranı (%)
2011	15 210 846	-6,11	65 321 745	5,75	22 371 441	54,89
2012	13 859 672	-8,88	67 680 547	3,61	27 649 055	23,59
2013	13 551 705	-2,22	69 661 108	2,93	32 613 930	17,96
2014	12 528 865	-7,55	71 888 416	3,20	41 272 940	26,55
2015	11 493 057	-8,27	73 639 261	2,44	48 617 291	17,79
2016	11 077 559	-3,62	75 061 699	1,93	62 280 191	28,10
2017	11 308 444	2,08	77 800 170	3,65	68 869 578	10,58

Tablo 3.18.'de yer alan 2021 yılına ait abone sayısı incelendiğinde, nüfusun %14,46'sında sabit telefon olduğu, cep telefonu ve internet aboneliği ise kişi başına düşen abonelik sayısının birden fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 3.18. 2021 Yılı Telefon ve İnternet Abone Sayısı

Abonelik Türü	Abone Sayısı
Sabit telefon Abonesi	12,3 milyon
Cep telefonu Abonesi	86,3 milyon
İnternet Abonesi	88,2 milyon

İnternet kullanım oranı 2021 yılında 16-74 yaş grubundaki bireylerde %82,6; kullanım oranı cinsiyete göre incelendiğinde ise bu oran erkeklerde %87,7, kadınlarda %77,5 olarak gerçekleşmiştir ³⁴⁵. 2022 yılında gerçekleştirilen Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırmasına göre İnternet erişim imkânı olan hane oranı İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması (İBBS) 1. Düzeye göre, yüksek olan bölgeler

³⁴⁴TÜİK, (2022), Türkiye İstatistikleri 2021, Broşür, Haziran 2022.

³⁴⁵[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437) (Erişim Tarihi: 14.12.2022)

sıralaması İstanbul %98,7, ile Batı Anadolu (Ankara, Konya, Karaman) %98,3 ile Ege (İzmir, Aydın, Denizli, Muğla, Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak) %94,4 olarak gerçekleşmiştir³⁴⁶.

TUİK tarafından yapılan Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması incelendiğinde, 2013 yılında en yüksek internet kullanan meslek grubu %95,4 ile profesyonel meslek mensupları iken, en düşük meslek grubu %19 internet kullanım oranı olan nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları olarak tespit edilmiştir. İnternet kullanım oranları eğitim durumuna göre farklılık gösterip, eğitim seviyesi yüksek olan çalışma gruplarında internetin 2013-2022 yılları arasında kullanım oranının %90 ve üzerinde olduğu, eğitim seviyesinin düşük olduğu meslek gruplarında ise internet kullanım oranlarının %19 ile %70'ler seviyesinde kaldığı görülmektedir. Ancak, 2022 yılına gelindiğinde orta ve düşük eğitim seviyesi kapsamında değerlendirilebilecek meslek gruplarında en düşük internet kullanım oranı %71 ile nitelikli tarım, orman ve su ürünleri çalışanları olurken, diğer orta ve düşük meslek gruplarında ise internet kullanım oranları %90 ile %98,3 oranları arasında gerçekleştiği tespitine yer verilmiştir.

Bu kapsamda, 2013-2022 yılları arasındaki 10 yıla ilişkin Tablo 3.19.'da Meslek Grubuna Göre Bireylerin İnternet Kullanım Oranları verilmiştir (TUİK, 2022, s.1).

Tablo 3.19. Meslek Grubuna Göre Bireylerin İnternet Kullanım Oranları, 2013-2022

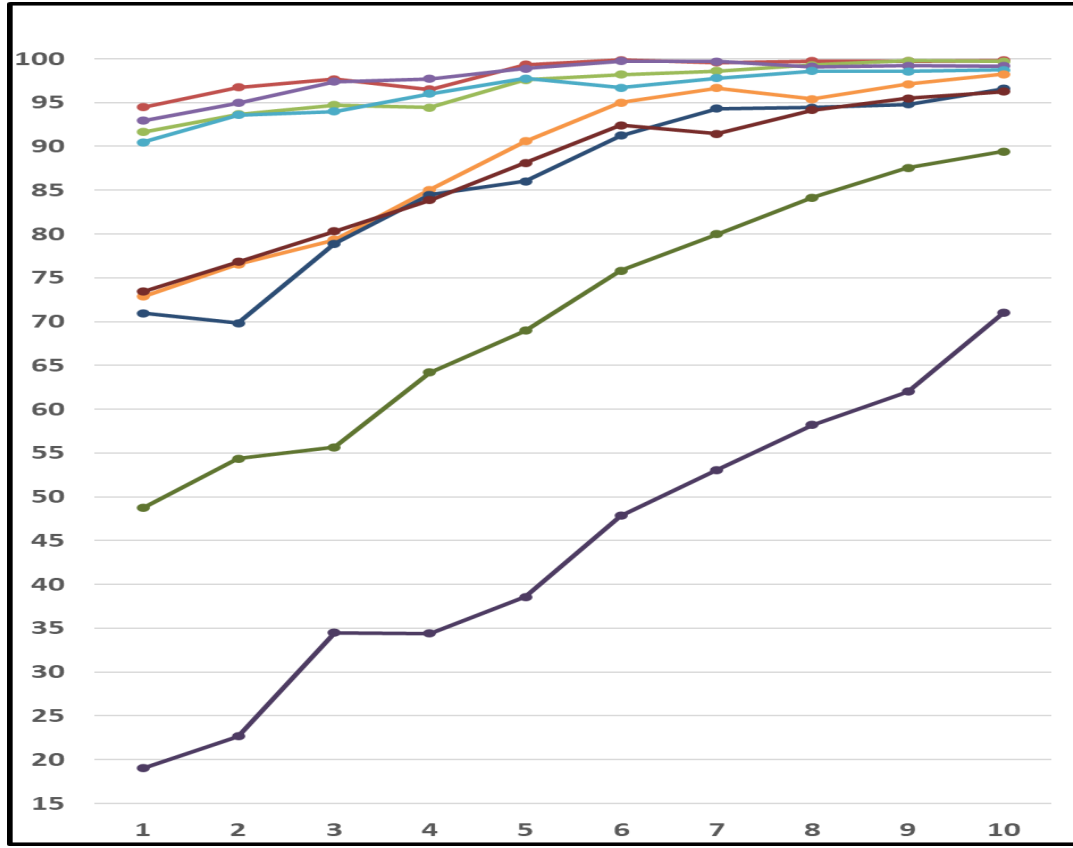
Meslek Grubu	İnternet Kullananların Yıllara Göre Yüzdesi (%)									
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Profesyonel meslek mensupları	94,5	96,8	97,7	96,5	99,3	99,8	99,6	99,7	99,7	99,8
Büro hizmetlerinde çalışan elemanlar	91,6	93,7	94,7	94,4	97,6	98,2	98,6	99,3	99,8	99,7
Teknisyen, tekniker ve yardımcı profesyonel meslek mensupları	92,9	95,0	97,4	97,7	98,9	99,7	99,7	99,1	99,2	99,2
Yöneticiler	90,5	93,6	94,0	96,0	97,8	96,7	97,8	98,6	98,6	98,7
Tesis ve makine operatörleri ve montajcılar	72,9	76,5	79,3	85,0	90,6	95,0	96,7	95,4	97,1	98,3
Sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar	70,9	69,8	78,9	84,5	86,0	91,2	94,3	94,4	94,8	96,6
Hizmet ve satış elemanları	73,4	76,8	80,3	83,9	88,1	92,4	91,4	94,1	95,5	96,2
Nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar	48,7	54,4	55,7	64,2	69,0	75,8	80,0	84,2	87,6	89,4
Nitelikli tarım, orman ve su ürünleri çalışanları	19,0	22,7	34,5	34,4	38,6	47,9	53,1	58,2	62,0	71,0

Görsel 3.14.'te yer alan 2013-2022 Yılları Arasında Meslek Grubuna Göre İnternet

³⁴⁶TUİK, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2022.

<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Bilim,-Teknoloji-ve-Bilgi-Toplumu-102> (Erişim Tarihi: 15.12.2022)

Kullanım Oranı Değişim Grafiği incelendiğinde, internet kullanım oranlarının son 10 yılda büyük oranda artış gösterdiği görülmektedir.

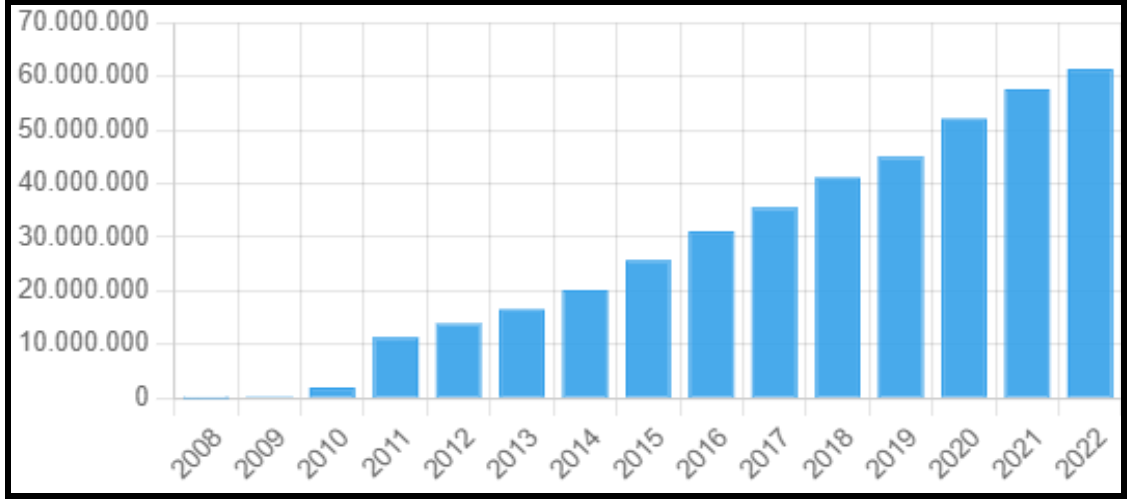
Görsel 3.14. 2013-2022 Yılları Arasında Meslek Grubuna Göre İnternet Kullanım Oranı Değişim Grafiği

Ayrıca, e-Devlet Kapısı Kullanıcı İstatistikleri 30.11.2022 tarihinde yapılan güncelleme verilerine göre³⁴⁷;

- Kadın kullanıcı sayısının 28.695.098 erkek kullanıcı sayısının 32.695.823 olduğu, toplam kullanıcı sayısının ise 61.390.921 kişi olduğu,
- 2008 yılında sistemi kullanan kullanıcı sayısı 6.990 kişi iken, 30.11.2022 tarihinde kullanıcı sayısı 61.390.921 kişiye yükselmiştir. Türkiye'nin 2021 yılı nüfusu 84.680.273 kişi³⁴⁸ olup, nüfusun %72,50'si aktif olarak e-Devlet Kapısı sistemini kullanmaktadır. 2008-2022 dönemlerine ilişkin kullanıcı sayıları Görsel 3.15.'te yer alan Yıllara Göre Kullanıcı Sayısı Grafiğinde gösterilmiştir.

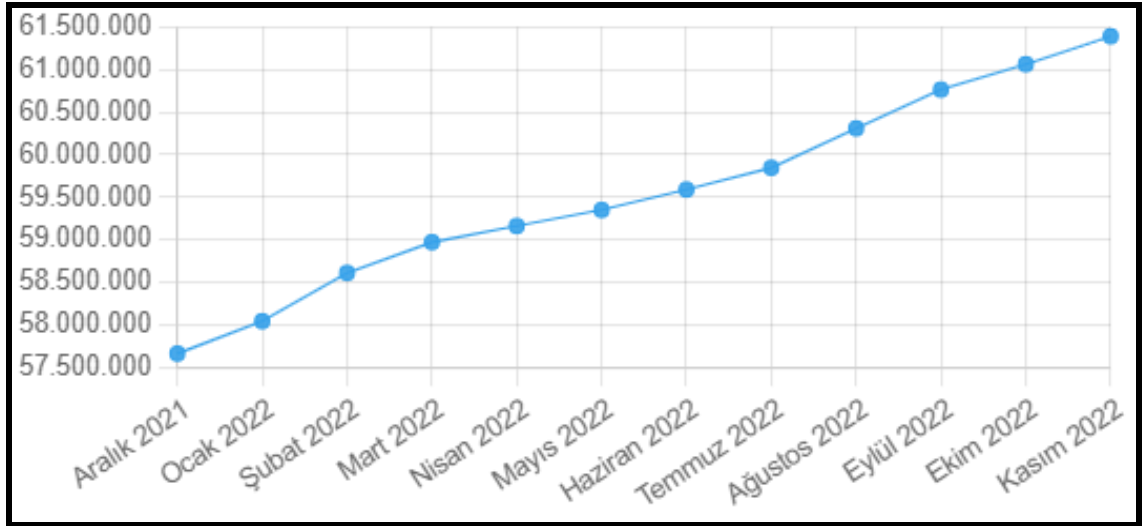
³⁴⁷<https://www.turkiye.gov.tr/edevlet-istatistikleri?kullanici=Istatistikleri> (Erişim Tarihi: 17.12.2022)

³⁴⁸<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (Erişim Tarihi: 17.12.2022)

Görsel 3.15.: Yıllara Göre Kullanıcı Sayısı Grafiği

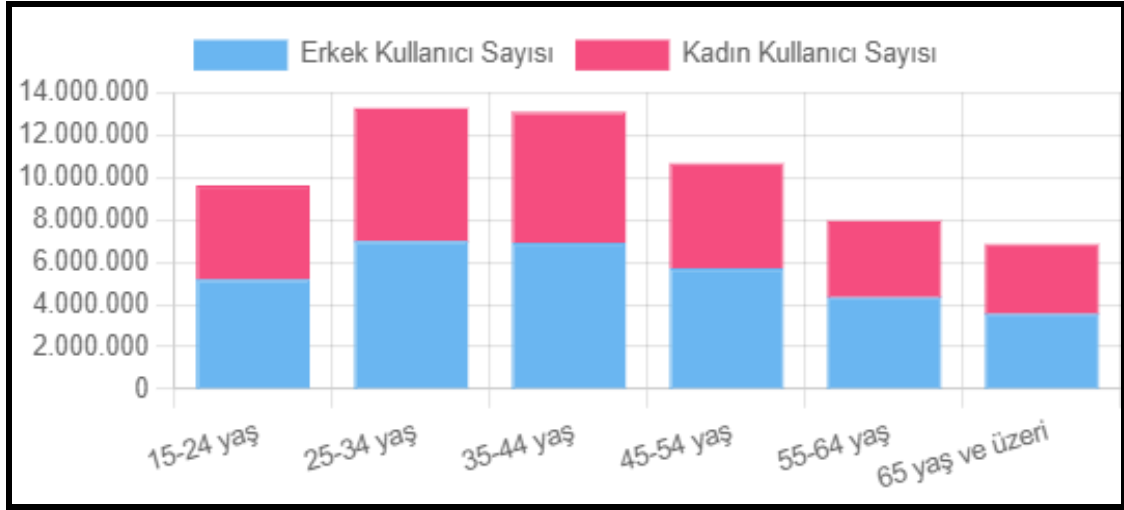
- Aralık 2021 ile Kasım 2022 arasındaki döneme ait verilerine ise Görsel 3.16.'da Son Bir Yıla Ait Kullanıcı Sayısı grafiğinde yer verilmiştir.

Görsel 3.16.: Son Bir Yıla Ait Kullanıcı Sayısı Grafiği

- Görsel 3.17.'deki kullanıcı bilgileri yaş ve cinsiyete göre incelendiğinde;
 - 15-24 arası yaşta olanlardan 4.441.828 kadın, 5.179.028 erkek kullanıcı,
 - 25-34 yaşta olanlardan 6.246.537 kadın, 7.002.278 erkek kullanıcı,
 - 35-44 yaşta olanlardan 6.169.394 kadın, 6.910.089 erkek kullanıcı,
 - 45-54 yaşta olanlardan 4.995.796 kadın, 5.703.323 erkek kullanıcı,
 - 55-64 yaşta olanlardan 3.595.288 kadın, 4.345.307 erkek kullanıcı,

- 65 Yaş ve üzeri yaşta olanlardan 3.286.255 kadın, 3.555.788 erkek kullanıcı bulunduğu bilgilerine yer verilmektedir. Yaş ve Cinsiyete göre e-Devlet Kapısı uygulamasını kullanan kullanıcı bilgileri ise aşağıdaki grafikte yer almaktadır.

Görsel 3.17.: Yaş ve Cinsiyete Göre Kullanıcı Sayısı Grafiği

- e-Devlet Kapısına giriş yöntemleri ve hizmet sunum kanalları ile ilgili istatistiki bilgileri incelendiğinde 2008 yılından 2022 yılına kadar sistemi kullanan kullanıcıların 12.359.529.527 kez giriş işlemi yaptığı, yapılan girişlerin;

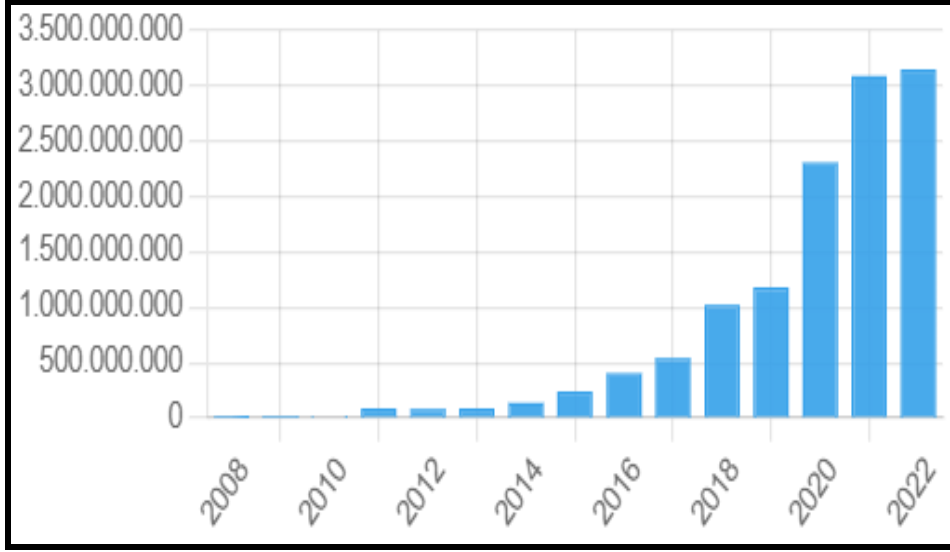
- 7.540.921.792'sinin web sayfası kullanılarak giriş yapıldığı,
- 4.818.607.735'inin ise mobil uygulama kullanılarak gerçekleştirildiği

görülmektedir.

- Yıllara göre sisteme yapılan giriş sayıları incelendiğinde 2008 yılında erişime açılmış olan e-Devlet Kapısı sistemine giriş sayısı 7.747 iken;

- 2012 yılında sisteme giriş sayısı 83.941.661,
- 2014 yılında sisteme giriş sayısı 138.433.395,
- 2016 yılında sisteme giriş sayısı 403.967.280,
- 2018 yılında sisteme giriş sayısı 1.025.098.254,
- 2020 yılında sisteme giriş sayısı 2.305.790.643,
- 2021 yılında sisteme giriş sayısı 3.088.953.173,
- 2022 yılı 11 aylık dönemde sisteme giriş sayısı 3.150.009.951 olarak

gerçekleşmiştir. Görsel 3.18.'de Yıllara Göre e-Devlet Kapısı Sistemine Giriş Sayıları verilmektedir.

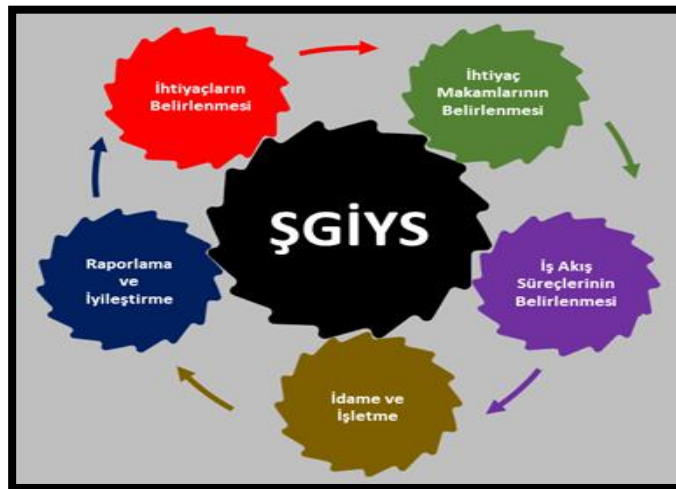

Görsel 3.18.: Yıllara Göre e-Devlet Kapısı Sistemine Sayısı

- Yıllara göre mobil uygulama kullanılarak gerçekleşen kullanım sayısı 2012 yılında 423.519 iken, 2022 yılında 1.355.505.177'ye yükselmiştir.

3.9.4. Vekalet sistemi için yapılması gerekenler

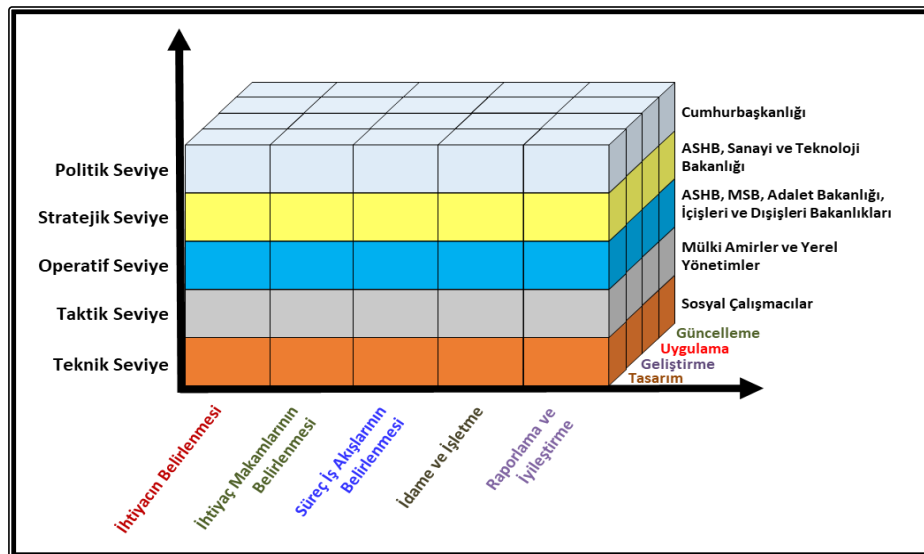
VEKSİS'in gerçekleştirilmesi amacıyla yapılması gereken işlemler müteakip maddelerde belirtilmiştir. VEKSİS'in gerçekleştirilmesi amacıyla, Şehit ve Gazi İşlemleri Yönetim Sistemi'nin (ŞGİYS) hayata geçirilmesi gerekmektedir. ŞGİYS Şekil 3.5.'te yer almakla birlikte ihtiyacın belirlenmesi, ihtiyaç makamlarının belirlenmesi, iş akış süreçlerinin belirlenmesi, idame ve işletme, raporlama ve iyileştirme başlıkları altında beş süreçten oluşmaktadır.

Şekil 3.5. Şehit ve Gazi İşlemleri Yönetim Sistemi (ŞGİYS).

ŞGİYS'nin uygulanması politik seviye, stratejik seviye, operatif seviye, taktik seviye ve teknik seviyede olmak üzere beş seviyede yapılacak işlemler ve yetkiler bulunmaktadır. ŞGİYS'ne Üç Boyutlu Yaklaşım Şekil 3.6.'da verilmiştir. Bu işlemler şunlardır;

- Politik seviyede Cumhurbaşkanlığı Sosyal Politikalar Kurulu ve Dijital Yönetim Ofisi tarafından alınan kararlar doğrultusunda yapılacak işlemlerin ASHB tarafından belirlenmesi,
- Stratejik seviyede yapılacak işlemler ve uygulanacak sosyal politikalar ASHB ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinesinde gerçekleştirilmesi,
- Operatif seviyede yapılacak işlemlerin ASHB, MSB, İçişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı tarafından verilerin girilmesi ve güncelliğinin sağlanması,
- Taktik seviyede hak sahiplerine yönelik hizmetlerin sunulması ve haklardan faydalanmalarına ilişkin tedbirler alınması amacıyla sorumluluğun Valilik, Kaymakamlık ve yerel yönetimler tarafından yerine getirilmesi,
- Teknik seviyede ise;
 - Hak sahipleri tarafından verilecek vekalet sistemi ile e-Devlet Kapısı sisteminde her türlü veriye ulaşma, ilgili kurumlar ile koordine kurma, haklardan faydalanma konusunda şehit yakını ile harp ve vazife malulleri ile iletişime geçme, hak sahipleri adına müracaat etme ve sağlanan haklar konusunda bilgilendirme,
 - Hak sahipleri tarafından iletilen sorun, teklif ve öneriler konusunda uygulanacak sosyal politikalara esas olacak çalışmalar yapılması Sosyal Çalışmacı (SÇ) tarafından yerine getirilecektir.

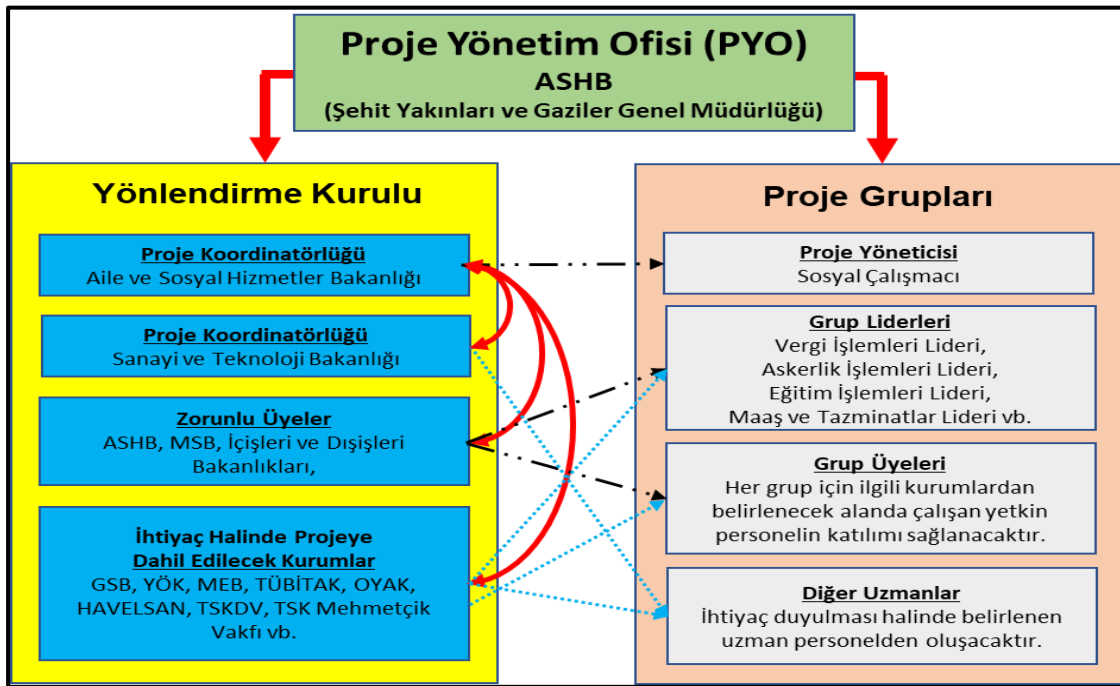
Şekil 3.6. ŞGİYS'ne Üç Boyutlu Yaklaşım

Mağduriyetlerin önlenmesine yönelik olarak uygulama sürecinin öncelikle kısa vadeli, daha sonra uzun vadeli olarak planlanması ve kademeli bir geçişin uygulanması gerekmektedir. Bu çalışmanın sonucunda hazırlanan model önerisinin uygulama aşamaları;

- Proje Yönetim Ofisi (PYO) kurulması,
- Fonksiyonel Tasarım Dokümanlarının hazırlanması,
- ASHB'da görevli SÇ tarafından elde edilecek veriler ile raporlaşma süreçlerinin e-devlet kapısı sisteminden alınarak ilgili kurumlara gönderilmesi olarak belirlenmiştir.

3.9.4.1. Proje Yönetim Ofisi (PYO) Kurulması

Model önerisinin hayata geçirilmesi amacıyla öncelikle temel amaçların belirleneceği Yönlendirme Kurulu ile bu amaçlara yönelik çalışmaları gerçekleştirecek Proje Gruplarından oluşan, Proje Yönetim Ofisinin kurulması gerekmektedir. Proje Yönetim Ofisi Teşkilatlanma ve Görevlendirme Şeması Şekil 3.7.'de yer almaktadır.

Şekil 3.7. Proje Yönetim Ofisi (PYO) Teşkilatlanma ve Görevlendirme Şeması.

Bu kapsamda;

- Yönlendirme Kurulu (YK): Model önerisi ile gerçekleştirilmesi planlanan projenin yürütme sorumluluğunun ASHB ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından üstlenilerek yapılacak çalışmada işin doğası, buna uygun hareket tarzlarının belirlenmesi

ile kamu kurumlarının görev ve sorumlulukları dikkate alındığında, yürürlükteki mevzuat açısından zorunluluk arz etmektedir. ASHB ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının, uygulanan sosyal politikalar ve e-Devlet Kapısı sistemi, teknolojik altyapının amaca uygun olarak süreç iyileştirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi sürecine katılan veya katılması gereken kurumun temsilcilerinin bulunduğu geniş tabanlı bir kurul oluşturulmalıdır. Oluşturulacak kurul tarafından uygulanacak model önerisinin sahiplenilmesi ve hayata geçirilmesi mağduriyetlerin önlenmesi bakımından çok önemli bir sorumluluktur. Bu kurul, aşağıdaki kurum ve kuruluşların hedef kitleye yönelik (şehit yakınları, harp ve vazife malulleri ile bakmakla yükümlü olduğu kişiler) yapılacak çalışma ile ilgili uzmanlık dallarının üst düzeydeki temsilcilerinden oluşabilir.

- Proje Koordinatörlüğü ve Sekreterliği: YK adına bir kuruluşun Proje Koordinatörlüğünün ASHB, sekreterliğini ise Kalkınma Bakanlığı tarafından üstlenilmesi çalışmada etkinliğin sağlanması açısından önemlidir.

- Zorunlu olarak bulunması gereken kurum ve kuruluşlar Genelkurmay Başkanlığı, MSB (Kuvvet Komutanlıkları dahil), MİT, ASHB, Kalkınma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı (J.Gn.K.lığı, EGM dahil) ve Dışişleri Bakanlığı olacaktır.

- İhtiyaç halinde çalışmalara katılım sağlayacak kurum ve kuruluşlar ise Gençlik ve Spor Bakanlığı (KYK), YÖK, MEB, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Hava Elektronik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (HAVELSAN), Türkiye Emekli Subaylar Derneği (TESUD), Türkiye Emekli Astsubaylar Derneği TEMAD, Türkiye Harp Malulü Gaziler Şehit Dul ve Yetimleri Derneği (THMGŞD), OYAK, TSKDV, TSK Mehmetçik Vakfı, KV ve HKYD gibi vakıf ve dernekler ile diğer kurumlar olabilecektir.

Kurumların temsilcileri, YK toplantılarına kendi danışman ve/veya konunun uzmanı personeliyle birlikte katılabilir. Kurul, kararları oylama ile değil, yürürlükteki hukuki düzenlemeler ve model önerisine yönelik yapılacak hukuki düzenlemelere yönelik teklifler dikkate alınarak üst yönetici onayı ile karar almak durumundadır. Alınacak üst yönetici onay makamı projenin sekreterliğini yürütecek kurumun en üst yöneticisi olacaktır.

- Proje Grubu: Çalışmalar, proje koordinatörlüğü üstlenen Bakanlığın denetiminde bir Proje Grubu aracılığı ile yürütülebilecektir. Proje Grubunun çalışmasını sekreterlik tarafından belirlenen iş akış süreçlerine göre ilgili uzmanların görüşleri ve önerileri alınarak yapılması gerekir. İhtiyaç halinde YK dışındaki kuruluşların dışından da uzman sağlanabilir.

- Proje Yöneticisi: Proje grubunun lideri olacak Proje Yöneticisi, ASHB temsilcisi olan “Sosyal Çalışmacı” kadrosunda bulunan personelin görevlendirilmesi ve

tam zamanlı elemanlardan oluşacak bir “Ön Çalışma Süreci” başlatılmalıdır. Ayrıca görevlendirilecek SÇ’nin koordinatörlüğünde;

- ✓ Proje liderleri etrafında Proje Çekirdek Kadrosu (PÇK) üyelerinin görevlendirilmesi,
- ✓ İhtiyaçların ortaya konması,
- ✓ Süreç iş akışlarının çıkarılması,
- ✓ Her süreç akışını içeren ihtiyaçları belirleyecek uzman personelin yer aldığı esnek bir yapıya sahip olması gerekmektedir.

PÇK’de özellikle ASHB, Kalkınma Bakanlığı, MSB ve İçişleri Bakanlığı’ndan uzmanların bulunması çalışma sürecinde örtük bilginin açığa çıkarılmasına katkıda bulunabilir. Örtük bilginin görselleştirilerek verilerin kurumsallaşması ve kalıcılığının sağlanması açısından hayati önem taşımaktadır.

PÇK, yapılacak koordine ve planlamalar doğrultusunda Proje Koordinatörlüğü tarafından belirlenecek periyotlarda yapılacak Bakanlıkta düzenleyeceği toplantılar ile kararlar alınarak, e-Devlet Kapısı sisteminde iyileştirme ve geliştirme çalışmaları yapılacaktır.

- Diğer Uzmanlar: Konuya özgü olarak görüşlerinden yararlanmak üzere, Proje Grubunun belirli süreler için birlikte çalışacakları mesleki ve tamamlayıcı emeklilik kapsamında kurulan dernek, vakıf vb. kuruluşlarda bulunan uzmanlardan yararlanması gerekecektir.

Özellikle, sağlanan haklara yönelik senaryolarının oluşturulması aşamasında ayrıntıların belirlenmesine yönelik birden fazla Yöntem Grubu (YG) oluşturulabilir. Çünkü uygulama hayata geçirildikten sonra yöntemde yapılabilecek düzeltmeler için alanında uzman personelden istifade etmek gerekebilir. YG’ları, iş akış süreci belirleme çalışmalarına yatkın, kurumların konu ile ilgili uzmanlarından oluşabilir. Grup uzmanları, alınan kararlar doğrultusunda e-Devlet Kapısı sisteminde yapılacak uygulamalara yönelik yönetici ve diğer katılımcıları eğitmekle de görevli olacaklardır.

3.9.4.2. Fonksiyonel Tasarım (FT) dokümanlarının hazırlanması

Şehit yakınları ile harp ve vazife malullerinin haklarının vekalet sistemli bir yapıda takibine yönelik Fonksiyonel Tasarım (FT) dokümanlarının hazırlanmasına ilişkin iş akış süreçleri konularına göre sağlanan haklardan en fazla yararlanan hak sahiplerinden başlayarak, en az kişinin yararlanacağı konu başlığına göre iş akışları hazırlanabileceği gibi

iş akış süreçleri için harcanacak en az işgücü ihtiyacı gerektiren süreçten başlayarak, en fazla işgücü ihtiyacı olan süreçler olacak şeklinde de gerçekleştirilebilecektir.

3.9.4.3. Raporlaşma süreçleri ve ilgili kurumlara raporların gönderilmesi

Çalışmamızın bu bölümünde, ASHB personeli tarafından veriler elde edilerek ilgili kurumlara gönderilmesi ile sağlanan hak ve muafiyetlerden, hak sahiplerinin faydalanmasına ilişkin aktivasyon işlemlerine yer verilecektir.

Raporlaşma süreçlerinin ilk aşamasında Vekalet Sistemi (VEKSİS) ile her şehit yakını ile harp ve vazife malulü ailesi için ASHB tarafından bir SÇ belirlenecektir.

Belirlenen SÇ'nin yetkilendirilmesi için hak sahipleri bilgilerini içeren Yetki Verme Formu'nun (Görsel 3.19.) hak sahipleri tarafından imzalanarak SÇ'ya veri girişi için yetki verilebilecektir.

Vekalet Sistemi (VEKSİS) Yetki Verme Formu

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl/İlçe Müdürlüğüne;
Aşağıda kimlik bilgileri bulunan Şehit Yakını, Harp veya Vazife Malulü ile yakınları olarak e-devlet sistemi üzerinde yürütülecek işlemlerde verilerin hizmetlerden faydalanmasını sağlamak amacıyla işlemleri yapma yetkisinin, aşağıdaki kimlik bilgisi bulunan Sosyal Çalışmacı tarafından gerçekleştirilmesini arz ve talep ederim.

Yetki Veren Hak Sahipleri ile Yakınlarının							
T.C. Kimlik Numarası	Adı, Soyadı	Doğum Tarihi ve Yeri	Baba Adı	Anne Adı	İkamet Adresi ve İletişim Bilgisi	Yakınlık Derecesi	Vasisi (varsa)

Yetkilendirilen Sosyal Çalışmacının							
T.C. Kimlik Numarası	Adı, Soyadı	Doğum Tarihi ve Yeri	İl Müdürlüğü	İlçe Müdürlüğü	Görev Yeri Adresi ve İletişim Bilgisi	Telefon Numarası	Görevi

Yetki Çeşidi: ☐ Veri Sorgulama ☐ Veri Giriş, Değiştirme veya Silme ☐ Vekil Tayin Etme Kaydet

1. Tarafımdan yetkilendirilen Sosyal Çalışmacı'nın yukarıda belirttiğim yetkiler çerçevesinde yaptığı işlemlerin şahsım tarafından yapılmış olduğunu,
2. Yetki verdiğim konularda mevzuat ve taleplere göre yeni geliştirilecek hizmetler için de yetki verdiğim kişi/kişiler tarafından işlem yapmaya yetkili kıldığımı,
3. Yapılan işlemlerde Bölge İşlem Merkezi kayıtlarının esas alınacağını kabul ve taahhüt ediyorum.

Yetki Verenin Adı, Soyadı ve İmzası
.....
.....
.....

Yetki Alanın Adı, Soyadı ve İmzası
.....
.....
.....

Görsel 3.19. Vekalet Sistemi (VEKSİS) Yetki Verme Formu.

ASHB tarafından yapılacak yetkilendirme ile hak sahiplerine ilişkin veriler SÇ tarafından “Şehit Yakınları ile Harp ve Vazife Malulleri (ŞYHVM) ile Aile Fertleri Bilgileri İçin Veri Giriş Ekranı” (Görsel 3.20.) kullanılarak kayıt altına alınabilecektir.

Veri Giriş Ekranı
 (Şehit Yakınları ile Harp ve Vazife Malülleri ile Aile Fertleri İçin)

SOSYAL ÇALIŞMACININ:

T.C. Kimlik Numarası

Giriş Şifresi

Şehit Yakınları ile Harp ve Vazife Malülleri ile Aile Fertleri				
T.C. Kimlik Numarası	Adı, Soyadı	Haksahibi, Yakınlık Derecesi	Telefon Numarası	

Hak sahiplerine ait veriler, SÇ tarafından .../.../..... saat ...-...’de güncellenmiştir.

Görsel 3.20. Sosyal Çalışmacı-ŞYHVM Uyarılama Verileri Giriş Ekranı.

Görsel 3.20. ile hangi SÇ’nın hangi hak sahiplerine hizmet vereceğini belirlenecek ve her bir SÇ’nın performans denetiminin yapılmasını da denetleyecek bir altyapının hazırlanmasına da katkı sağlayabilir. Bu veri giriş ekranı ile belirlenen hak sahipleri ve yakınlarının her biri için ekrandaki kimlik bilgilerinin sol tarafından bulunan tuşlar kullanılarak hak sahiplerine ait kişisel verilerin giriş işlemleri gerçekleştirilecektir.

SÇ, belirlenen hak sahipleri ile yapılacağı mülakat sonucuna göre hangi haklardan faydalanmak istediklerine ilişkin verileri Sağlanan Haklardan Yararlanma Talebi Uyarılama Ekranı (Görsel 3.21.) ile belirtilen uyarılama ekranı kullanarak, verileri e-Devlet Kapısı sisteminde kayıt altına alabilecektir.

Sağlanan Haklardan Yararlanma Talebi Uyarılama Ekranı
Veri Girişi

HAK SAHİBİNİN:

T.C. Kimlik Numarası

Adı, Soyadı

Sağlanan Haklar veya Muafiyetlerden Yararlanıp, Yararlanmama Talebi		
Sağlanan Hak veya Muafiyetin Tanımı	İstiyor	İstemiyor
Ücretsiz Seyahat Kartı	☐	☐
Emlak Vergisi Muafiyeti	☐	☐
Elektrik Aboneliği İndirim Hakkı	☐	☐
Su Aboneliği İndirimi	☐	☐
İstihdam / İşe Yerleştirme Hakkından Faydalanma Talebi	☐	☐

Hak sahibine ait talepler, SÇ tarafından .../.../..... saat ...-...’de güncellenmiştir.

Görsel 3.21. Sağlanan Haklardan Yararlanma Talebi Uyarılama Ekranı.

Yapılan bu işlem sonucunda sistemde kayıt altına alınan veriler kullanılarak, hak sahipleri herhangi bir başvuru yapmadan sistemden sağlanan haklara yönelik raporlar hazırlanabilir.

Uygulamanın sonucunda ise e-devlet kapısı sistemi üzerinde üretilen raporun ASHB personeli tarafından ilgili yerel yönetimlere gönderilmesi ile hak sahipleri tarafından müracaat yapılmadan sağlanan haklar ve muafiyetlerden hak temelli bir yaklaşım ile yararlanmalarının sağlanması hedeflenmektedir.

Bu kapsamda, ASHB ve yerel yönetimler tarafından vergi muafiyetinin belirlenmesi, ilgili yerel yönetimlerin tespiti ile cari ve geçmiş dönem raporlarının üretilmesine yönelik rapor hazırlanması amacıyla tasarlanan ekran görüntüsüne Görsel 3.22.'de yer verilmektedir.

Hak Sahipliği Tespit ve Sorgulama Ekranı ile hak sahiplerinin belirlenmesine ilişkin dönemler belirlenerek, “Çalıştır” komutu ile sağlanan haklar ve muafiyetlerin belirlenmesine yönelik raporların üretilmesine kısa vadede imkân sağlayabilir.

Uzun vadel dönemde ise tüm hak ve muafiyetlere yönelik raporlara ilişkin dönemler sistemde tanımlanması ile sistem tarafından otomatik olarak üretilerek, ilgili makamlara e-devlet kapısı mesaj hattı üzerinden gönderilebilmesi sağlanabilecektir.

Hak Sahipliği Tespiti ve Raporlama Ekranı

Hesaplama Dönemi (YIL):

Hakediş / Raporlama Yapılacak Hak ve Muafiyetler		
Sağlanan Hak veya Muafiyetin Tanımı	Hakediş	Raporlama
Ücretsiz Seyahat Kartı	☒	☐
Emlak Vergisi Muafiyeti	☒	☐
Elektrik Aboneliği İndirim Hakkı	☒	☐
Su Aboneliği İndirimi	☒	☐
İstihdam / İşe Yerleştirme Hakkından Faydalanma Talebi	☐	☒

Tümünü Seçiniz

☐ Hakediş ☐ Raporlama

☒ Çalıştır ☐ Baskı Önizleme

 Hak sahibine ait talepler, ŞÇ tarafından .../.../..... saat ...-...’de güncellenmiştir.

Görsel 3.22. Emlak Vergisi Muafiyeti Hak Sahipliği Tespit ve Sorgulama Ekranı.

SÇ tarafından, e-Devlet Kapısı sisteminden tüm kamu kurum ve kuruluşları ile yerel yönetimler için raporlanabilir. Görsel 3.23.'te yer alan rapor, ilgili “Şube Müdürü” tarafından onaylanmasından sonra sorumlu makamlara gönderilerek, hak sahiplerinin sağlanan hak ve muafiyetlerden yararlanması sağlanabilecektir.

	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Ankara İl Müdürlüğü				
Rapor Konusu: 2023 Yılı Emlak Vergisi Muafiyeti Sağlanacak Hak Sahipleri.					
T.C. Kimlik Numarası	Adı, Soyadı	Adresi	Hak Sahipliği	Gerekçesi	Sorumlu Makam
12345678901	Aynur KARTAL	71.Cadde, No:6 Balgat-Ankara	Şehit Annesi	200 m2 altında tek meskeni olması nedeniyle Emlak Vergisi Muafiyeti Uygulanması.	Yenimahalle Belediye Başkanlığı
12345678901	Aynur KARTAL	71.Cadde, No:6 Balgat-Ankara	Şehit Annesi	Şehit ailesi olarak aboneliğinin bulunması nedeniyle Su Aboneliği İndirimli Tarifeden Yararlanması.	Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığına ASKİ
12345678901	Aynur KARTAL	71.Cadde, No:6 Balgat-Ankara	Şehit Annesi	Şehit ailesi olarak Ücretsiz Seyahat Kartı verilmesi.	ASHB
---	---	---	---	---	---
Hazırlayan			Onaylayan		
İmza : e-İMZA			İmza : e-İMZA		
Adı, Soyadı : İsmail IŞIK			Adı, Soyadı : İnci MERCAN		
Kurum Sicil : 72403025			Kurum Sicil Numarası : 69825325		
Numarası : Sosyal Çalışmacı			Görevi : Şehit Yakınları ve Gaziler Genel Müdürü		
Görevi					
 Bu belgenin doğruluğu https://www.turkiye.gov.tr/belge-dogrulama adresinde veya mobil cihazlarınıza yükleyebileceğiniz e-Devlet Kapısı'na ait Barkodlu Belge Doğrulama uygulaması vasıtası ile yandaki karekod okutularak kontrol edilebilir.					
					

Görsel 3.23. Örnek Rapor

Hakediş ve raporlamaya yönelik verilerin üretilmesi için kurum bazında verilerin bakım sorumlulukları, yapılacak işlemler ve işlem zamanları Tablo 3.20.'de verilmiştir.

Tablo 3.20. Kurum Bazında Veri Bakım Sorumlulukları ve Yapılacak İşlemler

İşlem Sırası	Sorumlu Birim	Yapılacak İşlem	İşlem Zamanı
1	ASHB İl Müdürlüğü	Hak sahibi şehit, harp ve vazife malulleri ile bunların yakınlarına ilişkin hedef kitle bilgisinin tanımlanması, her aile için sorumlu personel bilgilerinin vekalet sistemine tanımlanması ve güncelliğinin sağlanması.	Sürekli
2	Tapu ve Kadastro Müdürlüğü	Tapu kayıtlarının güncel tutulması, intifa hakkına ilişkin tapu kayıtlarına şerh konulması ve güncelliğinin sağlanması.	Sürekli
3	Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü	Nüfus ve ikamet bilgilerinin güncelliğinin sağlanması.	Sürekli
4	Sosyal Güvenlik Kurumu	Hak sahibi şehit, harp ve vazife malulleri ile bunların yakınlarına ilişkin verilerin güncelliğinin sağlanması.	Sürekli
5	Millî Savunma Bakanlığı	Hak sahibi şehit, harp ve vazife malulleri ile bunların yakınlarına ilişkin kayıtların tutulması, verilerin güncelliğinin sağlanması.	Sürekli
6	İçişleri Bakanlığı	Hak sahibi şehit, harp ve vazife malulleri ile bunların yakınlarına ilişkin kayıtların tutulması, verilerin güncelliğinin sağlanması.	Sürekli
7	Dışişleri Bakanlığı	Hak sahibi şehit, harp ve vazife malulleri ile bunların yakınlarına ilişkin kayıtların tutulması, verilerin güncelliğinin sağlanması.	Sürekli
8	Millî İstihbarat Teşkilâtı	Hak sahibi şehit, harp ve vazife malulleri ile bunların yakınlarına ilişkin kayıtların tutulması, verilerin güncelliğinin sağlanması.	Sürekli

SONUÇ VE TEKLİFLER

Dünyada şehit kelimesi dini bir kavram olarak kullanılmaktadır. Sosyal güvenlik kapsamında yapılan düzenlemelerde ise Türkçede şehit olarak geçen kavramın karşılığı, İngilizce ve Fransızcada “*martry*” kelimesinin yerine “*veteran*” kullanılmaktadır. Veteran kavramının ise Türkçedeki karşılığı sadece gazi olarak değil, aynı zamanda malul kavramı yerine de kullanılmakta, hatta İngiltere, Avusturalya ve Yeni Zelanda gibi ülkelerde “*veteran*” kavramı hak sahipleri için de kullanılmaktadır.

Ülkemizde şehit ve gazi kavramları gündelik konuşmalarda manevi kavramlar olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle, anayasa dışında diğer hukuki düzenlemelerde şehit ve gazi kavramlarına yer verilmemiş, ancak sosyal güvenlik kapsamında düzenlenen yasal düzenlemelerde harp malulü ve vazife malulü kavramlarına yer verilmiştir.

Şehit yakınları ile gazi işlemlerinin takip ve koordinasyon görevi yürürlükteki mevzuat kapsamında ASHB’na verilmiştir. TSK ise silah arkadaşlarına ve geride bıraktıklarına bir vefa borcu ve motivasyon kaynağı olarak sahip çıkmakta, özellikle özel günlerde şehit ailelerini ve gazileri ziyaret ederek bilgilendirmelerde bulunmaktadır. Bu durum, sanki şehit yakınları ile gazilere ilişkin tüm hizmetlerin vatandaşlar tarafından TSK’nin bir görevi gibi takip ve koordine edilmesi gerektiği şeklinde algılanmakta ve toplumda bu yönde bir beklentiye neden olmaktadır.

Ancak, hak sahiplerinin bilgi seviyesinin yeterli olmaması, maddi durum yetersizliği, eğitim seviyelerinin düşük olması, onur kırıcı durumlarla karşılaşılması, sosyal dışlanma yaşamaları ve toplumsal baskılar (mahalle baskısı) ve sağlanan haklardan faydalanmanın müracaat esaslı bir yapıya bağlanması nedeniyle şehit yakınları, harp ve vazife malulleri ile bunların yakınlarına sağlanan hizmetlerde mağduriyetler yaşanması problemin temelini oluşturmaktadır.

Problemin tespitine ve çözümüne yönelik yapılan çalışmamızda;

- Hipotez-1: Aile ziyaretlerini gerçekleştiren personelin bilgi seviyesinin iyi seviyede olmadığı, bu nedenle hak sahiplerinin yeterince bilgilendirilemediği,
- Hipotez-2: Aile ziyaretlerini gerçekleştiren personelin mesleğe devam edip etmemesine göre bilgi seviyeleri arasında anlamlı bir fark olacağı,
- Hipotez-3: Ziyaret gerçekleştirilen ailelerin, sağlanan haklardan faydalanma konusunda yapacakları müracaatlar ile ilgili en büyük sıkıntı kaynağı ailelerin bilgi seviyelerinin yetersiz olması,

- Hipotez-4: Ailelere yapılan ziyaretlerin özellikle sosyal güvenlik ve sosyal yardımlar alanında uzman personel tarafından yapılması gerektiği,
- Hipotez-5: Ziyaret gerçekleştiren personelin büyük çoğunluğu yapılan ziyareti kadro görevi dışında, ilave olarak yapacağı bir görev olarak görüldüğü,
- Hipotez-6: Askeri personel tarafından yapılan aile ziyareti, genellikle motivasyon amaçlı olarak yapıldığı,
- Hipotez-7: Hak sahiplerinin sisteme ulaşmasında merkezi bir sistem oluşturulmasının faydalı olacağı konularına ilişkin yedi adet hipotez belirlenmiştir.

Hipotezlerden, aile ziyaretleri gerçekleştiren personelin mesleğe devam edip etmemesine göre bilgi seviyelerinde anlamlı bir fark bulunmadığından Hipotez-2 doğrulanmamıştır. Diğer altı hipotezle elde edilen veriler karşılaştırıldığında, altı adet hipotezin doğrulandığı görülmektedir.

Çalışmamıza, Ankara ilinde görevdeyken aile ziyareti gerçekleştiren 40 katılımcı katkı vermiş ve bilgi seviyelerinin ölçülmesine ilişkin 26 konu başlığına çalışmamızda yer verilmiştir. Bu konu başlıkları hem tamamlayıcı emeklilik kapsamında yürütülen faaliyetleri, hem de diğer hukuki düzenlemeler çerçevesinde sağlanan hakları kapsamaktadır. Bu nedenle, hak sahiplerinin yönlendirilmesi amacıyla, şehit yakınları ile harp ve vazife malullerini ziyarete giden personele yönelik yapılan araştırma sonucuna göre görevlendirilen personelin bilgi seviyesi “Orta Düzeyde” tespit edilmiştir. Bu bilgi seviyesi sonucunda;

- Haksahipleri ile yakınlarını bilgilendirme amacıyla görevlendirilen personelin bilgi seviyesinin yeterli seviyede olmadığı,
- Yeterli bilgi seviyesine sahip olmayan personelin, aileleri istenen düzeyde bilgilendiremeyeceği veya yönlendiremeyeceği sonucunu ortaya çıkmaktadır.

Yapılan araştırma sonucuna göre bilginin ne derece önemli bir hazine olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, alanında uzman olmayan ve ek görevlendirmeler ile bilgilendirme yapması beklenen personel yerine, sağlanan haklar ve muafiyetler konusunda alanında uzman SÇ tarafından;

- Planlı ve plansız olarak aile ziyaretlerin gerçekleştirilmesi,
- Sağlanan haklar ve muafiyetler konusunda güncel düzenlemeler de dikkate alınarak devamlı olarak haksahipleri ile yakınlarının bilgilendirmelerinin yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Alanında uzman SÇ'ların görevlendirilmesi sonrasında bilgi seviyesinin etkileri değerlendirildiğinde, yapılan görevlendirmede bilgili, bilinçli ve uzman personel ihtiyacını karşılayacağı için aile ziyaretlerinin verimli geçmesine katkı sağlayarak daha az sorunla karşılaşılmasına, aile ile yapılacak iletişimin kalitesi sorun alanlarının daralmasına ve hatta sorunun ortadan kaldırılmasına yönelik çözüme ilişkin teklif ve önerilerin ortaya çıkmasına neden olabilecektir.

Elde edilen veriler incelendiğinde, merkezi bir sistemin kurulması halinde;

- ASHB tarafından 2012 yılında yayınlanan ve 2013-2017 dönemini kapsayan strateji planında belirtilen amaçlara ulaşılmasına katkı sağlayacak,
- Bilgiye ulaşmada, görevlendirilen personel, hak sahipleri ile diğer ilgili kurum ve kuruluşların bilgiye ulaşmasını kolaylaştıracak,
- Bununla birlikte uzman personel ihtiyacı giderilebilecek,
- Hak sahipleri ile yapılacak mülakatlar ile sorun alanları tespit edilebilecek,
- Henüz sorunla karşılaşmadan ileride ortaya çıkabilecek sorunların merkezi olarak (sadece tek bir ailenin sorunu değil, aynı durumda olan ve sorunla karşılaşma ihtimali bulunan) tüm hak sahiplerinin sorunlarına çözüm önerileri getirilebilecek,
- Sosyal politikaların amacına ulaşması, hak sahiplerinin fırsat eşitliğinden faydalanmaları ve sağlanan haklardan yararlanma konusunda kolaylık sağlayacak,
- Bu çalışmanın sonucunda yapılması gereken işlemlerin yetkililer tarafından yerine getirilmesi halinde, e-Devlet Kapısı sistemi üzerinden;
 - Bireylerin yüzyüze gelmeden,
 - Mahcubiyet duymadan,
 - Olası bir mahalle baskısına maruz kalmasına engel olacak şekilde,
 - Devletin, sosyal devlet sorumluluğunu yerine getirebilmesine katkı sağlayacaktır.

Sosyal haklardan yararlanma konusunda model veya yöntem seçimi önemlidir. Ancak bundan daha da önemlisi seçilen model veya yönteme, bu hizmetlerin hukuki zeminini hazırlayan ve sorumluluğu bulunan kurumların sahip çıkmasıdır. Çünkü bu çalışma sonucunda yapılacak önerileri hayata geçirecek olan ülke yönetiminde görev alan yöneticilerdir. Bu üst yöneticileri harekete geçirecek olanlarsa, hiç şüphesiz bu haklardan yararlanması gereken şehit yakınları, harp ve vazife malulleri ve bunların bakmakla

yükümlü olduğu kişiler başta olmak üzere, bu hizmetlerin sunulmasında görev alan tüm toplumdur.

Mevcut uygulamalar ile teklif edilen model önerisine ilişkin sonuçların karşılaştırılarak elde edilecek kazanımlar:

- Mevcut uygulamada hak sahiplerine sağlanan haklar için müracaatın hangi kurum tarafından değerlendirileceğinin hak sahipleri tarafından bilinmemesi nedeniyle yaşanan mağduriyetler model önerisi sonrasında başvuru dahil tüm işlemlerin e-Devlet Kapısı sistemi üzerinden yapılması nedeniyle haklara yönelik değerlendirmenin hangi makam tarafından yapılacağı sistemsel olarak otomatik olarak belirleneceğinden, bilgi eksikliğinin giderilmesi sağlanacak,
- Sağlanan haklar ve muafiyetlere yönelik ilan ve duyuruların farklı basın yayın organları ve web siteleri aracılığı ile yerine getirilmesi yerine ilan ve duyuruların e-Devlet Kapısı sisteminden mesaj gönderme yöntemi ile bilgilendirme yapılabilecek,
- Hak sahiplerinin bilgilendirilmesi ile bilgi eksikliğinden kaynaklanan mağduriyetler giderilerek fırsat eşitliği sağlanacak,
- Müracaatların şahsi müracaat ve ıslak imzalı dilekçe ile yapılması zorunluluğu kaldırılacak,
- Her başvuru sırasında istenen belgelerin (tapu bilgisi, şehadet, maluliyet vb.) temin edilerek başvuru dilekçelerine eklenme zorunluluğu kaldırılacak,
- Başvuru aşamalarında daha önce istenen belgelerin e-Devlet Kapısı sisteminde bulunması ve ek belgelere ihtiyaç kalmaması nedeniyle yine zaman, işgücü ve katlanılan maliyetlerde tasarruf sağlayacak,
- Hak temelli bir yaklaşım ile hiçbir başvuruya gerek kalmadan e-Devlet Kapısı sistemi üzerinden hak sahipleri için otomatik olarak muafiyetler tanımlanarak, hak sahipleri için gerçekleştirilen hakların hak sahibine ulaşması sağlanacak,
- Sunulacak hizmet hak sahibine tebliğ edildiğinde isterse bu haktan faydalanabilecek ya da feragat edebilecek,
- Aynı hakkın bir sonraki dönemde tekrar tanımlanması ve sonraki dönemlerde de feragat edip etmeyeceği, kendi iradesine bırakılacak,
- Sağlanan haklar ve muafiyetlerin otomatik tanımlanması sonucunda zaman, işgücü ve katlanılan maliyetlerde tasarruf sağlanacak,
- Her kurumda farklı veri tabanında bulunan şehit yakını ile harp ve vazife malullerine ait bilgilerin e-devlet kapısı sistemine aktarılması sağlanacak,

- e-Devlet Kapısı sisteminin açık kaynak kodu kullanılarak tüm kurumların veri tabanına ulaşabilmesi ile eksik verilerin giderilmesi sağlanacak, güncel verilere anlık olarak ulaşılabilmesine imkân verecek,
- Verilerin anlık görüntülenebilmesi ve işlenmesi ile hem hak sahibi hem de kurumların veriye ulaşmasında kolaylık sağlanayacak,
- Süreç takibi ve sonuçlarının öğrenilmesinde izlenebilirlik sağlayacak,
- Hak sahiplerine sağlanan haklar ve muafiyetler konusunda adres değişikliği gibi durumlarda yaşanan problemin çözümüne yönelik tebliğat işlemlerinde yaşanan aksaklıkların giderilmesine katkı sağlayacak,
- Farklı yasal düzenlemelerin e-devlet kapısı sistemine yansıtılması ile tüm mevzuat tek bir kaynak altında toplanmış olacak,
- Mevzuatın sistem üzerinden merkezi olarak takip edilebilmesi ve güncellenmesine imkân sağlayacak,
- Hali hazırdaki kırtasiyeciliğin, yoğun işgücü ihtiyacının, gereğinden fazla zaman kaybının önlenmesine ve katlanılan maliyetin azalmasına katkıda bulunacaktır.

SWOT analizi ile önerilen modelin en zayıf yanı her ailenin internet/mobil hat imkanının bulunmaması olarak belirlenmiştir. Ancak, gerek teknolojik gelişmeler ve her hanede bulunan bilgisayar ve cep telefonu abone sayıları, gerekse 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Dijital Ofisi ile GSM firmaları arasında yapılan anlaşmalar ile e-devlet kapısı uygulamaları internet kotasından çıkarılması hususları ile GSM firmaları tarafından bu kapsamda sunulan hizmetlerin ücretlendirilmeyeceği değerlendirildiğinde (altyapı sorunları hariç) önerilen modelin zayıf yanı giderilmiş olacaktır.

Çalışmamızın ilk döneminde aile ziyaretine giden personel ile ayrıca şehit yakınları ve gazilerin de çalışmamıza dahil edilmesi planlanmış, ancak tüm alan çalışmasının sadece araştırmacı tarafından yapılacak olması nedeniyle işgücü, zaman ve maddi imkanların yetersizliği nedeniyle çalışma sadece aile ziyaretleri gerçekleştiren personel ile tamamlanmıştır. TSK'den talep edilen verilerin 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu kapsamında bulunmadığı ve kurum içi faaliyetler olarak değerlendirildiği belirtilerek bazı verilere ulaşım sağlanamamıştır.

Bu çalışma sonrasında diğer akademisyen ve araştırmacılar tarafından bilgi seviyesinin tespitine ilişkin hak sahiplerinin de bilgi seviyelerinin tespit edilmesine yönelik yeni çalışmalar yapılabilir ve literatüre yeni katkılar sağlanabilir. Bu konuda özellikle Milli Savunma Üniversitesi bünyesindeki Enstitü Müdürlüklerinde, Kuvvet Nam ve Hesabına

yapılan lisansüstü eğitimler kapsamında TSK bünyesinde yapılacak araştırmalar için özellikle evren ve örneklem verileri ile bu çalışmada yer almayan verilerin paylaşılması ile literatüre yeni katkılar sağlanabilecektir. TSK bünyesinde görev yapan personelin, tamamlayıcı emeklilik kapsamında sunulan vakıf, dernek ve yardımlaşma sandıklarının sunduğu hizmetler ile fırsat maliyetleri konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığı için elde edebilecekleri haklardan mahrum kalmalarının engellenebilmesi adına bu çalışmada yer alan verilerden ve analiz sonuçlarından yararlanabilecektir. Ayrıca bu çalışma, tamamlayıcı emeklilik hizmetleri konusunda personelin bilinçlendirilmesine yönelik yeni çalışmaların yapılmasına da katkı sağlayacaktır.

Şehit yakınları, harp ve vazife malullerine sağlanan haklar ve muafiyetlere hak temelli bir yaklaşım sergilenmeli, hakların dağıtılmasında yapılacak işlemler bir lütuf olarak değil, hakkın sahibine teslimi olarak değerlendirilmelidir.

Model önerisinin uygulamaya verilmesi ve sistemin kullanılmaya başlamasından sonra ortaya çıkacak verilerden elde edilecek geri dönüşler ile bu model önerisinin daha da geliştirilmesi sağlanabilir. Sistemin geliştirilmesine temel teşkil edecek bu doktora tezi, bu alanda çalışacak akademisyen ve araştırmacılar için yeni çalışmalar yapılmasına cesaret verecek ve öncülük edecektir.

KAYNAKÇA

- Akşin, S. vd. (1988). Türkiye Tarihi 3: Osmanlı Devleti 1600-1908. Yayın Yönetmeni: Sina Akşin, Cem Yayınevi. s.126.
- Alper, Y. vd. (2013). Türkiye’de Gazi ve Şehit Ailelerine Sağlanan Sosyal Haklar ve Gazi ve Şehit Aileleri Bilgi Bankası Oluşumunun Sağlanmasında Batman İli Örneği. Sosyal Güvenlik Dergisi, ISSN:2146-4839, Haziran 2013, Cilt 3, Sayı 2, Sayfa 110-149.
- Alper, Y. vd. (2015). Tamamlayıcı Emeklilikte “Bir Başarı Öyküsü” OYAK. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. I.Basım. Yayıncılık Matbaacılık. İstanbul. s.142.
- Altan, Ö.Z. (2007). *Sosyal Politika*. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No:1477, Açık Öğretim Fakültesi Yayını No:900, Eskişehir, s.14.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı [ASHB]. *Tarihçe*. Şehit Yakınları ve Gaziler Dairesi Başkanlığı. <http://sehityakinlari.aile.gov.tr/hakkimizda/tarihce> (Erişim Tarihi: 29.02.2016)
- ASHB, (2012), *2013-2017 Strateji Planı*, s.93-98.
- Arlı, M. ve Nazik, H. (2001). *Bilimsel Araştırmaya Giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Arısoy, A. ve Korkmaz, A., (2018), Şehit Yakını ve Gazilere Uygulanan Sosyal Politikalara Yönelik Halkın Algı ve Tutumlarının Araştırılması: Burdur İli Kent Merkezi Örneği. HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi. Cilt: 7 Yıl: 7 Sayı:19 (2018/3). ISSN: 2147-3668 (Erişim Tarihi: 11.12.2022 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/615093>)
- Atar, F. (2010). *İslam Ansiklopedisi*. Türkiye Diyanet Vakfı. 38.Cilt. İstanbul. Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi. s.431.
- ATEŞ, N.E., (2019), Sosyal Destek ve Dini Başa Çıkma: Şehit Aileleri ve Gaziler Örneği, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 7, Sayı 1, 2019, 73-100.
- Aytekin, H. (2006). *1914-1924 Yılları Arasında Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Eğitimleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul. s.51.
- Baloğlu, B., (2006), *Hipotez ve Varsayım Birbirlerinin Yerine Kullanılabilir Mi?* İktisat Fakültesi Sosyoloji Konferansları, ss.125-129.
- Baltacı, A., (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme, Bitlis Eren Üniversitesi SBE Dergisi, Cilt:7, Sayı 1, 231-274.

- Barrandon, T. (2014). Pensions Militaires D'invalidité Et Des Victimes De La Guerre (CPMIVG), La Caisse Nationale Militaire De Sécurité Sociale (CNMSS). *Livret Pratique Soins Médicaux Gratuits*. Edition Novembre 2014. CNMSS/DSMG TSA 41 001 83090 Toulon cedex 9. p.1-19.
- Başaran, Y.K., (2017), “Sosyal Bilimlerde Örneklem Kuramı”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 47, Haziran 2017, s. 480-495.
- Başçılar, M. (2017). *Malul Terör Gazilerinin Sosyal Destek ve Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi*. Hacettepe Üniversitesi SBE. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Bayraktar, L., (2007). Ahilik ve Ahlak, II. Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri. ed. M. Fatih Köksal, Ahi Evran Üniversitesi Ahilik Kültürünü Araştırma Merkezi Yayınları. Kırşehir. s.89-94.
- Birgün İnternet Gazetesi, Acarer, 13 Eylül 2015.
- Bostancı, Y. (2005). Yargı Kararları Işığında Vazİfe Malullüğü Kavramı. *Kamu-İş İş hukuku ve iktisat Dergisi*, Cilt 8 (Sayı 1). <http://www.kamu-is.org.tr/dergiler.html> (Erişim Tarihi: 06.03.2016).
- Boone, H.N. ve Boone, D.A., (2012), *Analyzing Likert Data*, Journal of Extension, April 2012, Volume 50 Number 2, s.1-5. Article Number 2TOT2. https://joe.org/joe/2012april/pdf/JOE_v50_2tt2.pdf (Erişim Tarihi: 03.03.2019)
- Bukan, M., (2019), *Bir Sosyal Uygulama Olarak 112 Acil Çağrı Merkezi: Yalova İli Örneği*, Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yalova.
- Burdett H. at al. (2012). *Are You a Veteran?* Understanding of the Term “Veteran” among UK Ex-Service Personnel. *Armed Forces & Society* 00(0). p.1-2. <http://www.journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0095327X12452033> (Erişim Tarihi: 01.01.2018)
- Caisse Nationale d'Assurance Vieillesse [CNAV]. (2016). Vos Droits à La Caisse d'Assurance Nationale 2016. Indemnités Pour Les Victimes d'acte Terroriste. *Ministre Des Affaires Sociales et des Services Sociaux*. La Brochure. Arvil 2016. s.11.
- Clarke, M. ve Dorn, A., (2015), *Armed Forces pension arrangements Scheme Actuary's Report on Valuation as at 31 March 2012*, 24 February 2015, Government Actuary's Departmant, s.25.
- Clason, D.L. ve Dormody, T.J., (1994), Analyzing Data Measured by Individual Likert-Type Items. *Journal of Agricultural Education*, Volume 35, No. 4, 31-35.
- Carifio, J. ve Perla, R., (2008), Resolving the 50 Year Debate around Using and Misusing Likert Scales. *Medical Education*, V.42, Issue 12, December 2008, s.1150-1152.

- Christensen, L.B. vd. (2015). *Araştırma Tipleri Desen ve Analiz* (Çev. Ed. A. Aypay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Code of Federal Regulations [CFR]. *Public Law 95-202*. Title 38. Chapter I. Part 3. <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-91/pdf/STATUTE-91-Pg1433.pdf> (Erişim Tarihi: 11.12.2017)
- Creswell, J. W. (2013). *Research Design: Qualitative, Quantitative, And Mixed Methods Approaches*. New York: Sage.
- Çelik, A., (2020), Birinci Büyük Millet Meclisi Döneminde Şehit Yakınlarına Yönelik Yardım Politikaları. *Belgi Dergisi*. Pamukkale Üniversitesi. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi. Araştırma Makalesi. DOI:10.33431/belgi.746984. Sayı 20 (Yaz 2020/II), s.2243-2264.
- Çiftçi, M. (2011). Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Özel Mülkiyet ve Yapısal Özellikleri, *Turkish Studies*, Volume 6/3, Summer 2011, s.623-644. http://uvf.ulakbim.gov.tr/uvf/index.php?cwid=9&vtadi=TSOS&c=iparadigms&ano=143892_7ab52658e5a9cef82188064e1b71e07e (Erişim Tarihi: 07.07.2018)
- Dandeker, C. at al. (2006), *What's in a Name? Defining and Caring for "Veterans": The United Kingdom in International Perspective*. *Armed Forces and Society* 32. 2 (2006). p.162-163.
- Demirezen, S., (2013). *İnşa Edilerek Türk Silahlı Kuvvetlerine Bağışlanan Merkezler*. TSK Elele Vakfı Dergisi Yıl:1, Sayı:1, Nisan 2013, s.5-6.
- Demiryürek, M., (2007). 1897 Türk-Yunan Savaşı'nın Servet-i Fünun ve Kokonoz-Akbaba Gazetelerine Yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. Sayı 7, Güz/2007, s.123-141.
- Department of Veterans Affairs [DVA]. (2010). *Driver Rehabilitation For Veterans With Disabilities Program*. VHA Handbook 1173.16 January 4. p.1-3.
- Develioğlu, F. (1982). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara, s.690.
- Dinçkol, E., (2017). *Harp ve Vazife Malulleri ile Şehitlerine Yönelik Tazminler*. Dokuz Eylül Üniversitesi SBE. İzmir.
- Duran, S. ve Ünsal, G., (2014). Çankırı İlindeki Şehit Aileleri ve Malul Gazilerin Psikolojik Dayanıklılık ve Depresif Durumlarının Belirlenmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. Cilt 5. Sayı 2. Nisan 2014. s.158-163.
- Durmuş, M., (2020). Siyasal-Kültürel Türk(İye) İslam'ı " Toplum Haritasında Üç Kuşak Şehitlik-Gazilik Kök Paradigması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, s.6.
- DVA. (2015). *VA Financial Policies and Procedures International Travel*. Volume XIV. Chapter 6. August 2015. p.22.

- Er, F., (2022), Posttravmatik Stres Bozukluğu (PTSB) Tanısı Almış Malûl Gazi Asker ve Eşlerinin Travma Deneyimleri ve Aile Dayanıklılığı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Erzincanlı, Y., (2020), *Türkiye'de Şehit Yakınları, Gazi ve Gazi Yakınlarına Uygulanan Sosyal Politikalar: Erzurum İli Örneği*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Ertuğ, B., (2022), *Türkiye'de Gazilerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve İlişkili Faktörlerin İncelenmesi: Bir sistematik derleme çalışması*, MEF Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Federal Register 14018, April 4, 1978. <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CFR-1998-title38-vol1/pdf/CFR-1998-title38-vol1-sec3-461.pdf> (Erişim Tarihi: 20.11.2022).
- Federal Register 20727, May 8, 1996. <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CFR-1998-title38-vol1/pdf/CFR-1998-title38-vol1-sec3-461.pdf> (Erişim Tarihi: 20.11.2022).
- Federal Register 21713, April 11, 2013, Vol.78, No.70. <https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2013-04-11/pdf/2013-08531.pdf> (Erişim Tarihi: 20.11.2022).
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. and Hyun, N. (2012). *How to Design and Evaluate Research in Education*. NY: McGraw-Hillbook company.
- Genelkurmay Başkanlığı (2015). *Sosyal Haklar Broşürü*. Genelkurmay Personel Başkanlığı. Şubat 2015, s.16.
- Glaser, B. ve Strauss, A., (1967), *The Discovery of Grounded Theory*, Strategies for Qualitative Research, Aldine de Gruyter, New York, s.45.
- Göçer, F., (2003). *II. Abdülhamit Döneminde Bir İane Örneği: 1897-1898 Yılı Şehit Çocukları ve Malûl Gazileri İanesi*. Ankara Üniversitesi SBE. Ankara.
- Guevara E.B. ve Mendias E.L., (2002), *A comparative analysis of the changes in nursing practices related to health sector reform in five countries of the Americas*, Revista Panamericana de Salud Pública, 12:347-353.
- Güneş, R., (1997), Fırsat Maliyeti ve Fırsat Maliyetinin İşletme Yönetimi Kararlarında Kullanılması. Süleyman Demirel Üniversitesi. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Y.1997, S.2(Güz), s.77-94. (Erişim Tarihi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/195235>)
- Gürbüz, B., (2018), İstatistik, Evren ve Örneklem, Ders Notu, https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/105487/mod_resource/content/1/ders%209%20evren%20ve%20orneklem%202.pdf (Erişim Tarihi: 23.06.2023)
- Gürçan, E.C. (2011). 1791 ve 1793 Fransız Anayasaları'na İlişkin Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 13/3, s.191-192.

- Grix, J. (2010). *The Foundations Of Research*. London: Palgrave Macmillan.
- Haan, A. (2007). *Reclaiming Social Policy*. Globalization, Social Exclusion and New Poverty Reduction Strategies. Palgrave Macmillan UK.
- Halil, H., (2018), *İslamda ve Modern Bilimlerde Şehâdet*. Emin Yayınları. Birinci Baskı. ISBN: 978-975-6434-37-6. s.148-149.
- Hava Kuvvetleri Yardımlaşma Derneği [HKYD], (2016). *2016 Yılı Bilgilendirme Brifingi*. 31.12.2016.
- Hazine ve Maliye Bakanlığı [HMB], *İnternet Hizmetleri Kullanımına İlişkin Yetki Verme Formu*. Gelir İdaresi Başkanlığı.
https://intvd.gib.gov.tr/internetvd/html/yetki_formu.html (Erişim Tarihi:12.08.2016)
- HKYD. (2018). *Aylık Üye Aidatı Tespiti*. YRD.DER.:2018/07, 4 Ocak 2018. Ankara.
- Holland, L.B. (2017). *The Armed Forces Compensation Scheme*. House of Commons Library. Briefing Paper. Number CBP07923. 23 March 2017. pp.2-3.
- Hoşoğlu, H., (2005). *Malûl Gazi Subay ve Astsubayların Kariyer Planları ve Çalışma Performansları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- İslam Dünyası, Sayı:15, 1 Ekim 1915, s.231-232.
- İsrail İstanbul Başkonsolosluğu. (Tarihsiz). *Sağlık ve Sosyal Hizmetler*. Sosyal Sigorta, s.161.<http://embassies.gov.il/istanbul/AboutIsrael/HealthSocialServices/Documents/saglik.pdf> (Erişim Tarihi: 25.07.2017)
- James, C. (1810). *A New and Enlarged Military Dictionary*, in French and English. Vol.II, Third Edition, Military Library, Near Whitehall. p.554.
<https://books.google.com.tr/books?id=-l0UAAAAQAAJ&printsec=frontcover&hl=tr> (Erişim Tarihi: 03.01.2018)
- Jandarma Genel Komutanlığı [J.Gen.K.], 2009. *Şehit Yakınlarına Sağlanan Haklar Broşürü*. Mart 2009.
- Karabulut, C., (2017). *Türkiye'de Gazilere ve Şehit Ailelerine Yönelik Uygulanan Sosyal Politikalar: Yalova İli Örneği*. Yalova Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yalova.
- Kerlinger, F.N. ve Lee, H.B. (1999). *Foundations Of Behavioral Research*. New York: Harcourt College Publishers.
- Koray, M. (2005). *Sosyal Politika*. İmge Kitapevi. 2.Baskı. Ankara. s.28.
- Köleoğlu, Y., (2009). *Gazilere Yönelik Amerika Birleşik Devletleri-Türkiye Karşılaştırmalı Sosyal Politika Uygulamaları*. Sakarya Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya.

- Köleoğlu, Y., Karataş S. ve Namal M.K., (2013). Türkiye’de Gazi ve Şehit Ailelerine Sağlanan Sosyal Haklar ve Gazi ve Şehit Aileleri Bilgi Bankası Oluşumunun Sağlanmasında Batman İli Örneği. *Sosyal Güvenlik Dergisi*. Haziran 2013. Cilt 3. Sayı 2. ISSN:2146-4839. s.110-149.
- Kurum, C. (2015). Modern Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Kuruluşu: Askeri Tekaüt Sandığı (1866). Trakya Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Edirne.
- Marshall, M. N. (1996). Sampling For Qualitative Research. *Family Practice*, 13(6), 522-526.
- Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi [MMZC], 1914, Devre 3, Cilt 1, İçtima Senesi 1, s. 318-319
- MMZC, 1914, Devre 3, Cilt 1, İçtima Senesi 2, s. 212; Meclisi Ayan Zabıt Ceridesi, Devre 3, Cilt 2, İçtima Senesi 2, s. 415.
- MMZC, 1914, Devre 3, Cilt 3, İçtima Senesi 3, s. 246-250; Meclisi Âyan Zabıt Ceridesi, Devre 3, Cilt 2, İçtima Senesi 3, s. 433-435.
- Millî Kütüphane Arşivi [MKA], *Tanin*, 5 Haziran 1331 (Hicri Takvim). s.1.
- Millî Savunma Bakanlığı [MSB], (2015). *MSY 439-1 (B) Millî Savunma Bakanlığı Şehitlik Yönergesi*. Genelkurmay Basımevi, Ankara.
- MKA, Takvim-i Vakayî, 4 Haziran 1915, No: 2192.
- Mullard, M. and Spicker, P. (1998). *Social Policy in a Changing Society*. London: Routledge, s.99.
- Murphy, C. (2017). *Support for UK Veterans*. Briefing Paper. House of Commons Library. Number 7693, 4 July 2017.
<http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7693/CBP-7693.pdf> (Erişim Tarihi: 03.12.2017)
- Nalcıoğlu, B.U. (2013). Osmanlı’da muhalif basının oluşumu, (Birinci baskı). İstanbul: Yeditepe Yayınları, s.47.)
- National Insurance Institute of Israel [NII]. (2012). *Victims of Hostile Actions*. Chapter 3. Article 8/A. [https://www.btl.gov.il/EnglishHomepage/Publications/AnnualSurvey/2012/Documents/Victims of Hostile.pdf](https://www.btl.gov.il/EnglishHomepage/Publications/AnnualSurvey/2012/Documents/Victims%20of%20Hostile.pdf) (Erişim Tarihi: 02.05.2017)
- New Zealand Defence Force [NZDF]. *Update On Review Of The Operation Of The Veterans Support Act*. News. September 2017. p.1.
- Nurdoğan, A.K., (2018), *Şehit Yakınları ve Gazilere Sağlanan Desteklerin Sosyal Dışlanma Algısı ve Yaşam Kalitesinin İncelenmesi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Isparta.
- Nurdoğan, A.K. ve Öztürk M., (2018), *Şehit Yakınları ve Gazilerin Sosyal Dışlanmışlık Algısı ve Yaşam Kalitesi*, DergiPark Araştırma Makalesi, Yıl 2018, Cilt 4, Sayı 7,

(<https://dergipark.org.tr/tr/pub/isvehayat/issue/39748/413529>
26.03.2023)

Erişim Tarihi:

- OECD. (2005b). *OECD International Platform On Terrorism Risk Insurance*. Israel-Terrorism Risk Insurance Programme. s.1.
- Okur, Y. (1996). *Darüleytamlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. 19 Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Samsun. s.57-59.
- Ordu Yardımlaşma Kurumu [OYAK], (2017). *2016 Faaliyet Raporu*. Başlıca Finansal Göstergeler. Üye Sayısı, Zorunlu (Yasal) Yardımlar, Maluliyet Yardımı. s.132-136.
- Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2005a). *Policy Issues in Insurance Terrorism Risk Insurance in OECD Countries*. No 9. p.280.
- OYAK, (2018). Üye Bülteni.
- Önce, S., Onay, A. ve Yeşilçelebi, G., (2015). *Corporate Sustainability Reporting and Situation In Turkey*. Journal of Economics, Finance&Accounting-JEFA (2015), Vol.2 Issue (2). ISSN: 2148-6697. s.230-252. (Erişim Tarihi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/374695>)
- Örücü, Y., (2019), *Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Asker Kişilerin Vazife Malullüğü Sigortası*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Özger, Y. (2011). *Osmanlı Ordusunda Emeklilik Sistemi ve Askeri Tekâüd Sandığı (1865-1923)*. İstanbul: İQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Özkul, M., (2019), *Psikososyal destek elemanlarının algılanan sosyal destek ile yaşadıkları ikincil travmatik stres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- OYAK, (2018). *Üye Bülteni*. Rakamlarla OYAK. Sayı:4, Şubat 2018. Mersis No:0645003428900012. Ankara.
- Öktem, Ü. (2005). Fenomenoloji ve Edmund Husserl'de Apaçıklık (Evidenz) Problemi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*. 45,1, 27-55.
- Özdemir, İ., (2003), “Osmanlı Toplumunda Çevre Anlayışı”, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, s.638.
- Özger, Y. (2011). “Tanzimat Sonrası Osmanlı Kara Ordusunda Emeklilik İşlemlerine Dair Yapılan Düzenlemeler ve 1881 Tarihli Tekâüt Kanunnamesinin Tahlili”, Konya, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 201-237.
- Pakalın, M.Z. (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. C.III, İstanbul. s. 318.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, çev.). Ankara: Pegem Akademi.

- Pitman, M.A. ve Maxwell, J.A., (1992). *Qualitative approaches to evaluation: Models and methods*. In M. D. LeCompte. W. L. Millroy, & J. Preissle (Eds.), New York: Academic Press.
- PTT Genel Müdürlüğü. (2009). *İstiklal Harbinde PTT*. Ankara. s.35.
- Pulhan, A.N. (1978). *Türk Pulları Kataloğu*. s.46-47.
- Pural, H., (2022), *Gazilerin Yaralanma Sebepleriyle Hayata Katılımları Arasındaki İlişkinin Araştırılması*, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Ritchie, J. vd. (2006). *Designing and Selecting Samples*. Qualitative Research Pratise A Guide for social science student and researshers. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Sabah Gazetesi, 21 Ocak 2018. www.sabah.com.tr (Erişim Tarihi:21.01.2018)
- Sarı, E. (2018). *Şehit Ailelerinin Yas, Duygulanım Şiddeti, Sosyal Bozulma ve PTSSB Düzeyleri ile Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Tarsus Örneği*, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sav, Ö. (2009). İngiliz Anayasa Reformu. *Ankara Barosu Dergisi*. Yıl:67, (Sayı:4), Güz 2009, s.135.
- Seyyar, A. (2015). Şehit Yakınlarına Manevî Sosyal Hizmet Uygulamaları. *30 Nisan-01. Mayıs 2015 3.Ulusal Sosyal Hizmet Öğrenci Kurultayı*. Sosyal Hizmet Öğrenci Birliği Derneği. İstanbul. s.88-89.
- Seyyar, A. ve Köleoğlu, Y., (2011). *Sosyal Politikalar Açısından Gaziler ve Şehit Aileleri*. Lalezar Kitapevi. Ankara.
- Shinseki, E.K., (tarihsiz), FY 2014-2020 Strategic Plan. Secretary of Veterans Affairs. Department of Veterans Affairs, p.15-37.
- Sommer, H. (2003). *Providing Compensation for Harm Caused by Terrorism: Lessons Learned in the Israeli Experience*. Indiana Law Review. p.335-351.
- Soykut, R. (1971). *Orta Yol Ahilik*. Günel Matbaacılık T.A. Ankara
- Sosyal Güvenlik Kurumu [SGK], (2017). *SGK Tarafından Şehit, Harp ve Vazife Malüllerinin Çocuklarına Ödenen Eğitim ve Öğretim Yardımı Bugün Ödeniyor*. Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği. http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/merkez-teskilati/danisma_birimleri/basin_ve_halkla_iliskiler_musavirligi/anasayfa_duyurular/duyuru_20170927 (Erişim Tarihi: 28.01.2018)
- SGK (2017), *Emekli, Vazife Malulü, Dul veya Yetim Aylığı Alanların Maaşlarına Ait Ocak 2017 Zam Farklarının Ödenmesi*. Basın Bülteni. Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği. 26.01.2017.

- Sunal, 2011, *Sosyal Politika: Sosyal Adalet Açısından Kuramsal Bir Değerlendirme*, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 66, No.3, s.285-288.
- Şafak, N., (2013), *Darüleytamda Çocuk Olmak: On Çocuk On Portre*. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, Sayı:2, Yıl:2013/Güz, s.261-283.
- Şahin Ş., (1998). *Ertuğrul Faciası ve Şehit Ailelerine Bağlanan Maaş*. Tarih ve Toplum Dergisi, 17-20.
- Takvim-i Vekayi, 6 Şubat 1335 (Hicri Takvim).
- Talas, C. (1992). *Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi*. Bilgi Yayınevi. Ankara. s.38.
- Talas, C. (1997). *Toplumsal Ekonomi*. İmge Kitapevi. Ankara. s.53-54.
- Tekindal, M. & Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Fenomenolojik Yaklaşımın Kapsamı ve Sürecine Yönelik Bir Derleme, *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 20 (1), 153-182.
- Tezbaşaran, A.A. (2008). *Likert Tipi Ölçek Hazırlama Kılavuzu*. e-kitap. Üçüncü Sürüm. s.49. ISBN:975-9756-08-5.
- Tokol A. ve Alper Y. (2015). *Sosyal Politika*. Dora Basım Yayın. 6.Baskı. s.223.
- Tonta, A., (2009), Betimleme Yöntemi, s.16, (Erişim Tarihi: 26.03.2023 <https://genderi.org/betimleme-yontemi-yasar-tonta-hu-bby.html>)
- Toplumsal Tarih Dergisi, Eylül 2013, Sayı: 237.
- TSK Mehmetçik Vakfı. (2012). *30.Yıl Özel Yayını*. Dumat Ofset. Ankara. s.29.
- Turgut, T. (2014). *Osmanlı Posta Düzeninin Ana Hatları*. Türk Filateli Akademisi. <http://turkfilateliakademisi.org/index.php/osmanli-posta-duzeninin-ana-hatlari/> (Erişim Tarihi: 02.10.2016)
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], (2016), “Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması”, Haber Bülteni, Sayı: 21779, 18.08.2016, Ankara. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21779> (Erişim Tarihi: 30.10.2018)
- TÜİK, (2017), “Sabit Telefon, Cep Telefonu ve İnternet Abone Sayısı”, İstatistiksel Tablolar. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1580 (Erişim Tarihi:30.10.2018)
- Türkmen, Z. (2009). *Vatandaşlık Bilgisi*. Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi. 2.Baskı. Ankara. s.76.

- Türkmen, Z., (2014). *1914'ten 2014'e 100'üncü Yılında Birinci Dünya Savaşı'nı Anlamak*. Harp Akademileri Komutanlığı, Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, Uluslararası Sempozyum, 20-21 Kasım 2014, İstanbul, s.287
- Uğurlu, T., (2021), *Malulen Gazi Olma Durumu ile Aile Sisteminin Etkileşimi: Türkiye Harp Malulü Gaziler, Şehit Dul ve Yetimleri Derneği Örneği*, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane.
- United Kingdom Ministry of Defence [UKMD]. (2011). *Definition of the Armed Forces Community. The Armed Forces Covenant. Published by the Defence UK*. Produced by DMC Secreteriat Graphics. p.4.
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/49469/the_armed_forces_covenant.pdf (Erişim Tarihi: 30.12.2017)
- UKMD. (2016a). *Annual Population Survey: UK Armed Forces Veterans residing in Great Britain*. Published 13 October 2016, p.4.
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/559369/20161013_APS_Official_Statistic_final.pdf (Erişim Tarihi: 02.12.2017)
- UKMD. (2016b). *What Is CIC(O)? A Guide to The Criminal Injuries Compensation (Overseas) Scheme for Claimants and Their Representatives*. Levels of Compensation. 03/16. p.2.
https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/507473/CICO_Leaflet.pdf (Erişim Tarihi: 11.12.2017)
- UKMD. (2016c). *UK Armed Forces Compensation Scheme Biannual Statistics 6 April 2005 to 30 September 2016*. Published: 8 December 2016. p.14.
- UKMD. (2017). *Who is a veteran in the UK*. Veterans Key Facts, p.2.
<https://www.armedforcescovenant.gov.uk/wp-content/uploads/2016/02/Veterans-Key-Facts.pdf> (Erişim Tarihi: 02.12.2017)
- Ünal, U. (2006). *Sultan Abdulaziz Devri Osmanlı Kara Ordusu (1861-1876)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. s.119.
- Ünal, U. (2008). *Sultan Abdulaziz Devri Osmanlı Kara Ordusu (1861-1876)*. Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara, s.99-100.
- Ünlü, M. (2003). *Osmanlıdan Cumhuriyete Şehit Aileleri (1875-1923)*. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, Mart 2003, Cilt:11, No:1, s.215-232.
- Veterans' Affairs, [VA], *Weekly Compensation for Spouse, Partner, Child and Dependant*. Version 5.0. November 2022. New Zealand. pp.1-19.
- Veterans Benefits Affairs [VA]. (2006). *Servicemembers' and Veterans' Group Life Insurance Handbook*. H-29-98-1. Revised: March, 21, 2006. Washington, DC 20420. p.8.

- Wade, M. and Maljević A. (2009). *A War on Terror?: The European Stance on a New Threat, Changing Laws and Human Rights Implications*. Springer New York Durdrecht Heidelberg London, "Chapter 6, Victims of Terrorism Policies: Should Victims of Terrorism Be Treated Diffirently?", Hans-Jörg Albrecht and Michael Kilchling, ss.233-234.
- Wilson, A. (2015). A guide to phenomenological research. *Nursing Standard*, 29(34),38-43. (Erişim Tarihi: 01.02.2023 <https://doi.org/10.7748/ns.29.34.38.e8821>)
- Yalçın, B., (2018), *Algılanan Örgütsel Destek ve Sosyal Desteğin Yaşam Tatminine Etkisi: TSK Mensubu Rütbeli Gaziler Üzerine Bir Araştırma*, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Yağlı, N., (2020), Türkiye’de Şehit Yakınlarını Konu Edinen Eserlerin Meta-Sentez Çalışması il Değerlendirilmesi. Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (PAUİFD), 7 (2) 2020, s.1648-1670. e-ISSN: 2148-4899. (Erişim Tarihi: 11.12.2022 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1350315>)
- Yeşilkanat, S., (1999). *Olağanüstü Hal Bölgesinde Askerlik Yapan ve Organ Kaybı Yaşayan Malul Gazilerin Psikososyal Tepkilerinin İncelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- Yıldırım, A., (2021), Gazilik: Maluliyet Sonrasında Sosyal Kimliği Yeniden İnşa Etme Süreci, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, M.S., (2000). *93’üncü Bileşim, 11.5.2000, Oturum:2*, TBMM Tutanak Dergisi, Cilt:32, 21.Dönem, 2.Yasama Yılı, s.417.
- Yıldız, S., (2017). Sosyal Bilimlerde Örnekleme Sorunu: Nicel ve Nitel Paradigmalarından Örnekleme Kuramına Bütüncül Bir Bakış. *Kesit Akademi Dergisi*. Yıl: 3, Sayı:11, Aralık 2017, ISSN:2149-9225, s. 421-442.
- Yılmaz, F.Y. (2004). *Malul Gazilerin Gazi ve Gazilik Kavramına Bakışı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü (SAVBEN). s.100.
- Yiğittir, S. ve Bal, M.S. (2013), Sosyal Bilgiler Dersinde Karakter Eğitimi. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi. s.239-259.
- Yorgun, S., (2013). Sosyal Politika Açısından 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu. *Çalışma ve Toplum Dergisi*. 2013/4. s.359.
- Yüksel, B. (2016). Sosyal Politika Sorunlarına Çözüm Aracı Olarak Ahilik. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2 (2), 488-500. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/389832> (Erişim Tarihi: 19.03.2018)

İnternet kaynakları:

- http-1:** <http://www.dictionary.com/browse/martyred> (Erişim Tarihi: 17.06.2021)
- http-2:** <http://www.dictionary.com/browse/veteran> (Erişim Tarihi: 17.06.2021)
- http-3:** <https://en.oxforddictionaries.com/definition/disabled> (Erişim Tarihi: 18.06.2021)
- http-4:** <http://www.dictionary.com/browse/disabled> (Erişim Tarihi: 17.06.2021)
- http-5:** <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-91/pdf/STATUTE-91-Pg1433.pdf>
(Erişim Tarihi: 17.06.2021)
- http-6:** <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-74/pdf/STATUTE-74-Pg162-2.pdf>
(Erişim Tarihi: 17.06.2021)
- http-7:** <https://www.va.gov/opa/marriage/> (Erişim Tarihi: 19.16.2021)
- http-8:** https://www.va.gov/HISTORY/VA_History/Overview.asp (Erişim Tarihi: 19.06.2021)
- http-9:** <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/Geo6/12-13-14/45/contents> (Erişim Tarihi: 01.01.2022)
- http-10:** <https://www.va.gov/opa/vetsday/vetdayhistory.asp> (Erişim Tarihi: 05.03.2022)
- http-11:** <https://www.va.gov/outreach-and-events/events/50848/> (Erişim Tarihi: 17.06.2021)
- http-12:** <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/STATUTE-102/pdf/STATUTE-102-Pg2635.pdf>
(Erişim Tarihi: 30.11.2022)
- http-13:** <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-33290341> (Erişim Tarihi: 02.04.2022)
- http-14:** <https://www.va.gov/opa/marriage/> (Erişim Tarihi: 02.04.2022)
- http-15:** https://www.va.gov/about_va/vahistory.asp (Erişim Tarihi: 05.03.2022)
- http-16:** https://www.va.gov/vetdata/docs/SpecialReports/Veterans_by_State.xlsx
(Erişim Tarihi: 22.03.2022)
- http-17:** <https://www.va.gov/budget/docs/summary/fy2023-va-budget-in-brief.pdf>
(19.11.2022)
- http-18:** <https://www.benefits.gov/benefit/284> (Erişim Tarihi: 19.11.2022)
- http-19:** <https://www.va.gov/disability/survivor-dic-rates/> (Erişim Tarihi: 20.11.2022)
- http-20:** <https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2013-04-11/pdf/2013-08531.pdf>
(Erişim Tarihi: 20.11.2022)
- http-21:** <https://www.govinfo.gov/content/pkg/CFR-1998-title38-vol1/pdf/CFR-1998-title38-vol1-sec3-461.pdf> (Erişim Tarihi: 20.11.2022)

- http-23:** <https://www.benefits.va.gov/compensation/> (Erişim Tarihi: 29.01.2022)
- http-24:** <https://www.va.gov/disability/compensation-rates/special-benefit-allowance-rates/> (Erişim Tarihi: 20.11.2022)
- http-25:** https://www.benefits.va.gov/COMPENSATION/resources_comp01.asp (Erişim Tarihi: 29.01.2022)
- http-26:** https://www.benefits.va.gov/COMPENSATION/resources_comp02.asp (Erişim Tarihi: 29.01.2022)
- http-27:** https://www.va.gov/recovery/Implementing_the_Recovery_Act.asp (Erişim Tarihi: 20.11.2022)
- http-28:** https://www.va.gov/recovery/Implementing_the_Recovery_Act.asp (Erişim Tarihi: 05.03.2022)
- http-29:** <https://www.va.gov/directory/guide/division.asp?dnum=1> (Erişim Tarihi: 19.06.2022)
- http-30:** http://www.benefits.va.gov/warms/docs/Regs/38CFR/BookI/Part17/s17_149.doc (Erişim Tarihi: 19.06.2022)
- http-31:** <https://www.ptsd.va.gov/> (Erişim Tarihi: 05.03.2022)
- http-32:** <https://www.va.gov/opa/pressrel/pressrelease.cfm?id=1352> (Erişim Tarihi: 05.03.2022)
- http-33:** https://www.va.gov/vhapublications/ViewPublication.asp?pub_ID=2354 (Erişim Tarihi: 30.05.2022)
- http-34:** <https://www.va.gov/opa/pressrel/pressrelease.cfm?id=2833> (Erişim Tarihi: 30.05.2022)
- http-35:** https://www.va.gov/opa/publications/benefits_book/benefits_chap01.asp (Erişim Tarihi: 16.03.2022)
- http-36:** <https://www.vets.gov/education/gi-bill> (Erişim Tarihi: 16.03.2022)
- http-37:** <http://www.benefits.va.gov/homeloans/adaptedhousing.asp> (Erişim Tarihi: 19.03.2022)
- http-38:** <http://www.benefits.va.gov/homeloans/adaptedhousing.asp> (Erişim Tarihi: 19.10.2022)
- http-39:** http://www.benefits.va.gov/benefits/infographics/special_adaptive_housing.html#sthash.KbbqMpWV.dpbs (Erişim Tarihi: 20.03.2022)
- http-40:** <http://www.benefits.va.gov/compensation/claims-special-auto-allowance.asp> (Erişim Tarihi: 20.11.2022)
- http-41:** <http://statesidelegal.org/about-us> (Erişim Tarihi: 10.12.2021)
- http-42:** <https://www.veteranscrisisline.net/> (Erişim Tarihi: 10.12.2021)

- http-43:** <http://www.benefits.va.gov> (Erişim Tarihi: 12.03.2022)
- http-44:** <https://data.bls.gov/pdq/SurveyOutputServlet> (Erişim Tarihi: 20.11.2022)
- http-45:** <https://www.vets.gov/employment/> (Erişim Tarihi: 15.03.2022)
- http-46:** <https://www.benefits.va.gov/VOCREHAB/VREratesFY23.asp> (Erişim Tarihi: 20.11.2022))
- http-47:** <http://www.gazihaber.com/haber/299/baska-ulkelerin-gazileri.html> (Erişim Tarihi: 17.09.2021)
- http-48:** www.veterans-uk.info (Erişim Tarihi: 02.01.2022)
- http-49:** <https://www.gov.uk/government/policies/armed-forces-covenant> (Erişim Tarihi: 04.04.2022)
- http-50:** <https://www.gov.uk/government/groups/veterans-welfare-service> (Erişim Tarihi: 04.04.2022)
- http-51:** <https://www.gov.uk/guidance/pensions-and-compensation-for-veterans> (Erişim Tarihi: 06.04.2022)
- http-52:** <https://www.gov.uk/government/organisations/veterans-advisory-and-pensions-committees-x13/about> (Erişim Tarihi: 06.04.2022)
- http-53:** <https://www.gov.uk/apply-needs-assessment-social-services> (Erişim Tarihi: 06.04.2022)
- http-54:** <https://www.gov.uk/government/publications/armed-forces-compensation/armed-forces-compensation-what-you-need-to-know> (Erişim Tarihi: 04.04.2022)
- http-55:** <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7923/CBP-7923.pdf> (Erişim Tarihi: 25.11.2022)
- http-56:** <https://www.gov.uk/guidance/armed-forces-compensation-scheme-afcs#can-i-claim-an-afcs-fast-payment> (Erişim Tarihi: 25.11.2022)
- http-57:** <http://www.nhs.uk/NHSEngland/Militaryhealthcare/veterans-families-reservists/Pages/veterans-menal-health.aspx> (Erişim Tarihi: 08.04.2022)
- http-58:** <https://www.gov.uk/government/news/top-graduates-to-get-up-to-30k-to-train-to-teach-core-subjects> (Erişim Tarihi: 05.04.2022)
- http-59:** <https://www.gov.uk/complain-about-claims-company> (Erişim Tarihi: 06.04.2022)
- http-60:** <http://www.legalombudsman.org.uk/> (Erişim Tarihi: 06.04.2022)
- http-61:** <http://www.le-dictionnaire.com/definition.php?mot=veteran> (Erişim Tarihi: 28.11.2022)

- http-62:** <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/v%C3%A9t%C3%A9ran/81743> (Erişim Tarihi: 28.11.2022)
- http-63:** <http://dictionnaire.sensagent.leparisien.fr/v%C3%A9t%C3%A9ran/fr-fr/> (Erişim Tarihi: 28.11.2022)
- http-64:**
<https://francearchives.fr/findingaid/cf23ceded501339f019bf8f85930f87a42d4f816>
(Erişim Tarihi: 29.11.2022)
- http-65:** <http://www.onac-vg.fr/fr/> (Erişim Tarihi: 29.11.2022)
- http-66:** <https://www.onac-vg.fr/sites/default/files/2018-10/1.%20DE%CC%81PLIANT%20CONJOINT%20 SURVIVANT-BD%20MAJ.pdf> (Erişim Tarihi: 29.11.2022)
- http-67:** <http://www.cnmss.fr> (Erişim Tarihi: 10.04.2022)
- http-68:** <http://www.cnmss.fr/remboursement/remboursement-des-patients/les-soins-medicaux-gratuits-article-l115/que-sont-les-soins-medicaux-gratuits-smg-613.html> (Erişim Tarihi: 10.04.2022)
- http-69:** <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F1677> (Erişim Tarihi: 17.09.2021)
- http-70:** <https://www.btl.gov.il/English Homepage/About/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi: 01.12.2022)
- http-71:** <https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/stations/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi: 02.12.2022)
- http-72:** <https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi: 03.12.2022)
- http-73:** <https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Income%20Support%20Benefit /Pages/Rates%20 of%20Income%20Support%20Benefit.aspx> (Erişim Tarihi: 04.12.2022)
- http-74:** https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Burial_expenses/Pages/default.aspx (Erişim Tarihi: 03.12.2022)
- http-75:** <https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi: 21.07.2022)
- http-76:** <https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Income%20Support%20Benefit/Pages/ default.aspx> (Erişim Tarihi: 21.07.2022)
- http-77:** <https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Work%20Injury%20Insurance/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi: 21.07.2022)
- http-78:** <https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Publications/AnnualSurvey/2012/Documents/Victims%20 of%20Hostile.pdf> (Erişim Tarihi: 02.05.2022)

- http-79:** https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Publications/AnnualSurvey/2015/Documents/skira_English_2015.pdf (Erişim Tarihi: 27.06.2022)
- http-80:** <https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Children/Pages/default.aspx> (Erişim Tarihi: 30.05.2022)
- http-81:** <https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Benefits/Benefits%20for%20Victims%20of%20Hostilities/Families/Benefitandgrants/Pages/Barmitzvah.aspx> (Erişim Tarihi: 30.05.2022)
- http-82:** <https://www.loc.gov/law/help/veterans-benefits-noncitizens/israel.php> (Erişim Tarihi: 27.06.2022)
- http-83:** <https://www.btl.gov.il/English%20Homepage/Publications/AnnualSurvey/2018/Documents/old%20age.pdf> (Erişim Tarihi: 13.12.2022)
- http-84:** <https://dictionary.abadis.ir/fatofa/شهيد/> (Erişim Tarihi: 07.05.2022)
- http-85:** http://www.asredeylam.ir/?module=news&news_id=21412 (Erişim Tarihi: 07.05.2022)
- http-86:** <https://tr.glosbe.com/tr/fa/gazi> (Erişim Tarihi: 07.05.2022)
- http-87:** <http://dictionary.abadis.ir/> (Erişim Tarihi: 07.05.2022)
- http-88:** <http://isaar.ir/vsdgp9eki5arjar!9pre5.4r.html> (Erişim Tarihi: 29.07.2022)
- http-89:** <http://isaar.ir/doc/news/fa/218040/> (Erişim Tarihi: 24.09.2022)
- http-90:** <http://www.dolat.ir/> (Erişim Tarihi: 30.07.2022)
- http-91:** <https://veteransaffairs.mil.nz/a-z/dependants-pension/> (Erişim Tarihi: 31.05.2022)
- http-92:** <http://www.awm.gov.au> (Erişim Tarihi: 17.09.2021)
- http-93:** <https://www.legislation.gov.au/Details/C2018C00154> (Erişim Tarihi: 31.05.2022)
- http-94:** <http://www.dva.gov.au/benefits-and-payments/eligibility> (Erişim Tarihi: 07.08.2022)
- http-95:** <http://clik.dva.gov.au/legislation-library> (Erişim Tarihi: 03.01.2022)
- http-96:** <http://www.vvcs.gov.au/AboutVVCS/history-of-vvcs.htm> (Erişim Tarihi: 06.08.2022)
- http-97:** <https://www.dva.gov.au/benefits-and-payments/income-support> (Erişim Tarihi: 07.08.2022)
- http-98:** <https://www.dva.gov.au/financial-support/payment-rates/rates-disability-compensation-payment-and-war-widowers-pension#disability-compensation-payment-rates> (Erişim Tarihi: 17.12.2022)

- http-99:** <https://www.dva.gov.au/factsheet-mrc04-compensation-payment-rates> (Erişim Tarihi: 17.12.2022)
- http-100:** <https://www.dva.gov.au/financial-support/payment-rates/compensation-payment-rates-mrca#special-rate-disability-pension> (Erişim Tarihi: 17.12.2022)
- http-101:** <https://www.dva.gov.au/providers/dva-health-cards> (Erişim Tarihi: 31.05.2022)
- http-102:** <https://www.dva.gov.au/factsheet-dp13-asbestos-screening-program> (Erişim Tarihi: 31.05.2022)
- http-103:** <https://www.dva.gov.au/providers/pharmacists#pharmnhealthtreatcards> (Erişim Tarihi: 31.05.2022)
- http-104:** <https://www.dva.gov.au/health-and-wellbeing/rehabilitation> Erişim Tarihi: 31.05.2022)
- http-105:** <https://www.dva.gov.au/factsheet-is30-pension-rates-limits-and-allowances-summary> (Erişim Tarihi: 07.08.2022)
- http-106:** <https://www.dva.gov.au/factsheet-hac01-defence-service-home-loans> (Erişim Tarihi: 31.05.2022)
- http-107:** <https://www.dva.gov.au/factsheet-dp60-war-widower-s-pension-and-orphan-s-pension> (Erişim Tarihi: 07.08.2022)
- http-108:** <https://www.dva.gov.au/contact> (Erişim Tarihi: 26.02.2022)
- http-109:** <https://www.dva.gov.au/contact/feedback> (Erişim Tarihi: 26.02.2022)
- http-110:** <https://www.dva.gov.au/health-and-treatment/care-home-or-aged-care/services-support-you-home/household-services> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)
- http-111:** <http://www.nzdf.mil.nz/about-us/veterans/default.htm> (Erişim Tarihi: 05.11.2022)
- http-112:** <http://www.legislation.govt.nz/act/public/2014/0056/60.0/DLM5537774.html> (Erişim Tarihi: 16.12.2022)
- http-113:** <https://www.veteransaffairs.mil.nz/assets/Policy/Surviving-Spouse-or-Partner-Pension-policy.pdf> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)
- http-114:** <https://veteransaffairs.mil.nz/a-z/weekly-compensation-for-families/> (Erişim Tarihi: 28.12.2022)
- http-115:** <https://www.veteransaffairs.mil.nz/a-z/surviving-spouse-or-partner-pension/> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)
- http-116:** <https://www.veteransaffairs.mil.nz/for-clients/payments/payment-rates/survivors-grant-payment-rate/> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)
- http-117:** <https://www.veteransaffairs.mil.nz/for-clients/payments/payment-rates/independence-allowance-payment-rates/> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)

- http-118:** <https://www.workandincome.govt.nz/products/payment-for-one-off-costs/> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)
- http-119:** <https://www.veteransaffairs.mil.nz/for-clients/payments/payment-rates/funeral-expenses-payment-rates/> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)
- http-120:** <http://veteransaffairs.mil.nz/honouring-veterans/cemeteries/> (Erişim Tarihi: 05.11.2022)
- http-121:** <https://www.veteransaffairs.mil.nz/a-z/travel-for-treatment-and-rehabilitation/> (Erişim Tarihi: 05.11.2022)
- http-122:** <https://www.veteransaffairs.mil.nz/a-z/hearing-aids-and-appliances/> (Erişim Tarihi: 05.11.2022)
- http-123:** <https://www.veteransaffairs.mil.nz/a-z/social-rehabilitation/other-aids-and-appliances/> (Erişim Tarihi: 05.11.2022)
- http-124:** <https://www.workandincome.govt.nz/products/a-z-benefits/index.html> (Erişim Tarihi: 05.11.2022)
- http-125:** <http://veteransaffairs.mil.nz/assets/Veterans-Affairs-site-assets/Policy/Vocational-Services-and-Assistance-for-Spouse-or-Partner.pdf> (Erişim Tarihi: 28.12.2022)
- http-127:** <https://www.veteransaffairs.mil.nz/for-clients/payments/payment-rates/other-payments-payment-rates/> (Erişim Tarihi: 21.06.2022)
- http-128:** <https://www.veteransaffairs.mil.nz/a-z/certificate-of-appreciation-and-veterans-pin/> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)
- http-129:** <https://www.workandincome.govt.nz/products/a-z-benefits/index.html> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)
- http-130:** <http://www.spicker.uk/social-policy/socpol.htm#Social%20Policy%20and%20Administratio> (Erişim Tarihi: 23.08.2021)
- http-131:** <https://www.atlasdergisi.com/kesfet/kultur/balkan-gocu-1912-2012-yuz-yillik-surgun.html> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)
- http-132:** <http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 20.03.2022)
- http-133:** <http://sehityakinlari.aile.gov.tr/hakkimizda/tarihce> (Erişim Tarihi: 29.02.2021)
- http-134:** <http://www.oyak.com.tr/TR/kurumsal/tarihce.html> (Erişim Tarihi: 18.01.2022)
- http-135:** <http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 29.07.2022)
- http-136:** http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30861743/3713_ozel_ogrenci_duyuru.pdf/ (Erişim Tarihi: 28.01.2022)
- http-137:** <http://eskiweb.epdk.org.tr/TR/Dokuman/8807> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)

- http-138:** <https://www.gazetevatan.com/ekonomi/2023-tutun-ikramiyesi-ne-zaman-yatacak-2023-tutun-ikramiyesi-ne-kadar-oldu-zam-geldi-mi-2070560> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)
- http-139:** <http://yurtkur.gsb.gov.tr/Sayfalar/2441/2390/GenelBilgiler> (Erişim Tarihi: 03.06.2022)
- http-140:** <https://sgd.sgk.gov.tr/Haber/Detay/Sehit-Cocuklari-Harp-ve-Vazife-Malulleri-Ile-Cocuklarinin-2022-2023-Egitim-Ogretim-Yardimi-Odemeleri-Bugun-Basliyor-2022-10-21-04-18-03> (Erişim Tarihi: 12/01/2022)
- http-141:** <http://www.msb.gov.tr/SehitGazi/icerik/askeri-okullara-oncelikle-alinma-sehit-yakinlari> (Erişim Tarihi: 03.06.2022)
- http-142:** http://www.yok.gov.tr/documents/10279/30861743/3713_ozel_ogrenci_duyuru.pdf/ (Erişim Tarihi: 26.07.2022)
- http-143:** <http://www.msb.gov.tr/SehitGazi/icerik/devlet-memuru-alimlarinda-puan-ayricaligi-sehit-yakinlari> (Erişim Tarihi: 03.06.2022)
- http-144:** <http://www.millipiyango.gov.tr/node/22> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)
- http-145:** <https://www.toki.gov.tr/basvuru-sartlari> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)
- http-146:** <https://www.toki.gov.tr/AppResources/UserFiles/files/Satis/Trabzon/Vakfikebir/ilan.pdf> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)
- http-147:** <https://kulacoglu.av.tr/intifa-hakki/> (Erişim Tarihi:20.02.2022)
- http-148:** <http://alo183.aile.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 27.01.2022)
- http-149:** <https://www.msb.gov.tr/Askeralma/icerik/muafiyet-islemleri> (Erişim Tarihi: 27.11.2022)
- http-150:** <https://sehiyyakinlari.aile.gov.tr/sikca-sorulan-sorular/elektrik-ve-su-ucret-indirimi> (Erişim Tarihi: 02.06.2022)
- http-151:** <https://www.msb.gov.tr/SehitGazi/icerik/devlet-tiyatrolarindan-ucretsiz-yararlanma-3713-sk> (Erişim Tarihi: 05.03.2022)
- http-152:** https://www.muze.gov.tr/tr/kurumsal/muze-ve-orenyerlerine-girislerde-uygulanacak-usul-ve-esaslar-hakkinda-yonerge_22.html (Erişim Tarihi:01.04.2022)
- http-153:** www.oyak.com.tr (Erişim Tarihi: 14.02.2022)
- http-154:** www.tskdv.org.tr (Erişim Tarihi: 14.02.2022)
- http-155:** www.mehmetcik.org.tr (Erişim Tarihi: 14.02.2022)
- http-156:** www.kartal.org.tr (Erişim Tarihi: 14.02.2022)
- http-157:** www.hvkkyarder.org (Erişim Tarihi: 14.02.2022)
- http-158:** www.tskev.org.tr (Erişim Tarihi: 14.02.2022)

- http-159:** www.elele.org.tr (Erişim Tarihi: 14.02.2022)
- http-160:** <https://www.oyak.com.tr/kurumsal/hakkimizda/rakamlarla-oyak/> (Erişim Tarihi: 18.12.2022)
- http-161:** https://online.oyak.com.tr/ONLINE/onlineweb/y_sikca_sorulan_sorular_detay.jsp?baslik_sira=1073 (Erişim Tarihi: 05.12.2022)
- http-162:** https://online.oyak.com.tr/ONLINE/onlineweb/y_hizmetler_detay.jsp?hizmetId=1003 (Erişim Tarihi: 05.12.2022)
- http-163:** https://online.oyak.com.tr/ONLINE/onlineweb/y_hizmetler_detay.jsp?hizmetId=1000 (Erişim Tarihi: 05.12.2022)
- http-164:** <http://www.oyak.com.tr> (Erişim Tarihi: 14.02.2022)
- http-165:** <https://onlineodeme.tskdv.org.tr/DAYVAKOB/> (Erişim Tarihi: 05.12.2022)
- http-166:** <https://www.tskdv.org.tr/tr/yardimlar/yil-yil-yapilan-yardimlar#gallery-1> (Erişim Tarihi: 23.01.2023)
- http-167:** <https://www.tskdv.org.tr/tr/yardimlar/yil-yil-yapilan-yardimlar#gallery-2> (Erişim Tarihi: 23.01.2023)
- http-168:** <https://www.tskdv.org.tr/tr/yardimlar/yil-yil-yapilan-yardimlar#gallery-3> (Erişim Tarihi: 23.01.2023)
- http-169:** <https://www.tskdv.org.tr/tr/yardimlar/yil-yil-yapilan-yardimlar> (Erişim Tarihi: 23.01.2023)
- http-170:** <http://www.mehmetcik.org.tr/tr> (Erişim Tarihi: 28.02.2022)
- http-171:** <https://mehmetcik.org.tr/yardim-cesitleri> (Erişim Tarihi: 05.11.2022)
- http-172:** <http://www.mehmetcik.org.tr/yardim/yardim-yapilan-kisi-sayilari/> (Erişim Tarihi: 28.02.2022)
- http-173:** <http://www.mehmetcik.org.tr/yardim/yardim-plani/> (Erişim Tarihi: 28.02.2022)
- http-174:** <https://mehmetcik.org.tr/yardim-yapilan-kisi-sayilari> (Erişim Tarihi: 05.12.2022)
- http-175:** <http://www.mehmetciksigorta.com.tr/TR,45/mehmetcik-yasam-sigortasi.html> (Erişim Tarihi: 28.02.2022)
- http-176:** <https://mehmetcik.org.tr/yardim-plani> (Erişim Tarihi: 05.12.2022)
- http-177:** <http://www.kartalvakfi.org.tr/> (Erişim Tarihi: 28.02.2022)
- http-178:** <http://www.kartalvakfi.org.tr/guncel-yardim-miktarlari.html> (Erişim Tarihi: 23.01.2023)
- http-179:** <https://www.hvkkyarder.org/bilgilendirme.php> (Erişim Tarihi: 07.12.2022)

- http-180:** <https://www.hvkkyyarder.org/yardim02.php> (Erişim Tarihi: 05.04.2021)
- http-181:** <https://www.hvkkyyarder.org/yardim01.php> (Erişim Tarihi: 07.12.2022)
- http-182:** <https://www.hvkkyyarder.org/bilgilendirme.php> (Erişim Tarihi: 06.12.2022)
- http-183:** <https://www.hvkkyyarder.org/yardim02.php> (Erişim Tarihi: 23.01.2023)
- http-184:** <https://www.hvkkyyarder.org/yardim05.php> (Erişim Tarihi: 07.12.2022)
- http-185:** <https://www.hvkkyyarder.org/yardim03.php> (Erişim Tarihi: 07.12.2022)
- http-186:** <https://www.hvkkyyarder.org/yardim04.php> (Erişim Tarihi: 07.11.2022)
- http-187:** <https://www.hvkkyyarder.org/yardim07.php> (Erişim Tarihi: 07.12.2022)
- http-188:** <http://www.tskev.org.tr/vakif-bilgileri/> (Erişim Tarihi: 28.02.2022)
- http-189:** https://www.tskev.org.tr/uploads/docs/1617267921_tskev-tanitim-konferansi-2020.ppt (Erişim Tarihi: 07.12.2022)
- http-190:** <https://www.tskev.org.tr/tr/kurumsal-indirimler> (Erişim Tarihi: 07.12.2022)
- http-191:** <https://www.tskev.org.tr/tr/hakkimizda/staj-imkanlari> (Erişim Tarihi: 07.12.2022)
- http-192:** <https://elele.org.tr/hakkinda/faaliyetleri/> (Erişim Tarihi: 09.12.2022)
- http-193:** <https://www.aile.gov.tr/syggm/haberler/turkiye-sehit-yakinlari-ve-gaziler-dayanisma-vakfi-odeme-miktarlarini-artirdi/> (Erişim Tarihi: 08.12.2022)
- http-194:** <https://www.turkiyesehitgazivakfi.org/media/1136/vakif-tanitim-videosu.mp4> (Erişim Tarihi: 08.12.2022)
- http-195:** <https://www.turkiyesehitgazivakfi.org/haberler/gazi-ueniversitesi-ile-i%C5%9Fbirli%C4%9Fi-protokolue-imzaland%C4%B1/> (Erişim Tarihi: 08.12.2022)
- http-197:** <http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/saglik/maluliyet-vazife-ve-adi-maluliyet> (Erişim Tarihi: 17.01.2022)
- http-198:** <https://www.alomaliye.com/wp-content/uploads/2022/08/2022-temmuz-2330-sk-ve-667-khk-taban-aylik-tablosu.xlsx> (Erişim Tarihi: 14.01.2022)
- http-199:** <https://www.msb.gov.tr/Personel/icerik/nakdi-tazminat-islemleri> (Erişim Tarihi: 14.01.2023)
- http-200:** <https://www.alomaliye.com/wp-content/uploads/2022/08/sgk-genel-yazi-2330-667-taban.pdf> (Erişim Tarihi: 14.01.2022)
- http-201:** http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/saglik/saglik_hizmetleri/katilim_payi_alinmayacak_haller_saglik_hizmetleri_ve_kisiler (Erişim Tarihi: 31.03.2022)

- http-202:** <http://www.toraks.org.tr/halk/News.aspx?detail=2420> (Erişim Tarihi: 17.01.2022)
- http-203:** <http://giresun.aile.gov.tr/kurumsal/sehit-yakinlari-ve-gazilere-taninan-haklar> (Erişim Tarihi: 01.04.2022)
- http-204:** <http://www.fenerbahce.org/fbmobile/detay.asp?ContentID=57048> (Erişim Tarihi: 01.04.2022)
- http-205:** https://www.oyak.com.tr/tablo/tam_maluliyet.html/ (Erişim Tarihi: 18.12.2022)
- http-206:** www.oyak.com.tr/TR/uyeler/tablolar/oyak-maluliyet-tablosu.html (Erişim Tarihi: 12.08.2021)
- http-207:** http://www.tskdv.org.tr/?islem=paket/sayfaP/sayfa_detay.php&anasayfa_id=25 (Erişim Tarihi: 24.02.2022)
- http-208:** <https://www.tskdv.org.tr/tr/yardimlar/yil-yil-yapilan-yardimlar#gallery-1> (Erişim Tarihi: 06.02.2023)
- http-209:** <https://www.tskdv.org.tr/tr/yardimlar/yil-yil-yapilan-yardimlar#gallery-2> (Erişim Tarihi: 06.02.2023)
- http-210:** <https://www.tskdv.org.tr/tr/yardimlar/yil-yil-yapilan-yardimlar#gallery-3> (Erişim Tarihi: 06.02.2023)
- http-211:** <https://www.mehmetcik.org.tr/yardim-plani?ysclid=lf5qd2jcfq586150686> (Erişim Tarihi: 12.03.2022)
- http-212:** <http://www.mehmetcik.org.tr/yardim/yardim-yapilan-kisi-sayilari/> (Erişim Tarihi: 12.03.2022)
- http-213:** <https://www.mehmetciksigorta.com.tr/index.php/urunlerimiz/17-urunlerimiz/47-mehmetcik-yasam-sigortasi> (Erişim Tarihi: 12.03.2022)
- http-214:** <https://www.kartalvakfi.org.tr/guncel-yardim-miktarlari.html> (Erişim Tarihi: 12.03.2023)
- http-215:** <https://www.hvkkyyarder.org/index.php> (Erişim Tarihi: 12.03.2023)
- http-216:** <https://www.hvkkyyarder.org/yardim05.php> (Erişim Tarihi: 07.03.2022)
- http-217:** https://www.tskev.org.tr/uploads/docs/1617267921_tskev-tanitim-konferansi-2020.ppt (Erişim Tarihi: 13.03.2023)
- http-218:** <https://www.elele.org.tr/hakkinda/tarihce/> (Erişim Tarihi: 27.04.2021)
- http-219:** https://intvd.gib.gov.tr/internetvd/html/yetki_formu.html (Erişim Tarihi: 12.08.2021)
- http-220:** www.sabah.com.tr (Erişim Tarihi: 21.01.2022)
- http-221:** www.t24.com.tr (Erişim Tarihi: 21.01.2022)

- http-222:** http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/kurumsal/istatistik/aylik_istatistik_bilgileri (Erişim Tarihi: 25.01.2022)
- http-223:** <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21779> (Erişim Tarihi: 30.10.2022)
- http-224:** [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587) (Erişim Tarihi: 14.12.2022)
- http-225:** http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=1580 (Erişim Tarihi: 30.10.2022)
- http-226:** [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437) (Erişim Tarihi: 14.12.2022)
- http-227:** <https://www.turkiye.gov.tr/edevlet-istatistikleri?kullanici=Istatistikleri> (Erişim Tarihi: 17.12.2022)
- http-228:** <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (Erişim Tarihi: 17.12.2022)

EKLER

EK-1: Şahadet Belgesi³⁴⁹

Komutanlık Logosu

Şehit Personelinin Fotoğrafı

Şahadet Belgesi

Birliği :
Sınıf ve Rütbesi :
Adı Soyadı :
Baba Adı :
Ana Adı :
Memleketi :
Doğum Tarihi :
Sicili / Terribi :
Askerlik Şubesi :
Şahadetle Sonuçlanan Olayın Özeti :
Şehidin Vasiyeti :

Türk Ordusunun asil bir ferdi olarak, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü uğruna şehit olan ... (personelin sınıfı, rütbesi, adı ve soyadı)'nın hatırası, göstermiş olduğu yiğitlik ve cesaretle Türk milletinin varlığının, birlik ve beraberliğinin ve vatan sevgisinin ölümsüz sembolü olarak sonsuza kadar kalbimizde yaşayacaktır.

..... Komutanı

³⁴⁹ MSB (2015). MSY 439-1 (B) Millî Savunma Bakanlığı Şehitlik Yönergesi. Genelkurmay Basımevi, s.EK-C, Ankara

EK-3: Araştırmaya Gönüllü Katılım Formu

ARAŞTIRMA GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, "**Türk Silahlı Kuvvetleri Personeline Yönelik Şehit, Harp ve Vazife Malulleri ile Yakınlarına Sağlanan Haklar ve Bir Model Önerisi: Ankara Örneği**" başlıklı bir araştırma çalışması olup, şehit ve gazi yakınları ile malullere ilişkin sosyal politikalar çerçevesindeki uygulamalarının Anayasa'nın 10 ve 61'inci maddeleri gereği devletin sosyal sorumluluğu kapsamında hak sahiplerine sağlanan tüm işlemlerin hali hazırda yürütülen faaliyetlerini müracaat esaslı yapıdan, vekâlet/temsilci yapıya dönüştürülmesi, çok sayıda kanun ve diğer mevzuatta yer alan hakların tek bir kaynak altında toplanması, az sayıda bilimsel çalışmalara kaynak oluşturması amacını taşımaktadır. Çalışma, **İsmail IŞIKTAŞ** tarafından yürütülmekte ve sonuçları ile model önerisi şeklinde ortaya konacak ve alan yazında yapılacak çalışmaların gelişimine ışık tutulacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, *anket ve mülakat yöntemi* ile yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- İsmi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz, araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında verilerin bir bölümü yazılı olacak, verilerin bir bölümü için ses kaydı alınacak, elde edilen veriler sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler basılı form/dijital kayıt yöntemi ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz, çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümünden Dahili: /

yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı Adı : İsmail IŞIKTAŞ
Adres :
İş Tel :
Cep Tel :

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.
(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı :
İmza :
Tarih :

EK-4: Veri Toplama Aracı (Görüşme Soruları)

Form No	Hedef Kitle			Statü				Katılımcı Sıra Nu.
1	Ç	E	İ	1	2	3	4	

AİLE ZİYARETİNE GİDEN PERSONEL İÇİN HAZIRLANAN GÖRÜŞME SORULARI

Değerli Katılımcı,

Bu çalışmada, ankete verdiğiniz cevaplar Anadolu Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Doktora programında yapılan Doktora tez çalışması için kullanılacaktır. Elde edilen veriler, bu çalışma dışında, hiçbir yerde kullanılmayacak olup, **ankette kimlik bilgileriniz bulunmayacak ve her anket için bir kod verilecektir**. Bu çalışma sonucunda elde edilecek veriler ile devletin şehit yakınları, harp ve vazife malulleri ile yakınlarına sağladığı sosyal haklardan ne ölçüde yararlandığı tespit edilecektir.

Bu form, **Aile Ziyaretine Giden Personel** için üç bölüm olarak hazırlanmıştır. Birinci bölümde, ziyarete giden personele yönelik sosyo-demografik özelliklerine ilişkin **6 soru**; ikinci bölümde, aile ziyaretini gerçekleştiren personelin bilgi seviyesine ilişkin **24 soru**; üçüncü bölümde ise uygulamada yaşanan aksaklıkların giderilmesine yönelik hazırlanacak soruların belirlenmesi için yapılan değerlendirme ve tespitlere yönelik (mülakat yöntemi ile ses kaydı daha sonra çözümlenecek) **6 soru** olmak üzere **toplam 36 sorudan** oluşmaktadır.

Katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılarımızı sunarız...

Bölüm-1

Sosyo-Demografik Özellikler

Bu bölümde iki kısım olacak şekilde, şehit yakınları ve şehide yönelik sosyo-demografik özellikler ve ekonomik bilgileri içeren sorular hazırlanmış ve aşağıda belirtilen tercihlerden birini seçmeniz için size sunulmuştur. Katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılar sunarız.

1. Cinsiyetiniz?

- ☐ Kadın
☐ Erkek

4. Eğitim Durumunuz?

- ☐ Lise
☐ Önlisans
☐ Lisans
☐ Yüksek Lisans
☐ Doktora

2. Kaç Yaşındasınız?

- ☐ 18-25
☐ 26-35
☐ 36-45
☐ 46-50
☐ 50 Üzeri

5. Görevdeki statünüz nedir?

- ☐ Subay
☐ Astsubay
☐ Uzman Erbaş
☐ Devlet Memuru

3. Medeni durumunuzu seçiniz?

- ☐ Evli
☐ Bekar
☐ Dul

6. Mesleğinizde devam ediyor musunuz?

- ☐ Evet
☐ Hayır

Birinci Bölümde ait sorular bitmiştir.

İkinci bölüm sorularına geçebilirsiniz...

EK-4 (Devamı): Veri Toplama Aracı (Görüşme Soruları)

Form No	Hedef Kitle			Statü				Katılımcı Sıra Nu.
1	Ç	E	İ	1	2	3	4	

Bölüm-2**Bilgi Seviyesinin Tespitine İlişkin Sorular**

Bu bölümde, aile ziyaretleri gerçekleştirdiğiniz dönemde şehit, harp ve vazife malulü ile yakınları tarafından haklardan faydalanma konularına yönelik sahip olduğunuz bilgi seviyesine ilişkin sorular bulunmaktadır.

Bu sorular genel olarak farklı kamu kurum ve kuruluşları tarafından sağlanan haklar, vergi ve harç muafiyetleri, verilen hizmetlerden ücretsiz istifade hakkı, abonelik hizmetlerinde indirimli tarife, eğitim ve istihdam konuları, konut edindirme vb. konuları içermektedir. Aşağıda belirtilen tercihlerden size uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği işaretleyiniz. Soruları cevaplamadan önce “**AÇIKLAMALAR**” bölümündeki başlıkları mutlaka okuyunuz, çünkü, bu açıklamalar doğrultusunda verilen cevaplar, çalışmamıza yön verecek bilgilere ulaşmamızı sağlayacaktır.

AÇIKLAMALAR

Yetersiz : Herhangi bilgin yoktu.

Kısmen Yeterli : Hak sahiplerine verilen hizmetler hakkında sadece konu başlığı olarak bilgin vardı.

Orta Düzeyde : Hangi hak sahibine ne tür hizmetler (işyeri tarafından sağlanan hizmetler, vakıfların sağlayacağı yardımlar vb.) verileceğine ait bilgin vardı, ama detayları (başvuru şartları, süresi vb.) hakkında bilgin yoktu.

Yeterli : İşyeri tarafından sağlanan hizmetlere ilişkin yeterli bilgiyi verdim, ama sosyal güvenlik ve diğer kurumlar tarafından sağlanan hizmetlere ilişkin konularda özellikle müracaat esasları ve yönlendirme konularında eksik kaldım.

Oldukça Yeterli : Her türlü bilgiyi vererek, hak sahiplerinin sağlanan haklar ve muafiyetlerden faydalanması için bilgilendirdim.

SAĞLANAN HAKLAR VE MUAFİYETLER	Oldukça Yeterli	Yeterli	Orta Düzeyde	Kısmen Yeterli	Yetersiz
1. Sosyal tesislerden yararlanma					
2. Devlet Tiyatrolarından ücretsiz yararlanma					
3. Müsabaka yerlerine ücretsiz giriş					
4. Askerlik muafiyeti					
5. Askerlik hizmetinin ailenin ikametine yakın bir yerde yaptırılması					
6. Emlak Vergisi muafiyeti					
7. Gelir Vergisi indirimi					
8. Gümrük Vergisi muafiyeti					
9. Özel Tüketim Vergisi muafiyeti					
10. Motorlu Taşıtlar Vergisi muafiyeti					
11. Silah Bulundurma ve Taşıma Belgelerinde Vergi ve Harç muafiyeti					
12. Elektrik Enerjisi abonelik indirimi					
13. Su Abonelik ücretlerinde indirim					
14. Ücretsiz Seyahat Kartı verilmesi					
15. Kamu Konutlarından yararlanma hakkı					
16. Faizsiz Konut Kredisi hakkı					
17. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından her yıl verilen Eğitim Yardımı					
18. SGK tarafından kız çocuklarına verilen Evlenme Ödeneği					
19. On yıl süre ile Kira Ödemesi					
20. Okula yerleştirilmede kolaylık sağlanması					
21. Okul nakil işlemlerinde kolaylık sağlanması					
22. Yükseköğreniminde Katkı Payı ödenmemesi					
23. Kredi Yurtlar Kurumu (KYK) tarafından verilen burs başvurularında sağlanan haklar					
24. KYK Yurt başvurularında Tahsis, Ücret ve Depozit Alınmaması					

İkinci Bölüm soruları bitmiştir.

Üçüncü Bölümde değerlendirme ve tespitlere yönelik ses kaydı yapılacaktır.

EK-4 (Devamı): Veri Toplama Aracı (Görüşme Soruları)

Form No	Hedef Kitle			Statü				Katılımcı Sıra Nu.
1	Ç	E	İ	1	2	3	4	

Bölüm-3

Değerlendirme ve Tespitlere İlişkin Sorular

Bu bölümde, aile ziyaretleri gerçekleştirdiğiniz dönemde size aktarılan veya sizler tarafından gözlemlerinizi yoluyla tespit ettiğiniz konulara yönelik sorular bulunmaktadır.

Bu sorular genel olarak aile ziyaretlerinin gerçekleştirilme yöntemi, uzman personel gereksinimi, haklardan faydalanma konusunda yaşanan tereddütler, müracaatlarda karşılaşılan zorluklar ve teknolojik imkanların daha etkin nasıl kullanılması gerektiğine yönelik değerlendirme ve tespitleri içerecektir.

ANKET SORULARININ BELİRLENMESİNE YÖNELİK HAZIRLANAN SORULAR
1. Aile ziyaretleri için yapılan görevlendirmeler hakkında ne düşünüyorsunuz?
2. Aile ziyaretlerini gerçekleştiren personel olarak hangi konularda yardımcı olacağınız hususunda, bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz?
3. Hangi alanlarda (yasal, müracaatlar vb.) sorun yaşandığını düşünüyorsunuz?
4. Sizce, sağlanan haklara yönelik hak sahipleri hangi yöntemler ile bilgilendirilmelidir?
5. Hak sahiplerinin yeterince bilgilendirilip bilgilendirilemediğine yönelik düşünceleriniz nelerdir?
6. Haklardan faydalanma konusunda merkezi bir sistem kurulması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Çalışmamıza ilişkin soruları bitmiştir.

Katılımınız için teşekkür ederiz...

EK-4 (Devamı): Veri Toplama Aracı (Görüşme Soruları)

Görüşmelerde Yapılan Kodlamaların Açıklaması

Araştırmamıza Katılacaklara verilecek Kodlamada, “Konuşan Kod Sistemi” uygulanacaktır. Kodlama sırasında her bir rakam veya harfin bir anlamı olacaktır. Özellikle ikinci ve dördüncü bölümün belirli bir zaman sonra tekrar ankete katılanlara uygulanabilmesine imkân verecek, bu sayede çalışmanın güvenilirlik testinin yapılmasını da sağlayacaktır.

Form No	Hedef Kitle			Statü				Katılımcı Sıra Nu.
1	Ç	E	İ	1	2	3	4	

Anket No: “1” Aile Ziyaretini Gerçekleştiren Personel.

Hedef Kitle: “Ç” Çalışan/Görevde Bulunanlar; “E” Emekli Personel; “İ” İstifa Eden Personel.

Statü: “1” Subay; “2” Astsubay; “3” Uzman Erbaş; “4” Devlet Memuru.

Anket Sıra Nu.: Ankete katılanların bilgilerinin kayıt altına alınıp, daha sonra yeniden müracaat edilmesi amacıyla tespiti için 001’den 100’e kadar verilen sıra numarasıdır.

EK-5: Nitel Uygulama Katılımcı Bilgi Seviyesi Verileri (Merkezi Eğilim/Aritmetik Ortalama)

ANKET SAHİBİ KOD NUMARASI	Cinsiyet	Yaşı	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Statüsü	Mezlekte Devamlılığı	Sosyal Tesisler	Devlet Tiyatroları	Müşabaka Yerleri	Asterik Muafiyeti	Askerlik Hizmetinde İkamete Yakınlık	Emlak Vergisi Muafiyeti	Gelir Vergisi Muafiyeti	Gümrük Vergisi Muafiyeti	Özel Tüketim Vergisi Muafiyeti	Motorlu Taşıtlar Vergisi Muafiyeti	Silah / Vergi ve Harç Muafiyeti	Elektrik Enerjisi Abonelik İndirimi	Su Abonelik İndirimi	Ücretsiz Seyahat Kartı	Kamu Konularından Yararlanma	Faizsiz Konut Kredisi Hakkı	SGK Ödenen Eğitim Yardımı	SGK Kız Çocuklarına Verilen Evlenme Ödeneği	Kira Ödemesi	Okul Yerleştirme	Okul Nakil	Yüksek Öğrenimde Katkı Kredisi Muafiyeti	KYK Verilen Burslar	KYK Yurt Tahsis, Ücret ve Depozit Alınmaması	Görevlendirilen Personelin Bilgi Seviyesi		
1Ç1001	2	4	1	3	1	1	3	4	4	5	5	4	1	1	3	3	4	4	4	4	3	2	5	3	2	5	5	4	4	4	YETERLİ		
1Ç1002	2	5	1	3	1	1	5	4	4	5	5	4	4	4	4	4	5	3	3	3	3	3	3	4	3	3	2	3	3	3	YETERLİ		
1Ç1003	2	4	1	4	1	1	2	2	4	5	5	1	3	1	1	1	1	1	3	1	1	2	2	2	1	3	3	2	2	1	ORTA DÜZEYDE		
1Ç1004	1	3	1	4	1	1	4	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	4	4	3	4	4	4	3	3	4	4	3	3	3	YETERLİ		
1Ç2001	1	3	1	3	2	1	3	1	1	5	5	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1	5	3	4	4	4	4	4	3	3	3	YETERLİ	
1Ç1005	2	4	1	3	1	1	5	5	5	5	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5	5	1	5	5	1	5	1	ORTA DÜZEYDE		
1Ç1006	2	3	1	3	1	1	3	2	2	4	4	4	4	3	3	3	5	4	4	3	4	4	3	3	4	4	4	4	3	3	3	YETERLİ	
1Ç1007	2	3	1	4	1	1	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	3	3	4	4	4	3	4	3	5	5	4	4	4	YETERLİ		
1Ç1008	2	2	1	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	YETERSİZ		
1Ç1009	1	3	1	4	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	KISMEN YETERLİ	
1Ç2002	2	4	1	3	2	1	2	1	1	4	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	1	1	2	1	4	2	3	2	2	KISMEN YETERLİ	
1Ç2003	2	2	1	3	2	1	3	1	1	2	1	1	2	2	2	2	1	1	1	3	1	2	1	2	1	2	2	2	2	2	1	KISMEN YETERLİ	
1Ç2004	2	3	1	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	YETERSİZ	
1Ç2005	2	3	1	4	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	KISMEN YETERLİ	
1Ç2006	2	4	1	3	2	2	3	3	3	4	4	4	3	1	2	4	1	4	4	4	2	2	2	4	4	4	4	4	4	4	4	YETERLİ	
1Ç1010	2	3	1	3	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	4	1	1	1	KISMEN YETERLİ	
1Ç1011	2	2	2	3	1	1	2	1	1	3	2	1	2	1	3	2	1	1	1	4	1	2	1	1	1	3	1	2	3	1	KISMEN YETERLİ		
1Ç1012	2	2	1	3	1	1	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5	1	1	1	1	1	1	1	4	4	2	KISMEN YETERLİ		
1Ç1013	2	2	2	3	1	1	1	1	1	2	1	1	2	2	3	3	2	1	1	1	1	1	3	2	1	2	2	2	3	3	3	KISMEN YETERLİ	
1Ç2007	2	4	1	3	2	1	4	2	1	1	3	1	2	2	1	1	1	1	5	1	5	1	5	1	1	2	3	3	4	4	ORTA DÜZEYDE		
1Ç2008	2	4	1	2	2	3	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	ORTA DÜZEYDE	
1Ç2008	2	4	1	2	2	1	4	1	1	4	3	4	4	1	4	4	1	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3	1	1	YETERLİ	
1Ç4001	1	4	1	1	4	1	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	5	1	1	1	1	1	1	1	KISMEN YETERLİ	
1Ç1014	2	3	1	3	1	2	2	3	3	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	4	3	3	3	3	3	ORTA DÜZEYDE	
1Ç1015	2	3	1	3	1	2	4	1	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	KISMEN YETERLİ	
1Ç2010	2	2	1	3	2	1	4	4	3	4	3	3	3	2	2	2	2	2	3	3	4	4	4	3	2	1	3	3	4	4	2	ORTA DÜZEYDE	
1Ç1016	2	3	1	3	1	1	5	1	1	5	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	1	3	3	1	3	1	1	KISMEN YETERLİ	
1Ç2011	2	3	1	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	YETERSİZ	
1Ç2012	2	3	1	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	YETERSİZ	
1Ç2013	2	3	2	3	2	1	5	4	3	5	5	1	4	2	2	1	5	5	5	3	4	1	2	2	1	5	5	5	5	5	5	YETERLİ	
1Ç2014	2	4	1	3	2	1	1	1	1	3	2	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	KISMEN YETERLİ
1Ç2015	2	4	1	4	2	1	2	2	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	KISMEN YETERLİ
1Ç2016	2	2	1	2	2	1	4	3	3	4	3	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3	3	3	YETERLİ	
1Ç2017	2	3	1	3	2	1	3	3	2		5	3	3	3	3	3	2	3	3	3	1	1	2	3	2	2	2	2	3	4	4	ORTA DÜZEYDE	
1Ç2018	2	2	1	3	2	1	4	1	1	5	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	KISMEN YETERLİ	
1Ç2019	2	2	1	3	2	1	4	4	4	5	5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	KISMEN YETERLİ	
1Ç1017	1	3	1	3	1	1	3	3	3	3	3	1	2	2	2	3	2	2	2	4	4	3	4	4	2	4	4	3	4	4	4	ORTA DÜZEYDE	
1Ç2020	2	3	1	3	2	1	2	1	1	1	3	2	1	1	1	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	1	KISMEN YETERLİ	
2Ç2021	2	5	1	3	2	1	3	2	2	4	2	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	2	2	4	4	4	2	2	YETERLİ	
3Ç2022	2	4	1	2	2	1	3	2	2	4	2	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	2	2	2	4	4	4	YETERLİ	
Ortalama Bilgi Düzeyi (Merkezi Eğilim=Aritmetik Ortalama)							2,90	2,03	2,03	2,97	2,68	2,00	2,10	1,80	2,03	2,03	1,95	2,08	2,15	2,45	1,95	2,05	2,08	2,15	1,63	2,63	2,48	2,35	2,48	2,13	ORTA DÜZEYDE		

EK-6: Nitel Uygulama Açık Uçlu Sorulara İlişkin Katılımcı Verileri

Katılımcı Anket Numarası	Demografik Özellikler						Görüşme Soruları ve Cevaplar	
	Cinsiyet	Yaşı	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Statüsü	Meslekte Devamlılığı	Sorular	Katılımcı Cevapları
1Ç1001	2	4	1	3	1	1	1	Ailenin yanında olduğumuz düşüncesini yansıtmak amacıyla görevlendirildiğimi düşünüyorum.
							2	Çocuğuna iş bulabilmek
							3	Gelir Vergisi, Gümrük Vergisi ve ÖTV muafiyeti
							4	Kitapçık Yapılabilmektedir
							5	Bilgilendirilemiyor, örnek 1959'lu olan bir şehit ailesinin yaşlarının ilerlemesi ve eve kapanması nedeniyle hayattan tüm beklentilerini yitirmesi sonucunda iletişime kapanması neden olarak gösterilmektedir.
							6	Kesinlikle merkezi bir sistem kurulmalı
1Ç1002	2	5	1	3	1	1	1	Aile ziyaretleri için yapılan görevlendirmelerin devam etmesinin uygun olacağını değerlendiriyorum.
							2	Askeri konulardaki hakları ve bazı yasal muafiyetleri hakkında kendilerine yardımcı olduğumu söyleyebilirim.
							3	Devlet tarafından sağlanan bazı haklar ve muafiyetlerin uygulamasında sorun yaşandığını düşünüyorum. Emlak, Gelir ve ÖTV gibi)
							4	Şehit ve gazi aileleri demekleri tarafından sağlanan haklar konusunda bilgilendirilmeleri uygun olacaktır.
							5	Kesinlikle yeterince bildirildiklerini düşünmüyorum.
							6	Çok güzel ve faydalı olur, günümüz teknolojik gelişmeleri buna zaten müsaittir. Bakanlık nezdinde bir sistem kurulması uygun olur.
1Ç1003	2	4	1	4	1	1	1	Seçilen personelin konuya ilişkin bilgi sahibi personelden ve gönüllülerden seçilmesi uygun olacaktır.
							2	Hayır
							3	Ailenin her türlü talebinin uygun değerlendirilebileceği gibi bir yaklaşım içinde bulunduğunu düşünüyorum.
							4	Ziyarete giden personel son iyileştirmeleri de kapsayan bir bilgi aktarımında bulunabilir.
							5	Tam bilgilendirilemediklerini düşünüyorum.
							6	Takip ve kontrol açısından uygun olacağını değerlendiriyorum.

EK-6 (Devam): Nitel Uygulama Açık Uçlu Sorulara İlişkin Katılımcı Verileri

Katılımcı Anket Numarası	Demografik Özellikler						Görüşme Soruları ve Cevaplar	
	Cinsiyet	Yaşı	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Statüsü	Meslekte Devamlılığı	Sorular	Katılımcı Cevapları
1Ç1004	1	3	1	4	1	1	1	Yapılan Görevlendirmelerin adil olduğunu değerlendiriyorum.
							2	Genelde talep gelen tüm konularda araştırma yapılarak yardımcı olunmuştur.
							3	Şimdiye kadar iletişime geçtiğim ailelerde herhangi bir sorun yaşanmamıştır.
							4	Öncelikle kurulacak bir iletişim merkezi vasıtasıyla yüzyüze, olmaması durumunda telefon ile bilgilendirilmelidirler.
							5	Fazla bilgilendirilemediğini düşünüyorum.
							6	Çok faydalı olur.
1Ç2001	1	3	1	3	2	1	1	Aile ziyaretlerinde yapılan görevlendirmeler her yıl değiştirilmeden en az 2-3 yıllık yapılmalıdır.
							2	Aile ziyaretini gerçekleştiren personel aileye yardımcı değil, destek olmalıdır. Aileye yardımcı olacak ayrıca her konuda bilgili profesyonel bir ekip yıl boyunca bütün aileleri ziyaretçi personelden aldığı bilgiler doğrultusunda bilgilendirmelidir. Örnek: Engelli çocuğu varımı, çocuklarının cinsiyeti vb.
							3	Aileler yasal hakları konusunda anne, baba istekleri doğrultusunda davranmaktadır. Kendisi ve çocukları için haklarını kullanamamaktadır. Özellikle çocukları küçük yaşta ise iş hakkını şehidin kardeşi için kullanmakta, kendi çocuğunun ihtiyacı olduğunda ise mağdur olmaktadır.
							4	Hak sahiplerinin durumu hakkında ziyaretçi personelden alınan bilgi doğrultusunda ihtiyacı tam olarak ne ise en ince ayrıntısına kadar profesyonelce bilgilendirilmeli.
							5	Hak sahipleri %50-60 kulaktan duyma şeklinde bilgilendirilmektedir.
							6	Merkezi bir sistem kurulduğu takdirde kullanmadığı hakların tespiti yapılarak aile ziyaretçi personel tarafından o konularda bilgilendirilebilir.
1Ç1005	2	4	1	3	1	1	1	Ziyaretlerin sadece önemli gün ve tarihlerde olması yerine ailenin TSK'nın bir parçası olduğunu hissetmesini sağlayacak sıklıkta gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.
							2	Hayır. Kesinlikle gidecek personel bir eğitime alınmalı. Biz konu hakkında Disiplin Moral Şube personelinin konulara vakıf olduğunu düşünüyor ve aracı boyutunda sorun ve istekleri ilgili birime iletiyoruz.
							3	Özellikle eskiden bu ziyaretler görev bağlamında yapılıyordu. Gazi, şehit ve ailelerine gereken ilgi ve önemi saptamak için konunun içselleştirilmesi gerekiyor.
							4	Her Garnizon K.lığı ilgili aileleri ve kişileri yemekli toplantılara davet ederek/gidip evlerinden alarak, bilgilendirmeler yapılabilir.
							5	Konu ile ilgili kişinin/ailenin de bilgilenecek isteğinin olması gerekiyor. Periyodik olarak Dernek ve Garnizon K.lıkları bu bilgilendirmeleri yapmalıdır. Ancak toplu yapılmıyor.
							6	Kesinlikle olması gerektiğini düşünüyorum. Ancak internet üzerinden sağlanacak bir merkezi bilgilendirme sisteminin kişi/aile eğitim, kültür, beşerî ilişkiler ve coğrafi faktörler üzerine kurgulanması gerektiğini düşünüyorum.

EK-6 (Devam): Nitel Uygulama Açık Uçlu Sorulara İlişkin Katılımcı Verileri

Katılımcı Anket Numarası	Demografik Özellikler						Görüşme Soruları ve Cevaplar	
	Cinsiyet	Yaşı	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Statüsü	Meslekte Devamlılığı	Sorular	Katılımcı Cevapları
1Ç1006	2	3	1	3	1	1	1	Olumlu, özellikle şehit ve gazi ailelerinin hatırlanması açısından.
							2	Genel olarak her konudan az çok bilgi sahibiyim. Ancak yardım hususu sadece bilgilendirme düzeyinde olup, ailenin ihtiyaç ve taleplerini yetkili mercilere ilettim.
							3	Ailelerin haklarının neler olduğunu ve hangi makama müracaat edecekleri yönünde sıkıntının çözülmesi gerekir.
							4	Şahsen, SMS, telefon.
							5	Bilgilendirme yetersiz. Bunda en büyük neden ziyaret esnasında karşılaşılabilecek olan tepki, lisan-ı münasip ile anlatmak gerek.
							6	Çok güzel olur. Bu bilgilendirme neticesinde, aileler merak ettikleri konuları daha kolay bir şekilde, sıkılmadan öğrenebilir. Ziyarete giden personele daha detaylı sorular sorabilir. Müracaat noktalarını daha kolay öğrenebilir. İşlem hızı artar. Daha geniş kitleye ulaşım imkânı sağlanır.
1Ç1007	2	3	1	4	1	1	1	Yılın belli günlerinde olması, söz konusu aile ve yakınları üzerinde rutin bir faaliyet olarak algılandığını ve görevlendirmelerinin personel içinde o gün için verilen bir görevmiş gibi algılandığını düşünüyorum. En azından ara ara faaliyetler ile her zaman onların yanında olduğumuzu hissettirmek gerektiğini düşünüyorum.
							2	Yeterince değil. Görevlendirme yapan birimdeki ilgiliden veya daha önceki görevlendirilen personelden kısmen bilgi almaktayız. Ziyarete gidilecek ise personel ve ailesi ile ilgili önemli bilgilerin verilmesi gerekmektedir.
							3	-
							4	Ara ara yapılan faaliyetlere tüm aile ve yakınları davet edilerek bilgi notları hazırlanarak elden verilebilir ya da evlerine gidildiğinde verilebilir.
							5	Yeterince bilgilendirilemediğini düşünüyorum.
							6	İnternette merkez olarak bilgilendirme iyi olursa da internet kullanmayan kullanamayan ailelerin bilgilendirilmesinde mağduriyet yaşanabilir.
1Ç1008	2	2	1	3	1	1	1	Görevlendirilen personel birlik mevcuduna göre yapılmaktadır.
							2	Ailenin durumu hakkında önceden bilgilendirildiği takdirde duruma göre hareket edilmektedir.
							3	-
							4	Sağlanan hakların bilgilendirilmesi konusu şehitlik mertebesiden hemen sonra yapıldığı kanaatindeyim.
							5	Bilgi sahibi olduklarını düşünüyorum.
							6	Ailenin geçmişteki bilgilendirmeleri merkezi olarak ziyarete gidecek personel tarafından görülebilmesi uygun olur.

EK-6 (Devam): Nitel Uygulama Açık Uçlu Sorulara İlişkin Katılımcı Verileri

Katılımcı Anket Numarası	Demografik Özellikler						Görüşme Soruları ve Cevaplar	
	Cinsiyet	Yaşı	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Statüsü	Meslekte Devamlılığı	Sorular	Katılımcı Cevapları
1Ç1009	1	3	1	4	1	1	1	Gerçekten maddi ve manevi ihtiyaçlar öğrenilerek, bu ailelere yardımcı olunabilecek ziyaretler faydalı. Ancak bazı ailelerin herhangi bir konuda istekleri bizim yetkilerimizi aşabilir diye düşünüyorum. Bizim elimizde ailenin sosyo-ekonomik durumuna göre verebileceğimiz yardımlar ile gitmemiz gerek.
							2	Askerlikten muaf olma durumu.
							3	İş başvuruları, öğrenci bursları gibi hakların alınmasında ailelerin müracaat usullerini bilmemesi veya ailenin bu hakları talep ederken mahcubiyet yaşaması, bence önemli bir sorun. Devletin yasal hakları bu ailelerin ayağına götürmesi, onlarinsa müracaatlar peşinde koşturması gerekir.
							4	Hak sahipleri muhtarlar veya belediyelerin özel olarak bu konuya ayrılmış uzmanlar tarafından bilgilendirilmesi/işlemlerini başlatacak aileleri haklarına kavuşturması mümkün olabilir.
							5	Eğitimsiz, fakir ailelerin hak sahibi oldukları konularda şimdikinden daha fazla bilgilendirilmesi gerekir diye düşünüyorum.
							6	Kesinlikle haklar verilmeli, aileler tarafından peşinden koşulmamalı. Eğer böyle bir hak varsa ilgili birimler aileleri bulup (belediye, muhtar, emniyet vs.) gerekli işlemleri başlatmalı.
1Ç2002	2	4	1	3	2	1	1	Görevlendirme bir yük, savuşturulacak bir iş değil de toplumsal, sosyal ve dini açıdan çok önemli olan, vatani uğuruna canını, canından çok sevdiği evladını feda eden saygın insanlara bir minnet, şükran ziyareti olduğu unutulmamalıdır.
							2	Hayır
							3	Hak sahiplerinin, haklarının tam olarak farkında olduklarını sanmıyorum.
							4	Sosyo-ekonomik durumlarına göre; e-posta, SMS, telefon veya mektupla
							5	Yeterince bilgilendirilemediğini düşünüyorum.
							6	Kesinlikle kurulmalı, bu merkez öncelikle hak sahiplerinden önce hak sahipleri ile iletişim kuracak kişilere; hak sahibi hakkında detaylı bilgi vermeli, ziyarete giden kişi sanki o kişiyi tanıyormuş gibi olmalı (şehit, gazilik olayının yeri, zamanı, şekli gibi geçirilen süreçlerde yapılan işlemler, yardımlar eksik kalan yerler, anne-baba veya evliyse eş ve çocuklarının durumları, ihtiyaçları). Sonra hak sahiplerinin hakları hakkında bilgi verilmelidir. Sonuç olarak merkezi bir sistem kurulması haklardan faydalananların yanı sıra bu ziyaretler için görevlendirilen şahısların bilgilendirilmesi açısından elzem olduğunu düşünüyorum.

EK-6 (Devam): Nitel Uygulama Açık Uçlu Sorulara İlişkin Katılımcı Verileri

Katılımcı Anket Numarası	Demografik Özellikler						Görüşme Soruları ve Cevaplar	
	Cinsiyet	Yaşı	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Statüsü	Meslekte Devamlılığı	Sorular	Katılımcı Cevapları
1Ç2003	2	2	1	3	2	1	1	Yapılan Ziyaretler genellikle aile ortamında gerçekleştiği için görevlendirilen personelin evli ve orta yaş üzerinde olması gerektiğini düşünüyorum.
							2	-
							3	Şahit olduğum ve duyumlarına göre şehit ve gazi yakınları, acılarının tazelandığı, müsait olmadıkları, ileri bir tarihte de ziyaret için randevu talep edildiğinde gerek olmadığı gibi gerekçelerle ziyareti kabul etmemektedir. Bu durumda olan aileler için ısrarla ziyaret konusunda diretilmemesi gerektiğini düşünüyorum.
							4	-
							5	Hak sahiplerinin yeterince ilgi görmediğini ve bilgilendirilmediğini düşünüyorum.
							6	Merkezi bir sistem kurulmasının yararlı olacağını düşünüyorum. Bu sayede eğer hak sahibi bu konuyla ilgileniyor ve istekli ise her zaman ulaşabileceği bir sistem ve muhatap bulur.
1Ç2004	2	3	1	3	2	1	1	Bu tür görevler sadece şehitler gününde değil, sürekli yapılması gerekmektedir.
							2	-
							3	-
							4	Bizim tarafımızdan gidip anlatılmalıdır.
							5	-
							6	Merkezi bir sistem bu iş için uygun olur. Takip konusunda yeterli seviyeye ulaşılır.
1Ç2005	2	3	1	4	2	1	1	Olumlu
							2	-
							3	-
							4	Sürekli alanda
							5	-
							6	Kesinlikle olmalı.

EK-6 (Devam): Nitel Uygulama Açık Uçlu Sorulara İlişkin Katılımcı Verileri

Katılımcı Anket Numarası	Demografik Özellikler						Görüşme Soruları ve Cevaplar	
	Cinsiyet	Yaşı	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Statüsü	Meslekte Devamlılığı	Sorular	Katılımcı Cevapları
1Ç2006	2	4	1	3	2	2	1	Genel anlayış, bir emir olarak görülmekte, gönüllülük esasına göre yapan arkadaşlarımız da var. Bunu emirle üzerimden bu görev gitsin deyip yapan olduğu gibi gönüllü olarak da yapanlar var. Bayram, yılbaşı vb. özel günlerde gidip dönüşlerde yazdıkları raporlarla kısır bir verim elde ediliyordu, ufak tefek sorunların iletildiği ama çözümlendiğine ilişkin feed back yoktu. Bir takip de yoktu. Yani yapmak için yaptık diye yapanlar vardı. Bunda kişinin kapasitesi, almış olduğu eğitimi her şey burada önemli insan ilişkileri, halkla ilişkiler ve kurumsal bilince ulaşmak zor. Bu insan evli, bekar da olabilir, ama ne konuşacağını, niçin gittiğinin bilincinde olmadığı zaman verim olmuyordu. Kıdemli olduğu ve gitmek istediği halde gidemeyen ve gençler gitsin diye görevlendirilmeyen personel bulunuyordu. Ben bunu yazdırdım. Raporunu gördüğümde çok etkilendim. O kadar detaylı yazmış ki, şehidin nerede ve hangi tarihte şehit olduğunu, aile bilgilerini, çocuğa ait bilgileri, ziyaretinde ne konuştuğunu dahi yazmış, ailenin Walt Disney hayalini Türkiye'de nereye götürebileceğini, Ank.BB'ne yazdığı müracaatı ve aldığı olumlu cevabı yazmış, aldığı talebi sonra geri besleme yaparak kimlere başvuracağına dair detaylara kadar yazmış.
							2	Sorumlu olduğu aileye giderken karşıdan ne gibi bir talep geleceğini bilmeden gidiliyor. Bazı şehit yakınları var ki, maddi olarak aşmış, o konuda bir sıkıntısı yok. Ama manevi olarak, psikolojik olarak verilecek çok şey var. İnsanlar seçilirken, şehit ailesinin durumunun farkında olarak, Adama göre iş değil de işe göre adam seçilmesi lazım. Bir anneye temas etmek, kendisinin de bir evladı olduğunu hissettirmek lazım. Ama bu bir kere ziyaretle olmaz, birileri sana bir görev verdi, görev yaptınız yılın belli günlerinde gittiniz, bu bir yakınlık doğurmaz, bunun verimli olabilmesi için karşılıklı temas (yaşgünü, doğumgünü, şehidin yaşgünü, ölüm günü, özel günü bilmek) kurmak lazım. Bir anneler gününde çiçek göndermek farklı birşey, bu durumda kabul görüyorsunuz, sıcaklık doğruyor ve kabul görüyor. Ziyaret edilecek ailelerle devamlılık lazım, bir ay bir aile ile görüşürken, daha sonra başka bir aileye görevlendirme olduğunda devamlılık olmadığı için süreç kopuyor. Garnizonda bulunduğunuz sürece bu aile ile görüşmek lazım. Diyelim bir süreç değişikliği oluyor, bugün a şehidimizi ziyaret ederken bir ay sonra b şehidimizin ailesini ziyarete gidiyorsunuz, burada ilişkiler köreliyor. Hem ilgilenen hem de karşı tarafta laf olsun torba olsun diye geliyor diye düşünüyor ve bir kısır döngüye giriyor. Garnizonda kaldığımız sürece aile taşınsa dahi şehir dışına çıkmadığı sürece aile ile temasımızı kesmememiz gerektiğine inanıyorum.
							3	Alanı kısıtlayamam ama Türk insanı ile ilgili şöyle bir sıkıntı var. Başına bir şey gelmediği sürece araştırmıyor, ondan sonra da paylaşmıyor. Hep biz sora sora bağdatı bulma yapımız var. Ondan duyuyor, bundan duyuyor, birilerinden duya duya bilinçsiz olarak sağa sola başvuruyor. Bilinçli olan da var ama bu tür bilinçli davrananlar genelde maddi ve eğitim seviyesi olarak iyi seviyede olanlar oluyor. Bunlar da biliyor ki benim imkânım olduğu halde bundan faydalanmam doğru olmaz, belki daha fazla ihtiyacı olan başka bir şehit yakını veya bir gazinin ihtiyacı olabilir diye düşünerek ihtiyacım yok diye değerlendiriyor. ASPB bilgi alınabilir ama oraya bile nasıl başvuracağımı bilemeyen aileler var. Bizim emsalimize göre bakarsak genelde eğitim seviyesi düşük olan insanlar, ama belki bizden sonra gelen yeni nesil hem eğitilmiş hem de teknolojik olarak imkânı bulunduğundan farklı olacaktır.

EK-6 (Devam): Nitel Uygulama Açık Uçlu Sorulara İlişkin Katılımcı Verileri

Katılımcı Anket Numarası	Demografik Özellikler						Görüşme Soruları ve Cevaplar	
	Cinsiyet	Yaşı	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Statüsü	Meslekte Devamlılığı	Sorular	Katılımcı Cevapları
1Ç2006 (Devam)							4	Yani coğrafyada lazı, gürcüsü farklı yapıya sahip insanlarımız olsa da eğitim seviyesinden kaynaklanan farklılıklar nedeniyle her muhtarlıklar, belediyeler dahi bilgi sahibi. Oy kullanırken muhtarda şehit yakını diye oy pusulasını ayırmış kendisi götürmüş, muhtar bunu yazmış, kaydetmiş ve pusulaları kendi evlerine kadar götürmüş. Her birimde bir şehit birimi vardır. SMS, mektup vb. bizim seviyemizdeki insanlar anlar ama bunlardan ziyade reklama, tanıtımla, bilbord panoları olabilir, televizyon çok aktif olabilir konuda. Çanakkalenin 100.yıl logosunun kullanılması ile çanakkale savaşlarını araştırmamıza neden olmuştu. İlgiyi oluştursanız, bilgiyi oluşturabilirsiniz. Bence bizim böyle şeylere ihtiyacımız var.
							5	İnsanlar bu tür şehit ve gazi yakınları eğitim noktasında, aldıkları eğitim kaliteli ise bunlar amaçlarına ulaşmak için gayret sarf ediyorlar, peşinde koşuyorlar. Ama bizim ülkemizde eğitim seviyesinin kalitesiz olduğunu düşünürsek eğer, eğitim seviyesi yüksek olan bir yakını varsa sorun olmaz ama bu dönem henüz değil. Belediye otobüsünde şehit yakını olduğuna ilişkin bir kartı gösterdiğinde, şoförün bundan haberi yok, bunu bilmiyor, münakaşalar çıkabiliyor, sıkıntılar doğabiliyor. Burada bütün bakanlığa iş düşüyor, ulusal ve haber kanallarında bunlarla ilgili haber yapılarak, insanların karşı taraftan talep değil de kendiliğinden farklı hizmetler sunma yönünde (yamaç paraşütü vb.) hiçbir şey istemeden karşılıksız olarak bu tür bir çalışmanın olduğunu bildiği için kendisini sosyal olarak rahatlatmak, firmasının tanıtımı, hem şehit yakınına farklı bir hizmetten faydalanmasını sağlıyor. Belediye otobüslerinin üzerine yazılabilir, farkındalık oluşturulabilir. Nasıl ki, hamileler ve yaşlılara ayrılmış yerler varsa, bunlara yönelik duyarlılık. ABD markette bir anons geldi, anonsta "Vietnamda savaşmış bu astsubayımız marketimizi ziyaret etmiş, şu an alışveriş yapmaktadır" dediği anda markettekiler alkış yapıyor, o da elini kaldırarak selamlıyor. Bunun nasıl farkına varıyor market? Bizim de marketin yanında oturan bir şehit ailesine ilişkin biz de uygulama yapsak olmaz mı? Sadece devletten değil de sivil toplum örgütleri, sivil kuruluşların da böyle bir faaliyet yapması gerekiyor.
							6	Merkezi sistem muhakkak faydalıdır. Merkezden kasıt daha yaygın olmalı. Merkezi bir denetleme sistemi olabilir. Merkezden kasıt şehit ve gazi için oturduğu yerdeki belediyelerde olabilir. E-devlet konusunda kolay ulaşılabilir bir merkeziyetçilik olabilir.

EK-6 (Devam): Nitel Uygulama Açık Uçlu Sorulara İlişkin Katılımcı Verileri

Katılımcı Anket Numarası	Demografik Özellikler						Görüşme Soruları ve Cevaplar	
	Cinsiyet	Yaşı	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Statüsü	Meslekte Devamlılığı	Sorular	Katılımcı Cevapları
1Ç1010	2	3	1	3	1	1	1	Aile ziyaret esnasında onure oluyor, memnuniyetle karşılanıyoruz, görevlendirilmenin olması uygun.
							2	Hayır. Çünkü herhangi bir bilgilendirme tarafıma yapmadı. O yüzden karşı tarafa ileteceğim bir şey yok.
							3	Bilgim yok.
							4	Konu ile ilgili genel kapsamlı bir bilgilendirme broşürü ya da kitapçık yapılabilir.
							5	En azından bizim tarafımızdan yeterince bilgilendirilmiyor.
							6	Uygun olur.
1Ç1011	2	2	2	3	1	1	1	Bu uygulamanın yararlı ve iyi bir uygulama olduğunu düşünüyorum. Vatan için görevlerini yapanlar şehit olmak ya da gazi olmak insanların yakınlarının durumunu görmek, halini hatırını sormak ve onları unutmadığımızı göstermek bir hizmetten ziyade bir zorunluluk olmalıdır.
							2	Bu konu hakkında bilgim yok. Ben ziyaret esnasında manevi olarak destek olmak için gerçekleştirdim. Elimden daha fazlası gelse yapmak isterdim.
							3	Gözlemlediğim kadarıyla şehit ve gazi kişiler ve aileleri eğitim seviyesi çok yüksek olmayan, maddi durumu yetersiz olan kişilerdir. Çocuğun haklarını bildiklerini sanmıyorum. Müracaat eden ailelerin ise herhangi bir sorunla karşılaştığını duymadım.
							4	Her ilde sadece bu iş masalar ya da şubeler kurulup hak sahipleri ile birebir görüşülmelidir. Görüşmenin samimiyeti açısından telefon değil, yüzyüze görüşme olmalıdır.
							5	Belki hak sahiplerine bir belge veya haklarına yönelik bir veriliyor olabilir. Bu konu hakkında bilgi sahibi değilim. Fakat yukarıdaki madde de belirttiğim gibi bir bilgilendirme yüzyüze ve konuşarak olmalıdır. Şu anki seviyeyi yetersiz görüyorum.
							6	Merkezi bir sistem yararlı olabilir. Çünkü bu sistem hem konuya ciddiyetle yaklaştığımızı gösteriyor. Hem de hak sahiplerinin bilinebilirliği artar. Tabiri caizse kıyıda köşede unutulmuş hissetmezler. Bu canlarını vatan için hiçe sayan kişiler için kaçınılmaz bir görev olmalıdır bizim için.
1Ç1012	2	2	1	3	1	1	1	Olumlu buluyorum. Bulduğum birlikte genellikle yeni ve tecrübesiz personel bu gibi ziyaretleri yapıyorlar. Daha olgun ve tecrübeli personelin bu görevi yapmasının daha uygun olduğunu düşünüyorum.
							2	Şehit ya da gazi hakları hakkında hiçbir bilgim olmadan bu ziyareti gerçekleştirdim.
							3	Uzun zaman geçtiği için şehit ailesi sorun bildirmedi.
							4	Şehit ve gazi haklarını bilen bir ekip kurulmalı onlar tarafından bilgilendirilmelidir.
							5	Yeterince bilgilendirilmediklerini düşünüyorum.
							6	Olumlu ve gerekli buluyorum.

EK-6 (Devam): Nitel Uygulama Açık Uçlu Sorulara İlişkin Katılımcı Verileri

Katılımcı Anket Numarası	Demografik Özellikler						Görüşme Soruları ve Cevaplar	
	Cinsiyet	Yaşı	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Statüsü	Meslekte Devamlılığı	Sorular	Katılımcı Cevapları
1Ç1013	2	2	2	3	1	1	1	Ailelerin problemlerinin daha yakından takip edilmesi adına olumlu bir faaliyet olduğunu düşünüyorum. Ailelerin bilgilendirilmesi, haklarının anlatılması açısından olumlu bir faaliyettir.
							2	Ailelerin sahip oldukları haklar konusunda yeterli seviyede bilgi sahibi olduğunu düşünmüyorum.
							3	Ailelerin haklarına ulaşılması amacıyla gerçekleştirilen presüdürün yorucu olduğunu düşünüyorum.
							4	Evlerine bir tebliğ yapılabilir, telefonla aranabilir ve kendilerinden xxxx bir devlet görevlisi görevlendirilerek sürekli bilgilendirilmesi sağlanabilir.
							5	Ailelerin konu hakkında yeterli bilgi seviyesine sahip olmadığını düşünüyorum.
							6	Ailelerin yararına bir uygulama olacağını düşünmekteyim. Aileler zaten acıları olması dolayısıyla, haklarının peşine düşmek için bir çekingenlik gösterebilirler. Bu sistem sayesinde ailelerin haklardan faydalanması tam anlamıyla sağlanabilir.
1Ç2007	2	4	1	3	2	1	1	-
							2	-
							3	-
							4	-
							5	-
							6	Doğru buluyorum.
1Ç2008	2	4	1	2	2	2	1	Bizim yaptığımız ziyaret, aile ziyareti değil de Gnkur.Bşk. Adına yapıldı. Kahve ve çikolata götürüldü. Bir arzunuz varmı diye soruldu.
							2	Tüm konular hakkında. Varsa bir sıkıntıları bize anlatmalarını söylüyorduk. Sizin taleplerinizi Gnkur.Bşk.'mıza ulaştırınız diyorduk.
							3	En büyük sıkıntı şehidin kardeşlerinin işe girmesi. Bu konu hakkında kimsenin bilgisi yok. Şehit ailesi sesini duyuramıyor. En büyük sıkıntı bilmemeleri. Eğitim seviyesi çok düşük, oturdukları yerler harabe, durumları kötü. Tüm kuvvetlerde şehit aile kısmı var ama orada çalışanlar da bilmiyorlar. Personele bu konuda bence iki üç ay hizmet içi eğitim verilmeli, bilgi sahibi olmalı.
							4	Hem yazılı hem de broşür de olsa, çoğu ilkökul mezunu olduğu için okuma yazma çok düşük. Hem yazılı hem de sözlü anlatmak, bilgilendirmek lazım. Kitapçıkla da olur bu. Yararlanılan hakların şehit ailesine yayınlanması lazım, olaydan belli bir süre bir ay sonra gidilse. Ben çalışırken bize böyle bir şey vermediler.
							5	Hak sahipleri bilgilendirilmiyor. Şu sorduğunuz sorular bunları şehit aileleri bilmiyor.
							6	Çünkü mevzuat o kadar hızlı değişiyor ki, bir bakıyorsunuz kanun değişmiş, ondan sonra öğreniyoruz. Değişen kanunlar için bir birim oluşturulmalı ve insanlar bilgilendirilmeli, bunların hiçbiri bilinmiyor. En büyük sıkıntımız bu mevzuatı bilmemek. Bizim en büyük eksikimiz, bu olaylardan sonra haberimiz oluyor. Konu ile ilgili bir birim oluşturulması lazım.

EK-6 (Devam): Nitel Uygulama Açık Uçlu Sorulara İlişkin Katılımcı Verileri

Katılımcı Anket Numarası	Demografik Özellikler						Görüşme Soruları ve Cevaplar	
	Cinsiyet	Yaşı	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Statüsü	Meslekte Devamlılığı	Sorular	Katılımcı Cevapları
1Ç2009	2	4	1	2	2	1	1	Ailenin unutulmadığı hissini verilmesi adına olumlu.
							2	Pek değil.
							3	-
							4	Mesaj veya genç yakınına bizatihi bilgi.
							5	Bir ekip tarafından bilgi verildiğini biliyorum.
							6	Gayet olumlu bir çalışma.
1Ç4001	1	4	1	1	4	1	1	Şehit ailesine gittiğimizde herhangi bir ihtiyacı olum olmadığını, yasal hakları ile ilgili bir üst makamlara iletmemiz gereken bir istekleri, arzuları olup olmadığını soruyoruz. Şimdiye kadar 3 kere ziyarette bulunduğum bayan sadece teşekkürlerini, herhangi bir ihtiyacı olmadığını bildirdi.
							2	-
							3	-
							4	-
							5	-
							6	-
1Ç1014	2	3	1	3	1	2	1	Uzman personel tarafından yapılmalıdır.
							2	Bilgi sahibi değilim
							3	Şehit ve gazilerimiz için onların adına resmi müracaatları yapan uzman personele ihtiyaç var.
							4	Aile ve Sosyal Politikalar ve illerde bulunan müdürlükler vasıtasıyla.
							5	Bilgilendirildiklerini düşünmüyorum.
							6	Kesinlikle olmalı.

EK-6 (Devam): Nitel Uygulama Açık Uçlu Sorulara İlişkin Katılımcı Verileri

Katılımcı Anket Numarası	Demografik Özellikler						Görüşme Soruları ve Cevaplar	
	Cinsiyet	Yaşı	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Statüsü	Meslekte Devamlılığı	Sorular	Katılımcı Cevapları
1Ç1015	2	3	1	3	1	2	1	Görevlendirme derken, görevlendirilen personelle alakalı. Genelde bunu kıdemsizlere veriyorlardı zaten. Sanki zor bir görevmiş gibi. Aslında o göreve yaşını başını almış tecrübeli personelin, kıdemlilerin gitmesi gerekirken genelde kıdemsizler gidiyordu. Sanki, zorunlu bir görev gibi geliyordu insanlara. Yapılsın çıksın aradan. mantığıyla. zaten onlara gidiliyordu da kuruyemiş, pasta çiçek götürülüyordu. Asıl onların bilmesi gerekenler neler, sosyal haklar neler, onlar hiç anlatılmadı mesela ne bileyim, ne bir eğitim verildi. Gidiyorduk sadece, halini hatırı soruyor, hediyelerini verip geliyorduk. Soruları oluyordu onların. Şu nasıl oluyor bu nasıl oluyor diye. Bilmiyorduk ki, ben bilmiyordum ki onlara ne söyleyeyim. Bana da öğretilmedi. Öğretilmeli eğitim verilmeli, hiç kimse eğitim verilmedi. Bir görevi yapacaksın dediler, alın şu çiçeği, çikolatayı, kuruyemişi götürün ama bununla bitmiyor işte.
							2	Düşünmüyorum yani az önce söylediğim gibi, bana bir eğitim verilmedi ki, ben de çok bilmiyorum. Başımızdan geçen şeyler değildi, eğitim verilmediği için bende bilmiyorum, bilgilendiremiyorum. Soruları oluyordu ama cevap veremiyorduk. Bundan öncesi görevlendirilen kişilere eğitim verilmeli, onların sosyal hakları neler olduğu bildirilmeli kendilerine ki, bilinçli olarak gitmek lazım.
							3	Hangi alanlara haklara sahip olduğunu bilmediğimiz için hangi alanlarda sorun yaşadıklarını da bilmiyorduk. Müracaat edenler, bize söyleyenler maddi yardım konusunda özellikle ihtiyaçları olduğunu, yardım edilmesi gerektiğini belirttiler. Bizde dönüşte raporda yazacağımızı söyledik.
							4	Bu ziyaretler güzel. Unutulmadıklarını, aidiyet duygusunu, unutulmadıklarını geliştiriyor, bu ziyarete giden personel bilgilendirilirse, onlarda gittikleri kimseleri bilgilendirebilirler.
							5	Bilgilendirilmiyorlar. Kesinlikle çok bilgili olduklarını düşünmüyorum. Ne zaman ki, birşeye ihtiyacı oldu o kişi ancak araştırıp soruşturup, o da ulaşabilirse bilgiye öyle öğreniyor. Yoksa çok fazla bilgileri yok bence.
							6	Aslında güzel olabilir. Tek merkezden yönetilebilir. Şehit aileleri de gazilerde aileleri de nereye müracaat edeceğini bilir en azından. Sosyal hakkı olup olmadığı konusunda sağı solu arayıp şurayı mı burayı mı arayım demektense, bilirki bir tane numara var. Nasıl ki yangın ihbar hattı, polis hattı belli, bir tane numara olur şehit ve gazi yakınları merkezi, üç numara. Bir numara olur, sorunları bildirir, sosyal hakları öğrenir, hatta bir web sitesi kurulur. Oradan da öğrenir.
1Ç2010	2	2	1	3	2	1	1	Yapılan aile ziyaretlerine sıra usulü değilde, gönüllülük esasına dayalı ve bilgisi yeterli seviyede personelin gönderilmesi gerektiğini düşünüyorum.
							2	Orta düzeyde
							3	Müracaatlar ve kısa zamanda cevap almaları konusunda sıkıntı yaşadıklarını söylüyorlar.
							4	Televizyon reklam ve yayımları, otobüs durakları vb. yerlere yapıştırılan bilgilendirme broşürleri ve/veya ailelerin telefonlarına gönderilecek bilgilendirici mesajlar ile.
							5	Yeterli düzeyde bilgilendirilmediklerini düşünüyorum.
							6	Kesinlikle katılıyorum

EK-6 (Devam): Nitel Uygulama Açık Uçlu Sorulara İlişkin Katılımcı Verileri

Katılımcı Anket Numarası	Demografik Özellikler						Görüşme Soruları ve Cevaplar	
	Cinsiyet	Yaşı	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Statüsü	Meslekte Devamlılığı	Sorular	Katılımcı Cevapları
1Ç1016	2	3	1	3	1	1	1	Görevlendirmelerin öncelikle gönüllü personelden seçilmesi uygun olacaktır.
							2	Kendi yaptığım ziyarette yeterli bilgi seviyesine sahip değildim ve bu konuda da bana bilgilendirmede bulunan bir kimse maalesef olmadı.
							3	Şehitler tüm ülkemizin şehididir, sadece Genelkurmay Başkanlığına sorumluluk bırakılmamalıdır.
							4	Ziyarete giden personelin şehit ve gazilere verilen haklarla ilgili bilgilendirilmesi ve bu hakları açıklayan bir bilgi klavuzu verilmesi uygun olur. Ülkemizin bulunduğu konum itibarıyla maalesef birçok şehit vermekteyiz, bu konuda her ilin valiliklerinde kurulacak bir komisyon vasıtası ile şehit ailelerimizin maddi durumu ve ihtiyaçlarının takibi yapılabilir.
							5	-
							6	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına rapor etmek suretiyle, merkezi bir yapı kurulabilir.
1Ç2012	2	3	1	3	2	1	1	Ziyareti yapan personel haklar konusunda bilgilendirilmiyor
							2	Hayır
							3	-
							4	mail ve mesajlar ile bilgilendirildiğini biliyorum.
							5	Yeterince bilgilendiriliyorlar, sorun bizlerin bilgilendirilmemesi.
							6	Faydalı olabilir. Daha düzenli ve kontrollü olabilir. Devletin şehit, harp ve vazife malulü personel ve ailesine gereği gibi sağlanan haklar ve muafiyetler konusunda vazifesini yerine getirdiği kanaatindeyim.
1Ç2014	2	4	1	3	2	1	1	Daha kalabalık gidilmeli veya nezih bir ortamda onlar davet edilmeli.
							2	Sadece dinleyici ve aktarıcı kısım oluyoruz.
							3	Haklardan habersizler, ziyaretlere bir sosyal hizmet uzmanı katılabilir.
							4	Sosyal hizmet uzmanları sürekli irtibat halinde olmalı, mesaj atmalı vs.
							5	Bilgileri yok denecek kadar az.
							6	Kendilerini özel hissedecekleri bir sistem olmalı.

EK-6 (Devam): Nitel Uygulama Açık Uçlu Sorulara İlişkin Katılımcı Verileri

Katılımcı Anket Numarası	Demografik Özellikler						Görüşme Soruları ve Cevaplar	
	Cinsiyet	Yaşı	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Statüsü	Meslekte Devamlılığı	Sorular	Katılımcı Cevapları
1Ç1017	1	3	1	3	1	1	1	Aile ziyaretleri gönüllülük esasına göre yapılmalıdır. Sadece ziyaret saatinde değil, sonrasında da aile ile irtibat kurulmalıdır.
							2	Aile ziyaretine giden personelin yeterli bilgiye sahip olduğunu düşünmüyorum. Öncesinde bilgilendirme brifingi verilebilir.
							3	Haklarını tam olarak bilmediklerini ve nereye müracaat edecekleri konusunda sıkıntılar yaşadıklarını düşünüyorum.
							4	Uygun zamanlarda yapılacak görüşmeler ile Talepleri halinde telefon ya da yüzyüze görüşerek.
							5	Yeterince bilgilendirildiklerini düşünmüyorum.
							6	Çok olumlu ve faydalı olacağını düşünüyorum.
1Ç2020	2	3	1	3	2	1	1	Tamamen nöbet sistemi gibi sırası gelen kişiler görevlendirildiğini düşünmekteyim. Görev verilmeden önce herhangi bir bilgi, belge vb. verilmedi. O yüzden ziyarete gidecek kişilerin gerekirse konunun uzmanları tarafından bilgilendirilmesi ve böyle bir aile, kişi karşısında nasıl konuşacağı, davranacağını bilen kişilerin görevlendirilmesinin doğru olacağını düşünüyorum.
							2	Hiçbir bilgim yoktu. Sadece ailenin sorunu ilgili birimlere ileteceğiz cevabının verileceğini biliyordum.
							3	Konu hakkında bilgim yok
							4	Kamu spotu reklamları ve billboard reklamları ile bilgilendirilmelidir.
							5	Bu konuda yorum yapamayacağım, çünkü gazi veya şehit yakınına bu soruyu sormadım.
							6	Aile ve Sosyal işler bakanlığında bir müdürlük açılabilir.
2Ç2021	2	5	1	3	2	1	1	Görevlendirmeler daha yetkili kişilerin olması uygun olur.
							2	Yardımcı olabilecek kişilerin ziyaret etmesi gerekiyor. Herkesin gitmesi sorunu çözemiyor.
							3	Resmî kurumlarda sorun yaşıyor.
							4	Yüzyüze görüşmelerle bilgilendirilmelidir.
							5	Yeterince bilgi sahibi değilim.
							6	Merkezi sistemin olması çok iyi olur.

EK-6 (Devam): Nitel Uygulama Açık Uçlu Sorulara İlişkin Katılımcı Verileri

Katılımcı Anket Numarası	Demografik Özellikler						Görüşme Soruları ve Cevaplar	
	Cinsiyet	Yaşı	Medeni Durumu	Eğitim Durumu	Statüsü	Meslekte Devamlılığı	Sorular	Katılımcı Cevapları
3Ç2022	2	4	1	2	2	1	1 Görevlendirilen personelin görüşlerinin ve iletilerin dikkate alınarak sorun çözümüne yönelik olacağından daha yetkili kişiler olmalı. 2 Hayır 3 Özel istekler. Mesela gazi arkadaş tedavi için gitmesi gereken yerlere gitmekte zorlanıyorlar. Onlara o günlerde araba tahsisi yapılabilir. 4 Sadece aranarak ve ilgi gösterilirse yeterli olur. 5 Bilgilendirildiğini düşünmüyorum. 6 Kesinlikle yararlı olur. Fakat yapılmak için yapılmaması ve bu personelin ilgili olması gerekir.	

EK-7: Etik Kurulu Kararı.

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-54380210-050.99-479473
Konu : 24.01.2023 tarihli 34/41 sayılı Etik
Kurul Kararı

31.01.2023

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 16.01.2023 tarihli ve 472300 sayılı yazı.

İlgi yazınız ekinde Rektörlüğümüze gönderilen Prof. Dr. Deniz KAĞNICIOĞLU'nun danışmanlığını yaptığı Doktora Programı öğrencisi İsmail IŞIKTAŞ'ın "Türk Silahlı Kuvvetleri Personeline Yönelik Şehit, Harp ve Vazife Malulleri ile Yakınlarına Sağlanan Haklar ve Bir Model Önerisi: Ankara Örneği" başlıklı doktora tez çalışmasına incelenmiş olup raportör raporunda belirtilen eksikliklerin giderilmesi koşuluyla etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Saime ÖNCE
Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel
Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanı

Ek:Raportör Raporu

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSAAP6P6K9

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/anadolu-universitesi-cbys>

Yunusmare Kampüsü Tepebaşı/Eskişehir
T.C. No: 400 333 335 05 80/4411 E-İ. No: 400 333 335 36 16

Bilgi için: Merve SARI
Büro Personeli

23.01.2023

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanlığına;

Anadolu Üniversitesi, doktora programı öğrencisi İsmail IŞIKTAŞ' ın “Türk Silahlı Kuvvetleri Personeline Yönelik Şehit, Harp ve Vazife Malulleri ile Yakınlarına Sağlanan Haklar ve Bir Model Önerisi: Ankara Örneği” başlıklı doktora tez araştırması tarafımdan incelenmiştir.

Araştırmanın amacı, şehit, harp ve vazife malulü ile yakınlarına ilişkin sosyal politikalar çerçevesindeki uygulamaların sosyal devlet sorumluluğu kapsamında hak sahiplerine sağladığı tüm işlemlerinin müracaat esaslı yapıdan, vekalet ve/veya temsilci yapıya dönüştürülmesi, az sayıda bilimsel çalışmalara kaynak oluşturmaya imkân sağlayacak bir model önerisi oluşturmaktır. Araştırmada nitel yöntem kullanılacaktır. 25 katılımcı ile görüşülmesi planlanmıştır.

Sonuç olarak, ekte verilen sorular incelendiğinde, katılımcıları küçük düşürücü, rahatsız edici, huzursuz edici, yorucu, işleri aksatıcı vb. olumsuz özellikler taşımadığı görülmüştür. Araştırma bilim etiği ilkeleri açısından uygundur. Ancak, Gönüllü Katılım Formuna ses kaydı alınacak ifadesini eklenmesi, ilgili literatürünü ham özetinin sunulması ve yöntem kısmında fenomenolojik yöntem modeli hakkında açıklama yapılması koşuluyla. Ayrıca, “araştırmacının araştırma problemlerini anlamak için nitel yöntem kullanılacaktır” ifadesi yetersizdir ve ne demek istenmiştir? Bu bölümlerin düzeltilmesi koşuluyla.

Bilgilerinize arz ederim

ÖZGEÇMİŞ (CD FORMATI)

Adı Soyadı : İsmail IŞIKTAŞ
Yabancı Dil : İngilizce

Eğitim Geçmişi:

- 2021, Anadolu Üniversitesi, SEM, Arapça Sertifika Programı,
- 2020, Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi, Adalet Bölümü,
- 2019, Anadolu Üniversitesi-ÇSHB, İşveren ve İşveren Vekili İçin İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri e-Sertifika Programı,
- 2018, Millî Eğitim Bakanlığı, HEM, Osmanlıca (Matbu-Rika) Eğitimi,
- 2016, Harp Akademileri Komutanlığı, Komutanlık ve Karargâh Subaylığı Öğrenimi,
- 2014, Dumlupınar Üniversitesi, SBE, Tezli Yüksek Lisans, İşletme Bölümü,
- 2002, Hv.Snf.Okl.ve Tek.Eğt.Mrk.K.lığı, Subay Yetiştirme Eğitimi,
- 2001, Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü,
- 1992, Hv.Tek.Okl.K.lığı, Astsubay Temel Eğitimi,
- 1991, Hacettepe Üniversitesi, Ereğli MYO, Muhasebe Bölümü.

Mesleki Geçmişi:

- 2022-Halen, SSH Malzeme Yönetim ve Depo Sorumlusu, MEKA Beton Sant.İml.A.Ş., Ankara.
- 2021-2022, Bilgi Sistemleri Yöneticisi, Mahal İç ve Dış Tic.Ltd.Şti., İstanbul (6 ay).
- 2018-2021, Muhasebe ve Finans Uzmanı, SMMM, Ankara (3 yıl).
- 2002-2018, Subay, Hv.K.K.lığı, Sivas/Şarkışla (2 yıl), Yalova (2 yıl), Ankara (12 yıl).
- 1992-2002, Astsubay, Hv.K.K.lığı, İzmir (9 yıl), Diyarbakır (2 yıl).

Yayınları, Bilimsel Faaliyetleri ve Katıldığı Projeler:

- 2015, BAP, “Çalışma Ortamında Psikososyal Risk Etmenlerinin İş Kazası ve İşle İlgili Hastalıklarla İlişkisi”, Anadolu Üniversitesi, Araştırmacı (Maden İşletmesinde 200 kişiye Anket Uygulanması), Yürütücü: Doç.Dr. Fatma KOCABAŞ, Eskişehir.
- 2012-2014, “Kurumsal Kaynak Planlaması ve İşletme Maliyetleri ile Yönetime Stratejik Kararlar Alma Açısından Katkıları Üzerine Örnek Bir İmalat Sanayi İşletmesi Çalışması”, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Danışman: Prof.Dr. Seyfettin ÜNAL, Kütahya.
- 2006-2013, “Hava Kuvvetleri Bilgi Sistemi (HvBS) Projesi”, Malzeme Yönetimi (MM) Proje Yöneticisi, Ankara.

Ödülleri:

- 1998, Logo Yarışması Birincilik Ödülü, Hv.Eğt.K., İzmir.
- 1994, Üstün Hizmet Ödülü, Hv.K.K., Ankara.
- 1992, Üstün Hizmet Ödülü, Hv.K.K., Ankara.

Mesleki Birlik/Dernek/Kuruluş Üyelikleri:

- 2015, Gönül Elçisi, ASHB, Ankara.